

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**ÖRNEK OKURDAN YETKİN ÇEVİRMENE:
YAZIN ÇEVİRİSİ EĞİTİMİNDE
YENİ BİR MODEL**

**ALİZE CAN
11726303**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. SÜNDÜZ ÖZTÜRK KASAR**

**İSTANBUL
2017**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

ÖRNEK OKURDAN YETKİN ÇEVİRMENE:
YAZIN ÇEVİRİSİ EĞİTİMİNDE
YENİ BİR MODEL

ALİZE CAN
11726303

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 02.06.2017
Tezin Savunulduğu Tarih: 07.07.2017

Tez Oy birliği / ~~Oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez danışmanı: Prof. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR

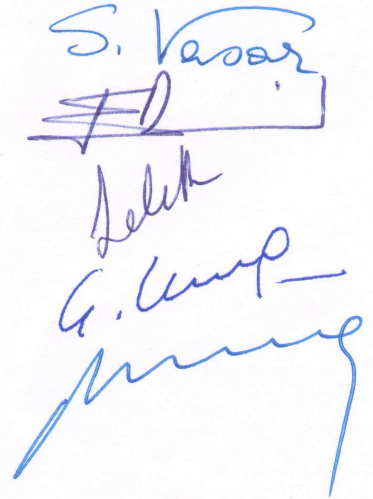
Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Emine BOGENÇ DEMİREL

Yrd. Doç. Dr. Lale ARSLAN ÖZCAN

Prof. Dr. Emel ERGUN

Yrd. Doç. Dr. Didem TUNA

İSTANBUL
TEMMUZ 2017

ÖZ

ÖRNEK OKURDAN YETKİN ÇEVİRMENE: YAZIN ÇEVİRİSİ EĞİTİMİNDE YENİ BİR MODEL ALİZE CAN TEMmuz, 2017

Bu tez, çevirmen adayı olarak Trakya Üniversitesi'nde lisans eğitimi gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirmede yaşadıkları zorlukları merkeze alarak söz konusu öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmek için Umberto Eco'nun metin göstergebiliminden hareketle hazırlanmış mütercim-tercümanlık bölümlerinin yazın çevirisi derslerinde kullanılabilecek bir yöntem sunmayı amaçlamaktadır. Tezin bir başka amacı, yazın çevirisi derslerinde takip edilmek üzere sunulacak yöntemin uygulanabilirliğini irdelemektir. Tezin amaçları doğrultusunda öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmek için Eco göstergebiliminden yararlanılmış ve Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalında *Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları* dersi seçmeli ders olarak açılmış ve eylem araştırması yöntemi ile tezin araştırma evresine geçilmiştir. 14 haftalık ders planı ve yıllık plan doğrultusunda tasarlanan dersin ilk haftalarında öğrencilere Eco göstergebilim kuramı anlatılmış ve çeviri örnekleri üzerinden tartışmalar yapılmıştır. Takip eden haftalarda 12 öğrenci, ikisi öntest ve sontest olmak üzere toplamda altı kısa öykü çevirmiştir. Öğrencilerden elde edilen çeviri metinler ise Eco göstergebilimi ile çeviri yaklaşımından esinlenilerek oluşturulmuş olan *Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli*'ne göre değerlendirilmiştir. Tez çalışması, çevirmen adayları olarak üniversitede eğitim gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirme süreçleriyle ilgili olarak yaşanan zorlukları gidermeyi ve çevirmen adayları olan öğrencileri 'örnek okur' yetkinliğine ulaştırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla oluşturulan yöntem metnin anlamına yazarın değil metin ve 'örnek okur' olması amaçlanan mütercim-tercümanlık öğrencilerinin diyalektiği ile ulaşılması gerektiğini vurgulamakta ve

yazın çevirisi derslerinde takip edilebilecek örnek program örneği olarak sunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eco Göstergebilimi, Örnek Okur, Yetkin Çevirmen, Yazın Çevirisi

ABSTRACT

FROM THE MODEL READER TO THE COMPETENT TRANSLATOR: A NEW MODEL IN DIDACTICS OF LITERARY TRANSLATION ALİZE CAN JULY, 2017

This study aims at determining whether students, as translator candidates, are future ‘competent translator’ enough for literary translation. On the purpose of carrying out the doctoral study, an elective course named “Semiotic Practices in Literary Translation” was designed and opened in the Division of English Translation and Interpretation, Trakya University. The course, aiming at providing the students with the opportunity to make use of semiotics of Umberto Eco in the pursuit for meaning in literary translation, includes theoretical knowledges and terms. The course also gives chances to students to make semiotic analyses and translation practices in which they need to utilize theoretical knowledges. Taking the needs of the students into consideration, a syllabus was designed and 14-week lesson plans were prepared for Semiotic Practices in Literary Translation course. In the first weeks of the research period, the aim and content of the course were introduced to students and they are informed about the semiotic analyses and translation activities. In the following weeks, the foundations of semiotics of Eco and translation samples, which students would make use of in their translation processes, were presented and feedback was obtained from them. Translation practices have been started and original texts have been requested to be read and translated in to Turkish for the next lesson. The students translated six short stories in total – two of them was for pre and posttest- and the translations are examined according to ‘Reviewing Model of Competent Translator’. This model is composed of by taking into consideration the semiotics of Eco and and his translation approach. It can be thought that this study will not only shed light on the researches in literary translation but also suggest a new model to examine translators.

Key Words: Semiotics of Eco, Model Reader, Competent Translator, Literary Translation

ÖN SÖZ

Göstergebilim, yazın çevirisi ve çeviri eğitimi alanlarını bir araya getirdiğim bu tez çalışmasınabaşta hocalarım olmak üzere meslektaşlarımın, arkadaşlarımın ve öğrencilerimin önemli derecede katkısı ve desteği bulunmaktadır.

Kuramsal alanlarda her zaman sağladığı değerli bilgiler ve verdiği fikirlerle Çeviri Göstergebilimini bana sevdiren, disiplinli bir okuma ve araştırma alışkanlığı edinmemi sağlayan, tezin önemli dönemeçlerinde kaybolduğumu hissettiğimde rehberlik yapan, tezimi büyük özen ve titizlikle takip eden ve her koşulda sağladığı motivasyon ve manevi destek için tez danışmanım canım hocam Prof. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR'a yürekten teşekkür ederim. Eserleri, çeviri kitapları ve değerli yorum ve görüşleriyle tez çalışmamın şekillenmesine yön veren ve tez izleme jürilerinde desteğini esirgemeyen hocam Doç. Dr. Betül PARLAK'a minnettarlığımı belirtmek isterim. Çeviri eğitimi ile ilgili sağladığı önemli görüş ve değerli yorumlarıyla tez çalışmama her zaman destek olan kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Lale ARSLAN ÖZCAN'a şükranlarımı sunarım. Tez jürimde yer alan hocalarım Prof. Dr. Emel ERGUN ve Yrd. Doç. Dr. Didem TUNA'ya kalpten teşekkürlerimi sunarım. 2012 yılından itibaren iki yıl boyunca derslerinden çok keyif aldığım sevgili hocalarım Prof. Dr. Füsun ATASEVEN'e, Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ'a ve tez jürimde de yer alan Prof. Dr. Emine BOGENÇ DEMİREL'e çeviribilim alanında değişik bakış açıları kazanmamda rehberlik ettikleri için minnettarım.

Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'ndeki değerli meslektaşlarıma ve tez çalışmamda çeviri metinleri ile yer alan bütün öğrencilerime teşekkür ederim.

Son olarak, çocukluktan beri birbirimizle tüm sırlarımızı paylaştığımız ve ablası olmaktan her zaman gurur duyduğum sağduyulu biricik kardeşim Asil Burak CAN'a tez çalışmama sağladığı emek, yardım ve desteği için minnettarlığımı belirtmek isterim. Tez çalışmamı tamamladığım sırada hayatımı birleştirdiğim, tezim için

desteğini ve yorumlarını hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim ve meslektaşım
Özgür RENÇBERLER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışmasını bana hayat veren, vicdanlı ve adil bir insan olmayı öğreten annem
Kıymet CAN ile babam Murat CAN'a armağan ediyorum.

Edirne, Temmuz 2017

Alize CAN

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolarLİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
1. GİRİŞ	1
2. UMBERTO ECO GÖSTERGEBİLİMİ VE YAZIN ÇEVİRİSİ.....	6
2.1.Yazın Kuramları ve Paradigma Değişimi.....	6
2.1.1. Metin Odaklılıktan Okur Odaklılığa Paradigma Değişimi.....	8
2.2.Umberto Eco Göstergebilimi.....	11
2.2.1. Genel Bir Göstergebilim Kuramı Arayışı.....	12
2.2.1.1. Kodlar Kuramı.....	14
2.2.1.2. Gösterge Üretimi.....	15
2.3. Alımlama Göstergebilimi.....	18
2.4. Metin Göstergebilimi	21
2.4.1. Metinsel İşbirliği Düzeyleri.....	26
2.4.2. Açıklık-Kapalılık Kavramları ve Yorumlayıcı İşbirliği.....	28
2.4.3. Ansiklopedik Bilgi	33
2.4.4. Örnek Okur ve Örnek Yazar.....	34
2.4.5. Üç Tür Niyet.....	37
2.4.6. Anlam Üretme ve Yorumlama Koşulları.....	39
2.5.Umberto Eco’nun Yazın Çevirisi Üzerine Düşünceleri.....	41
2.6. Yazın Çevirisi Eğitimi ve Eco Göstergebilimi Arasındaki İlişki.....	44
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	47
3.1. Araştırma Modeli.....	47
3.1.1. Eylem Araştırması.....	48
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	51
3.3. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği.....	51
3.4. Araştırma Ortamı.....	56

3.5. Alan Uzmanları.....	56
3.6. Araştırmacının Rolü.....	56
3.7. Veri Toplama Araçları.....	57
3.7.1. Özgün Metinler	57
3.7.2. Çeviri Metinler.....	57
3.7.3. Çevirmen Adayı Öğrencilerin Raporları.....	57
3.7.4. Araştırmacı Gözlem Raporları.....	57
3.8. Yazın Çevirisi Eğitiminde Göstergebilim Uygulamaları Ders Planının Hazırlanması ve Uygulanması.....	58
3.9. Araştırmanın Eylem Basamakları ve Veri Toplama Süreci.....	58
3.10. Verilerin Çözümlemesi.....	60
4. UYGULAMA MODELİ	61
4.1.Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin Oluşturulması.....	61
4.1.1. Çeviride Kayıplar/Kazançlar.....	62
4.1.1.1. Karşılıklı Anlaşma ile Sansürleme.....	63
4.1.1.2. Telafi Etme	63
4.1.1.3. Ekleme ve Doğaçlama	64
4.1.1.4. Etkileme.....	64
4.1.1.5. Kesimsel Yeniden Yazım.....	64
4.1.2. Çevirideki Göndergeler.....	65
4.1.2.1. Göndergesel Eşdeğerlik.....	65
4.1.2.2. Kilit Göndergeler.....	66
4.1.2.3. Köklü Olarak Yeniden Yazım.....	66
4.1.3. Metni Görebilme.....	67
4.1.3.1. Metinlerarası Göndermeler.....	67
4.2. Pilot Çalışma - Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin Uygulanması.....	68
4.2.1. <i>A Hopeless Romantic</i> Başlıklı Kısa Öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	69
4.2.1.1. <i>A Hopeless Romantic</i> 'de Fabula Düzlemi.	69
4.2.1.2. <i>A Hopless Romantic</i> 'de Intreccio Düzlemi.....	70
4.2.2. Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile <i>A Hopless Romantic</i> 'in Çeviri Metinlerin Değerlendirilmesi.....	70
5. BULGULAR VE YORUM.....	79
5.1. Öntest Olarak Çevirmen Adayı Öğrencilerin Çeviri Metinlerinin Değerlendirilmesi	79
5.1.1. <i>A Most Parisian Episode</i> Başlıklı Kısa Öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	79
5.1.2. <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	81
5.1.3. Öntest Verileri.....	90
5.2. Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Süresince Uygulanan Metinlerin Göstergebilimsel Çözümlemesi ve Çeviri	

Metinlerin Değerlendirilmesi.....	90
5.2.1. <i>The Case of Lower Case Letter</i> Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması.....	91
5.2.1.1. <i>The Case of Lower Case Letter</i> 'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	91
5.2.1.2. <i>The Case of Lower Case Letter</i> 'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	93
5.2.1.3. Araştırmacı Gözlem Raporu.....	100
5.2.1.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları.....	101
5.2.2. <i>Hills Like White Elephants</i> Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması.....	102
5.2.2.1. <i>Hills Like White Elephants</i> 'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	102
5.2.2.2. <i>Hills Like White Elephants</i> 'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	103
5.2.2.3. Gözlem Raporu.....	109
5.2.2.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları.....	109
5.2.3. <i>There're Made out of Meat</i> Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması.....	111
5.2.3.1. <i>There're Made out of Meat</i> 'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	111
5.2.3.2. <i>There're Made out of Meat</i> 'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	120
5.2.3.3. Araştırmacı Gözlem Raporu	120
5.2.3.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları.....	121
5.2.4. <i>The Star</i> Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması.....	121
5.2.4.1. <i>The Star</i> 'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	122
5.2.4.2. <i>The Star</i> 'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	124
5.2.4.3. Araştırmacı Gözlem Raporu	131
5.2.4.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları.....	132
5.3. Sontest Olarak Çevirmen Adayı Öğrencilerin Çeviri Metinlerinin Değerlendirilmesi.....	133
5.3.1. <i>A Most Parisian Episode</i> Başlıklı Kısa Öykünün Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi.....	133
5.3.2. Sontest Verileri.....	141
6. SONUÇ.....	142

KAYNAKÇA.....	147
EKLER.....	156
EK 1- T.Ü. Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı 2015-2016 Eğitim-Öğretim YılıDers Planı	156
EK 2-Özgün Metinler	160
EK 2a-A Hopeless Romantic.....	160
EK 2b-A Most Parisian Episode.....	162
EK 2c- The Case of Lower Case Letter.....	166
EK 2d- Hills Like White Elephants.....	168
EK 2e-They're Made Out of Meat.....	173
EK 2f- The Star.....	176
EK 3-Çeviri Metin Örnekleri.....	179
EK 3a-A Most Parisian Episode Çeviri Metin Örneği.....	179
EK 3b-Hills Like White Elephanst Çeviri Metin Örneği.....	182
EK 3c-They're Made out of Meat Çeviri Metin Örneği.....	187
EK 3d-The Star Çeviri Metin Örneği.....	190
EK 4- Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Rapor Örnekleri	193
EK 5- Araştırmacı Gözlem Raporu Örnekleri.....	195
EK 6- 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Yıllık Planı.....	198
EK 7- 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Haftalık Ders Planları.....	212
ÖZ GEÇMİŞ	240

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 2.1: Gösterge Üretim Biçimlerinin Sınıflandırılması.....	16
Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Yaş ve Cinsiyet Frekansları.....	51
Tablo 3.2: Nitel Araştırmalarda Geçerliği ve Güvenirliği Sağlamak Amacıyla Kullanılan Stratejiler.....	52
Tablo 3.3: Araştırmanın Eylem Basamakları.....	59
Tablo 4.1: Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli – 1.....	68
Tablo 4.2: <i>A Hopeless Romantic</i> 'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	69
Tablo 4.3: <i>A Hopless Romantic</i> 'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	70
Tablo 4.4: <i>A Hopless Romantic</i> 'in Çevirisinde Göndergeler.....	73
Tablo 4.5: <i>A Hopless Romantic</i> 'in Çevirisinde Metni Görebilme.....	75
Tablo 4.6: Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli – 2.....	78
Tablo 5.1: <i>A Most Parisian Episode</i> 'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	80
Tablo 5.2: Öntest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	81
Tablo 5.3: Öntest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Göndergeler.....	84
Tablo 5.4: Öntest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Metni Görebilme.....	88
Tablo 5.5: <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Öntest Verileri.....	90
Tablo 5.6: <i>The Case of the Lower Case Letter</i> 'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	91
Tablo 5.7: <i>The Case of the Lower Case Letter</i> 'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	93
Tablo 5.8: <i>The Case of the Lower Case Letter</i> 'in Çevirisinde Göndergeler.....	94
Tablo 5.9: <i>The Case of the Lower Case Letter</i> 'in Çevirisinde Metni Görebilme.....	97
Tablo 5.10: <i>Hills Like White Elephants</i> 'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	102
Tablo 5.11: <i>Hills Like White Elephants</i> 'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	104
Tablo 5.12: <i>Hills Like White Elephants</i> 'in Çevirisindeki Göndergeler.....	106

Tablo 5.13:	<i>Hills Like White Elephants</i> 'ın Çevirisinde Metni Görebilme.....	108
Tablo 5.14:	<i>They're Made out of Meat</i> 'de Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	111
Tablo 5.15:	<i>They're Made out of Meat</i> 'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	113
Tablo 5.16:	<i>They're Made out of Meat</i> 'in Çevirisinde Göndergeler.....	117
Tablo 5.17:	<i>They're Made out of Meat</i> 'in Çevirisinde Metni Görebilme.....	118
Tablo 5.18:	<i>The Star</i> 'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri.....	122
Tablo 5.19:	<i>The Star</i> 'ın Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	125
Tablo 5.20:	<i>The Star</i> 'ın Çevirisinde Göndergeler.....	128
Tablo 5.21:	<i>The Star</i> 'ın Çevirisinde Metni Görebilme.....	130
Tablo 5.22:	Sontest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar.....	134
Tablo 5.23:	Sontest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Göndergeler.....	136
Tablo 5.24:	Sontest Olarak <i>A Most Parisian Episode</i> 'un Çevirisinde Metni Görebilme.....	139
Tablo 5.25:	<i>A Most Parisian Episode</i> 'un Sontest Verileri.....	141

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 2.1. Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şeması.....	26
Şekil 3.1: Eylem Araştırması Süreci.....	50

1. GİRİŞ

Çevirmen adayı olarak üniversitede lisans eğitimi gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin Metin Çözümlemesi derslerinde yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirmede zorluklar yaşadığı saptanmıştır. Bu sorunu gidermeye yönelik olarak tezin genel amacı söz konusu öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmek için Umberto Eco'nun metin göstergebiliminden hareketle hazırlanmış mütercim-tercümanlık bölümlerinin yazın çevirisi derslerinde kullanılabilecek bir yöntem sunmaktır. Tezin diğer amacı yazın, çevirisi derslerinde takip edilmek üzere sunulacak yöntemin uygulanabilirliğini irdelemektir.

Çalışmanın Umberto Eco'nun kuramıyla sınırlandırılmasının nedeni çevirmenin 'örnek okur' ve 'yetkin çevirmen' kimliğiyle çeviri sürecinde aktif rol oynamasıdır. Eco'ya göre metin hazır anlamlar içermez; tersine okurun iş birliğiyle ve metinle kurduğu ilişki ile algılanır. Eco'nun kuramında, diğer metin kuramlarının öngördüğü şekilde, okur metni olduğu gibi kabul etmez ve metin karşısında pasif değildir, okudukça metni canlandıran ve farklı yorumlara açan okurun kendisidir. Çevirmen adayı olarak öğrencilere 'örnek okur' kimliğinin kazandırılması metni olduğu gibi değil yorumlayarak, tuzakları fark ederek ve metinde söylenenler kadar söylenmeyenleri de fark etmelerine, çeviri sürecinde de 'yetkin çevirmen' kimliğiyle çeviri metni oluşturmalarına, sonuç olarak meslek hayatlarında her birinin bilinçli çevirmen olmalarına katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda çevirmen adayı olarak üniversitede eğitim gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirme süreçleriyle ilgili olarak yaşanan zorlukları gidermek için sunulan yöntem, çevirmen adayı olan öğrencileri 'örnek okur' olarak görüp metnin anlamına yazarın değil metin ve 'örnek okur' olan mütercim-tercümanlık öğrencilerinin diyalektiği ile ulaşılması gerektiğini vurguladığı ve yazın çevirisi derslerinde takip edilebilecek örnek program teşkil ettiği için önem taşımaktadır.

Çalışmamızın kuramsal çerçevesini anlatan bölümde öncelikle metin odaklılıktan okur odaklılığa geçiş, okur odaklı kuramlardan biri olan Umberto Eco alımlama

göstergebilimine ve metin göstergebilimine değinilmiştir. Eco'nun göstergebilim kuramında önemli yere sahip olan “okur”, “metin” ve “yorum” kavramları ele alınarak irdelenmiş, okur ve metin tiplerine yer verilmiş ardından anlam üretme-yorumlama koşullarına değinilmiştir. Takip eden alt başlıklarda yazarın, okurun ve metnin niyeti ile ansiklopedik bilgi kavramları üzerinde durulmuş; Eco'nun çeviriye yaklaşımı ile ilgili düşüncelere yer verilmiştir. Kuramsal çerçeve bölümünün son başlığında ise Eco'nun çeviri, yazın çevirisi ile ilgili görüşlerine ve çeviri eğitimi ile Eco göstergebilimi arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

Tezin Araştırma Yöntemi başlığıyla üçüncü bölümünü oluşturan kısım sırasıyla araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği, araştırma ortamı, alan uzmanları, araştırmacının rolü, veri toplama araçları, Yazın Çevirisi Eğitiminde Göstergebilim Uygulamaları Ders Planının Hazırlanması ve Uygulanması, araştırma eylem basamakları ve veri toplama süreci ile verilerin çözümlenmesi başlıklarını kapsamaktadır.

Yukarıda, çalışmaya dâhil edilecek öğrencilerin Metin Çözümlemesi derslerinin ödev, ara sınav ve dönem sonu sınavlarından elde edilen verilere göre yazınsal metin okuma, çözümleme ve çeviri süreçlerinin sorunlu olduğuna değinilmişti. Çeviri derslerinde öğrencilerin karşılaştığı sorunlara çözüm bulmak için eylem araştırması yöntemi önermektedir. Eylem araştırması, (Bogdan ve Biklen, 1998; Johnson, 2002; Mills, 2003) eleştirel yansıtma ve sorgulama yoluyla yaşamın kalitesini arttırmak için önceden planlanmış, düzenlenmiş ve işbirliğine dayalı sistematik bir inceleme olarak tanımlanmaktadır. Problem çözmek, uygulama hakkında bilgi vermek için veri toplamak amacıyla bir ya da daha fazla grupla yürütülebilir. Çeviri eğitimi kapsamında ise çevirinin ve çeviri eğitiminin kalitesini arttırmak ve belirlemek amacı ile başvurulabilir bir yöntemdir. Çevirmen yetiştiren kurumlarda eğitimi sağlayan çeviri eğitimcilerine kendi öğretim yolları, çevirmen adayları olan öğrencilerin ne şekilde yetkinliklerini geliştirebileceği ve çevirilerinin değerlendirilmesinin nasıl yapılacağına dair sistemli araştırma imkânı sunan eylem araştırması modeli, tez çalışmasının önem ve amacına uygun veriyi sağlayacağı için tezin araştırma yöntemi olarak düşünülmüştür. Uygulama, seviyeleri Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Sınıflandırmasına göre C1 olduğu düşünülen ve Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersini seçmeli olarak alan 12 adet üçüncü sınıf lisans öğrencisinin katılımı ile yürütülmüştür. Çalışmada hem nicel hem nitel araştırma metotları

kullanılmıştır. Uygulamalı nitel araştırma yöntemi olan eylem araştırmasıyla belirlenen sorunu çözmek için Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersinde güz yarıyılında başında bir ön test uygulaması yapılmış; devam eden süre içinde uygulanacak Eco göstergebilimi temel alınarak hazırlanmış toplamda 14 haftalık ders planı sırasıyla uygulanmıştır. Uygulamanın ne derece etkili olduğunu belirleyebilmek için ön test güz yarıyılında sonunda son test olarak tekrar uygulanmıştır. Eylem araştırması 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz yarıyılı içinde 14 haftalık kısa öykülerin ders materyali olarak okutulduğu, çözümlendiği ve Türkçeye çevrildiği, her haftanın belli bir amacı ve öngörölmüş öğrenme çıktılarından olduğu, yöntemli ve kendi içinde bütönlöklö bir ders planı üzerinden yürütölmöştür. Araştırmanın ön test ve son testten elde edilen verileri desteklemek amacıyla ara sınav, dönem sonu sınavı, sınıf içi gözlemler yapılmış, bunlara ek olarak uygulamaya katılan öğrencilerden uygulamanın ne ölçüde etkili olduğunu saptamak için dönem boyunca yazınsal okuma, çözümleme ve çeviri süreçleriyle ilgili düşöndüklerini yazılı raporlar halinde ifade etmeleri istenmiştir. Böylelikle de uygulamanın ne ölçüde etkili olduğunu anlamak amacıyla hem nitel hem nicel verilerden yararlanılmıştır.

2012-2014 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Diller ve Kötürlerarası Çeviribilim Doktora Programı bünyesinde Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar'ın açtığı ve yürüttöğü Çeviri Göstergebiliminde Kuram Yöntem ve Uygulamalar, Çeviri Göstergebilimi ve Dil Bilimleri ve Çeviri isimli derslerde edinilen kuramsal bilgiler (Öztürk Kasar, 2006a, 2006b, 2007, 2008, 2009a, 2009b, 2009c, 2009d, 2009e, 2009f, 2012a, 2012b, 2013, 2016a, 2016b, 2017a, 2017b; Öztürk Kasar, Tuna, 2015, 2016, 2017 içinde Öztürk Kasar) metin inceleme, çözümleme ve çeviri etkinlikleriyle pratiğe dökmöş, ders aşaması esnasında yapılan araştırmalara (Can, 2012, 2015a, 2015b, 2016a, 2016b; Öztürk, Can, 2017) ve söz konusu doktora tez çalışmasının araştırma ve uygulama bölömlerine temel oluşturmuştur. Çalışmanın Uygulama Modeli başlığıyla dördöncü bölömlöünü oluşturan kısımda öğrencilerin çeviri metinlerini incelemek üzere doktora derslerinden edinilen pratikle ve Umberto Eco'nun *Experiences in Translation* (2001) ve *Mouse or Rat: Translation as Negotiation* (2004) başlıklı eserlerinden esinlenilerek Alize Can tarafından oluşturulmuş Yetkin Çevirmen İnceleme Modelitanıtılmıştır. Bu model çeviri metinleri üç başlık altında ele alıp çözümlemeyi

hedeflemektedir: çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme. Çevirideki kayıplar/kazançlar basamağında Eco, çevirmenlerin ne kadar yetkin olursa olsunlar bir eseri çevirirken kayıp yaşayacaklarının bilincinde olduklarını belirtir. Bu başlık kendi içerisinde karşılıklı anlaşma ile sansürleme, telafi etme, ekleme ve doğaçlama, etki ve kesimsel yeniden yazım alt başlıklarını içermektedir. Uygulama modelinin ikinci basamağını oluşturan çevirideki göndergeler ile ilgili olarak Eco, sözcüklerin anlamlarından yola çıkıldığında okur tarafından olası bir dünyanın oluştuğunu ve okurun belirli bir zamansal ve mekânsal durumda belli olayların gelişmeye başladığını ileri sürer. Eco bu durumu gönderge olarak tanımlar. Çeviride göndergeler değişiklik gösterebilir. Çeviride değişiklik gösteren göndergeler ise Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinde göndergesel eşdeğerlik, kilit göndergeler ve köklü olarak yeniden yazım alt başlıklarına göre değerlendirilmektedir. Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin son basamağını oluşturan metni görme basamağı ise metinlerarası göndermeler alt başlığına sahiptir ve bu başlık çevirmenlerin ne düzeyde metinlerarası bağları kurabildiği ve çift kodlamayı sağladığıyla ilintilidir.

Aynı bölüm içerisinde Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli tanıtıldıktan sonra, modelin işlerliğini görmek, anlamak ve çıkabilecek problemleri tespit edip model üzerinde bir düzenleme yapmak için 10 öğrenci ile bir pilot çalışma yürütülmüştür. *A Hopeless Romantic* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından okunmuş, gösterge evreni incelenmiş ve Eco'nun Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şemasından esinlenilerek Fabula ve Intreccio düzlemleri belirlenmiştir. Bu aşamada, iki ders saati içerisinde lisans eğitimi alan mütercim-tercümanlık öğrencileri ile Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şemasının bütün düzeylerini incelemek güç olacağı için sadece Fabula ve Intreccio düzlemlerinin ele alındığının altı çizilmelidir. Fabula ve Intreccio düzlemlerinin incelenmesinin ardından metin Türkçeye çevrilmiştir. Öğrencilerden elde edilen çeviri metinler Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre değerlendirilerek modelin işleyişi görülmüştür.

Çalışmanın Bulgular ve Yorum başlıklı beşinci bölümünde 14 haftalık ders planının uygulanmasından önce öntest olarak öğrencilerden *A Most Parisian Episode* isimli kısa öyküyü Türkçeye çevirmeleri istenmiş ve öntest verileri sunulmuştur. Ardından, Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi süresince uygulanan ders işleyişi ve dört adet kısa öykünün göstergebilimsel çözümlemesi ile çeviri metinlerin

incelenmesine yer verilmiştir. Son olarak bu bölüm içerisinde öntest olarak uygulanan metin tekrar uygulanmış ve böylelikle sontest verileri elde edilmiştir. Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi süresince sunulan kuramsal bilgiler ile sınıf içerisinde yapılan çeviri uygulamalarının yazın çevirisi dersi için ne ölçüde etkili olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Ön test, son test, sınıf içi gözlemler ile öğrenci raporlarından elde edilen veriler çözümlenip Eco göstergebilim kuramı üzerine temellendirilmiş uygulamanın söz konusu öğrencilerin okuma, çözümleme ve çeviri edinçleri için ne ölçüde yararlı olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde uygulamanın verilerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda inceleme yapılmış olup Eco göstergebilim kuramı üzerine temellenmiş modelin yazın çevirisi derslerinde uygulanabilirliğinin irdelenmesi ve konu ile ilgili sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulmasına yer verilmiş, dilbilgisel edinç, kültürel edinç ve ansiklopedi kavramlarına vurguda bulunulmuştur.

2. UMBERTO ECO GÖSTERGEBİLİMİ VE YAZIN ÇEVİRİSİ

Doktora tez çalışmasının kuramsal ayağını oluşturan bu bölümde *Yazın Kuramları ve Paradigma Değişimi* başlığı ile yazın kuramlarının kısaca tarihçesine değinilecek, ardından söz konusu tez çalışmasında Umberto Eco göstergebilimine destek oluşturan *Metin Odaklılıktan Okur Odaklılığa Paradigma Değişimi* ele alınacaktır.

Diğer önemli bir alt başlık olarak okur odaklı kuramlardan biri olan ve bu çalışmanın da merkeze aldığı Eco göstergebilimi irdelenecektir. Bu alt bölümde, Eco göstergebiliminin doğuşuna, genel bir göstergebilim kuramı arayışına ve alımlama göstergebilimiyle ilgili ortaya atılan fikirlere yer verilecektir.

Eco'nun metin göstergebilimi ile ilgili düşünceleri ise metinsel işbirliği düzeyleri, açıklık-kapalılık kavramları ve yorumlayıcı işbirliği, ansiklopedik bilgi, örnek okur-örnek yazar, üç tür niyet, anlam üretme ve yorumlama koşulları, Eco'nun üst metin inceleme yöntemi gibi alt başlıklara yer vererek somutlaştırılmaya çalışılacaktır.

Bu bölümün sonlarında ise, Eco göstergebilimi çeviri, yazın çevirisi ve çeviri eğitimi ile ilişkilendirilerek tez çalışmasının da konusunu oluşturan yazın çevirisi eğitimi ve göstergebilim alanları arasındaki ilişki ele alınacaktır.

2.1. Yazın Kuramları ve Paradigma Değişimi

Yazın alanında kendini gösteren 20.yüzyıl yazın kuramları ile 20.yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmış metin odaklılıktan okur odaklılığa paradigma değişimini ele almadan önce 'paradigma' kavramına açıklık getirmenin yerinde olacağı düşünülebilir.

Paradigma kavramını bilim felsefesi içinde bilinen kesin anlamıyla ilk olarak tanımlayan bilim kuramcısı Thomas Samuel Kuhn'dur ve bu kavramı 1962 yılında yayınladığı *The Structure of Scientific Revolutions* (Bilimsel Devrimlerin Yapısı) başlıklı yapıtında kullanmıştır. Kuhn (2008, 65)'a göre "paradigma, bir bilim çevresine belli bir süre için bir model sağlayan, yani örnek sorular ve çözümler temin eden, evrensel olarak kabul edilmiş bilimsel başarılarıdır" ve bilim kuramının

gelişebilmesi paradigma değişimlerine bağlıdır. Bilimsel gelişme için ‘devrimlerin’ önemine vurgu yaptığı söz konusu eserinde Kuhn, ‘bilimsel devrim’ kavramına da yer verir. Kuhn’a göre, zamanla süregelen bir paradigma meydana gelen sorunları çözmede yetersiz kalır ve beraberinde birtakım bunalımları getirir. Sorunları çözmek ve bunalımı ortadan kaldırmak için bilim adamları yeni kuramlar üretme yoluna giderler. Kuhn, bilim adamlarının bu girişimini ‘bilimsel devrim’ olarak niteler. Diğer bir deyişle, bilimsel devrim ile öne sürülen yeni kuramların, yeni bir paradigma oluşturduğu ve paradigma değişiminin bilimsel araştırma için gerekli olduğu kanısına varılabilir.

Paradigma kavramının tanımına ve bilimde sahip olduğu öneme değindikten sonra yazın alanında ortaya çıkan paradigma değişimleri incelendiğinde her alanda olduğu gibi söz konusu alanda da kuramların zamanla yetersiz kaldığı ve yeni yaklaşımların ortaya çıkması sonucu paradigma değişimlerinin gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Hiçbir yazın kuramı, kendinden önceki kuramları kökten reddetmez. Ancak yazın kuramlarının bazı noktalarda yetersiz kaldıkları bilinmektedir. Yazında paradigma değişimine yol açan etkenin kuramlardaki farklı görüşler ve yeni yaklaşımlar olduğu düşüncesine daha önce de değinilmişti. 20.yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmış metin odaklılıktan okur odaklılığa paradigma değişimine sebep olan bu yaklaşımları ele almadan önce 20.yüzyıl başlarına kadar var olan yazın kuramlarının özelliklerine kısaca değinilecektir.

20.yüzyıla kadar yazında egemen olan yaklaşımın yansıtmacılık olduğu bilinmektedir. Antik çağlarda özellikle Aristoteles ile önem kazanan ve Neo-klasiklere kadar hüküm süren düşünce, edebiyatın okura bilgi kazandırması ve gerçekliği yansıtması gerekliliğidir (Moran, 2008,36). Neo-klasik ve Rönesans düşünürleri ile bu yaklaşım bir parça değişmiştir. Söz konusu dönem düşünürleri edebiyatın hem zevk veren hem de eğiten bir araç olduğu görüşünde bulunmuşlar; aynı zamanda hayatı ve gerçekliği okura gösteren, ahlak dersi veren, olanı değil de olması gerekeni yansıtan eğitici bir araç olması gerektiğini düşünmüşlerdir (Moran, 2008,36). Diğer bir deyişle, Neo-klasik ve Rönesans dönemi düşünürlerinin Aristoteles’den etkilenmekle beraber edebiyatın yansıtmacı yönüne yeni bir soluk getirdiği görüşüne varılır. Romantik döneme kadar varlığını sürdüren bu yaklaşımın, merkeze yazarın ya da sanatçının alınmasıyla yeniden değişime uğradığı kanısına varılabilir. Bu dönemde yazarın duyguları ve yaşantıları üzerine yoğunlaşmış ve

Üretilen eserler de yazarın duygu ve yaşantılarının yansıması olarak ele alınmıştır (Moran, 2008, 101). Romantik dönemden sonra üretilmiş yazınsal yapıtlarda ise süregelen yaklaşımın, yapıtların toplumsal gerçekliği yansıması olduğu varsayılabılır. Toplumsal gerçekliğe göre, “gerçeklik devrimci ilerleme içinde oluşum gösterir ve tarihi somutlukla işçi sınıfının eğitimi gözetilerek yansıtılır”dı (Moran, 2008, 53).

2.1.1. Metin Odaklılıktan Okur Odaklılığa Paradigma Değişimi

20. yüzyılın başlarından ortalarına kadar varlık gösteren Rus Biimciliği, Yeni Eleştiri, Marksist Estetik, Yapısalcılık, Post Yapısalcılık, Yapısöküm gibi metin odaklı yazın kuramlarının ortak noktası sadece metne odaklanıp metni incelerken dış etkenleri yok saymalarıdır. Yazınsal metinleri incelerken dış etkenleri gz önünde bulunduran yansıma kuramlarına tepki olarak ortaya çıkan ve paradigma değişimine yol açan metin odaklı kuramlar yazın eserinin anlaşılması için dilsel özelliklerden faydalanırlar.

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra oluşmaya başlayan Yorumbilim, Alımlama Kuramı, Yazınsal Göstergebilim ve Feminist Eleştiri gibi okur odaklı kuramlar okuru görmezden gelen metin odaklı kuramlara tepki olarak doğmuşlardır. Eco da kaleme aldığı *Appunti sulla Semiotica della Ricezione* (1986a) (Alımlama Göstergebilimi zerine Notlar) adlı yazısında söz konusu paradigma değişimiyle ve okura verilen önemle ilgili şunları belirtmiştir:

“Geride bıraktığımız son on yıl içinde, daha önceki eleştiri tartışmalarına göre bir paradigma değişimi olduğu söylenir. Yapısalcılık ortamında, metin, az çok kesin bir biçimcilik yardımıyla betimlenebilen, kendine özgü yapısal niteliklerle donatılmış nesne olarak çözümlenmesine önem veriliyordu; daha sonra tartışma bir okuma pratiğine yöneltildi. [...] Okur-Yazar ikilişiyle ilgili kuramların sayısı giderek arttı; [...] gücül okur, ideal okur, örnek okur, üstün okur, oluşturulmuş okur, bilgilendirilmiş okur, stokur (oğulokur), örtük okur, metaokur vb. ile ilgilenmeye başladık” (Akt. Rifat, 2008, 278).

Yazın yapıtlarıyla iletişim kuracak okurun rolü üzerinde duran ve yazında başka bir paradigma değişimine yol açan bu kuramlar diğer yandan metni asla görmezden gelmezler. Metin, sadece tek başına varlığını sürdüren ve herkes için aynı şeyi ifaden eden bir olgu olmaktan çıkmıştır.

Ortak özelliklerine kısaca değinilen okur odaklı kuramların her birine ayrı ayrı değinmek yerine söz konusu tez çalışmasına temel hazırlayan yazınsal göstergebilim kuramı ele alınacaktır.

Mehmet Rifat (2013, 113)’a göre göstergebilim, insanlar için anlam taşıyan her türlü gösterge dizgesini betimlemek, sınıflandırmak, insanın insan ve dünya arasındaki etkileşimini açıklamak, bilimkuramsal, yöntembilimsel ve betimsel yönden tümü kapsayıcı bir kuram ortaya çıkarmak gibi amaçlara sahiptir. Göstergebilimin sahip olduğu bu amaçları yazın alanına aktarmasıyla asıl sorunsalı anlam ve anlamlandırma olan yazınsal göstergebilimin öncüleri arasında Mihail Mihailoviç Baktin, Algirdas Julien Greimas, Roland Barthes, Julia Kristeva, Gerard Genette, Paul Ricœur, Jean-Claude Coquet ve Umberto Eco gibi isimler sayılabilir.

Litvanya asıllı Fransız göstergebilimci Greimas, 1966 yılında *Sémantique Structurale* adlı kitabını yayımladıktan sonra göstergebilimden söz edilmeye başlanmıştır (Öztürk Kasar, 2017b, 308-316). Greimas öncülüğünde mantıksal-matematiksel göstergebilim temeline dayanarak kurulan Paris Göstergebilim Okulu, Avrupa’da önem kazanmaya başlamış ve yazınsal göstergebilim çalışmaları için önemli bir ortam haline gelmiştir. Greimas, kaleme aldığı çalışmalarında yer yer göstergebilimin tanımlarına da yer vermiştir. 1977 yılında *La linguistique* isimli ortak yapıtta *La sémiotique* (Göstergebilim) başlığı ile yayımlanan yazısında Greimas göre göstergebilimi, “kendi geliştirdiği yöntemleri ve inceleme örnekçelerini öbür insan bilimlerine sunan yöntembilimsel bir yaklaşım” olarak tanımlamıştır (Rifat, 2008, 337). Greimas, 1979 senesinde Joseph Courtés ile birlikte hazırladıkları *Semiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage* (Göstergebilim. Dil Kuramının Açıklamalı Sözlüğü) adlı çalışmada “göstergebilim kuramının bir anlamlama kuramı olarak ortaya çıkması”nın gerekliliğine vurguda bulunurken “birinci kaygısının anlamı kavrama ve üretme koşullarını kavramsal bir kuruluş biçiminde ortaya koymak olduğu”nu belirtirler (Rifat, 2008, 350). Tahsin Yücel de Greimas göstergebilimi ile ilgili olarak şunları dile getirir:

“[...] gösterenden çok anlam üzerinde durarak göstergebilimin konusunun “dünyanın ve insanın insan için anlamı sorunu” olduğunu kesinler ve amaçlılığı zorunlu koşul olmaktan çıkarır: “Doğrudur, yatak yapmak bir iletişimde bulunmak değil, bir iş yapmaktır. Gene de, insan en sıradan edimleri yerine getirirken bile, ekinel konumunu ortaya koyar; böylece bir anlam iletir, hiç değilse bağlı olduğu toplumsal kesimi belli eder”. Kısacası, [...] Greimas göstergebilimi anlam ve anlamlama alanına giren her şeyle ilgilenmek ister” (Yücel, 2001, 10).

Paris Göstergebilim Okulunun önde gelen isimlerinden Greimas ve Courtés'in *Semiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage* isimli çalışması 1982 yılında İngilizce'ye *Semiotics and Language an Analytical Dictionary* başlığıyla çevrilmiştir. Greimas ve Courtés bu çalışmada göstergebilimin, "araştırma konusu olarak incelediği herhangi bir oluşum, tanım sırasında ya da sonrasında ortaya çıkan bilginin amacı ve bu amaç doğrultusunda bilgiyi olanaklı kılan yöntemler bütünü" olarak tanımlamış ve işaret ettiği şeye göre birçok anlama geldiğini belirtmiştir (1982, 287).

Gösterge, gösterge imgelemleri ve simge üzerine düşüncelerini bildirdiği yazısında Barthes da anlam konusunu ele alır. Barthes, simge sözcüğü eskidiği için onun yerine gösterge ya da anlam sözcüklerinin tercih edilir olduğunu belirtirken, bugün dünyada yapılan hiçbir şeyin anlamdan kurtulmadığını öne sürer (2012, 213-216).

Bu doğrultuda, yapılan tanımlardan ve belirtilen görüşlerden hareketle yazınsal göstergebilimin, yazın metinlerinde anlam evrenini ve göstergebilim kuramının öngördüğü anlamı kavrama ve anlamı üretme koşullarını belirlemek amacıyla olduğu anlaşılmaktadır.

Yazınsal göstergebilimin sahip olduğu amacı gerçekleştirmek için de metin çözümlemesi, söylem çözümlemesi ve anlatı çözümlemesi gibi çeşitli yöntemleri kullanarak yazın metnini incelediği kanısına varılabilir.

Metinlerin çözümlenmesi sürecinde okurun bilgi ve kültür düzeyinin önemine vurgu yapan yazınsal göstergebilim kuramı metni görmezden gelmez ancak okurun rolüne de belirgin bir vurguda bulunur. Bu görüşe paralellik gösteren Fransız göstergebilimci Barthes, metin ve okur ile ilgili olarak şunları dile getirir:

"Metin demek dokuma demektir; ama bugüne kadar bu dokuma, bir ürün, yapıp bitmiş bir kumaş olarak ele alınmış, arkasında, iyice gizlenmiş ya da hafifçe örtülmüş bir anlamın (gerçekliğin) bulunduğu düşünülmüş olduğu halde bugün dokumanın kendisine odaklanıyoruz, metnin kendini üretmesi, yaratması, harfleri sürekli olarak birbirlerinin arasında, içine karması düşüncesi üzerinde duruyoruz; bu dokumanın- bu dokunun-içinde kaybolan özne, kendini çözüyor, bir örümceğin, ağını yapmakta kullandığı salgılarının içinde kendi kendini eritmesi gibi" (Barthes/Demirkol (çev.),2006, 140).

"Metin, farklı kültürlerden gelen, birbirleriyle diyalog kuran, kavga eden, birbirlerinin parodisini yapan çok sayıda yazıdan oluşur; ancak bu çokluğun bir araya gelip toplandığı bir nokta vardır ve bu nokta, şimdiye kadar söylendiği gibi yazarın kendisi değildir, okurun

kendisidir. Okur, bir yazı'yı oluşturan tüm alıntıların hiçbirini kaybolmadan kaydedildiği yerdir” (Barthes, 2013, 67).

Bu bağlamda Barthes, yazarın ölümünden söz ederken metnin işlerliğini ve canlılığını okurun koruduğunu belirtir. Okur, sahip olduğu bilgi ve kültür ile metni yeniden yazar ve “okurun doğumunun bedeli yazarın ölümü” olur (Barthes, 1977, 146).

Yazınsal göstergebilim kuramları içinde diğer bir önemli isim de İtalyan göstergebilimci Umberto Eco'dur. Eco, *Opera Aperta. Forma e Indeterminazione nelle Poetiche Contemporanee* (1962) (Açık Yapıt) isimli çalışmasında yazınsal göstergebilimde ‘açık yapıt’ (opera aperta) kavramını öne sürerek metindeki anlamların belirsizliğine ve tamamlanmamışlığına dikkat çekmiştir (Eco, 2016). Eco, modern yapıtların sıradışılığına, tamamlanmamışlığına ve okurların çoğul yorumlarına açık olduğuna vurguda bulunarak yazınsal göstergebilimi alımlama göstergebilimine doğru geliştirmiş olur.

2.2. Umberto Eco Göstergebilimi

Yükseköğrenimini ortaçağ felsefesi üzerine gören Eco, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Thomasçılık akımı ve estetik anlayışı üzerine tamamlamıştır. Lisansüstü eğitimini tamamlamasının ardından sırasıyla Torino Üniversitesi, Floransa Üniversitesi ve Bologna Üniversitesinde akademik kürsülerin başına getirilmiştir. 1960’ların ortasından itibaren ortaçağ felsefesi yanında sanat yapıtları ve kitle kültürü gibi konuları da araştırma alanına dâhil ederek edebiyat eleştirisi ve iletişim alanlarına kaleme aldığı çalışmalarıyla katkıda bulunmuştur.

Avrupa’da yapısalcılık sonrası göstergebilime öncülük eden önemli isimlerden biri olan Eco, estetik sorunsalı, yazın kuramı, iletişim ve sanatın topluma etkisi gibi konuları incelemiştir. Göstergebilim ile ilgili çalışmalarını ise gösterge dizgeleri ve dil felsefesi üzerine temellendirmektedir.

Eco’nun yazınsal alanda göstergebilim anlayışına, alımlama göstergebilimine ve metin göstergebilimine değinmeden önce genel olarak göstergebilim ile ilgili sahip olduğu görüşleri ve yönelimleri irdelemek gereklidir.

Jean-Jacques Brochier ve Mario Fusco’nun Eco ile yaptıkları söyleşinin *Magazine Littéraire* dergisinin Şubat 1989’da 262.sayısında yayımlanan *Ortaçağ Simgeler*

Evreninden Günümüz Göstergeler Evrenine başlıklı metninde Eco'nun göstergebilimle ilgili yaptığı sınıflamaya rastlanmaktadır (Akt. Rifat, 1991, 53).

Adı geçen metinde Eco, göstergebilimi genel göstergebilim, özel göstergebilim ve uygulamalı göstergebilim olarak üç başlık altında gruplamıştır. Bu üç göstergebilim türünün birbirlerinden ayrıldığını ancak, genel bir göstergebilim tarafından da kapsandıklarını düşünmektedir. Bu bağlamda Eco'nun öncelikle genel göstergebilim kuramı arayışıyla ilgili düşüncelerine yer vermek ereklidir.

2.2.1. Genel Bir Göstergebilim Kuramı Arayışı

Eco, 1975 yılında *Trattato di Semiotica Generale* (Genel Göstergebilim İncelemesi) başlığıyla kaleme aldığı çalışmasını, 1976 yılında *A Theory of Semiotics* (Göstergebilim Kuramı) ismiyle İngilizceye aktarır. *Toward a Logic Culture* (Mantık Kültürüne Doğru), *Signification and Communication* (Anlamlandırma ve İletişim), *Theory of Codes* (Kodlar Kuramı), *Theory of Sign Production* (Gösterge Üretimi Kuramı) ve *The Subject of Semiotics* (Göstergebilimin Konusu) başlıklarıyla beş bölümden meydana gelen söz konusu çalışmasıyla göstergebilimle ilgili görüşlerinin temelini atmış ve ana hatlarını belirlemiştir.

Çalışmasının önsüzünde, tasarladığı genel göstergebilim kuramını, Charles Sanders Peirce'nin *sınırsız semiosis* kavramından esinlenerek, *kodlar kuramı* ve *gösterge üretimi kuramı* olarak iki olgu üzerinde temellendirmeye çalıştığını belirtmiştir (1976, viii). Eco'nun adı geçen çalışmasında amaçladığı durum, göstergebilimin iletişim süreci olarak tüm kültürel süreçleri incelediğini göstermektir. Eco, göstergebilimin çalışma alanının zoosemiyotik, koku göstergeleri, dokunsal iletişim, tat kodları gibi doğal olgulardan; vücut dili, müzik kodları, proksemi, yazılı diller, görsel iletişim, kültürel kodlar ve estetik metinler gibi kültürel olgulara kadar geniş bir yelpazeye yayıldığını varsayar (Eco, 1976, 9-13). Böylelikle *A Theory of Semiotics* başlıklı yapıtında Eco, tüm kültürü çalışma konusu edinmek ve uçsuz bucaksız çeşitlilikteki nesne ve olayı gösterge olarak düşünmektedir. Bu girişimle de gelecek göstergebilim araştırmalarının sınırını belirlemeyi ve birbirinden keskin çizgilerle ayrılan farklı olgular için birleşik bir yöntem önermeyi hedefler (Sherzer, 1977, 79). Eco, kültüre göstergebilimsel bakış ile yaklaşarak her kültürel bütünlüğün birer gösterge olduğunu ve bu göstergenin değişime açık unsur olarak düşünülmesi

gerektiğini belirtirken, göstergebilimsel yaklaşımın da belirsizlik ilkesi ile yönetilmesi gerektiğini öne sürer (Sherzer, 1977, 79).

Çalışmasında kodlarla ilgili görüş bildiren ve bir kodlar kuramı oluşturan, aynı zamanda Amerikalı göstergebilimci Charles Sanders Peirce'ün gösterge ile ilgili görüşlerine yer veren ve kendi göstergebilim kuramını da bu görüşlere dayandıran Eco, anlamsal alan ve yapıların tanımlanmasının sadece verilen mesajın anlamlandırılma koşullarının incelenmesiyle mümkün olduğunu belirtir. Böylelikle, kodun gösterge üretimine, diğer bir deyişle, kültürde sahip olduğu duygu değerini de hesaba katarak yeni anlamların üretimine hizmet ettiği sonucuna varılabilir. Eco bu şekilde anlambilimsel araştırmanın yöntembilimsel ilkesini öne sürmüştür.

Özetle, Eco'nun göstergebilim kuramını oluştururken kültürel olgulara ağırlık verdiği düşünülebilir. Kaldı ki Eco'ya göre göstergebilim, iletişim ve anlamlama olgusunun kuramsal yönünü ve bireyler arasındaki işlerliğini araştırma amacı gütmektedir. Bu bağlamda Eco kaleme aldığı *Semiotics and the Philosophy of Language*(1986b) isimli çalışmasında göstergebilime dair görüş ve yönelimleriyle ilgili şunları dile getirmiştir:

“A general semiotics is philosophical in this very sense. It cannot work on concrete evidence, if not as already filtered by other specific semiotics (which depends on a general semiotics to be justified in their procedures). A general semiotics studies the whole of the human signifying activity -languages- and languages are what constitutes human beings as such, that is, as semiotic animals. It studies and describes languages through languages. By studying the human signifying activity it influences its course. A general semiotics transforms, for the very fact of its theoretical claim, its own object (Eco, 1986b, 12)

Bu düşüncüyü Türkçeleştirmek gerekirse;

“Göstergebilim her anlamda felsefidir. Eğer hâlihazırda belli bir göstergebilim alanının (yöntemlerinin açıklayıcı ve gerekçeli olması için genel bir göstergebilime bağlı olan bir alanın) süzgecinden geçmemiş ise, somut kanıtlar üzerinde tesir edemez. Genel göstergebilim, insanın tüm anlamlandırma faaliyetlerini -dilleri- inceleme konusu yapar. Diller insanoğlunu bu haliyle göstergesel hayvanlar olarak oluşturan unsurdur. Genel göstergebilim, diller aracılığı ile dilleri inceler ve tanımlar. İnsanın anlamlandırma eylemini ele alarak konusunu tayin eder. Genel göstergebilim, kuramsal savının ve amacının mutlak gerçekliği için değişime uğrar.”¹

şeklinde aktarılabilir.

¹ Çeviri tarafımızdan yapılmıştır.

Eco'nun özel göstergebilimle ilgili düşünceleri ise şu şekildedir:

“Sonra özel göstergebilim var; bu kesin denebilecek bir bilim statüsüne ulaşabilir, sözgelimi mors göstergebilimi, sesbilgisi, trafik işaretlerinin göstergebilimi, meteoroloji, sesbilim gibi. Demek oluyor ki, en kesin olandan en tahmini olana kadar yığınla biçim vardır” (Rifat, 1991, 53).

Eco'nun bu düşüncelerinden özel göstergebilimin henüz bir bilim statüsüne ulaşmadığı ancak böyle bir şeyin ihtimal dâhilinde olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır.

Eco, üçüncü tür olarak uygulamalı göstergebilim adını verdiği bir sınıftan söz eder:

“Bir de benim uygulamalı göstergebilim diye adlandırdığım şey var. Sözgelimi yazınsal eleştiride uygulanan göstergebilim. Yazın'ın göstergebilimi diyerek dostlarımı çok fena kızdırdığım da olmuştur. Evet, yazın'ın göstergebilimi yoktur ama yazın'ın göstergebilim kuramları vardır” (Rifat, 1991, 53).

Eco'nun bu sözleriyle de yazın alanına uygulanabilen bir göstergebilim kuramının varlığına inandığı kanısına varılabilir. Eco'nun genel göstergebilim, özel göstergebilim ve uygulamalı göstergebilim ile ilgili yaptığı sınıflama düşünüldüğünde, yaklaşımının felsefe ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç itibari ile Eco'nun beyan ettiği görüşler göz önünde bulundurulduğunda, göstergebilimin ve dil felsefesinin genel göstergebilimden ayrı incelenemeyeceği; genel göstergebilim dışında özel ve uygulamalı göstergebilim sınıflarının olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak Eco'nun amacının kod ve kod çözümlemesinden hareketle genel bir göstergebilim kuramı oluşturmak olduğu unutulmamalıdır.

2.2.1.1. Kodlar Kuramı

Eco, genel bir göstergebilim kuramını oluşturmak için iletişimi ele alır ve inceler. Belirlediği amaç doğrultusunda, iletişimi sağlamak için kodların nasıl oluşturulduğunu ve bu kodların nasıl çözümlendiği araştırır.

Jakobson'dan hareketle iletişimin kurulması ve sürdürülmesi hem dinleyicinin hem de konuşucunun iletişimde kullanılan kodları bilmeleriyle ve yerinde kullanmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu yolla kurulan iletişimin sekteğe uğramayacağı ve sağlıklı şekilde süreceği kuvvetle muhtemeldir. Okuduğumuz ya da dinlediğimiz anlatı metinleri de hem okur hem yazar tarafından bilinen ortak kodlar ve alt kodlarla oluşturulmuş iletilerdir. Dolayısıyla bir okur, ileti olarak bir metnin karşısında

öncelikle metnin hangi kodlardan ve alt kodlardan oluştuğunu; hangi kodlara göre okunması gerektiğini anlamaya çalışmalıdır.

Eco, *A Theory of Semiotics* isimli çalışmasında edimbilimin konusu olarak incelenmiş bağlam ile metnin nasıl oluşturulduğunu ve anlaşıldığını inceleyecek bir kuram arayışında olduğunu belirtir. Betül Parlak, *Umberto Eco'da Kuram-Uygulama İlişkisi: Lector in Fabula'dan Gülün Adı'na* (2000, 10) başlıklı doktora tez çalışmasında da Eco (1975, 13-14)'dan aktardığı üzere, Eco'nun bu kurama göre göstergebilimi anlamlandırma göstergebilimi ve iletişim göstergebilimi olarak iki alanda incelemeyi önerdiğini belirtir. Parlak çalışmasının devamında, Eco'nun kodlar² kuramının amacını “Saussure'ün ikilemlerini içerip onun ötesine varmak, bağlamsal ve koşulsal çift anlamlılık kurallarını da göz önüne alarak söylem üretme ve metin oluşturma stratejilerini anlamaya çalışmak” olarak tanımladığını söyler (Eco, 1975'ten Akt. Parlak, 2000, 10).

Eco'nun kodlarla ilgili çalışmaları, düşünceleri ve uygulamaları ilerleyen yıllarda kendisini farklı eserlerde belirgin kılar. *Lector in Fabula* (1979) isimli çalışmasında yazınsal yapıtlarda okurun yorumlayıcı işbirliği ile kod oluşum süreçlerini araştırma konusu edinir. Bu çalışmasında bir yıl sonra ilk yazınsal çalışması olan *Gülün Adı* (1980)'nı kaleme alır. Parlak bu iki eserle ilgili olarak şunlar dile getirir:

“Adı geçen son iki yapıt, eşzamanlı bir çalışma sürecinin ürünleridir. Yazarın kuramsal yaklaşımı, yazınsal yapıtında net bir biçimde izlenmektedir. İlk bakışta, Eco, kuramını örneklemek için bu romanı yazmış biçimde bir çıkarıma bile varılabilir. Bu kestirme sonuca varmamak için, Eco'nun *Lector in Fabula*'dan önce yayınlanan kuramsal çalışmalarından söz etme gereği duyulmuştur. Çünkü *Gülün Adı*, “açıklık” kavramını örnek okur bağlamında ele almakla kalmaz, *Trattato di Semiotica Generale*'nin odak noktası olan düzgü oluşumu ve düzgü çözümlemesi olgusunu kusursuz bir biçimde örnekler. (Parlak, 2000, 11).

Parlak (Parlak, 2000, 11)'ın da belirttiği gibi Eco, kuramsal yapıtlarında öne sürdüğü kodlar kuramını, kod oluşumunu ve çözümlemesini; yazınsal yapıtı üzerinden doğrulamış ve örneklemiştir.

2.2.1.2. Gösterge Üretimi

Kodlar kuramı ile beraber genel bir göstergebilim kuramı arayışına temel oluşturan ikinci ayak gösterge üretimidir. Eco'nun çalışmalarından ve konuyla ilgili yapmış

² Betül Parlak çalışmasında (2000, 10) *code* terimi için *düzgü* sözcüğünü kullanmıştır. Ancak biz tez çalışmamızda terim birliğini sağlamak için, *kod* sözcüğünü kullanıyoruz.

olduğu açıklamalardan hareketle, göstergeden ziyade gösterge üretimine ağırlık verdiği anlaşılabılır. Eco (1979, 218), gösterge üretimiyle ilgili oluşturduğu tipolojiyi aşağıdaki gibi kategorize etmiştir.

Tablo 2.1'e göre gösterge üretimi, dört boyutlu bir sınıflandırmaya göre yapılmaktadır. Eco (1979, 217), bu sınıflandırmayı (a) physical labor (fiziksel çaba), (b) type/token ratio (tür/simge oranı), (c) type of continuum to be shaped (biçimlendirilecek sürekliliğin türü) ve (d) the mode and complexity of articulation (söyleyişin derecesi ve sıklığı) şeklinde oluşturmuştur. Buna göre, gösterge üretimi yöntemlerinin sınıflandırılması adı geçen bu dört parametreyi göz önünde bulundurmaktadır.

Tablo 2.1: Gösterge Üretim Biçimlerinin Sınıflandırılması

Physical labour required to produce expressions	Recognition			Ostension			Replica				Invention				
Type/token ratio	<i>Ratio difficilis</i>	imprints			examples	samples	fictive samples	vectors		stylisations	combinational units	pseudo-combinational units	programmed stimuli	congruences	projections transformations graphs
	<i>Ratio facilis</i>		symptoms	clues											
Continuum to be shaped	motivated heteromaterial			homomaterial			arbitrary heteromaterial								
Modes of articulation	pre-established, coded and overcoded grammatical units according to different modes of pertinence												proposed undercoded texts		

Kaynak: Eco, Umberto. 1979. **A Theory of Semiotics**. Bloomington: Indiana University Press

Soyut ve somut karşıtlığının derecelendirmesi olarak Type/token Ratio (örnek-belirti oranı) aralığı ile ilgili (a) ratio facilis ve (b) ratio difficilis şeklinde iki uç olduğu belirtilmektedir (1979, 183). *Ratio-facilis*, ifade-örneğin ifade-belirtisi tarafından kopyalanması ile gerçekleşen gösterge üretimidir. Bu basamakta belirtinin somut gösterimi kendi türüne uygunluk göstermektedir. Aralığın diğer ucunda bulunan *ratio-difficilis* ise ifade-örneğin doğrudan içeriğe bağlı olması durumudur.

Eco, gösterge-ifadelerini üretmek için gerekli olan fiziksel çabanın yoğunluğunu (a) tanıma-doğrulama, (b) ostensiyon (doğrudan gösterge), (c) replika/kopya ve (d) türetme olarak belirlemiştir.

Tanıma ve doğrulama var olan gösterge-ifadelerinin önceden yapılandırılmış deneyimlerinin yeniden düzenlenmesidir. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, kasıtlı ya da kasıtsız şekilde doğa tarafından ya da insan eyleminin sonucu olarak üretilmiş bir nesnenin ya da olayın önceden var olan ve kodlanmış bir bağıntı ile ya da muhtemel bir bağıntı ile gönderilen tarafından, ait olduğu içeriğin ifadesi olarak görülmesidir (1979, 223).

İzlerin (imprint) yorumlanması, önceden edinilmiş öğrenme durumlarıyla ilişkilidir. Örneğin, bir avcı yaban tavşanının izini normal tavşandan ayırmayı öğrenmelidir. Nitekim göstergelerin sınıflandırılmasında, doğal göstergeler bile kodlanmış haldedir. İzler, aslında gösterge değildirler, göstergesel bir işlevin parçası olarak bütünleşmiş unsurdurlar.

Belirtiler (symptoms) ise her zaman belirli bir bağlam içinde kullanılırlar. Örneğin, birinin yüzündeki kırmızı lekeler kızamık veya yüksek ateş belirtisi olabilir. Belirtiler kasıtlı olarak üretilmezler, örneğin duman, yangının varlığını gösteren bir belirtidir. Ancak, ıssız adada karaya vurmuş balıkçıların bilinçli olarak yaktığı ateş insan varlığının bir göstergesi olarak düşünülmelidir, çünkü kasıtlı olarak üretilmiştir.

İpuçlarının (clues) varlığından, onları bırakan bir maddenin (insan, hayvan, taşıt, vb.) varlığı çıkarılabilir. İpuçları, iz ya da belirti değildirler; dolayısı ile farklı işleve sahiptirler ve kolayca yanlış şekilde yorumlanmaya açıktırlar. Örneğin, bir suç mahalinde, normalde siyah saçlı olan bir hırsız ardında sarı saç ipucu olarak bırakabilir.

Doğrudan tespit, ifade-örneklerinin belirtileri olan ya da belirti olma ihtimali taşıyan örnekler üzerinden gösterge üretimini sağlar. Bu sınıfta, kasıtlı ya da kasıtsız şekilde doğa tarafından ya da insan eyleminin sonucu olarak üretilmiş bir nesnenin ya da olayın birisi tarafından örnek olarak seçilmesi ve ait olduğu sınıfın ifadesi olması söz konusudur (1979, 225). Doğrudan tespit, aktif anlamlama sürecinin ilk seviyesidir. Aynı dili kullanmayan iki kişinin uzlaşma sağlamak adına başvurduğu ilk karşılaşma bağlamında meydana gelir. Örneğin, Meksika'da İspanyolca bilmeyen Fransız bir

turist ayakkabılarının boyanmasını istediğini belirtmek için ayakkabı boyacısına en basit yoldan sadece ayakkabılarını gösterebilir.

Kopyalama sınıfı ile ilgili olarak Eco, bu gösterge üretim yönteminin en alışlagelmiş öğelerin ifadesiyle ilgilendiğini, böylece, gösterge olgusunu tanımlarken, ifade etmek için sadece kasıtlı olarak üretilmiş yinelenebilir nesnelerin dikkate alındığını belirtir (1979, 227-228). Eco replika/kopyalama sınıfı ile ilgili olarak, soyut bir türü örneklemek için bu sınıftan yararlanıldığını da ayrıca ekler. Taşıyıcılar (vectors), biçimleme (stylizations), bileşimli birimler (combinational units) ve sözde bileşimli birimler (pydo-combinational units) replika/kopya sınıfının alt bileşenleridir. Eco, biçimlemeleri bir uzlaşmanın sonucu olarak “belli görünüşte ikonik” ifadeler şeklinde tanımlar. Örneğin, birtakım motifler, satranç parçaları veya bir kart destesi biçimleme sınıfına dâhildir. Kart destesi örneğinde, alıcı için “kart” ve “sakal”, “kral”ın bir biçimlemesidir. Taşıyıcılar ise, *ratio difficilis* tarafından kontrol edilir ve sahip oldukları içeriğe göre bir dizi talimatlar taşırlar. Bileşimli birimler ve sözde-bileşimli birimler ise aslında Eco’ya göre alıcıda anında tepki vermeyi amaçlayan ve aslında göstergesel olmayan unsurlar dizisidir. Alıcının tepkisi dışı vurumsaldır ve alıcı bu ifadeleri göstergesel olgu olarak algılamaz. Eco, bu durumu sinestezi (renkli işitme/birleşik duyum) olgusu ile örnekler: Belli bir renk, alıcıda belli bir uyarı yaratır. Bir duyu organı tarafından kaydedilmiş bir his, başka bir duyu organı tarafından kaydedilmiş bir hissi çağrıştıracaktır (seslerin, renkleri çağrıştırmaları gibi).

Tablonun son sınıfı olan Türetme ile ilgili Eco, göstergenin üretilmesi için yeni bir materyal seçildiğini belirtir. Bu durumda göstergeyi üreten, gösterge üretme amacıyla henüz parçalara ayrılmamış yeni bir materyal seçer ve ona yeni bir biçim vererek biçimsel olarak ilgili olduğu öğenin göstergesi durumuna gelir (1979, 245). Türetme, bir şeyin henüz tanımlanmamış bir şeyden dönüştürülmüş olduğu bir üretim biçimi olduğu için gösterge üretimi sınıflandırmasında kritik bir noktadır. Eco, göstergebilimin dillerin kökeni üzerine birçok araştırma yaptığını belirtirken, koddaki yeni türetmelerin hâlihazırda örgütlenmiş kültürel temeller üzerine kurulduğunu ileri sürerek bir ayırım yapar.

2.3. Alımlama Göstergebilimi

Eco, geliştirdiği alımlama göstergebilimi kuramını alımlama estetiğine dayandırır. Alımlama estetiği kuramı, Konstanz Okulu çevresinde oluşmaya başlamıştır. Alman

yazın kuramcısı Hans Robert Jauss, 1970 senesinde kaleme aldığı *Literaturgeschichte als Provokation* başlıklı çalışmasında alımlama estetiğinin temel özelliklerini ele almış ve estetik anlayış ile yeni bir yöntemsel yaklaşıma göre yazın tarihinin nasıl yeniden yazılabileceğine yönelik yedi savdan oluşan bir çerçeve sunmuştur (Rifat, 2008, 286).

Alımlama estetiği, yazın alanında okuru merkeze almaktadır. Jauss bu konu ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle açıklar:

“Yazar, yapıt ve okurun (dinleyici ve izleyicinin) oluşturduğu üçlemede, okur tepki göstermekten başka bir şey yapmayan basit bir öge değildir; o da sırası geldiğinde tarihin yaratılmasına katkıda bulunan bir enerji geliştirir. Yazınsal yapıtın tarih içindeki yaşamı, yönelik olduğu kişilerin etkin katılımı olmadan düşünülemez” (Rifat, 2008, 287).

Anlaşılabacağı gibi okur artık yapıt karşısında pasif konumdan aktif konuma gelmiş, yorum yapacağı yaratıcı ve üretici bir rol üstlenmiştir. “Alımlama estetiği kuramcılarına göre; pasif alımlayıcı konumundan aktif, anlam üreten alımlayıcı konumuna geçiş, metinlerdeki boşlukların doldurulmasıyla, somutlanmasıyla mümkündür” (Ekiz, 2007,119). Okur, içerisinde hem birden fazla anlamı hem de boşlukları bulunduran metni yaptığı yorumlar ile bir bakıma yeniden yazar. Diğer bir deyişle, “yapıtların içindeki boşluklar, okuma süreci içinde okurlar tarafından somutlanarak doldurulur. Böylece metin varlık kazanır ve yaşamaya devam eder” (Ögeyik, 2004, 66). Okurun görevini “metindeki boşlukları doldurmak” olarak belirleyen bu kuram, okura önemli bir sorumluluk yüklediği kadar, okurun metni okuma ve yorumlama sürecinde hayal gücüne, içinde bulunduğu kültüre, hayatta edindiği tecrübelerle de önem vermektedir.

Eco, 1985 yılında Mantova’da bir konferansta sunduğu ve daha sonra 1986’da *Appunti sulla semiotica della ricezione* (Alımlama Göstergebilimi Üzerine Notlar) başlığı ile yayımlanan çalışmasında alımlama estetiği ile göstergebilimi aynı paydada buluşturmuş ve okurun önemine belirgin biçimde vurguda bulunmuştur. Eco, bu düşüncesini şu sözlerle ifade eder:

“Dolayısıyla alımlama estetiğinden tutun da yorumbilime, ideal okurla ya da örnek okurla ilgili göstergebilim kuramlarına, okura yönelik eleştiri [...] diye adlandırılan eleştiri anlayışına ve yapıbozma akımına kadar değişik yönelişler benimsenmiş, araştırma konusu olarak, yalnızca gerçek anlamda okumayla ilgili deneyimsel girişimler [...] değil, metnin yapıkurma -ya da yapıbozma- işlevi seçilmiştir (bu işlev, metnin metin olarak kendi gerçekleştirme sürecinde, etkili ve gerekli koşul olarak, okuma edimi tarafından yerine getirilir)” (Rifat, 2008, 278).

Eco, örnek okur (lettore modello) kavramını da ilk kez bu çalışmasında ortaya koyar. Yazın alanında okur, metin ve yazar kavramları çevresinde oluşum gösteren ‘okurun sorumluluğunu üstlenen yazar’ kavramı ile Wayne Booth’a, ‘anlatan’la yazar ayırımına değinen Barthes’a, ‘anlatan imgesi’ ve ‘yazar imgesi’ kavramlarıyla Tzvetan Todorov’a, ‘anlatanlar ve odaklaştırma kuramı’ ile Gérard Genette’e, ‘metnin üretimselliği’ kavramı ile Julia Kristeva’ya, Yuri Lotman’nın bazı çalışmalarına, ‘üstokur’ ve ‘arşıokur’ kavramlarıyla Michael Riffaterre’e, ‘örtük okur’ ve ‘örtük yazar’ kavramlarıyla Maria Corti ve Seymour Chatman’e değinip son olarak kendisinin önerdiği ‘örnek okur’ kavramına gelir (Rifat, 1991, 17-18).

Eco, yazısının devamında, örnek okur kavramını, Teun A. Van Dijk, Siegfried Schmidt ve Harald Weinrich’in geliştirmiş olduğu ‘anlatısallık yaklaşımı’ ile Luigi Pareyson’un “yazarın, yapıtın içinde yer alan soyutlaştırılmış bir yapı, bir kendilik olarak oluşturulma” düşüncelerinden destekle oluşturduğunu belirtir (Rifat, 1991, 17-18). Çalışmasında klasik göstergebilimde de yorumcuya başvurulduğunu ve anlamlama sürecini, göstergenin, yorumcunun zihninde yarattığı düşünceye başvurarak açıkladığını dile getirir.

Eco, alımlamayla ilgili göstergebilimsel kuramların birtakım olgulara karşı eleştiri olarak ortaya çıktığını öne sürer. Bu olgular:

“[...] sanat yapıtını ya da metni dilsel nesne olarak kendi nesnelliği içinde açıklayabileceklerini ileri süren bazı yapısal yöntemlerin esnekliğini yitirmesi olgusu; göstergelerin ya da sözcelerin, içinde verildikleri bağlam’a, kullanım koşulu’na, durum’a hiçbir başvuruyu göz önünde bulundurmamayı ileri süren Anglosakson kökenli bazı biçimsel anlambilimlerin [...] doğal katılığı olgusu; bazı toplumbilimsel yaklaşımların deneyimciliği olgusu” şeklindedir (Rifat, 1991, 22).

Özetle, alımlamayla ilgili göstergebilimsel kuramların sanat yapıtının alıcının varlığından ve yorumundan yoksun, kendi varlığı içinde açıklanabileceği olgusuna tepki olarak ortaya çıktığı düşüncesine varılabilir.

Eco’nun alımlama göstergebiliminde, okurun ve yorumun yadsınamaz bir rolü bulunmaktadır. Öyle ki Eco, okur tarafından yapılan yorumları da grupta yoluna gitmiştir. Eco’ya göre, anlamsal ve eleştirel olmak üzere iki tip yorum bulunmaktadır.

“Anlamsal yorum ile eleştirel yorum (ya da başka bir deyişle anlamlandırıcı yorum ile göstergebilimsel yorum) arasında bir ayrım yapmamız gerekir. Anlamsal yorum, metnin

çizgisel olarak gerçekleşmesi karşısında alıcının ona anlam yükleme sürecinin sonucudur. Eleştirel ya da göstergebilimsel yorumdaysa tersine, metnin hangi yapısal nedenlerle şu ya da bu anlamsal yorumu üretebileceği anlatılmaya çalışılır” (Eco, 1991, 32).

Yalnız, bunlar dışında bir yapıt hem anlamsal hem de eleştirel olarak da yoruma açık olabilir. Bilhassa estetik işleve sahip olan metinlerde bu durum kendini göstermektedir. Bu durumda her metnin aslında kendi örnek okurunu tasarladığı kanısına varmak mümkündür.

Sonuç olarak, Eco’nun alımlama göstergebilimi kuramı, alımlama estetiği ile göstergebilimden beslenen bir kuramdır. Alımlama estetiğinde merkeze alınan okur, alımlama göstergebiliminde de kendisini gösterir. Okurun önceden okudukları, bilgi ve kültür bagajı (Eco’nun kavramıyla açıklamak gerekirse ansiklopedik bilgi), duygusal hali ya da hisleri onu nesnel yargılarda bulunmaktan çok öznel yargılarda bulunmasına sebep olur. Okurdaki bu farklılıklar da kaçınılmaz bir şekilde metnin çok anlamlı bir yapı halini almasına yol açar.

2.4. Metin Göstergebilimi

Eco’nun, insan düşüncesi ve alımlaması gibi olguları, gösterge ve dil konuları ile bağdaştırması ile okuru merkeze alarak geliştirdiği alımlama göstergebilimini, okurun ve alıcının varlığına karşı çıkan ve yazın metnini kendi içerisinde incelemeyi yeğleyen Avrupa’daki göstergebilim anlayışına bir eleştiri olarak geliştirdiği düşünülebilir. Avrupa göstergebilim anlayışı metni kapalı bir yapı olarak gördüğü için okurun yorumuna gereksinim duymaz ve ona yapıtı yorumlamak için hak tanımaz. Alımlama göstergebilimi ile Eco, alıcının varlığına vurguda bulunmuş, yapıtların aslında kapalı değil de okurun yorumuna ihtiyacı olan ‘açık yapıtlar’ olduğunun ve okura metni yorumlaması ve işbirliğinde bulunması için hak tanınması gerekliliğinin altını çizmiştir. Önceleri Rus biçimcileri, Barthes ve Jakobson’un çalışmalarına yoğunlaşan Eco, ardından Greimas ve Peirce göstergebilimine yönelerek kendi göstergebilim yaklaşımını belirlemeye çalışmıştır.

Alımlama göstergebiliminden sonra, anlatı metnlerinin çözümlenmesine odaklanan Eco, okur, okuma, metin ve çoğul okuma gibi kavramları sıkça kullanarak metin göstergebiliminin gelişmesine öncülük etmiştir. Metin göstergebilimine sağladığı en büyük katkı ise, *Lector in Fabula* (1979) isimli kitabında önceki yıllarda öne sürdüğü örnek okur ve örnek yazar kavramlarını geliştirmesi ve yazınsal metinlerin

göstergebilimsel çözümlemesi için örnek okurun işbirliğine ihtiyaç duyan bir model önermesidir. Eco, yazınsal metni yazar tarafından kaleme alınmış bir yapıttan çok okurun okuma edimiyle yorumlanan tembel bir makineye benzetmektedir. Bu bağlamda da Eco'nun Peirce göstergebiliminin etkisinde kaldığı görülmektedir.

Berke Vardar, *Dilbilim Yazıları* (2002) başlıklı çalışmasında yer verdiği Greimas göstergebilimi ile ilgili şunları belirtir: “Göstergebilimi bir üstbilim olarak tasarlar A. J. Greimas. Hangi olgular düzlemi söz konusu olursa olsun, yazarı ilgilendiren somut gerçeklik değil, soyut içerik, tüm oluşlara yön veren temel düzenektir” (2001, 139). Konusu anlam olan Greimas göstergebilimi genellikle yazınsal metinleri incelemektedir. Bu incelemeyi de anlatım ve içerik düzlemlerini ele alarak gerçekleştirmeye çalışır. Her iki düzlem de kendi içinde yüzeysel ve derin yapı bulundurmaktadır. Bu bağlamda, Greimas'ın yazınsal yapıtların yapılarıyla ilgili incelemelerde bulunduğu anlaşılabılır. Zira Eco'nun da Greimas göstergebiliminden yararlandığı nokta budur. Sündüz Öztürk Kasar danışmanlığında, 2003 yılında Serap Gün tarafından *Umberto Eco Göstergebiliminin Çeviri İncelemelerine Yansıması* başlıklı yüksek lisan tezinde, Eco ve Greimas'ın kesiştiği ve birbirlerinden ayrıldığı noktalara değinilmiştir.

“Greimas göstergebilimsel yönteminde metin, kendi içkin yapısının oluşumuna ve her türlü okumanın bu yapının oluşum sürecini aydınlatmak amacını taşıması gerekliliğine göre incelenmektedir. Eco'da ise bir defa metin oluştuktan sonra metnin nasıl okunduğunun incelenmesi kadar hep aynı betimlenmesinin metnin talep ettiği okuma eylemlerinin betimlenmesiyle yapılması gerektiğini inceleme de aynı oranda önemlidir” (Gün, 2003, 33).

Eco'nun Greimas göstergebiliminden ayrılan yanı, Peirce göstergebiliminde yorumlayan ve sınırsız semiosis kavramlarına kendi göstergebilim anlayışı içinde yer vermesidir. Bu bağlamda Peirce'ün göstergebilim anlayışına yer vermek gereklidir.

Amerikalı düşünür, mantıkçı matematikçi, kimyacı Peirce, kültürel alanları göstergebilim aracılığıyla inceleme yoluna gitmiştir. Alışlagelmişin tersine Peirce göstergebilimi dilbilime değil mantığa ve görüngübilimsel düşünceye dayanmaktadır. Eşzamanlı olarak Avrupa'da Ferdinand de Saussure'ün de gösterge üzerine çalışmalarda bulunduğu bilinmektedir. Peirce ve Saussure'ün birbirlerinden ayrıldığı nokta Saussure'ün gösterge kavramının dil temelinde; Peirce'ün gösterge kavramının ise mantıksal temelde incelenmesidir.

Peirce'ün göstergebilim anlayışının temelini oluşturan *birincilik*, *ikincilik* ve *üçüncülük* diye adlandırılan üçlü ayrımlar bulunmaktadır. Karşılaştığı tüm olguları bu üçlüler içinde inceleyen Peirce göstergebilim anlayışını üçlülere dayandırmasını zihnin işleyişindeki basamaklardan oluşan mantığa bağlar (Peirce, 1984, 227). Birincilik, başka bir şeye gönderme yapmaksızın ya da başka bir deyişle her şeyden bağımsız olarak varlığın algılanmasıdır. Bu sınıf düşünülmemiş olanın sınıfıdır. İkincilik, varlığın başka bir şeye göre algılanması sınıfıdır. Bu sınıf, gerçeğin ve yaşanmışın sınıfıdır. Son sınıf olan üçüncülük ise, var olan şeyin düşüncesinin sınıfıdır. Bu sınıf birincilik ile ikincilik arasında araç vazifesindedir ve gösterge ile yorumlayıcı arasındaki ilişkiye dayanır. Peirce, bu sınıflamaya göre göstergeyi de üç farklı sınıfa ayırmıştır. Rifat (2013, 118-120), bu gösterge türlerini Peirce'ün *Écrits sur le signe* başlığıyla Fransızca'ya çevrilen yapıtından Türkçe'ye aktarmıştır. Biz de Peirce'ün gösterge türlerini Rifat'ın çalışması ışığında sunmaktayız. İlk üçlü sınıfı, göstergenin kendine göre ayrımında, nitel gösterge (qualisign), tekil gösterge (sinsign) ve kural gösterge (legisign) oluşturmaktadır. Nitel gösterge bir enstrüman sesi, bir nesnenin rengi ya da kokusu olabilir. Tekil gösterge, gerçek bir olay ya da bir gösterge olan bir şeydir. Kural gösterge ise, insanlar tarafından belirlenen kurallardır. İkinci üçlü sınıfı, görüntüsel gösterge (icon), belirti (index) ve simgeden (symbol) oluşmaktadır. Görüntüsel gösterge, daha çok görsel alanda kullanılan ve belirttiği nesne normalde olmasa bile kendini anlamlı kılan göstergedir. Bu gösterge türü, varlığına işaret ettiği nesneyle bir benzerlik ilişkisi içindedir. Portreler, görüntüsel göstergelere örnek gösterilebilir. Belirti türü göstergelerde bir neden-sonuç ilişkisi söz konusudur. Belirti, varlığına işaret ettiği nesne ile bir bitişiklik ve yakınlık ilişkisi kurar. Örneğin, duman ateşin belirtisidir, bulut da yağmurun. Simge türü göstergeler uzlaşma dayalıdır. Simge, ilettiği şeyi doğal bir bağlantı yerine saymaca bir bağlantıyla ilettiği için keyfi bir özellik taşımaktadır. Örneğin, bu gösterge türüne doğal dillerdeki sözcükler örnek olarak gösterilebilir. Çünkü doğal dillerdeki sözcükler uzlaşma dayalı simgelerdir. Üçüncü üçlü sınıfı ise terim (term), önerme (dicensign) ve kanıt (argument) oluşturmaktadır. Terim, yorumlayıcı açısından nitel bir olasılık göstergesidir ve açık uçludur. Tek başına ne doğru ne de yanlış olabilir. Dolayısıyla tek tek ele alınan sözcükler ne doğru ne de yanlıştır. Önerme, bilgilendirici bir özellik taşımaktadır ve yorumlayıcı açısından gerçek bir varoluş göstergesidir ve birden fazla terimle oluşur. Kanıt ise, karmaşık göstergeler

bütünüdür. Önermenin kanıtını getirir ve neden-sonuç ilişkisi bulunan tümcelerle kendini gösterir.

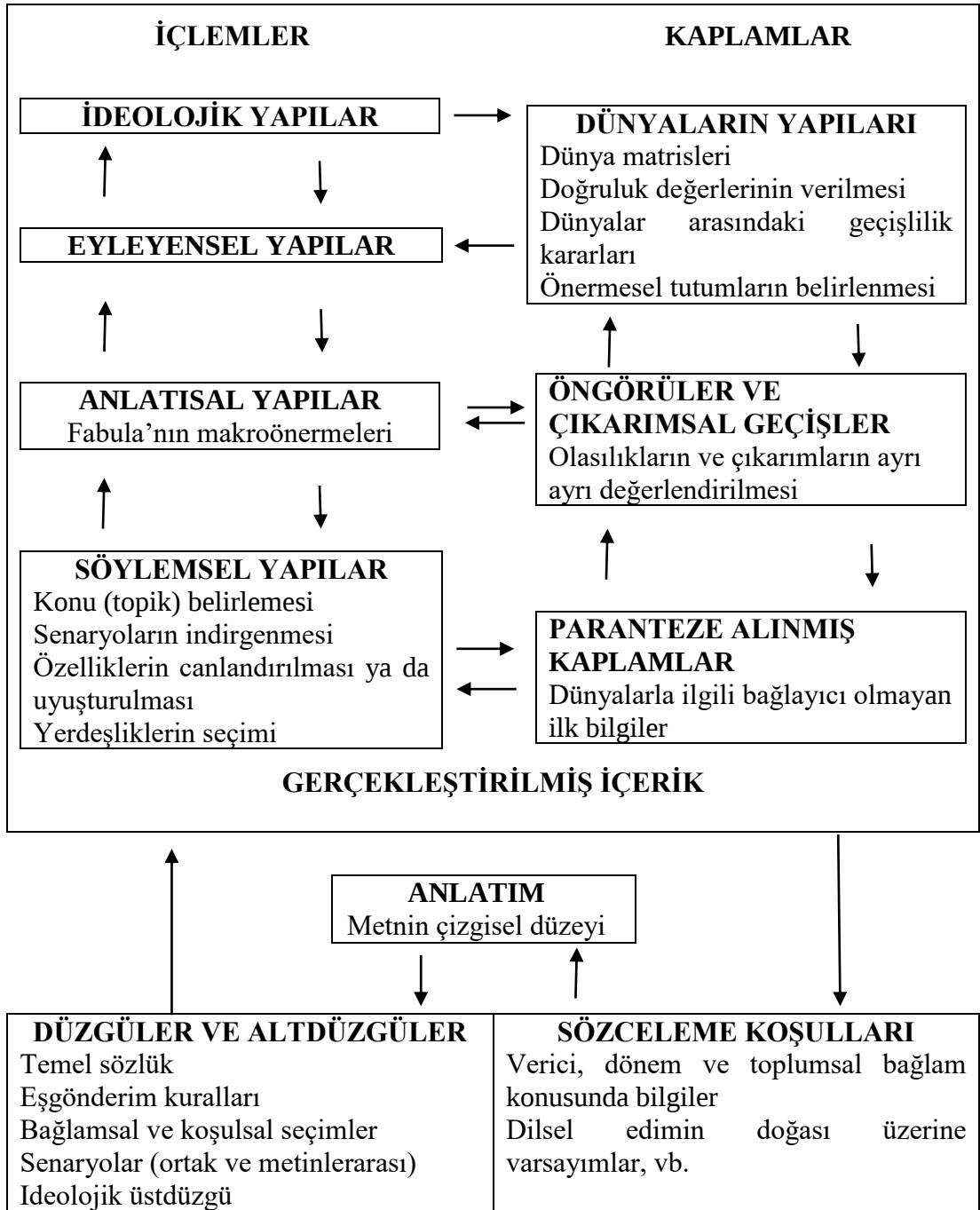
Göstergenin birden çok tanımını yapan Peirce, bu yolla göstergeye birden fazla özellik yüklemiştir. Peirce (1982, 323)'e göre gösterge, nesnesine karşılık gelme olmaksızın uyum sağlayan bir *temsil biçimi*, bir şeyin yerini tutan, o şey, üreten ya da niteleyen bir *düşünce* (1984, 339), representamen (1984, 228), diğer bir deyişle, *bir şeyin yerini tutması* olarak tanımlanabilir. Özetle, Peirce'ün göstergesi, nesnesiyle ilintili olmak ve onun yerine geçebilecek yeterlikte olmalıdır. Peirce'ün gösterge ile ilgili daha geniş tanımı ise şu şekildedir:

“Bir gösterge ya da representamen, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan bir şeydir. Birine yöneliktir, bir başka deyişle bu kişinin zihninde eşdeğerli bir gösterge ya da belki daha gelişmiş bir gösterge yaratır. Yarattığı bu göstergeyi ben birinci göstergenin yorumlayanı (interpretant) olarak adlandırıyorum. Bu gösterge bir şeyin yerini tutar: yani nesnesinin (object). Söz konusu gösterge, bu nesnenin yerini, her bakımdan değil de, benim, kimi kez, representamen'in temeli diye adlandırdığım bir çeşit düşünceye iletme bakımından tutar” (Peirce, 1984, 228'den Akt. Rifat, 2013, 117).

Bu tanıma göre *nesne-gösterge-yorumlayan* olarak üç önemli kavram göze çarpmaktadır. Göstergenin somut biçimini algılamakla, onun neyi temsil ettiğini anlamak bir *yorum* sürecini gerektirir ve bu süreç bireyselliğe de açıktır. Semiosis adı verilen bu süreç, daha önce belirtilen birincilik, ikincilik ve üçüncülük sınıflarında gerçekleşir. Semiosis, anlamlamanın belirli bir bağlamda bir yorumlayıcı için oluşması olarak düşünülebilir. Somutlaştırmak gerekirse, gösterge sayılabilecek bir *şeyle* karşılaşıldığında, o *şey* gösterge olarak algılanır. O *şey*, aslında başka bir şeyin temsidir ve onun yerine geçmiştir; zihinde bir izlenim oluşturmuştur. Peirce'e göre zihinde oluşan izlenim yeni göstergedir ve *yorum-gösterge* kavramını oluşturur. Bu süreçte, temsil edilen nesne, göstergenin kendisinin dışında kalan bir şeydir ve *gönderge* kavramını oluşturur. Dolayısıyla, göndergeler önceden yorumlanmışlardır; saf değildirler. Semiosis oluşturan her unsur belli bir varolma biçimine aittir ve semiosis *nesne-gösterge-yorumlayan* bileşenlerinin aynı anda varolmasını gerektirir.

Greimas ve Peirce göstergebilim anlayışlarına değindikten sonra yeniden konumuza dönmek gerekirse, Eco, Peirce'ün yorumlayan ve sınırsız semiosis ile Greimas'ın anlatım ve içerik düzlemi kavramlarını benimsemiş ve metin göstergebilimini oluşturmakta temel almıştır.

Eco göstergebiliminde *yorumlayan* kavramı *okur işbirliği* olarak, *sınırsız semiosis* kavramı da *çoğul yorum* olarak belirlemektedir. Bu kavramlardan yola çıkarak Eco *Metinsel İşbirliği Düzeylerini* (Livelli dicooperazione testuale) (2015, 72) belirlemekte ve anlatı metinlerinin incelenmesine yönelik göstergebilimsel metin çözümleme yöntemini ortaya koymaktadır.

Şekil 2.1: Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şeması

Kaynak: Eco, Umberto, **Lector in Fabula**. (Milan: Bompiani, 1985, 88'den akt. Parlak, Betül, 2000, 25-26).

2.4.1. Metinsel İşbirliği Düzeyleri

Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şeması, Örnek Okurun metinle arasında kurduğu işbirliğinin nasıl gerçekleştiğini açıklamaktadır. Parlak (2000, 23), çalışmasında Eco'dan çevirerek aktardığı üzere şunları belirtmektedir:

“Bir metnin sözdizimsel-anlambilimsel-edimsel bir düzen olduğunu, öngörülen yorumunun da üretici tasarımının bir parçası olduğunu söyleyen Eco, yazılı bir metinde okurun işbirliği devinimlerini gösteren bu şemayı okurun yorumlayıcı süreçte izlediği yolu belirgin kılmak için hazırlamıştır.”

Şekil 2.1’e göre, Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şemasında, her kategorinin kendi içerisinde farklı bileşenler barındırdığı ve kategoriler ile alt kategoriler arasında geçişlilik ilişkisinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, okurun yorumlama sırasında katedeceği yolları betimleyen bu şemada hiyerarşik bir düzen bulunmamaktadır.

Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şeması *anlatım ve gerçekleştirilmiş içerik* olarak iki düzleme ayrılmaktadır. Metnin çizgisel düzeyini oluşturan anlatım düzlemi, düzgüler ve altdüzgüler ile sözceleme koşulları olarak iki alt kategori bulundurur. Düzgüler ve altdüzgüler kategorisi, düzenlam ve yananlam içeren anlambirinciklerin okura sunduğu bütünceler dizisidir. Eco’nun geliştirdiği kodlar kuramı (1975, 197-200), metnin sunduğu anlam evreninin okur tarafından anlamlandırılması esnasında kendini göstermektedir. Okurun metin çözümlemesi yapabilmesi ve verilen kodları doğru algılayıp çözümleyebilmesi sahip olduğu ansiklopedik bilgiyle de ilintilidir. Bu bağlamda düzgüler ve altdüzgüler kategorisinin, yazar tarafından oluşturulmuş metin ile okur arasında kurulan bir diyalektik barındırdığı söylenebilir.

Sözceleme koşulları kategorisi ise, düzgülerden bağımsız olarak iletiyi vericinin kimliği, sunuş şekli, kullandığı tonlamalar ve iletinin bağlamı kapsamında ele almakla ilgilidir. Parlak bu konuya şu sözlerle açıklık getirmektedir:

“Metni sözceleyenin kimliği, metnin gerçek dünya ile ilişkisini, türü bağlamında taşıdığı değeri, anlatıcıya güvenilip güvenilemeyeceğini, sözceleyenin bakış açısını anlamak açısından önemlidir. Okur, daha sonra metin türünü sorgular. Her metin, türü açısından değerlendirildiğinde, ister istemez kendine özgü sözceleme koşullarına sahip olacaktır. Okur bir kez tür konusunda karar verdikten sonra, gerekli sözceleme koşullarını da aramaya başlayacaktır. Sonraki aşama ise, daha karmaşık türden, "filolojik" işlemler gerektirir” (Parlak, 2000, 29).

Aslında bu ifadeden yola çıkarak, okurun yorumlayıcı işbirliğini ne şekilde gerçekleştireceği anlaşılabilir. Parlak’ın Eco’dan aktardığı üzere:

“Yaşadığımız çağdan önce sözcelenmiş bir metin söz konusu ise, ne tür bir ansiklopediye başvurulması gerektiğini bilmek için temel uzamsal ve zamansal yerleştirmenin yeniden zihinsel olarak kurgulanmasına çalışılır” (Eco, 1979’dan Akt. Parlak, 2000, 29).

Yukarıda sunulan ifadeler ışığında okurun, sağladığı yorumlayıcı işbirliğinin öncelikle metin türünü ve okuma etkinliğini, ardından anlatının geçtiği dönem özelliklerini göz önünde bulundurarak metnin uzam ve zaman ile ilgili belirsizlik ya da belirliliği saptayarak başladığı sonucuna varılabilir.

Metinsel İşbirliği Düzeyleri Şemasında *içlemler* ve *kaplamalar* olarak iki ana kategoriden oluşan diğer bir düzey *gerçekleştirilmiş içeriktir*. Şekil 2.1'den anlaşılacağı gibi kategoriler arasında okuru yönlendiren ya da okurun takip etmesi gereken bir hiyerarşik düzenin olmayışıdır. Örneğin okur, söylemsel yapılar kategorisinde sağladığı işbirliğini, dünyaların yapısı kategorisinden edindiği bir varsayıma dayandırabilir. “Bu nedenle şemada oklar zamansal ve mantıksal bir süreci değil ancak çeşitli kutucuklar yani düzeyler arasındaki geçişlilik ilişkisinin kaçınılmazlığını göstermektedirler” (Parlak, 2000, 60). Parlak, içlemler ve kaplamalar ayrılımların gerekçesini ise, gidiş geliş düzlemine kesin bir çizgi koymak olmadığını, kaplamalarda okurun okuma ediminde izlediği yolun, yaptığı çıkarımların oluşturduğu dünya matrisleri ile öngörülerin; içlemlerde ise metnin derin yapısıyla ilgili ‘kahramanların ve eylemlerin taşıdığı sembolik anlamlar ve metnin verdiği mesaj’ hakkında sorulara yanıt aranır.

2.4.2. Açıklık-Kapalılık Kavramları ve Yorumlayıcı İşbirliği

Eco, ilk kez *Açık Yapıt* (1962) başlıklı eserinde *açıklık* kavramını ele almaktadır. Çeşitli türlerde üretilmiş sanat yapıtlarının alımlanmasında ve okunmasında yorumlayıcının rolüne vurguda bulunduğu için bu eser, döneminin yapısalcıları tarafından eleştirilir. Yapısalcı akımlar ise, yazınsal yapıtları yüzeysel gösterenleri ile ele aldıkları, okurun yorumlayıcı yardımını gölgede bıraktıkları ve okurun varlığını metin için yöntemsel bir kirlilik olarak gördükleri için Eco tarafından yetersiz bulunurlar. Eco’nun yapılan eleştirilere yanıtı, bu yaklaşımları yetersiz ve sınırlı bulduğu için, hem metnin hem de yazarın ürettiği ya da şart koştuğu çoğul okuma düzeneğinin okurun yorumlayıcı işbirliği ile sağlanması olmuştur (2015, 5-6). Yazınsal yapıtlar, okurla buluştukları anda birer *açık yapıta* dönüşürler. Metinlerin sahip oldukları kodlar, sundukları bağlam ve anlam alanları okurun yorumlayıcı işbirliği için gerekli unsurlardır.

Eco, *Açık Yapıt*'da aslında bir sanat yapıtının kendi içinde tamamlanmış ve *kapalı*, diğer yandan okurun yorumuna imkân tanıdığı için *açık* olduğunu belirtir. Rifat, Eco'dan aktarımıyla, bu düşünceyle ilgili şunları belirtmiştir:

“Umberto Eco'ya göre, bu tür sanat yapıtları hiçbir gerçekliğin azaltamayacağı çapraz okumalara olanak sağlar. Demek ki bu anlayış açısından bir sanat yapıtı sınırsız sayıda yorum diline aktarılabilir: Bir sanat yapıtı, bütünsel üretim açısından bitmiş, tamamlanmış, ‘hesabı yapılmış’ ve ‘kapalı’ olmasına karşın, yoruma da kapalı olamaz, çeşitli biçimde yorumlamalar da, onun indirgenemez özgünlüğünü, farklılığını değiştiremez” (2008, 176).

“Yazınsal metin, işlevini bir dilsel düzenleme olarak ortaya çıktığı an değil, bir okuma sürecinde alımlandığı an bütünler” (Göktürk, 1997, 23). Bu bağlamda okur, tembel bir makineye benzetilen metni işleyişe sokan unsurdur. Bu noktayla ilgili Nedret Öztokat Tanyolaç, *Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar* başlıklı çalışmasında şu şekilde bir açıklamada bulunmuştur.

“Eco yazınsal metinlere ilişkin temel çekincelerden söz ederken [...] yazınsal metinlerin bilerek bıraktığı boşlukların anlamından söz etmiştir. Çünkü okuma edimi boşlukları doldurarak imgelemi besler. Yapıtın imgesel evreni okuyucunun bilişsel ve duygusal beklentisi ve müdahalesi olmaksızın metinsel bir varlık olamaz” (2005, 57).

Açıklık kavramına göre, yapıt belli bir katılığa sahip nesneler bütünü değildir. Eco, açık yapıt yorumlayıcısını bilinçli özgürlük edimlerini yapıt üzerinde gerçekleştirmesi için onu merkeze alır. Bu şekilde yorumlayıcı yapıtın tamamlayıcısı olur.

Çağdaş metinlerdeki açıklığı irdeleyen Eco, sadece yapıtın yorumlama sürecini değil, aynı zamanda oluşum sürecini de ekleyerek açıklık kavramını geliştirmeye çalışmıştır. Gün, Eco (1965, 18)'dan aktararak bu konuyla ilgili şu cümleyi Türkçeleştirmiştir: “Bugün ‘açıklık’ sanatçı için yalnızca kaçınılmaz bir olgu değil, aynı zamanda yaratım ilkesi haline gelmiştir” (2003, 39).

Lector in Fabula'da Eco, açıklık kavramından hareketle, okurun yorumlama sürecini göstergebilimsel metin çözümlemesi ile ilişkilendirerek ele almakta ve yapıt-yorum-okur üçlemesi üzerine temellendirmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi, söz konusu eserde metin okurun işbirliğini bekleyen tembel bir makinaya benzetilmektedir. “Metin, okurdan, söylenmeyenlerin ya da söylenmiş olup da gölgede kalanların oluşturduğu boşlukları doldurması için, zorlu bir işbirliği çabası isteyen tembel bir

mekanizmadır, o halde metin varsayımsal bir mekanizmadan başka bir şey değildir” (Eco,1988, 25’den Akt. Parlak, 2000, 6).

Bu yorumlama süreci, “başlangıç noktası okurun ilk kez bir bağlantının veya iki veya daha fazla metinsel bir alternatifin farkına vardığı yer olan her okuma aslında yeni bir okumadır, metnin önceki bir uzamının gözden geçirilmiş bir yorumudur” (Riffaterre, 1987, 381).

Eco, *Açık Yapıt*’da okurdan beklentilerini de belirtmektedir. Açıklık sanat yapıtında anlam belirsizliği ya da olay örgüsünde açıklık olarak belirebilir. Bu durumlarda yorumlayıcının işbirliğine dikkat çeken Eco, şunları belirtmektedir:

“Belirlenmiş bir yapısal doğrultuda yeniden düşünülmeyi ve yeniden yaşanmayı gerektiren yapıtlar karşısında değiliz artık; bundan böyle önümüzde “açık” yapıtlar var ve bu “açık” yapıtlar yorumlayıcının metnin gerçekleşmesine aracı olduğu anda tamamlanırlar” (Eco, 1965, 17’den Akt. Gün, 2003, 39).

Açık yapıtlar her koşulda yorumlayıcının işbirliğine ihtiyaç duymaktadır. Yazar veya sanatçı asla yapıtını tamamlanmış olarak yorumlayıcının ellerine bırakmaz; aksine, yapılacak yorumların sınırlarını belirlediği, çoğul okumaya imkan tanıyan ve yer yer yapısal engeller barındıran yapıtını yorumlayacak olan bir okur tasarlar. “Yapıtın açıklığı, onun her algılanışında yeni bir yorumuna, yeniden işletilmesine, yepyeni bir bakış açısına kavuşmasına yol açar” (Eco/Savaş (çev.), 2001, 10).

“Bu bağlamda, Barthes’ın yazılabilir metin kavramı ile kesişen açık metin, canlı bir varlık gibidir. Okurla olan bağına göre, okuma sürecinde farklı yorumlar getirebilecek yollara sapabilir. Metin bütün bu olası yolları açık açık söyleyemez” (Taş, 2015, 79).

“Bir metin, alıcısının anlaması gereken her şeyi söyleseydi mahvolurduk: Asla sona ermezdi böyle bir metin” (Eco/Atakay (çev.), 2011, 14).

Okur okuma eylemiyle birlikte kaçınılmaz bir şekilde metinle işbirliğine girmekte ve metin üretim sürecine dâhil olmaktadır. Okur tarafından yapılan yorumsal çıkarımlar metnin özellikleri tarafından değerlendirilir. Eğer bir çıkarım metnin başka bölümlerinden yapılan çıkarımlarla uyuşmazsa çürür. Okurun okumaya başladığı andan itibaren metin ile kesintisiz bir işbirliğine girdiğini Eco şu şekilde belirtir:

“Bu işbirliği etkinliği, alıcıyı, metinden, metnin söylemediğini ama (varsaydığını, vaat ettiğini, içerdiğini ve dolaylı olarak söylediğini) çıkarmaya, boşlukları doldurmaya, metinlerarası doku aracılığıyla o metinde olan ile o metnin kaynaklandığı ve daha sonra aralarında yer alacağı

metinler arasındaki bağlantıyı sağlamaya götüren etkinliktir” (Eco, 1988, 56’dan Akt. Parlak, 2000, 16-17).

Parlak (2000, 16-17)’a göre, bu ifadede geçen “metnin açık bir biçimde söylemediğini ama varsaydığını, vaat ettiğini, içerdığını çıkarmaya götüren bir etkinlik olduğu” biçimindeki tanım dolaylı olarak aslında metnin iletisinin ne olduğu yönünde bir sorgulama içermektedir. Bu bağlamda, okurun okuma etkinliği esnasında çıkarımlar yaparak etkinliğini sürdürdüğü ve anlam üretme sürecine katıldığı açıkça ortadadır.

Metinle işbirliği, okurun metinlerarası bağlantıları kullanması ile gerçekleşir. Yazın alanında çeşitli düşünür ve göstergebilimcilerin metinlerarasılık tanımını Kubilay Aktulum şu şekilde özetlemiştir:

“Bahtin, neredeyse tüm çalışmalarında metinler arasındaki ilişkileri somutlaştırmaya çalışır. Söyleşimcilik adını verdiği kuramı, metinlerarası kavramının ortaya çıkmasında temel rol oynar. Bahtin’in söyleşimcilik kuramını Fransa’da tanıtan Julia Kristeva, metinlerarası tanımını büyük ölçüde onun çalışmalarına bağlı kalarak yapar. Nasıl ki söylem konuşanla dinleyenin karşılıklı etkileşiminin sonucuysa, önceki ve çağdaş öteki sözcelere gönderiyorsa metinler de hep başka metinlere gönderir, başka metinlerin alanında yer alırlar. Sonuçta her metin bir alıntılar mozaigi, başka metinlerin bir dönüşümüdür. Metinlerarasını bir yazı etkisi olarak gören Kristeva’nın (ve Barthes’in) tersine, Riffaterre onu bir okuma etkisi olarak görür. Metinlerarasını bütünüyle bir alımlama görüngübilimi çerçevesinde tanımlar. Bu açıdan, Kristeva’nın yaptığı tanım, okurun payına hiç değinmeyen Riffaterre’ninkiyle çelişir. Bir metnin öncekilerle ilişkilendirilerek okunması gerektiğini savunan ve belli bir ulamlaştırma çabasına giren Jenny’nin ardından Genette metinlerarasını ana-metinsellik ilişkilerinden birisi olarak görüp, kavramın alanını olabildiğince sınırlar. Kristeva ve Bahtin’in yaklaşımlarına benzer bir tutumla, yazının derinliğindeki bir metni açığa çıkarıp, ana metin ile alt metin arasındaki ilişkileri pragmatik bir bakış açısıyla çözümler” (Aktulum, 2000, 91).

Aktulum’un özetlediği farklı düşünürlere ait olan metinlerarasılık tanımlarından hareketle sunulan metinlerarası çözümleme yöntemleri farklı olsa da, özde hepsi farklı metinler arasında bir buluşma noktası arayışındadır. Aktulum (2011, 242)’a göre esasında “Metinlerarası ilişkiler karşılaştırmanın özel bir biçimi, özel bir yöntemidir”.

Eco da, Aktulum’un farklı düşünürlerden aktardığı tanımlara paralel olarak metinlerarası bağıntıyı birbiriyle konuşan metinlerin oluşturduğu bütünce olarak tanımlamaktadır. Bu terim, belli bir metin ile o metnin alıntılacağı, yeniden yazdığı,

içine aldığı, başka bir biçime dönüştürdüğü diğer metinler arasındaki anlaşılır bağıntıyı tanımlamaktadır. (Parlak, 2000, 12). Kaldı ki Eco, okurun işbirliğinden söz ederken metinlerarasılık terimini sıkça kullanmaktadır. Okurun yorumlayıcı işbirliği, metinlerarası bağıntıları yakalaması ve kurmasıyla yakından ilintilidir. Çünkü bu etkinlik, “metnin işleyişine katılım süreçlerini dikkatli bir biçimde ele almayı gerektirir” (Parlak, 2000, 12). Metin kaçınılmaz biçimde, düzgü seçimine, bağlamsal ve koşulsal seçimlere, okurun ansiklopedisine göre çeşitli anlamlar üretir. Okurun işbirliği, okuru metinlerarası bağıntıyı kullanarak, okuduğu metin ile okuduğu metnin kaynaklandığı metinler arasındaki bağıntıyı bulmaya götüren bir etkinlik olarak tanımlanır. (Parlak, 2000, 12).

Ancak, yorumlayıcı işbirliği sonucu okur metinden ürettiği anlamlar ona sınırsız özgürlük tanımaz. Okur, metnin söylediğinden fazlasını buluyor ise bu, yorumlayıcı işbirliği sonucu değil, metnin kullanımı sonucu gerçekleşmiştir. Yorumlayıcı işbirliği, metnin işleyişine katılım süreçlerini dikkatlice ele almayı gerektirir.

Theo Hermans’ın metinlerarasılığa bakışı ise çevirinin devamlılığını sağlayan bir etmen ve çevirmenleri ise bunu sağlayan eyleyciler olarak tasarladığı görülmektedir. *Translation, Equivalence and Intertextuality* başlıklı çalışmasında Hermans (2003) bu düşüncelerini çalışmasının sonunda şöyle özetler:

“Çevirileri diğer çevirilerin zeminine karşı okumak bizi çevirmenin eylemliliğine yöneltir. Çevirmenlerin çevirilerinde kendi adlarına konuştuklarını ve özgün metnin tek egemen sesine indirgenemeyen dolambaçlı konumlar işgal ettiklerini bize hatırlatır. Çeviri çoğuldur ve tekrar edilebilir niteliktedir (2003, 41).

Bu bağlamda öyleyse çevirmene ciddi iş yükü düşmektedir çünkü “çeviri eksik kalmanın zorunluluğunu, bitirmenin, bütünleşmenin, doyurmanın imkânsızlığını, başka bir sistemi kendininki içinde eritmenin, uygunlaştırmanın hatalarını fark ettiren bir deneyimdir” (Akcan, 2009, 16). Bu nedenle de, çevirmen hem metinlerarasılık özelliği gösteren unsurları fark etmeli hem de bu unsurları çeviri metnine taşımalıdır. Çevirmenin bu yetkinlik de olması da ansiklopedik bilgiye sahip olmasını gerektirir.

2.4.3. Ansiklopedik Bilgi

Okur, yorumlama etkinliğini gerçekleştirmek ve metinlerarası bağıntıyı kurabilmek için ansiklopedik bilgiye ihtiyaç duyar. Yazarın ve okurun metin gerektirdiği biçimde varoluşunu sağlayan “ansiklopedik bilgi”, *Lector in Fabula*’da anlambirimcik demeti ve sözlükbirim arasındaki ayırmadan yola çıkarak geliştirilen bir tanımdır (Parlak, 2000, 17). Okur, anlambirimcik demetlerinin bağlamsal ve koşulsal seçimlere göre taşıdığı anlamları bilmeyebilir. Yazarın eserinde bağlama yön veren bir sözcük, okurun ansiklopedisinde olmayabilir. Böyle bir durumda yazar ansiklopedisi ile okur ansiklopedisi örtüşmez ve okur metinden başka anlamlar üretebilir. Kaldı ki, her okur tüm insanlığa ait ansiklopedik bilgiyi bilmek zorunda değildir. Kendi deneyim ve kültüründen hareketle edindiği ansiklopedi parçaları, yapıtları yorumlamada yeterli olacaktır (Rifat, 1996, 49).

Her metin kendine has bir ansiklopediye sahiptir. Yorumlayıcı olarak okurun görevi, kendi yaşantıları sonucu biriktirdiği okuma edimiyle metnin ansiklopedisini deneyim dünyasına dâhil etmektir. Böylelikle okurun bireysel ve kolektif belleği oluşmuş olur.

Eco, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* başlıklı eserinde bu olguyu şu cümlelerle tanımlamaktadır:

“Hiç kimse doğrudan şimdiki zaman içinde yaşayamaz: Hepimiz bireysel ve kolektif şeyleri ve olayları, belleğin birleştirici işlevi aracılığıyla derliyoruz (ister mitoslar söz konusu olsun, ister tarih). Ben dediğimizde, belli bir yerde belli bir yılın belli bir gününde belli bir saatte doğan kişinin (anne babamıza ya da nüfus kütüğüne göre) doğal uzantısı olduğumuzu sorgulamaya açtığımızda, tarihsel bir anlatıyı yaşamaktayız” (2008, 168).

Bu ifadelerden göstergelerin anlam zinciri içinde başka göstergelerle ilintili olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra göstergeler kolektif bir anlayışın ürünüdür. Eco, adı geçen eserinde şunları dile getirir:

“İki belleğe dayanarak yaşadığımız için de (dün ne yaptığımızı anlattığımız bireysel bellek ile annemizin ne zaman ve nerede doğduğunu bize anlattıkları kolektif bellek), sık sık bu ikisini birbirleriyle karıştırma eğilimi gösteriyoruz, sanki annemizin doğumu hakkında (ve sonuçta Julius Caesar’ın doğumu hakkında da) çıktığımız son seyahat kadar “birinci elden” deneyimimiz varmışçasına” (2008, 168).).

Buradan hareketle, göstergeler tek başına yorumlanabilirken, zaman zaman bu anlamlandırma zinciri içinde de yorumlanabilmektedirler.

Her okurun ansiklopedisi bireysel çabasına ve algılama zenginliğine göre değişiklik gösterir. Ancak metin, Örnek Okurdan belli bir düzeyde ansiklopedik bilgi bekler. Eco'nun okurundan umduğu ansiklopedik bilginin özelliği *Yorum ve Aşırı Yorum* isimli kitabında şu şekilde sunulmuştur:

“Kurmaca metin, okurun sahip olması gereken bazı bilgileri işaret eder, bazılarını kendi kurar, geri kalanı da belirsizdir, ancak elbette metin bize dev ansiklopedinin tamamını keşfetme görevi yüklemmez. Okurdan istenen ansiklopedi kapsamının ne olduğu, bir tahmin konusu olarak kalmaktadır. Bunu keşfetmek, örnek yazarın stratejisini – yani halıdaki deseni değil, kurmaca halıdaki desenlerin belirlenebileceği kuralı – keşfetmek demektir” (2011, 138.)

Tanyolaç Öztokat (2005, 57), okuma eylemiyle ilgili olarak bireyin bilişsel, ruhsal, toplumsal niteliklerini ilgilendiren karmaşık bir süreç olduğunu belirtir ve Eco'nun neden ‘örnek okur’ kavramını kullandığını açıklar. Tanyolaç Öztokat, Eco'nun örnek okuru metnin boşluklarını dolduran, metnin karşısında çekincelerini koruyan ya da metni önceleyen ve metnin senaryolarını tamamlayan unsur olarak tanımladığını belirtir. Tanyolaç Öztokat çalışmasının devamında (2005, 58) ise Eco'nun okurun tüm bu işlemleri gerçekleştirmesinde dilsel ya da dil-dışı bilgi kadar, ansiklopedik bilginin de okuma etkinliğinin bileşeni olduğunu vurguladığını belirtir.

“Çevirmenin geçmişle şimdi, orasıyla burası, başka bir dille bizim dilimiz arasındaki uçurumu kapatmak için uyguladığı taktiklerin farkında olursak hangi dünyayı bize bu şekilde sunduğunu anlayabiliriz. Bütün çevirmenlerin kaçınılmaz olarak feda etmek zorunda olduğu şeylerin farkına vardıkça, kendilerinden önce örülmüş duvara koydukları tuğlayı, bir eseri yeniden yaratırken sergiledikleri yaratıcılığı da takdir edebiliriz” (Damrosch/Çetinkasap (çev.), 2009, 97).

ifadeleriyle David Damrosch (2009) kitabının *Çeviriyi Okumak* isimli bölümünde çeviri eyleminde Eco'nun örnek okur görüşüne paralel görüş bildirmektedir. Damrosch (2009, 78)'a göre “her ciddi çevirmen çevrilecek metnin karşısına çıkardığı özgül sorunlarla yüzleşmek” durumundadır. Bu nedenle çevirmen örnek okur kimliğini taşıyarak diller, kültürler ve metinler arasında iletişimi sağlayabilecek ölçüde geniş ansiklopedik bilgiye sahip olmalıdır.

2.4.4. Örnek Okur ve Örnek Yazar

Okuma etkinliği ile okur, metinden edindiği veriler ile anlatı dünyası hakkında bilgisini genişletir ya da daraltır. Metni okudukça birtakım çıkarımlarda bulunur ve metnin anlamlandırma düzlemlerinde çıkarımlarını birer önermeye dönüştürür. Metin

tarafından sunulan okuma yönelimi ya da izleği ile okurun bulunduğu çıkarımsal davranış birbiriyle örtüştüğünde örnek okur doğmuş olur.

Okur ve yazarın sahip olduğu hayat bilgisi ve deneyimleri, diğer bir deyişle ansiklopedileri ya da ansiklopedik bilgileri, farklı olacağından; anlatı metinlerinde yazarın ve okurun anlamlandırma düzgülerinin birebir uyuşması beklenemez. Okurun, yazarın edindiği ve metnine yansıttığı tüm düzgüleri bilmesi de ayrıca olanaksızdır. Ancak yazar, okurunun düzgülerini bildiğini varsayar ya da onları öğrenmesini sağlayacak bir metin stratejisi ortaya koyar. Eco, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* isimli kitabında Örnek okurun tanımını “metnin, işbirliğine gidecek biri olarak öngörmekle kalmayıp, aynı zamanda yaratmaya çalıştığı bir okur tipi” olarak yapar (2011, 21). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi, yazarın metin yolu ile bir okur tasarladığı açıktır. Eco’ya göre yazar, örnek okuru oluşturacak bir strateji kurgulamak durumundadır. *Lector in Fabula* başlıklı çalışmasında “...kendi örnek okurunu öngörmek sadece bu okurun var olduğunu ‘ummak’ anlamına gelmez, bu okuru oluşturacak biçimde metni harekete geçirmek anlamına gelir. Dolayısıyla, örnek okur gerçekte var olmasa bile, uygun metin stratejisiyle oluşturulabilir. Eco, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* (2011, 31)’de Paola Pugliatti’nin *Reader’s Stories Revisited* başlıklı çalışmasında yaptığı örnek okur kavramına şu şekilde yer vermiştir:

“Eco’nun Örnek Okur’u (1979) yalnızca metinle işbirliği v etkileşim içinde olan biri olarak belirmez: Büyük ölçüde, metinle birlikte doğar, onun yorumsal stratejisinin çekirdeğini temsil eder. Bu nedenle, Örnek Okurların yetkisi, metnin onlara aktardığı genetik şifrenin türünce belirlenir. Metinle yaratılan, onun içinde hapsolmuş kimseler olarak Örnek Okurlar, metnin onlara verdiği özgürlük oranında özgürlükten yararlanabilirler” (Pugliatti, 1989, 5-6).

Eco’da örnek yazar kavramı ise, *Lector in Fabula*’da görgül kimliğinden sıyrılmış bir varoluş biçiminin ve metin stratejisinin tanımı olarak verilmektedir. Parlak, *Gülün Adı*’nda Eco’nun kuram ve uygulama ilişkisini sorguladığı doktora tezinde örnek yazarın belirimini yönlendiren birtakım sorulara yer vermiştir:

“*Gülün Adı*’nın gerçek yazarı kimdir? Eco mu? Melkli rahip Adso mu? Genç Adso mu? Yoksa yaşlısı mı? Çeviri sürecinde ortaya çıkan eklemeler ya da eksilmelerde kimin sorumluluğu vardır? Metin stratejisi kimi yazar olarak kabul etmeyi ya da yazar olarak kabul edilen kişinin sorumluluklarını (anlatı dili, dönemin özellikleri vb.) kime yüklemeyi öngörmektedir?”

Eco'ya göre örnek okur ve örnek yazar, ancak okuma esnasında ve okumanın sonunda karşılıklı olarak tanımlanan iki imgedir (Eco, 2011, 40). İkisi de karşılıklı olarak birbirlerini kurarlar. Anlatıda yazar, anlamsal bağlar kurabilen ve taklit edilmeyi isteyen bir metin stratejisidir (2011, 41). Örnek yazar, metinde bir anlaşma oluşturma amacını taşır. Örnek yazarın, tasarladığı örnek okurdan beklentisi, sunduğu üslubu olanaklı kılmak için işbirliği sağlayabilen, üsluba uyma yeteneği ve iradesi olan bir okur olmasıdır (2011, 41).

Örnek yazar, örnek okuru tasarladığı gibi, diğer yandan onun hangi noktaya kadar işbirliğini yürüteceğine, nereye yönlendireceğine ve hangi noktaya kadar özgür bir yorumda bulunabileceğine de karar verir. Yazar tarafından oluşturulan metin stratejisinin amacı okur tarafından üretilen bir yorumun diğerini çağırıştırmasını sağlamaktır.

Fakat bazı durumlarda örnek okurların yetersiz kaldığı durumlar da olabilmektedir. Örnek okur, kapalı bir metinle karşılaştığında yazar tarafından sınırlanmıştır. Yazarları tarafından olması gerekenden daha fazla sınırlandırılmış örnek okurlar metinle işbirliğine girmekte kısıtlanmış olurlar. Yazarın örnek okurunu tasarladığı bir metin stratejisinin eksikliği işbirliğinin kurulamaması ile sonuçlanmış olur.

Eco'nun çeşitli çalışmalarında yer verdiği diğer okur tipleri de bulunmaktadır. Çalışmamızın bütünlüğü için bu okur tiplerine de kısaca değinilecektir.

Örnek okur her şeyden önce metinle işbirliği yapan, metnin tuzaklarına düşmeyen ve metindeki boşlukları dolduran kişidir. Kısacası, Birtakım duyguların etkisinde kalmadan metni doğru bir biçimde yönlendirebilecek okurdur. Eco bu okur tipine karşıt olarak ampirik okur kavramını öne sürer. *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* isimli kitabında bu konuyla ilgili bir anekdota yer verir (2011, 21). *Foucault Sarkacı* adlı romanında, anlatının kahramanı Jacopo Belbo'nun amcası ve yengesinden söz eder. Eco'nun çocukluk arkadaşlarından biri kendisine romandaki bu kişilerin kendi amcası ve yengesini olduğunu söyleyen bir mektup gönderir. Jacopo Belbo'nun amcası ve yengesinin romanda başına gelen üzücü olaylar Eco'nun arkadaşının amcası ve yengesinin başına gelmiştir. Eco'nun arkadaşı, kendi kişisel belleğinde bulunan bir şeyi anlatıda aradığı için bir anda metinle işbirliğini kaybetmiş ve kendisinin ampirik okur beklentilerini, yazarın örnek okurdan umduğu beklentilerin önüne geçirmiştir.

Eco'nun öne sürdüğü diğer bir okur türü ise naif okurdur. Bu tür okurlar, bilginin direkt olarak iletildiği metinler ile polisiye romanlar için tasarlanmışlardır. Naif okurun, tasarlanan sırrı açığa çıkarmaksızın oyuna dâhil olması beklenir. Naif okur anlatıdaki gize kapılırken, örnek okur gizin kurgulanma stratejisini ortaya koyar.

2.4.5. Üç Tür Niyet

Eco'ya göre yorum konusuyla ilgili en köklü tartışma metinde, metnin yazarının söylemek istediği şeyin aranması ile metnin yazarının niyeti dışında metnin ne anlattığının aranmasıdır. Eco, metnin yazarın niyetinden bağımsız olarak ne söylediğinin bulunmasına yönelik “metinde aranması gerekenin metnin metinsel tutarlılığına ve metnin özgün bir anlam sistemine bağlı olarak söylediği şey” ile “metinde aranması gerekenin alıcıların kendi anlamlama dizgesine veya/ya da kendi arzularına, itkilerine bağlı olarak buldukları şey” arasındaki ikilemden söz eder (2011, 83-84). Bu bağlamda, bu ikilemden yola çıkılarak, metnin niyeti ile okurun niyeti arasında bir diyalektik kurulmuş olur. Yazarın niyetinin dışarıda bırakıldığı ve metnin yorumlarını doğrulamak için yazarın niyetine başvurulmadığı açıktır.

Yorum ve Aşırı yorum adlı çalışmasında Eco (2011) metinden, canlı bir varlık olmayan ve yazar tarafından şekillendirilen bir olgu olarak bahseder. Eco'ya göre yazarın niyeti, metnin niyeti ve okurun niyeti birbirleriyle örtüşmez ve sürekli farklı okuma edimlerini gerektirir.

Metnin niyeti, metnin yüzeyinde değil, daha derin yapılarda sergilenir. Metnin niyetini de Örnek Okur sınırsız tahminlerde bulunarak açığa çıkarır. Eco'ya göre metnin niyeti kendi Örnek Okuru'nu oluşturmaktır. Metnin niyetinin doğrulanması da metnin bütününe sınanmasıyla ilintilidir. Bir yorum, metnin bir yerinde ya da bir bölümünde doğrulanıyorsa o yorum kabul edilir, ancak bir başka yer ya da bölümde çürütülüyorsa da geçersiz olur ve reddedilir. Bu bağlamda okurun, metnin itkilerini ve yönelimlerini yalnızca metnin içsel tutarlılığı ile denetleyebileceği düşüncesine varılabilir. Eco, bu görüşü şu şekilde genişletir:

“... yorumlama üstüne temellenen bir göstergebilim, (örnek okur ve işbirliği edimi olarak okuma kuramı) metinde genellikle yapının tasarlamaya çalıştığı okur biçimini ve dolayısıyla da, metnin niyetinde, okurun niyetinin ortaya çıkış biçimlerini incelemek için gerekli olan ölçütü aramaktadır” (Eco, 1992, 32'den Akt. Gün, 2003, 48).

Öztokat Tanyolaç (2005, 57), konuyla ilintili olarak, metinlerin boşlukları kasıtlı olarak bıraktığını, okuma ediminin boşlukları doldurarak imgelemi beslediğini, imgesel evrenin okuyucunun bilişsel ve duygusal beklenti ya da müdahalesi olmadan metinsel bir varlık olarak kabul görmeyeceğini belirtir. Metinle işbirliği gerçekleştiren ve bahsedilen şekilde metindeki boşlukları dolduran okur, metin tarafından yaratılmış Örnek Okurdur.

The Role of the Reader (1984) isimli yapıtında okura dönük pragmatik unsurlar bulunduran Eco, okura geniş haklar ve imtiyazlar tanımaktadır. Eco, okura anlatının boşluklarını ve satır aralarını doldurma, metinde gücül olanı gerçekleştirme ve olası dünyalar olarak isimlendirdiği anlam olanaklarına gerçeklik kazandırma rolünü vermiştir (Eco'dan Akt. Öztokat Tanyolaç, 2005, 57).

Metnin niyeti karşısında yer alan okurun niyeti ile ilgili olarak Eco *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* isimli çalışmasında (2001, 157) kurmaca yapıtların okurlar tarafından asla vazgeçilmeyeceğini çünkü o yapıtlarda hayatımıza bir anlam katacak formülü aramakta olduğumuzu belirtmektedir. Yapıtları okumada okurun niyeti yeni bir şeyler öğrenme, eğlenme, keyif alma, toplumsal ve küresel olaylara karşı duyarlılık, vb. gibi sıralanabilir. Yapıtların çözümlenmesinde okur tarafından öncelikle metnin dili çözümlenir. Semih Gümüş, *Çözümleyici Eleştiri* (2012) adlı çalışmasında metindeki dil içi yorum alanlarının kontrolsüz biçimde genişlediğini bu durumun da sınırsız semiosis düşüncesine kaynaklık ettiğini belirtir. Yorumun belirlenmiş bir sınırının olmayışı okurun niyetini, yazarın ve metnin niyetinden üstün kılar. Okurun metne karşı kuşkulu duruşu her defasında yeni bir yorum kapısını aralar.

Eco, bir metinde okurun, ya yazarın söylemek istediği şeyi, diğer bir deyişle yazarın niyetini, ya da yazarın niyetinden bağımsız olarak metnin ne söylemek istediğini bulmaya çalıştığını belirtmiştir. Okur odaklı kuramların zamanla önem kazanmasıyla birlikte, okurun haklarının metnin ve yazarın haklarının önüne geçmesine tepki olarak metnin haklarını ön planda tutacak bir metin-okur diyalektiği önerir. Metin, okurun işbirliği olmadan işleyemeyen bir makinedir ve hayatta kalabilmesi için kendi örnek okurunu üretme amacındadır.

Yazarın amacıyla ilgili olarak ise Eco, örnek yazarı bir metin stratejisi olarak ele alır. Eco'ya göre örnek yazarın amacı, kaleme aldığı metin için bir örnek okur

tasarlamaktır. Eğer ki, metin okuyucu tarafından işler hale getirilen tembel bir makine ise ve örnek yazar okura uyması gereken birtakım yönlendirmeler veriyorsa, tembel makine olan metnin nasıl işlediğini de gösteren örnek yazardır denebilir.

2.4.6. Anlam Üretme ve Yorumlama Koşulları

Yazılı ve sözlü iletinin birbirinden farkıyla ilgili olarak Edmond Cary (1996), yazılı iletinin anlamına ulaşmanın sözlü iletinin anlamına ulaşmaktan daha güç olduğunu belirtmektedir. Yazılı iletide anlama ve yazarın söylemek istediğine ulaşmak, okur ve yazarın ansiklopedileri örtüşmediği için ya da okurun ansiklopedisi yazarınki kadar geniş olmadığı için, birden fazla anlama ulaşmakla sonuçlanabilir. Bu bağlamda farklı koşullarda yaşamış ve yetişmiş okurlar, farklı yorumlarda bulunacaklardır. Ancak hangi koşul altında bulunmuş olursa olsun okur metinden anlama ulaşmak ve elde ettiği anlamı yeniden metne dönüştürmekle yükümlüdür. Yapısökümün en önemli öncüsü ve temsilcisi Jacques Derrida, metindeki anlamın sürekli bir ertelenme sürecinde olduğunu ve ulaşılmasının olanaksız olduğunu belirtir (Culler, 1982, 85).

Çeviri bağlamında düşünüldüğünde de, Marianne Lederer (1994) *La Traduction Aujourd'hui* isimli çalışmasında, anlamın yazarın söylemek istediği ya da söylediklerinden anlaşılmasının istediği olgu olarak söz eder. Ona göre anlam, eğer doğru kavranırsa her okur için aynı olur. Gün (2003, 46), Lederer'e göre anlamın kavranmasının anlık bir olay olduğunu, metni anlama sürecinin tek aşamalı olduğunu ve söylem düzeyinde de tek aşamada kavrandığını belirtir. Yazılı metnin anlamına ulaşmak, sözlü iletinin anlamına ulaşmaktan zordur çünkü yazılı çeviride metnin yazarı ve çevirmeni farklı dönemlerde ve yerlerde yaşayan insanlar olabilirken, sözlü çeviride konuşmacıyla çevirmeni aynı anda aynı yerde bulunurlar, bu da sözlü çevirmene kolaylık sağlar. Çevirmenlerin amacının geçerli tek anlam olarak yazarın ya da konuşmacının anlatmak istediğini aktarmak olduğu yönünde genel bir inanış bulunmaktadır. Ancak yazarın ya da konuşmacının anlatmak istediğine ulaşmanın birtakım güçlükleri de beraberinde getirdiği bilinmektedir. Bu nedenle de çevirmenler tarafından metnin birden fazla okumaya olanak veren açık yapıt olarak görünmesinin gerekliliğini vurgulamak gereklidir. Çevirmen metni tüm açılımlarıyla ele aldığı sürece metnin anlam evrenine yaklaşır. Bu bağlamda göstergebilimin çevirmenlere rehberlik eden bir alan olduğu görüşüne varılabilir.

Antoine Berman (1990)'a göre ise, bütün çevirilerin doğasında, çeşitli çeviri eksikliklerinden veya yetersizliklerinden dolayı “bir başarısızlık” bulunmaktadır. Berman, çevirinin her koşulda bir kayba neden olduğunu, zaman içerisinde ise aynı metne farklı yorumlar getirilerek daha iyi çeviriler yapıldığını belirtir (Berman, 1995, 57).

Yorum ve anlam üzerine görüş bildiren göstergebilimcilerden biri Greimas'dır. Greimas (1979) 'a göre, *Semiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage* isimli çalışmada anlam metnin oluşmasından önce bulunur. Greimas, anlamın, anlamlandırmadan önce geldiğini belirtir ancak anlama anlamlandırma süreciyle ulaşılır.

Bir başka araştırmacı Gérard Genette (1966, 129) de, *L'Utopie Littéraire* isimli çalışmasında yapıtın yazara ait olmadığını, onu yansıtmadığını, okurun katılımının çok önemli olduğunu şu sözlerle açıklar:

“Bir yüzyıldan uzun bir süredir, yazın konusundaki düşüncemiz ve bu alandaki etkinliğimiz, Yazın ticaretini zenginleştirmekle birlikte bu alanın ahlakını da bozan ve sonuçta onu yoksullaştıran bir önyargının izlerini taşıyor ve bundan zarar görüyor: bu ön yargı, yapıtın, öncelikle yazarı tarafından belirlendiği ve bunun sonucu olarak da yazarı ifade ettiği düşüncesidir. Bu kesinleme, yazın eleştirisinin yöntemlerini ve araçlarını değiştirmekle kalmayıp, kitabın doğmasına katkıda bulunan işlemler arasında en önemli, en belirgin yeri kaplayan okuma eylemini de olumsuz yönde etkilemektedir” (Genette, 1966'dan Akt. Gün, 2003, 51).

Genette (1966, 130)'ye göre yazınsal yapıtlar üretildikten sonra toplumsal alana aktarılır. Kalıcı bir yazınsal yapıt okurun izlerini yansıtan bir ayna gibidir ve eserin kalıcılığının sürdürülmesi okurun katılımı yoluyla gerçekleşir (Genette, 1966'dan Akt. Gün, 2003, 52).

Diğer yandan metinlerin anlam kazanmasına katkıda bulunan bir başka olgu da diğer metinlerle kurdukları ilişkidir. Genette, *Palimpsestes* (1997) adlı kitabında metinlerin diğer metinlerle kurduğu ilişkiye büyük önem vermekte ve tüm ayrıntılarıyla işlemektedir. Metinlerin diğer metinlerle kurduğu ilişkiyi inceleyen diğer bir araştırmacı ise Tzvetan Todorov'dur. Todorov, *Les catégories du récit littéraire* (1981) başlıklı makalesinde anlam kavramını tartışır ve metindeki her ögenin diğer öğeler ve metnin kendisiyle kurduğu ilişkiyle anlam kazandığını belirtir.

Lector in Fabula ve the *Limits of Interpretation* başlıklı eserlerinde Eco ise, metni yorumlamak ile metni kullanmak arasında bir nüans olduğuna dikkat çekmektedir. Okur, amacına uygun olarak bir okuma şekli belirler ve metni kullanım amacına yönelik olarak kullanır. Eğer okur, metni yorumlama amacı güderse, metnin dilsel ve kültürel geçmişine bağlı kalmak zorundadır. Sağlıklı bir yorumlamanın yapılması ise yazarın stratejisi ile tanımlanan Örnek Okurun sahip olduğu ansiklopediyle yakından ilişkilidir. Yorum sınırsız olabilir ancak ansiklopediyi kuşatan bir söylem evreni kaçınılmazdır. Metnin kullanılması da bu söylem evreninin genişletilmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda okurun, anlam üretmesi kendi istekleri ve itkileriyle değil, önceden edindiği ansiklopedik bilgisiyle ve metnin söylem evreninin genişletilmesi ile mümkündür.

2.5. Umberto Eco’nun Yazın Çevirisi Üzerine Düşünceleri

Eco’nun yazın çevirisi ile ilgili düşüncelerine yer vermeden önce yazın metinleri, yazın çevirisi ve çevirmeni hakkında kısa bilgilendirme yapmak yerinde olacaktır. Berrin Aksoy, *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi* (2002, 53) başlıklı çalışmasında hem yazın metinlerini hem de yazın çevirisini tanımlar.

“Yazın metinleri, diğer metin türlerinden farklı olarak yazarın kendi seçimi ve birikimi doğrultusunda oluşturduğu, olağan dışı ve alışılmamış sözcük ve anlatımların belirli bir etki uyandırmak amacıyla kullanıldığı bir ortamdır” (2002, 53).

Bu görüşe paralel olarak Akşit Göktürk de *Okuma Uğraşı* (2010) adlı kitabında şunları dile getirir:

“Yazınsal bir türün belirleyicisi olarak önceden benimsenmiş kurallarla ilkelere uyup uymadığına göre, bir metnin yazınsal olup olmadığına karar verilmiş. Yazınsal tür tanımlarına uygunluğuna göre, roman denmiş bir metne, şiir denmiş, ya da oyun denmiş. Yazınsallığı böyle ölçülmüş bütün metinlerin. Ayrıca, metinlerde anlambilimsel bir çokdeğerlilik, başka deyimle çokanlamlılık da yazınsal metnin ayırıcı özelliği sayılagelmıştır” (2010, 46-47).

Bu iki tanımdan hareketle, yazın metinlerinin çeşitli türler aracılığıyla farklı okuma olanakları sunan çokanlamlı açık yapıtlar olduğu düşüncesine varılabilir.

Aksoy (2002, Bassnett, 1980; Snell-Hornby, 1988; De Beaugrande, 1978; Holmes, 1970’den Aktararak), yazın çevirisinin sorunsalını “metinlerin değişmeceli dilini ya da eğretilmeli anlamlarını çevirmek zorunda olmak” şeklinde belirler (2002). Dilin

yaratıcı ve sanatsal tüm kullanımlarını içeren yazın çevirisi, özgün yazın metninde bulunan biçimleri ve sesleri başka bir dil dizgesinde yeniden oluşturmayı gerektirir.

Özgün metnin hem anlamını hem iletisini çeviri metinde yansıtmaya süreci olan yazın çevirisi, öncelikle çevirmen tarafından özgün metnin dizgesel yapısının ve anlamlarının çözümlenmesini ve erek kültürde ve dilde yeniden yaratılmasını gerektirir (2002, 54). Yazın çevirisinde bu nedenle çevirmene önemli görevler düşmektedir. Çünkü belirli yer ve zamanda, belirli bir toplumda yazarının zihninde sahip olduğu olguların dışavurumu olan özgün bir metin, farklı bir topluma ve zamana ait okur kitlesi için çevirmen tarafından yeniden yaratılan metinler olur (Snell-Hornby, 1983, 133). Gregory Rabasa (1984, 32), yazın çevirmeninin özgün eserin çok iyi şekilde okunması için “ideal bir okur” olması gerektiğini belirterek; aynı zamanda özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metninde sağlayabilmesi için çok iyi bir yazar da olmasının gerekli olduğunu vurgular.

“Bir yapıtı başka bir dile çevirmek demek, o yapıtı bir ağaç gibi köklerinden sökerek yeni bir toprağa dikmek, yeni bir bağlam içinde, onu farklı bir altyapıyla alımlayacak okurlardan oluşan yeni bir yorumlayıcı topluluğun karşısına çıkarmak demektir” (Tahir Gürçağlar, 2011,36).

Şehnaz Tahir Gürçağlar (2011)’ın bu sözleriyle, çevirinin yalnızca yapısına değil, bağlam ve okur odaklılığına dikkat çekmek istediği; okurun ve okur olarak çevirmenin en az yapı kadar önem arz ettiğini vurguladığı sonucuna varılmaktadır.

Bu görüşe karşın kimi çeviribilimciler ise, çevirmenin yaratıcı olması gerektiğini vurgularlar (Holmes, 1988; Hermans1997, Toury, 1980’den Akt. Aksoy, 2000, 59). Yazarın kendi düşüncelerini, yaşantılarını ve deneyimlerini yansıttığı metni, çevirmen, yazarın oluşturduğu temelden yola çıkarak başka bir dilde yeniden yaratır. Ancak çevirmen, yaratıcılığını denetim altında tutarak özgün metni kendi imgelemi doğrultusunda alımlar.

Eco da yazın çevirisi ile ilgili olarak, kendisinin, çevirmenlerinin ve farklı eserlerin çevirmenlerinin çeviri örneklerini incelediği *Experiences in Translation* (2001) ve *Mouse or Rat* (2004) başlıklı eserinde yukarıda sunulan ikinci görüşü benimser bir tutum sergilediğini belirtmektedir. İster kendisinin yaptığı ister çevirmenlerinin yaptığı yazınsal çevirilerde erek kültür özelliklerini de göz önünde bulundurarak çevirmenin yaratıcılığını kullanması gerekliliğinin altını çizer.

Eco, *Popüler Roman Kahramanları* başlıklı eserinde yazınsal metinlerin toplumdaki konumuyla ilgili olarak şunları dile getirir:

“... bir ileti gerçekten ancak onu belirleyen somut ve konumu belirli bir alımlamayla sonuçlanıyor. Bir iletişim edimi, geleneksel bir olguyu harekete geçirdiğinde, nihai doğrulamalar kitap bağlamında değil, kitabı okuyan toplum bağlamında gerçekleşir” (2017, 261).

Bu ifade, Eco’nun çevirmenin yaratıcı olması gerekliliğinin yanı sıra bir de erek kültür özelliklerini ve bağlamını iyi bilmesi gerektiğini belirten niteliktedir.

Eco, yazın metinlerinin okurlarıyla ilgili olarak *Açık Yapıt*’da şu düşünceleri dile getirir:

“Estetik uyaran alanında, göstergeler alıcının duyarlılığına dayanan alışkanlıklara bağımlıdır (ki buna zevk denir – zaman içinde olgunlaşan bir çeşit kod); kafiye, ölçüye, geleneksel oran kalıplarına, gerçekle ve olası olanla kurduğu ilişkiye, “görüşlere” veya “tarz gelenekleri”ne bağlı uyaranlar, okuyucunun ayırtıramayacağı bilinen bir bütün halinde kendini ortaya koyar. Bu nedenle okuyucu göndermeleri ayırt etme olanağına sahip değildir ve ifadenin ona dayattığı karmaşık ifadeyi kavramak zorundadır. Böylece gösterilen, çok biçimli ve çokanamlı olur ve anlama sürecinin ilk aşaması bu çeşitlilik karşısında hem bir hoşnutluk hem de bir hayal kırıklığı yaratır” (2016, 116-117).

Bu ifadelerin ışığında Eco’nun, yazın çevirmenlerini öncelikle birer okur olarak gördüğü, okuma eyleminin öznel bir süreç olduğu, okurların kendi alışkanlıklarını görmezden gelmeden okuma eyleminin gerçekleştiremeyeceği ve yazın çevirmenlerinin de doğal olarak, çeviri metinlerini yaratma esnasında kendi kültür ve toplumsal özelliklerini ister istemez yansıtabileceği sonucuna varılabilir.

Eco için, çeviri yapının alımlanması, kaynak yapıttan öncelikli bir yerdedir. Eco, özgün metni sözcüğü sözcüğüne aktarmak yerine, erek dil ve kültürün özellikleri uyarınca, özgün metnin alımlanmasının önemini vurgular. Çevirmen çeviri metnini oluştururken, özgün metnin beraberinde getirdiği anlamsal ve sözdizimsel çıkmazları kendi bağlamında çözmek durumundadır. Burada çevirmene düşen iş, özgün metnin bağlamını, iletisini ve anlam evrenini anlamak ve erek dilin dil ve kültür özelliklerine saygı göstererek özgün metni çeviri metin olarak yeniden kurgulamaktır. Bu durumu Eco, *Gülün Adı* başlıklı yapıtının Rusça çevirisinden verdiği örneklerle açıklar: Eco, Rus okurunun yabancılaşma çekmemesi için içeriğe dair birtakım değişiklikler yapılması yönünde çevirmeni ile uzlaşmada bulunduğunu belirtir. Eco’nun amacı, Rus okurun

eseri okurken hiçbir şekilde başka bir dilden aktarım olduğunu anlamamasını sağlamaktır. Eco burada erek okurun metni alımlamasını amaç edinmiştir. Bununla birlikte, bu amaç, özgün metnin yazınsal değer taşıyan unsurlarının, anlamsal ve sözdizimsel yapısının çeviri metinde gölgelenmesine yol açmamaktadır.

2.6. Yazın Çevirisi Eğitimi ve Eco Göstergebilimi Arasındaki İlişki

Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı (2009) isimli çalışmasında Eco dillerin, ait oldukları toplumun etnik özelliklerini yansıttığını, tarihsel geleneğin taşıyıcısı olduğunu ve dünyayı yorumladığını belirtmektedir. Nasıl ki bir dil kendi kendisini betimlemeye ve yorumlamaya yetebiliyorsa, iki doğal dil arasındaki gerçekleşen çeviri etkinliği de bu yorumlama ilkesinden yararlanabilir. Her dil, kendi içerisinde bir sözcüğü tanımlayabiliyorsa, diğer bir deyişle dili çeviri mümkün ise, diller arasında gerçekleşen çeviri ile dillerin birinden diğerine bir iletiyi aktarmak da mümkündür. Bu bağlamda, her dilin çevrilebilirlik ilkesini öngördüğü sonucuna varılmaktadır. Roman Jakobson'un *On Linguistic Aspects of Translation* (1959, 233) başlıklı makalesinde de dili çeviri ilkesi dillerarası çeviri etkinliğinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Önceki alt başlıklarda Eco'nun metni yorumlama konusundaki düşüncelerine ve metnin öngördüğü örnek okura değinilmişti. Çevirmenin örnek okur olarak özgün metnin tuzaklarını fark etmesi ve içinde barındırdığı gizi çeviri metnine de taşıması gereklidir. Tembel bir makine olan metni, işler hale getiren okur işbirliği metne anlam kazandırmaktadır. Metne anlam veren en önemli unsur okurun kendisidir. Çeviri bağlamında da düşünüldüğünde ilk okur da çevirmendir ve örnek okur özelliklerini taşımalıdır. Çevirmenin örnek okur olma sorumluluğunu üstlenmesi gerekmektedir, çünkü yapması gereken eylem özgün metni bambaşka bir dil ve kültür bütüncesinde yeniden yaratmaktır. Açık bir yapıt olan metnin tüm olası yorumlarını üretmeye çalışırken, metnin kurgusu gereği gizli tutulmuş ya da örtük anlatılmış durumları algılamalı ve çeviri metninde de bu nitelikleri sürdürmelidir. Özgün metinde çoğul yorumlara olanak tanıyan bu gizli tutulmuş ya da örtük anlatılmış unsurları çevirmenin önceden fark etmesi ve çeviri metninde de aynı çoğul yorumların oluşmasına imkân verecek bir metin üretme eylemi içinde olması gereklidir.

Eco'nun geliştirdiği göstergebilimsel yaklaşımının çevirmenin anlam arayışında ona ışık tutan bir nitelikte olduğu sonucuna varılabilir.

Eco göstergebilimini yazın çevirisi eğitimiyle ilişkilendirmeden önce çeviribilimin çeviri eğitimine nasıl yaklaştığına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Çeviribilim ile ilgili sınıflandırmalarda bulunduğu, çeviribilimin adına ve öz niteliklerine açılımlar getirttiği *The Name and Nature of Translation Studies* (2000) adlı eserinde James Holmes, çeviri eğitiminin *uygulamalı çeviribilim* adıyla önerdiği dal altında incelenmesini savunur. Bu düşüncesini de aşağıdaki ifade ile gerekçelendirir:

“... çeviri, okullarda ve kurslarda profesyonel çevirmenler yetiştirmek için öğretilir. Çevirmen yetiştirilmesi ile ilgili ikinci durum, acil yanıt bekleyen birçok soruya neden olmuştur; bu sorular, öğretim yöntemleri, sınav teknikleri ve ders programları ve ders planlanması ile ilgilidir. Bu sorulara sağlam, doğruluğuna güvenir yanıtların bulunması, uygulamalı çeviribilimin çok önemli (hatta şu an için tek önemli) araştırma alanını oluşturmaktadır” (Holmes/Koş (çev.), 2008, 107).

Anlaşıldığı üzere çeviri eğitimi, uygulamalı çeviribilimin ortaya koyduğu sorular çerçevesinde yeni yöntem arayışları içerisinde olan ve halen araştırılmakta ve geliştirilmekte olan bir alandır.

Kızılıcık Karpuz Olur mu hiç? İlahi Çevirmen! (2009) başlıklı çalışmalarında “Edebiyat çevirisi nasıl öğretilir?” sorusuna yanıt arayan Ülker İnce ve Işın Bengi-Öner, yazın çevirisi eğitiminde deneysel bir çalışma yapmışlardır. “Etkili bir çeviri eğitiminin tek yolunun, çevirmen adaylarını ne yaptığını bilen, bilinçli çeviri kararları alan kişilerin olgunluk düzeyine ulaştırmak ve onlara yetkinlik kazandırmak” olduğunu vurgulayan İnce ve Bengi-Öner, çevirmenlerin her iki kültüre ve dile hâkim, her iki dilde de metin bilgisine ve çeviri metin üretme becerisine sahip, araştırma becerisi gelişmiş bireyler olması gerektiğinin altını çizerler (2009, 7). Amaçlarını öğrencilere “çeviri amaçlı olarak dil, kültür ve metin bilgilerini kullanıp kaynak metni çözümlemeyi, yine bu bilgilere dayanarak erek dilde metin üretmeyi ve her türlü bilgi eksikliklerini gidermek için araştırma yaptırmak” olarak belirleyen İnce ve Bengi-Öner (2009, 8)’in bu görüşleri, çalışmamızın önceki alt başlıklarında belirtilen Eco göstergebiliminin nitelikleriyle paralellik gösterdiği ve yazın çevirisi için Eco göstergebiliminin yeni bir yöntem olarak düşünölebileceği fikrini akıllara getirdiği söylenebilir.

Bu nedenle, söz konusu doktora tez çalışmasında Eco göstergebilimini merkeze alarak, çevirmen adayları olan öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmek adına Holmes (2000)'ün yanıt aramayı önerdiği öğretim yöntemleri, sınav teknikleri ve ders programları ve ders planlanması gibi unsurları göz önünde bulundurduk. İnce ve Bengi-Öner (2009, 15)'in yazın çevirisi eğitiminde deneysel çalışmaların çoğaltılması gerekliliğine dair yaptıkları çağrıya kulak vererek, yazın çevirisi eğitiminde Eco göstergebiliminin yeni bir ufuk açacağı görüşündeyiz.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde çalışmanın araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği, araştırma ortamı, alan uzmanları, araştırmacının rolü, veri toplama araçları, Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersi yıllık planının hazırlanması ve uygulanması, eylem basamakları, veri toplama süreci ve elde edilen verilerin çözümlenmesi ele alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Söz konusu araştırma ile Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 2015-2016 Eğitim-Öğretim Güz Dönemi, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı V. Yarıyıl da Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersinde konu edilen Umberto Eco göstergebiliminin yazın çevirisi eğitimine katkıları incelenmiştir.

2014-2015 Eğitim-Öğretim Bahar Dönemi IV. Yarıyıl içinde Metin Çözümlemesi dersi almış olan aynı öğrenci grubunun dersin ödev, ara sınav ve dönem sonu sınavlarından elde edilen verilere göre yazın metinlerinin okunması, çözümlenmesi ve çeviri süreçleri ile ilgili sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır. Yaşanılan sorunlara çözüm getirmek amacıyla, 2015-2016 Eğitim-Öğretim Güz Dönemi, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı V. Yarıyıl da Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersinin açılması yönünde Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne öneride bulunulmuş ve dersin seçmeli olarak açılması ile ilgili olarak Trakya Üniversitesi Rektörlüğü'nden olumlu yanıt alınarak yeni eğitim-öğretim yılında okutulacak olan ders planında SİT 301 ders kodu ile V. Yarıyıl Seçmeli Dersleri arasında yer almıştır. (İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı 2015-2016 Ders Planı için bkz. Ek 1).

Araştırma modeli, çalışmanın amacına uygun olarak sınıf ortamında öğrencilerin karşılaştığı zorluklara çözüm bulmak ve yazın çevirisi eğitiminde Eco göstergebiliminin katkılarını incelemek olduğu için eylem araştırması modelinin uygun olduğu düşünülmektedir.

3.1.1. Eylem Araştırması

Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırmasının eğitim alanında sıkça başvurulan bir araştırma modeli olduğu söylenebilir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 84). Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek'e göre bu araştırma modeli en genel tanımıyla uygulamalarda var olan sorunların anlaşılması ve çözülmesi amacıyla uygulayıcı ya da uygulayıcıların bireysel ya da bir araştırmacı ile beraber uygulama sürecini incelemelerini içerir (2013, 84).

Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırmasının Kurt Lewin, John Elliott, Emily F. Calhoun ve Rory O'Brien gibi araştırmacılar tarafından yapılan tanımları incelendiğinde eylem araştırmasının farklı yönlerine değindikleri ancak hepsinin eylem araştırmasının var olan durumu iyileştirmek, geliştirmek ve sorunu ortadan kaldırmak için kullanıldığı sonucuna vardıkları anlaşılmıştır.

Eylem araştırması modelinin kurucusu olarak kabul edilen sosyal psikolog Kurt Lewin (1946, 36)'in *Action Research and Minority Problems (Eylem Araştırması ve Azınlık Sorunları)* başlıklı çalışmasında yaptığı tanıma göre eylem araştırması, sosyal eyleme yol gösteren bir araştırmadır Lewin eylem araştırmasının yol gösteren ve öncülük eden bir çalışma olduğunu vurgulamıştır.

Elliott (1991, 69) ise eylem araştırmasını, “sosyal durumun içindeki eylemin niteliğini geliştirmeyi amaçlayan sosyal durum çalışması” olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi, Elliott eylem araştırmasının amacını açıklamış; ‘eylemin kalitesinin geliştirilmesine’ vurguda bulunmuştur.

Calhoun (2002, 18) tarafından yapılan tanıma göre “eylem araştırması eğitimcilerin uygulamalarını iyileştirmek ve onları bilgilendirmek için sistemli ve sürekli olarak yürütülen araştırmadır.” Eylem araştırmasının eğitimcilerin eğitim süreci içinde yürüttükleri uygulamaların kalitesini arttırmak ve eğitimcilere uygulama süreçleriyle ilgili bilgi sağlamak gibi iki temel amacı bulunmaktadır (Calhoun, 2002, 22).

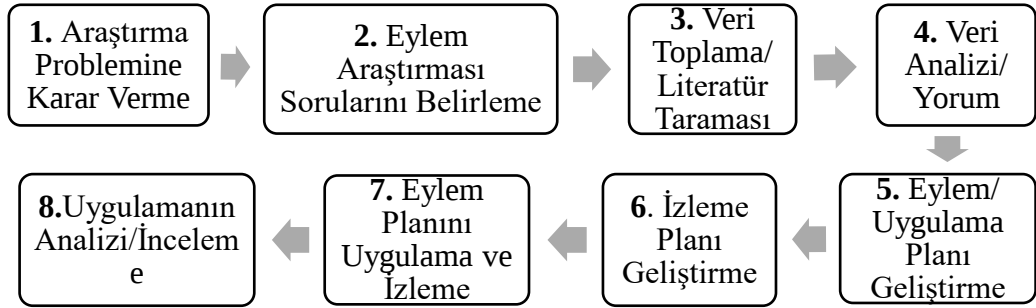
Eylem araştırması ile ilgili tanımda bulunan diğer araştırmacı O'Brien'dır. O'Brien (2003) “eylem araştırması bir grup insanın bir problemi tanımlaması, problemi çözmek için bir şeyler yapması, çabalarının ne kadar başarılı olduğunu görmesi, eğer sonuçtan tatmin olmazlarsa yeniden denemesi, kısaca yaparak ve yaşayarak öğrenmesidir” şeklinde tanımda bulunmuştur. O'Brien'ın tanımı daha kapsamlı olup vurguladığı noktalar problemin bir grup insan tarafından tanımlanması, problemi

ortadan kaldırmaya yönelik bir girişimin ya da uygulamanın söz konusu olduğu, sarf edilen çabaların ne ölçüde etkili olduğu, istenilen sonuca varılamaması durumunda yeni bir girişimin uygulanması üzerinedir. O'Brien'in tanımında vurgu yaptığı noktalar eylem araştırmasının basamaklarını oluşturmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak eylem araştırmasının kim tarafından yürütüldüğüne, türlerine ve basamaklarına değinmenin yerinde olacağı düşünülebilir.

Eylem araştırması teknik/bilimsel/işbirlikçi, uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı ve özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması olarak üçe ayrılmaktadır. (Berg, 2001'den Akt. Yıldırım, Şimşek, 2013, 334). Birinci tür olan teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması modelinde amaç, önceden belirlenmiş kuramsal bir çerçevede bir uygulamayı test etmek ya da incelemektir. Alanında uzman bir araştırmacı rehberliğinde uygulayıcı yeni bir yaklaşımı uygulamaya koyabilir ve bu süreç araştırmacı tarafından çözümlenerek uygulamaya ilişkin bir inceleme yapılabilir (Berg, 2001'den Akt. Yıldırım, Şimşek, 2013, 334). Araştırmacı, uygulamacıya araştırmasına nasıl devam edeceğiyle ilgili önerilerde bulunur. Araştırmanın amacı sürecin betimlenmesidir. Araştırma modelinin ikinci türü olan uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı eylem araştırmasında araştırmacı ve uygulayıcı bir araya gelerek uygulamada ortaya çıkan sorunları, sorunların sebeplerini ve olası çözüm yollarını saptarlar (Berg, 2001'den Akt. Yıldırım, Şimşek, 2013, 334). Araştırmanın amacı uygulamanın geliştirilmesidir. Bruce Lee Berg'in belirlediği üçüncü tür eylem araştırması özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırmasıdır. Bu araştırma modelinin amacı uygulayıcıya yeni beceriler ve deneyimler kazandırmanın yanında sürdürdükleri uygulamaya eleştirel yaklaşmayı sağlamaktır; uygulayıcı kendi uygulamalarını problem çözme süreci olarak görecektir, sürekli olarak uygulamada sahip olduğu konumu sorgulayacak, uygulamalarına eleştirel gözle bakabilecek ve bilinçli açıklamalarda bulunabilecektir (Berg, 2001'den Akt. Yıldırım, Şimşek, 2013, 335).

Berg'in yapmış olduğu sınıflandırmaya Yıldırım ve Şimşek (2013, 335) dördüncü türü eklemeyi önermişlerdir. Eylem araştırmasının dördüncü türü olarak 'uygulamacının aynı zamanda araştırmacı olduğu' yaklaşımda uygulama esnasında araştırmacı belirlediği soruna dair sesli ya da görüntülü kayıt gerçekleştirme, notlar tutma, gözlemde bulunma ve doküman inceleme gibi yöntemlerle verilerini toplar.

Eylem araştırması türlerinde uygulayıcı ve araştırmacı farklı ya da aynı kişi olsa bile araştırma modelinin süreci aynıdır. Araştırmanın basamakları Nilgün Köklü'nün Bassey (1988, 95)'den aktardığı şekilden uyarlanarak sunulmuştur.

Şekil 3.1: Eylem Araştırması Süreci

Kaynak: Köklü, Nilgün. 2001. Eğitim Eylem Araştırması: Öğretmen Araştırması. **Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. c. 34. s. 1: 35-43.

Köklü'nün Bessey (1988, 93)'den aktardığına göre, eğitim alanında uygulanan eylem araştırması, eğitim uygulamasını geliştirmek ve iyileştirmek amacıyla anlama, inceleme ve gerekli durumlarda uygulanan programı değiştirmeye dayalı bir araştırmadır. Bu durumda eylem araştırmasında sorulması gereken üç önemli soru bulunmaktadır (Bessey, 1988'den Akt. Köklü, 2001, 39).

1. (Aşama 1'den 4'e) Eğitim durumumuzda şimdi ne oluyor?
2. (Aşama 5) Hangi değişiklikleri öne süreceğiz?
3. (Aşama 6'dan 8'e) Değişiklikleri yaptığımız zaman ne olacak?

Eylem araştırması süreci ve sürecin evrelerine karşılık gelen sorular doğrultusunda araştırmanın akışını somutlaştırmanın yerinde olacağı düşünülebilir.

Sürecin 1., 2., 3. ve 4. aşamaları uyarınca “Eğitim durumumuzda şimdi ne oluyor?” sorusuna yanıt aramak ve eğitim durumunu tespit edebilmek amacıyla Tanıma Testi³ olarak bir çeviri uygulaması yapılmıştır. Bu sayede öğrencilerin çeviri sürecinde okuma, çözümleme ve çeviri becerilerine dair veriler toplanmış, tanımlanmış ve mevcut eğitim durumları somutlaştırılmıştır. Sürecin ikinci temel sorusu olan ve 5. aşamaya denk gelen “Hangi değişiklikleri öne süreceğiz?” sorusuna yönelik sınıf ortamında uygulanmak ve öğrencilerin okuma, çözümleme ve çeviri becerilerini

³ C2 düzeyinde kısa öykü olan bir sayfalık İngilizce özgün metin hem Tanıma Testinde hem de Düzey Belirleme Testinde kullanılmıştır.

geliştirmek üzere bir öğretim izlencesi hazırlanmış ve değişim süreci başlatılmıştır. Araştırma sürecinin “Değişiklikleri yaptığımız zaman ne olacak?” sorusuyla 6., 7. ve 8. aşamalarına karşılık gelen üçüncü temel soruya veri sağlamak için öğrencilerin çevirileri incelenerek bu süreç sonunda Düzey Belirleme testi olarak Tanıma Testinde kullanılan İngilizce özgün metin yeniden kullanılmış ve çeviri uygulaması yapılmıştır. Bu testten elde edilen sonuçlar Tanıma Testi ile karşılaştırılmış olup öğretim sürecindeki etkinliklerle uygulamaların araştırmanın amacına ulaşmasındaki işlevleri tespit edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı Güz döneminde, 3. sınıf Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersini alan öğrencilerle yürütülmüştür. Dersi alan öğrencilerin yaş ve cinsiyet dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Yaş ve Cinsiyet Frekansları

Yaş	19	20	21	22	23	24	Toplam
Cinsiyet	K E	K E	K E	K E	K E	K E	
f	- 1	- 2	1 2	- 3	- -	1 2	12

Tablodaki verilere göre 12 denekten oluşan çalışma grubundaki kız öğrencilerin sayısı 2, erkek öğrencilerin sayısı ise 10’dur. Öğrencilerin genel İngilizce düzeyleri birbirine yakın olup hepsi hazırlık eğitimi almıştır.

3.3. Araştırmanın Güvenirliği ve Geçerliği

Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırmasının güvenilirliğinin ve geçerliğinin sağlanması için kullanılan bir dizi strateji bulunmaktadır. Bu stratejileri ele almadan önce nitel araştırmalarda güvenilirliğe ve geçerliğe değinmek yerinde olur.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik kısaca araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 289). Araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilmeyeceğini ve başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşp ulaşmayacağını konu edinir. Güvenirlikle ilgili olarak nitel araştırmanın temel özelliklerinden olan algıların önemi ve doğal ortama

duyarlık güvenilirlik konusunda bazı problemler yaratabilirken; nitel araştırmanın doğası gereği tekrarlanan araştırmalar farklı zamanlarda farklı sonuçlar verebilir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 289). Her araştırmacı olayları farklı algılayıp yorumlayacağı için de elde edilen sonuç da farklı olacaktır. Geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğiyle ve araştırma sonuçlarına ulaşırken izlenen sürecin çalışılan gerçekliği ortaya çıkarmadaki yeterliğiyle ilgili olarak araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 289). Bu bağlamda da, araştırmacının incelediği olguyu olabildiğince tarafsız davranarak gözlemlemesi gereklidir (Kirk, Miller, 1986'dan Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, 289). Araştırmacının, tarafsız gözlemde bulunarak sağlıklı sonuca ulaşabilmesi için elde ettiği veriyi doğrulamasına yardımcı bazı yöntemler kullanması gereklidir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 290). Gerek nitel araştırmanın temel özelliklerinden olan algıların önemi ve doğal ortama duyarlılığın güvenilirlik konusunda yarattığı problemlerle, gerekse nesnel gözlem yapabilmenin zorluğuyla baş edebilmek için kullanılan bazı stratejiler bulunmaktadır. Tablo 3.2'de çalışmanın veri toplama ve çözümleme süreçlerinde güvenilirliği ve geçerliği sağlamak amacıyla kullanılan stratejilere yer verilmiştir.

Tablo 3.2: Nitel Araştırmalarda Geçerliği ve Güvenirliği Sağlamak Amacıyla Kullanılan Stratejiler

Ölçüt	Nitel Araştırma	Kullanılan Yöntemler
Araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru temsili	İnandırıcılık	Uzun süreli etkileşim Derinlik odaklı veri toplama Çeşitleme Uzman incelemesi Katılımcı teyidi
Sonuçların uygulanması	Aktarılabilirlik	Ayrıntılı betimleme Amaçlı örnekleme
Tutarlılığı sağlama	Tutarlık	Tutarlık incelemesi
Nesnel, yansız olma	Teyit edilebilirlik	Teyit incelemesi

Erlandson, Harris, Skipper ve Allen (1993)'den uyarlanmıştır.

Söz konusu çalışma için Tablo 3.2'de sunulan yöntemler ışığında araştırmanın güvenilirlik ve geçerliğinin sağlanması yönünde yapılan çalışmalara yer verilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür.

İnandırıcılık

Yıldırım ve Şimşek (2013, 299)'e göre bir araştırma bilimsel alan yazına sağladığı katkı ve insan yaşamındaki sorunlara sunduğu çözümleme ile doğru orantılı olarak

yararlıdır. Araştırma sürecinin ve sonucunun şeffaflığı, tutarlılığı ve başka araştırmacılar tarafından da doğrulanabilirliği o araştırmanın inandırıcılığı olarak açıklanabilir. Yıldırım ve Şimşek'in Lincoln ve Guba (1985)'dan aktardığı üzere inandırıcılığın sağlanması konusunda araştırmacıların başvurabileceği birtakım yöntemler bulunmaktadır.

-Uzun süreli etkileşim: Uzun süreli etkileşim yöntemi gözlemlene süresi, görüşülen kişilerle etkileşim, toplanan verilerin zamanla ilişkisi ile ilgilidir. Çalışmada katılımcılarla 4 ay gibi uzun süreli bir etkileşimde bulunularak hem güven ortamı oluşturulmuş hem de katılımcıların araştırmayla ilgili öznel algılarından doğabilecek etkiler azaltılmıştır. Bu bağlamda, araştırmada istenilen sonuçlara ulaşıldığı; birden fazla görüşme ile verilerin geçerliğinin sağlandığı düşünülebilir.

-Derinlik odaklı veri toplama: Araştırmada uzun süreli etkileşimde kalınarak araştırmanın amacına uygun veri toplanmış, doğrulanmış; olay ve olguların araştırma sorusu açısından anlamı, birbirleriyle ilişkileri, bütünlüklü şekilde ortaya koyduğu bağıntıları somutlaştırılmıştır. Araştırmada katılımcılardan temin edilen çeviri metinler, çeviri süreçleriyle ilgili yazdıkları raporlar, araştırmacının gözlem notları ve katılımcılarla yapılan görüşmeler sonunda elde edilen raporlar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Bu sayede, araştırmanın gizli kalmış örüntülerini somutlaştırma fırsatının yakalanmış olduğu kanısına varılabilir.

-Çeşitleme (Triangulation): Araştırmaya yönelik değişik oluşumların, olay ve olguların su yüzüne çıkartılması için çeşitleme yöntemine başvurmanın gerekli olduğu düşünülebilir. Bu yöntem, veri kaynaklarına, araştırma yöntemine ve araştırmacılara uygulanabilir. Söz konusu çalışmada sınıf içinde yapılan gözlemlerden elde edilen sonuçlar katılımcılarla yapılan görüşmelerle teyit edilerek araştırmanın güvenilirliği ve geçerliğinin sağlanması açısından kanıt oluşturduğu düşünülebilir.

-Uzman incelemesi: Nitel araştırma yöntemleri alanında uzmanlaşmış kişilerden araştırmayı incelemeleri konusunda istenecek yardımın araştırmanın inandırıcılığı için önem taşıdığı ifade edilebilir. Uzman incelemesi, araştırmanın niteliğini arttıran bir yöntem olup; inandırıcılık, güvenilirlik ve geçerlik için üzerinde durulması gerekli bir noktadır. Bu nedenle, çalışmanın niteliğini arttırmak amacıyla araştırma

deseni, elde edilen veriler, çözümlemeleri, yorumları ve sonuçları ile ilgili uzman görüşü alınmıştır.

-Katılımcı teyidi: İnandırıcılığın sağlanması yönünde izlenecek yöntemlerin sonuncusu olan katılımcı teyidi, araştırmacının elde ettiği veriyi veri kaynağına, diğer bir deyişle katılımcılara, başvurarak doğrulamasıdır. Çalışmada katılımcılarla dört ay boyunca haftada iki ders saati olmak üzere etkileşimde bulunulmuş; her ders sonunda elde edilen verilerin özeti sunulmuş ve katılımcılardan dersle ve verilerle ilgili düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Dönem sonunda da -veri toplama sürecinin sonunda- daha geniş bir zaman dilimi içinde elde edilen verilerin sonuçları raporlaştırılarak katılımcılardan incelemeleri ve sunulan sonuçların kendi yaşantılarıyla ilişkisinin olup olmadığının incelemeleri istenmiştir. Yapılan teyit toplantıları ile araştırmacının öznel yargılarda bulunmasının önlendiği ve çalışmanın inandırıcılığına katkıda bulunduğu kanısına varılmış olabilir.

Aktarılabirlik

Nitel araştırmalarda aktarılabirlik kavramı araştırma ortamından elde edilen sonuçların uygulanabilirliğine ilişkin geçici yargılara ulaşması ve test edilecek denenceler⁴ oluşturması anlamına gelmektedir. Nitel araştırmacının sorumluluğu elde ettiği sonuçların benzer ortamlara aktarılabirlik değerini ortaya koymaktır. Bu şekilde araştırmayı inceleyenler benzer ortamlara ya da durumlara ilişkin bir yargı oluşturup kendi uygulamalarına daha bilinçli yaklaşabilirler. Bir araştırmanın aktarılabir olması için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme gibi yöntemler izlenebilir.

-Ayrıntılı betimleme: Nitel araştırmadan elde edilen veriler yeterli düzeyde betimlendiği sürece aktarılabir olarak kabul edilebilirler. Bu bağlamda araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, araştırma ortamı, alan uzmanları, araştırmacının rolü, çalışma süresi ve süreci, veri toplama araçları ile verilerin çözümlenmesi farklı başlıklar altında incelenmiştir.

-Amaçlı örnekleme: Nitel araştırmalarda genele ait bilgileri ortaya koymak yerine hem genele hem de özele ait bilgilere ulaşma yönelimi vardır. Bu amaçla araştırmaya dâhil edilen veri kaynaklarının bu farklılığı yansıtacak biçimde seçilmesi önem

⁴ Söz konusu çalışmada araştırmacı gözlem raporları, öğrenci raporları ve çeviri incelemeleri, denenceleri oluşturmaktadır.

kazanmaktadır. Çalışmada özele ait bilgiler sınıf içi gözlemlerden ve katılımcıların çeviri süreçleriyle ilgili raporlarından sağlanırken, genele ait bilgiler öğrencilerin çevirilerinin çözümlemesiyle sağlanmıştır.

Tutarlık

Olay ve olgular ortama ve zamana göre oluştukları ve değişmeden aynı şekilde tekrar edilemedikleri için nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanması mümkün görünmemektedir (Yıldırım, Şimşek, 2013, 305). Bu nedenle de nitel araştırmaların güvenilirliğin peşinde olmadığı, olay ve olguların değişkenliğini kabul ederek değişkenliği araştırmaya tutarlı bir şekilde yansıtma amacı taşıdığı ifade edilebilir. Bu yaklaşımın gerçekleşebilmesi için tutarlık incelemesinin yapılması önerilmektedir.

-Tutarlık incelemesi: Tutarlık incelemesinin, araştırmacının baştan sona gerçekleştirdiği araştırma etkinliklerinde tutarlı davranıp davranmadığını ortaya koymayı amaçladığı söylenebilir. Bu bağlamda, çalışmada veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması ve çözümlemesi aşamasının tutarlı olması gerekliliği düşünülebilir. Çalışmada, sınıf içi gözlemler ve öğrenci raporları ile verilerin çözümlemesi ve sonuca varılması arasındaki tutarlığın, tutarlık incelemesi yöntemiyle sağlandığı düşünülebilir.

Teyit Edilebilirlik

Nitel araştırmalarda mutlak bir nesnellik sağlamak güç olduğu için, nesnellik kavramının yerini teyit edilebilirlik almıştır. Bu kavrama göre, nitel araştırmacının sorumluluğu ulaştığı sonuçları topladığı verilerle sürekli olarak teyit etmesi ve çalışmayla ilgilenenlere mantıklı açıklama sunmasıdır. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi için teyit incelemesi yöntemi önerilmektedir.

-Teyit incelemesi: Teyit incelemesinin amacı araştırmacının ulaştığı sonuçları ham verilerle karşılaştırarak teyit mekanizmasını çalıştırıp çalıştırmadığına bakmaktır. Bu nedenle araştırmaya dair tüm veriler, raporlar, çözümlemeler ve çözümlemede kullanılan kodlar kayıt altında bulundurulmalıdır. Çalışmada tüm veri toplama araçları, ham veriler, çözümleme aşamasında kullanılan kodlar ve notlar, gözlem raporları teyit incelemesi için kayıt altına alınmıştır.

3.4. Araştırma Ortamı

Araştırmanın verimli bir şekilde yürütülebilmesi için dönem başında Mütercim-Tercümanlık Bölüm Başkanlığınca düzenlenen ders programında ilan edilen gün, saat ve derslikte düzenli olarak on dört hafta ders işlenmiştir. Derslikte öğrencilerin mevcudunu sağlayacak kadar masa ve sandalye bulunmuş olup, ders süresince öğrencilerden gelen yanıtları görünür şekilde yazmak için bir yazı tahtası; öğrencilere kuramsal bilgileri sunmak için ise bir projeksiyon temin edilmiştir.

3.5. Alan Uzmanları

Çalışmada toplanan verilerin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak, bağımsız gözlemcilere verileri değerlendirmek ve elde edilen bulgulardan hareketle Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin uygulanabilirliğini yordamak amacıyla üç alan uzmanına⁵ danışılmıştır. Alan uzmanlarının bu araştırmanın içeriğine uygun olarak metin, yazın çevirisi, çeviri eleştirisi ve göstergebilim üzerine yayımlanmış ve çeşitli ulusal/uluslararası kongre, sempozyum ve kolokyumlarda sunulmuş makale ve bildirileri bulunmakla beraber, kendileri Trakya Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı'nda yazın çevirisi, karşılaştırmalı yazın çevirisi ve çeviri eleştirisi derslerini halen yürütmektedirler.

3.6. Araştırmacının Rolü

2015-2016 Eğitim-Öğretim Güz Dönemi başında çalışmanın amacı, kapsamı ve güven ilkeleri öğrencilere açıklanmıştır. Uygulama süresinde eğitim-öğretim yıllık planının düzenlenmesi, öğretim ortamının oluşturulması ve öğretimin gerçekleştirilmesi araştırmacı tarafından sağlanmıştır.

Uygulamaya geçmeden önce hazırlanan Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin işlerliğini anlamak amacıyla yapılan pilot çalışmada araştırmacı aktif rol üstlenmiştir. Özgün metinlerin belirlenmesi, ders notlarının ve sınıfta öğrencilere anlatılacak kuramsal bilgilerin sunumlarının hazırlanması araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

⁵Yrd. Doç. Dr. Seda TAŞ
Yrd. Doç. Dr. Yeşim DİNÇKAN
Öğr. Gör. Dr. Dolunay KUMLU

Öğrencilerin çeviri metinler üzerine yazdıkları raporların kayıt altına alınması, çeviri metinlerin incelenmesi ve Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre değerlendirilmesi, ders gözleminin yapılması ve gözlem notlarının kayıt altına alınması da araştırmacı tarafından sağlanmıştır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Araştırma grubundan veriler özgün metinler, çeviri metinler, çevirmen adayı öğrencilerin raporları ve araştırmacının gözlem raporları ile toplanmıştır. Aşağıda veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmiştir.

3.7.1. Özgün Metinler

Araştırma sürecinde öğrencilerin çeviri süreçlerinin başlatılması, çeviri yapabilmesi ve araştırmacının öğrenci çevirilerini değerlendirebilmesi için kısa öykü türünde *A Hopless Romantic*, *A Most Parisian Episode*, *The Case of Lower Case Letter*, *Hills Like White Elephants*, *They Are Made out of Meat* ve *The Star* başlıklı altı adet özgün metin belirlenmiştir (Özgün Metinler için bkz. Ek 2.).

3.7.2. Çeviri Metinler

Araştırma sürecinde öğrencilere verilen özgün metinlerin Türkçe çevirileri çeviri metinleri oluşturmaktadır. Çeviri metinlerin değerlendirilmesi yoluyla araştırmanın amacına yönelik noktalar ele alınmış ve öğretim sürecinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışlara ulaşıp ulaşılmadığı incelenmiştir (Çeviri Metin Örnekleri için bkz. Ek 3).

3.7.3. Çevirmen Adayı Öğrencilerin Raporları

Çevirmen adayı öğrencilerin raporları araştırma sürecinde katılımcı teyidinin yapılması, inandırıcılığın ve tutarlığın sağlanması açısından her çeviri sürecinin ve dersin sonunda olmak üzere katılımcılardan temin edilmiştir (Çevirmen Adayı Öğrencilerin Raporları Örneği için bkz. Ek 4).

3.7.4. Araştırmacının Gözlem Raporları

Gözlem ve inceleme raporları araştırmanın güvenilirliğini arttırıcı bir önlem olarak araştırmacı tarafından düzenli şekilde her hafta işlenen derslerin ve dönem bitiminde

araştırma sürecinin sonunda tutulmuştur (Araştırmacı Gözlem Raporları Örneği için bkz. Ek 5).

3.8. Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Ders Planının Hazırlanması ve Uygulanması

Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Ders Planının oluşturulmasından önce, 2014-2015 Eğitim-Öğretim Bahar Dönemi IV. Yarıyıl içinde Metin Çözümlemesi dersi almış olan öğrencilerin dersin ödev, ara sınav ve dönem sonu sınavlarından elde edilen verilere göre yazın metinlerinin okunması, çözümlenmesi ve çeviri süreçleri ile ilgili sorunlar yaşadığına değinilmişti. Öğrencilerin yaşadıkları güçlükleri ortadan kaldırmak ve çeviri süreçlerini sağlıklı hale getirmek amacıyla Eco göstergebiliminden yararlanılacağı düşüncesiyle Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersinin oluşturulmasının yararlı olabileceği ifade edilmişti. Bu amaç doğrultusunda, 2015-2016 Eğitim-Öğretim Güz Dönemi, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı V. Yarıyıl da Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersinin açılması yönünde Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne öneride bulunulmuş ve üniversite otoritelerinden olumlu yanıt alındığı ifade edilmişti.

Öğrenci grubunun ihtiyacına yönelik Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi için yıllık plan ve ders planları hazırlanmış ve araştırmanın amacı Eco göstergebilimi temel alınarak oluşturulan ders izlencesinin yazın çevirisi eğitimine katkısının olup olmadığını şeklinde belirlenmişti. (Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Yıllık Planı ve Ders Planları için sırasıyla bkz Ek 6, Ek 7).

Belirlenen bu amaç doğrultusunda uygulamanın yürütülebilmesi için araştırmada önemli bir yere sahip olan Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları ders planları hazırlanmıştır. 3. sınıf Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları ders planları on dört hafta olarak, dersin adı, konusu, yöntem ve teknikleri, kaynakları, araç-gereçleri, dersin yürütüldüğü tarihi, süresi, hedefleri, bilişsel alan basamakları, ders öncesi hazırlıkları, dersin işlenişi ve dersin incelemesi gibi başlıkları içerecek şekilde ayrıntılı olarak hazırlanmıştır.

3.9. Araştırmanın Eylem Basamakları ve Veri Toplama Süreci

Araştırma önceden planlanan eylem basamaklarına göre sürdürülmüştür. Aşağıdaki tablo araştırmanın eylem basamaklarını sunmaktadır.

Tablo 3.3: Araştırmanın Eylem Basamakları

Eylem Sırası	Eylem Tarihi	Yürütülen Aktiviteler
1	05.10.2015	Öntest – ve göstergebilim kuramlarının gözden geçirilmesi
2	12.10.2015	<i>Eğitim durumunda ne oluyor?</i> sorusuna yönelik olarak öğrencilere sorular yöneltilmesi ve Eco göstergebilimine giriş
3	19.10.2015	Ders izlencesine uygun olarak kuramsal bilgilerin sunulması Geri Bildirimler
4	26.10.2015	Ders izlencesine uygun olarak kuramsal bilgilerin sunulması Geri Bildirimler
5	02.11.2015	Ders izlencesine uygun olarak kuramsal bilgilerin sunulması – Çeviri uygulaması aktivitesi ve Geri Bildirimler
6	09.11.2015	Ders izlencesine uygun olarak kuramsal bilgilerin sunulması - Çeviri uygulaması aktivitesi ve Geri Bildirimler
7	16.11.2015	Ara Sınav
8	23.11.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
9	30.11.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
10	07.12.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
11	14.11.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
12	21.12.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
13	28.12.2015	Çeviri uygulaması aktivitesi Katılımcı Teyidi
14	04.01.2016	<i>Değişiklikler yapıldığında ne oldu?</i> sorusuna yönelik olarak (Sontest-Final Sınavının) uygulanması ve öğrencilerle Grup Teyidi.

Araştırma sürecinin ilk haftasında dersin amacı ve içeriği öğrencilere tanıtılarak aktiviteler hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Sürecin ikinci haftası öğrencilerin eğitim durumlarının belirlenmesi amacıyla Tanıma Testinin uygulanmasına ayrılmıştır. Üçüncü ve altıncı haftalar arası öğrencilerin çeviri süreçlerinde başvuracakları Eco göstergebiliminin temelleri ve çeviri örnekleri sunulmuş ve geri bildirimlerde bulunulmuştur. Bu dört haftalık öğretim seanslarının sonunda öğrencilerin Eco göstergebilimi ile ilgili neler öğrendiklerini ölçmek amacıyla bir test uygulanmıştır. Sekizinci ve on üçüncü haftalar arası çeviri uygulamalarına geçilmiş ve özgün metinlerin öğrenciler tarafından Eco göstergebilimini temel alarak

Türkçeye çevirmeleri istenmiştir. Araştırma sürecinin son haftası ise Düzey Belirleme Testi uygulanmıştır.

3.10. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlemesi için nitel araştırma modelinin veri çözümleme yöntemlerinden olan içerik çözümlemesi ve betimsel çözümleme teknikleri kullanılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2013, 256)'e göre betimsel çözümleme araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık bir şekilde belirlendiği araştırmalarda kullanılır. Bu çözümleme tekniğinin amacı, toplanan verilerin okuyucunun anlayacağı şekilde somutlaştırarak ifade edilmesidir. Araştırmada öğrenci ve araştırmacı raporları betimsel çözümleme tekniği ile çözümlenmiştir.

İçerik çözümlemesinin amacı ise Yıldırım ve Şimşek (2013, 259) tarafından toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak şeklinde belirlenmiştir. Bu çözümleme tekniği toplanan verilerin derinlemesine çözümlenmesini gerektirir ve önceden belirlenmeyen tema ve boyutların ortaya çıkarılması için kullanılır. Öğrenciler tarafından oluşturulmuş çeviri metinler bu çözümleme tekniğine göre çözümlenmiştir.

4. UYGULAMA MODELİ

4.1. Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin Oluşturulması

Experiences in Translation (2001) ve *Mouse or Rat? Translation as Negotiation* (2004) başlıklı çalışmaları hem çeviri yapan hem de eserleri farklı dillere çevrilen Umberto Eco'nun çeviri deneyimleri, karşılaştığı çeviri problemleri ve sunduğu çözümler hakkında bilgi sunmaktadır. Örnek okur olarak çevirmenlerin çeviri metinlerini çözümlemek için oluşturulacak modelin yalnızca bu iki kitap üzerine temellenmiş olmasının nedeni her iki çalışmada da yazar, göstergebilimci ve çevirmen kimlikleriyle karşılaştığı çeviri problemlerini ve önerdiği çözümleri kuramlar ışığında açıklamış; salt uygulama ya da salt kuram odaklı değil, kuram-uygulama olarak bütüncül bir şekilde ele almış olmasıdır.

Eco, 1988 yılında Toronto Üniversitesi'nde çeviri üzerine verdiği üç seminer (*Goggio Lectures-Goggio Dersleri*) notlarının derlemesi niteliğinde olan *Experiences in Translation* (2001) başlıklı kitabında çevirinin iki dilin karşılaştırılması olmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda çevirinin, bir metnin iki farklı dilde, dolayısıyla da iki farklı kültürde nasıl yorumlandığının incelemesi olduğu düşünülebilir. Çalışmasının ilk bölümünde (equivalence in meaning) *eşdeğerlik*, (incommensurability versus comparability) *kıyaslanamamazlık-karşılaştırılabilirlik*, (sameness in reference) *göndergelerdeki aynılık*, (translating from culture to culture) *kültürden kültüre çeviri*, (source versus target) *kaynak-hedef*, (foreignizing and domesticating) *yabancılaştırma-yerlileştirme*, (compensating for losses) *çevirideki kayıpları telafi etme* gibi tecrübe ettiği çeviri durumlarını ele alırken, ikinci bölümde bu tecrübeleri kuramsal açıklamalara oturtmuştur. Sonuç kısmında ise yaşadığı çeviri tecrübelerinden ve temel aldığı çeviri kuramlarından çevirinin eleştirel bir duruşla ve sağduyu ile yapılmasının önemini vurgulamıştır.

Üç sene sonra ise *Mouse or Rat? Translation as Negotiation* (2004) başlığı ile yayımladığı çalışmasında *Experiences in Translation*'da (2001) çeviriye karşı ortaya koyduğu anlayışı bir adım daha ileri götürerek çevirinin sağduyu ile yapılan orta yolu bulma işi olduğunun altını çizmiştir. Eco, çeviribilim kuramcılarını ortaya koydukları kuramları çeviri ile ilgili yeterli somut örnekler ve tecrübeler sunmadan sadece soyut

bilgiler verdikleri için eleştirmiştir. Çalışmalarında kendisinin karşılaştığı çeviri durumlarını, yaptığı düzeltmeleri ve kendi eserlerini başka dillere kazandıran çevirmenlerle beraber çalıştığı durumları örnek olarak gösterip; ardından bu durumları kuramsal temellere oturtmuştur. *Mouse or Rat? Translation as Negotiation* (2004) isimli çalışmasında yazın çevirisinden örnekleri (losses and gains) *kazançlar-kayıplar*, (translation and reference) *çeviri ve gönderge*, (source vs target) *kaynak-hedef*, (to see things and texts) *metni görebilme*, (from rewording to translating substance) *yeniden sözcelemeden tözün çevirisine*, (from substance to matter) *tözden konuya* gibi başlıklar altında örneklerle incelemiş, sonuç bölümünde ise *Kusursuz Dile* değinmiştir.

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli, Eco (2004)'nın *Mouse or Rat? Translation as Negotiation* kitabında sınıfladığı çeviri durumlarından esinlenerek (losses and gains) *çevirideki kayıplar ve kazançlar*, (translation and reference) *çevirideki göndergeler* ve (to see things and texts) *metni görebilme* başlıklarını merkeze alarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda kısa öykülerin çevirileri inceleneceğinden dolayı bu türdeki çevirileri incelemeye yönelik en uygun başlıklar seçilmeye çalışılmış ve aşağıda açıklamaları verilmiştir.

4.1.1. Çeviride Kayıplar/Kazançlar

Eco'ya göre çevirmenler ne kadar yetkin olursa olsunlar bir eseri çevirirken kayıp yaşayacaklarının bilincindedirler (2004, 34). *Baudolino* isimli romanının çevirilerinden örnekler veren Eco, çevirmenleriyle birlikte çalışmış ve çeviride ister istemez kayıplar meydana geldiğini örneklerle tasvir etmiştir. Kuzey İtalya'nın Piedmonte kentinde yaşayan ve yarı okur-yazar olan Baudolino'nun hikâyesini anlatan bu yapıtta Eco, çocukken duyduğu yerel diyalekten esinlenerek yeni bir dil geliştirmiştir. Çevirmenleri için birçok sorun yaratan bu dil diğer dillere farklı şekillerde çevrilmeye çalışılmış ancak kayıplar meydana gelmiştir. Romanın İngilizce çevirmeni İngiliz okuyucular Ortaçağ İngilizcesini anlayamayacakları için Anglo-Saxon İngilizcesi kullanmayı; Alman çevirmen ise modern Almanca ile eski Almanın dengeli bir bileşimi olan yeni bir dile başvurmayı tercih etmiştir. Eco çevirmenlerinin kullandığı stratejilerden yola çıkarak çeviride kayıpların, çeviriye eklemelerin, kayıpları telafi etmenin, çeviriye eklemelerde bulunarak ve çeviriye geliştirerek özgün metinde sunulan etkiyi çeviri metinde de sağlamanın, kısmi olarak

yeniden yazımın mümkün olduğunu göstermiştir. Bu başlıklar sırasıyla ele alınıp açıklanmıştır.

4.1.1.1. Karşılıklı Anlaşma ile Sansürleme

Eco, çevirmen ve yazarın metinde kısaltmaya giderek bazı çeviri durumlarında kaçınılmaz kayıpların olduğunu kabul ettiklerini belirtmiştir (2004, 43). Eserlerini diğer dillere çeviren çevirmen gruplarıyla çalıştığında Eco, çevirmenlerine çevirmekte zorlandıkları, bir karşılık öneremedikleri sözcükleri ya da yerel dillerden esinlenerek oluşturulmuş sözcük öbeklerini çevirmeme yetkisi verdiğini vurgulamıştır. Romanlarında çok sayıda sıra dışı ve eski sözcükler kullandığını belirten Eco, çevirmenlerine örneğin bir şeyi tasvir eden ya da niteleyen yirmi adet sözcükten çeviremedikleri varsa bunları çevirmeden bırakabileceği yetkisini vermektedir. Çünkü Eco'ya göre verdiği örnekte anlatılan şey yirmi sözcükle de anlaşılabilir, on sekiz sözcükle de. Çevirmenin yirmi sözcük yerine on sekiz kullanması kaçınılmaz bir kayıptır ancak anlamda bir daralma yaratmamaktadır.

4.1.1.2. Telafi Etme

Eco'ya göre (2004, 47) bazı durumlarda çevirmenler özgün metinde sunulan çok önemli detayları kaçırmamak için çeviri metinlerini çeviri kültür ve okuyucunun ansiklopedisine uygun olarak özgün metne bağlı kalmadan bir ölçüde zenginleştirebilirler. Çevirmen metin ile uzlaşımı sağlamak için çevrilemeyen göstergeyi kendisinin anlam alanı içerisinde başka bir küçük ölçekli önerme ile telafi ederken sadece olayın akışı değil, aynı zamanda duygular, değerler, psikolojik nüanslar ve dolaylı imaları da gözetmelidir ki eserde sunulan büyük ölçekli önermede değişikliğe yol açmasın. Eco (2004, 48) bu uygulamayı Gérard de Nerval tarafından 1853 yılında Fransızca olarak kaleme alınmış *Sylvie* isimli romanında geçen “*gout tout classique*” yapısının üç farklı İngilizce çevirilerindeki zorluklardan ve çevirmenlerin telafi şekillerinden yola çıkarak bu uygulamayı örneklemiştir. Eco İngilizce çevirileri incelediğinde birinci çevirmenin bu yapıyı çevirmekte zorlandığı için çeviri metinden çıkardığını tespit etmiştir. İkinci çevirmeni ele aldığı anda ise yapıyı çevirdiğini ancak metinde sunulan önermeden uzak bir önerme sunduğunu belirlemiştir. Üçüncü çevirmenin ise Fransızca metinde sunulan önermeyi iyi bir şekilde kavradığını ve İngiliz okuyucunun ansiklopedisine uygun olarak yeniden

yapılandırıp çeviri metne özgün metindekinden bağımsız bir önerme eklediğini, bu yolla da anlam kaybını önlediğini saptamıştır.

4.1.1.3. Ekleme ve Doğaçlama

Eco çalışmasında “ekleme ve doğaçlama” kategorisini, çevirmenin olası bir kaybı önlemek amacıyla özgün metnin sunduğundan daha fazla şey söylemesi – ancak bazen daha fazla şey söylerken, daha az şey söylemesi olarak açıklar. Çevirmen daha az şey söylemiş olur çünkü önemli ve anlamlı bir suskunluğu ya da belirsizliği sürdürmekte başarısız olmuştur (2004, 50). Bu nedenle “ekleme ve doğaçlama” titizlikle yapılmalıdır. Çeviride olası bir anlam kaybını önlemek için özgün metne bağlı kalarak, olayın gizemini ya da olayla ilgili bir sırrı açıklamadan kaçınarak çeviriye özgün metinde olmayan önermelerin eklenmesi söz konusu olabilir.

4.1.1.4. Etkileme

Eco’ya göre (2004), çeviri ile ilgili verdiği örneklerden hareketle, çevirinin amacı sözcüksel bir ‘eşdeğerlik’ yaratmaktan ziyade özgün metnin okurun zihninde yarattığı etkinin aynısını (çevirmenin yorumu doğrultusunda) çeviri okurun zihninde yaratmaktır. Anlamsal eşdeğerlik yerine, iyi çevirinin aslının hedeflediği etkiyi yaratması olgusunu, diğer deyişle *işlevsel eşdeğerliği* ele almak gereklidir. Açıkça bu durum çevirmenlerin özgün metinden hareketle yorumsal bir varsayım geliştirmesi ya da Eco’nun yaptığı gibi *metnin niyetine* sadık kalması anlamına gelmektedir. Çevirmenler tarafından metnin niyetiyle ilgili birçok varsayım üretilebilir dolayısıyla çeviri metnin ne sunacağı çevirmenle metin arasındaki uzlaşımaya dayalıdır (2004, 56).

4.1.1.5. Kesimsel Yeniden Yazım

Çevirmen özgün metinde sunulan etkiyi çeviri metinde yaratmak için bazı durumlarda kesimsel yeniden yazıma başvurabilir. Eco kesimsel yeniden yazımı Türkçeye *Önceki Günün Adası* (2012) başlığıyla çevrilen özgün adı ile *L’Isola del Giorno Prima* isimli romanından verdiği örneklerle açıklar. İngilizce ve İspanyolcaya çevrilen bu eserin kahramanları, Barok Dönemin ünlü şairlerinden biri olan Giovan Battista Marino’dan dolayı şekilde alıntılar yapmaktadırlar. Eserin çevirmenlerinin özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerinde kesimsel yazım ile sağladıkları söylenebilir. İngiliz çevirmen, okurunun Barok dönem kokusu almasını sağlamak için on yedinci yüzyılda konuşulan İngilizceyi kullanmış; ancak

Giovan Battista Marino'dan yapılan alıntılarını aslına sadık kalarak çevirmeye çalışmıştır. İspanyol çevirmen ise, İspanya'da on yedinci yüzyıla denk gelen *Siglo de Oro*⁶ edebiyatını göz önünde bulundurarak alıntılarını aslına sadık kalarak değil, İspanyol okuyucular üzerinde aynı etkiyi sağlayacak şekilde İspanyol Siglo de Oro edebiyatında kullanılan deyişleri çeviri metnine uyarlayarak kesimsel yeniden yazımda bulunmuştur.

4.1.2. Çevirideki Göndergeler

Eco, çeviride eşdeğerlik türlerinden özellikle (referential equivalence) göndergesel eşdeğerliğin önemli bir yere sahip olduğu vurgusunu yapmıştır. Sözcüklerin anlamlarından yola çıkıldığında okur tarafından olası bir dünya oluşturulup; okurun belirli bir zamansal ve mekânsal durumda belli olayların gelişmeye başladığını ileri sürmesi Eco tarafından gönderge olarak tanımlanır (2004, 63). Çeviride göndergeler değişiklik gösterebilir; ancak her roman, tarihi romanlarda olduğu gibi kurmaca olmasa bile, bir olası dünyayı tasvir eder. Çevirmenlerin bu dünyalardaki gerçek göndergeleri değiştirme yetkisi yoktur. Hiçbir çevirmen çevirisinde David Copperfield'in Madrid'te; Don Quixote'nin Devonshire'da yaşadığını söyleyemez (Eco, 2004, 63).

4.1.2.1. Göndergesel Eşdeğerlik

Eco'ya göre göndergelerin çevirisindeki sınırlamalar birtakım istisnaları kabul edebilir. Örneğin, bir ifadenin göndergesi çağrışımsal anlamlar taşıyorsa, çeviride düzanlam kayıplarını göze alarak aynı çağrışımı yaratmak gereklidir. Eco, bu durumu basit bir örnekle açıklar: Eğer İngilizce bir metinde geçen *it is raining cats and dogs* deyişi başka dillere çevrilirse, çevirmenler bu deyişi *kedi köpek yağıyor* şeklinde düzanlamı gözeterek değil; kendi dillerinde karşılık gelen göndergeleri kullanarak çevirmelidir (2004, 63). Metinle işbirliği yapmak ve göndergesel eşdeğerliği sağlamak için çevirmenlerin kültür bilgisi önemli bir yere sahiptir; çünkü çeviri eylemi her zaman yalnızca iki dil arasında değil, iki kültür arasında; dolayısıyla da iki ansiklopedi arasında alışveriştir (shift) (Eco, 2001, 17)

⁶İspanya Altın Çağ Edebiyatı

4.1.2.2. Kilit Göndergeler

Büyük ölçekli önermelere katkı sağlayan küçük ölçekli önermelerin ve detay anlam taşıyan anlambirimciklerin çevirisinde derin anlamın gözetilmesi büyük önem taşımaktadır (2004, 64). Eco bu noktada çevirmenleri göndergenin kelime anlamından çok, anlatının derin yapısında taşıdığı anlamı ve önemi göz önünde bulundurarak çevirmeye çağırmaktadır.

Eco, Alphonse Allais'nin *Un Drame Bien Parisian* isimli kısa öyküsünün Fredrich Jameson tarafından İngilizceye yapılan çevirisinde bu durumun önemini vurgulamaktadır (2004, 65). Özgün metinde öykünün kahramanları Marguerite ve Raul'un kupa arabasında (coupé) tartıştığını belirtilirken; İngilizce çevirisinde çiftin iki tekerlekli faytonda (hansom cab) olduğu belirtilmiştir. Kupa arabası (*coupé*) dört tekerlekli, kapalı ve sürücüsünün ön tarafta oturduğu bir taşıttır. Çeviri metinde kullanılan *hansom cab* göndergesi ise iki tekerlekli, yanları açık ve sürücünün arkada oturduğu bir taşıttır. Kahramanların özellikle kapalı bir aracın içinde tartıştığına ve bu mikroönermenin öykünün ilerleyen bölümlerini etkilediğine dikkat çeken Eco, bu örnekle çeviri metinlerde kullanılacak olan kilit göndergelerin önemini somutlaştırmıştır.

4.1.2.3. Köklü Olarak Yeniden Yazım

Eco, köklü şekilde değişiklik yaparak yeniden yazmanın özgün metindeki etkinin çeviri metinde yaratılması amacıyla anlamsal açıdan hiçbir eşdeğerliğin bulunmadığı; özgün metindeki göndergelerden bağımsız olarak yeni göndergelerin üretildiği çeviri işi olduğunu belirtmektedir (2004, 73). Bunun yanı sıra, metinde kayıpların kaçınılmaz olduğu ve köklü olarak yeniden yazım izlencesiyle aynı etkinin yaratılması da mümkündür (Eco, 2001, 57).

Bu yöntemin bir örneğine James Joyce'un *Finnegans Wakes* başlıklı yapıtında yer alan "Anna Livia Plurabelle" bölümünün İtalyanca çevirisinde rastlanmaktadır. Anadili İngilizce olan Joyce, eserini İngiliz okurların anlayabileceği İngilizceden esinlenerek geliştirdiği yeni bir dille kaleme almıştır. Eserin çevirmenleri de eserde yaratılan etkiyi çeviri dillerde ve kültürlerde sağlayabilmek için çeviri dili konuşucularının anlayabileceği yeni bir dil kullanarak çevirilerini gerçekleştirmişlerdir.

4.1.3. Metni Görebilme

Eco, metni görebilmeyle ilgili olarak “metinlerarası ironi”den söz eder (2004, 114). Diğer sanat dallarından ya da edebiyattan çok açık olmayan alıntılarla metinlerin oluşturulması post-modern edebiyatın belki de en ayırıcı özelliği olmuştur. Eco, metinlerin her zaman birbirleriyle konuştuğunu; her eserde Harold Bloom’un *etkilenme endişesi* (bknz. Bloom, 2008) olarak isimlendirdiği olguyu görmenin muhtemel olduğunu belirtmiştir. Ancak Eco, metinlerarası ironiyi kendine has bir üslupla ele alır.

Eco’ya göre metinlerarası ironi, yazarın farklı yapıtlardan kapalı anıştırmaları kullandığı bir izlencedir. Yazar bu tip anıştırmaları kullanarak iki farklı okura yönelik olarak çift etki yaratmış olur: 1-göndergeyi anlamadan, adeta verilen mesajı ilk kez alıyormuş gibi metni okuyan naif okur, 2- alıntıyı yakalayan ve ironi yapıldığını fark eden yetkin okur.

4.1.3.1. Metinlerarası Göndermeler

Alıntıları yakalayan ve ironileri fark eden yetkin okurun metinlerarasılık özelliği taşıyan göndermeleri doğru çözümleyebilme ve metinlerarası bağı kurabilme işlemine “çift kodlama” adı verilir (Eco, 2004, 114). Bu bağlamda, örnek okur olarak çift-kodları çözmek ve yetkin çevirmen olarak bu kodları çeviri metinde yeniden yapılandırabilmek için çevirmenlerin geniş bir ansiklopediye sahip olmalarının gerekli olduğu düşünülebilir.

Çeviri yapma, bir metindeki çift-kod izlencelerinin farkına varılması için iyi bir fırsattır; çünkü çevirmenler özgün metinde verilen alıntıyı kendi dillerinde sezilebilir hale getirmek amacına bağlıdır (Eco, 2004, 116). Eserlerinde metinlerarasılığın önemine vurgu yapan ve romanlarında kullandığı anıştırmaların okurlar tarafından fark edilmesine memnun olan Eco, bu durumu Jules Verne’in özgün adıyla *L’Île mystérieuse* olan *Esrarlı Ada* başlıklı eserinden *Önceki Günün Adası* isimli yapıtına aktardığı bir anıştırma ile örnekler. *Önceki Günün Adası* romanının girişinde ana karakter Roberto, bulunduğu gemiden izlediği kara parçasının bir ada mı yoksa kıta mı olduğunu merak eder ve Jules Verne’in de *Esrarlı Ada*’sının ilk bölümlerinden birinin adı *Ada mı yoksa Kıta mı?*’dır. Eco çevirmenlerini, romanında kullandığı anıştırmanın diğer dillerin okuyucuları tarafından sezilmesini sağlamak amacıyla

Roberto'nun sorusunun Verne'in eserinde kullanıldığı gibi cümleleştirilmesi gerektiği konusunda bilgilendirdiğini belirtmektedir (2004, 117).

4.2. Pilot Çalışma -Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin Uygulanması

Yukarıda sağlanan bilgiler doğrultusunda çalışmamızda çevirileri incelenmiş kısa öyküleri incelemek üzere Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli oluşturulmuştur.

Çevirideki *kayıplar/kazançlar*, *çevirideki göndergeler* ve *metni görebilme* başlıklarından oluşan uzlaşma sınıflarının her biri kendi sınıfı içerisinde uzlaşma izlencelerini içermektedir. Çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfının izlenceleri karşılıklı anlaşma ile sansürleme, telafi etme, ekleme ve doğaçlama, etki ve kesimsel yeniden yazım olarak sıralanırken; çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfının izlenceleri göndergesel eşdeğerlik, kilit göndergeler ve köklü olarak yeniden yazmadır. İnceleme modelinin son bölümünü oluşturan metni görebilme sınıfını ise metinlerarası göndermeler izlencesi oluşturmaktadır.

Tablo 4.1: Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli - 1

Uzlaşma Sınıfları	Uzlaşma İzlenceleri
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	Karşılıklı Anlaşma ile Sansürleme Telafi Etme Ekleme ve Doğaçlama Etkileme Kesimsel Yeniden Yazım
Çevirideki Göndergeler	Göndergesel Eşdeğerlilik Kilit Göndergeler Köklü Olarak Yeniden Yazma
Metni Görebilme/Fark edebilme	Metinlerarası Göndermeler

Umberto Eco'nun *Experiences in Translation* (2001) ve *Mouse or Rat? Translation as Negotiation* (2004) isimli çalışmalarından yola çıkarak oluşturulan Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin uygulanabilirliğini belirleyen pilot çalışma aşağıda sunulmuştur. Model rehberliğinde yapılan çözümlemeden önce Eco'nun Metinsel İşbirliği Şeması'ndan hareketle *A Hopeless Romantic* başlıklı özgün metnin Fabula ve Intreccio düzlemleri belirlenmiş; ardından sırasıyla çevirideki kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme sınıflamaları ele alınarak çeviri metinler incelenmiştir.

4.2.1. *A Hopeless Romantic* Başlıklı Kısa Öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

A Hopeless Romantic başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2: *A Hopeless Romantic*’in Fabula ve Intreccio Düzlemleri

<i>A Hopeless Romantic</i> ’de Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Garson Kız		Restorandaki artıkların betimlenmesi Garson kızın teyzesinin yemek artıklarını nasıl değerlendirdiğinin betimlenmesi
Onu Beklerken	Garson kızın bahşişlerini sayarken adamı beklemesi Adamın Kıza tarçın koktuğunu söylemesi	Kitapta anlatılan eski kayaların ve deniz canlılarının betimlenmesi Adamı en son gördüğü zaman hakkında bilgi
Hayal Dünyası	Kızın hayallere dalması	Kızın adamla ilgili kurduğu düşün betimlenmesi
Gerçeğe Dönüş	Kızın adamı beklemekten sıkılması Kızın restorandan dışarı çıkması ve gerçek hayatla karşılaşır bir parça kendine gelmesi ancak, Bir yandan hala ümidini sürdürmesi	Restoranın dışında karşılaştığı insan manzaralarının betimlenmesi Hayalindeki çocuklarıyla konuşması

4.2.1.1. *A Hopeless Romantic*’de Fabula Düzlemi

Anlatının temel şeması olan, zamansal bir sıralama içinde olayların meydana geldiği ve kahramanların olaylara katıldığı söylemsel yapı Fabula düzlemi olarak isimlendirilir. *A Hopeless Romantic* başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi şu şekildedir: Bir restoranda garson olarak çalışan genç bir kızın restoranda yaptığı rutin işler, müşteriler arasında her gün restorana gelen ve kızın ilgi duyduğu bir adamın kızı fark etmeden kitap okuması ve bilgisayarında çalışması, kızın adamla ilgili kurduğu düşler, her gün düzenli olarak belirli saatte gelen adamla karşılaşabilmesi için mesaisi bittiği halde restoranda oyalanması, tüm bekleyişlere rağmen günün sonunda adamın gelmemesi ve kızın restorandan çıkıp düş kurmaya son vermesi öykünün Fabulasını oluşturmaktadır.

4.2.1.2. *A Hopeless Romantic*'de Intreccio Düzlemi

Söylemsel yapılarla özdeşleşen, Fabula düzleminden farklı olarak zamansal sıralamanın olmadığı, kahramanların ve anlatıcının betimlemeleri, düşleri ve düşüncelerine yer verildiği anlatısal yapı Intreccio düzlemidir. *A Hopeless Romantic* kısa öyküsünün Intreccio düzlemi şu şekildedir: Günümüz dünyasında ve Büyük Buhran Dönemi'nde insanların tutumluluk konusundaki değişimleri, eski yaşam formlarının günümüze kadar gelebilme hakkında bilgi, birinden hoşlanmanın insanın hayal gücünü harekete geçirmesi, ilgi duyulan kişi hakkında aşırı yorumda bulunulması ve düş kurulması, birine ilgi duymanın günlük hayatın akışında bir değişiklik yaratmaması düşünceleri öykünün zaman dizimsel olarak Intreccio düzlemini oluşturmaktadırlar.

4.2.2. Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile *A Hopeless Romantic*'in Çeviri Metinlerinin Değerlendirilmesi

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar

Tablo 4.3: *A Hopeless Romantic*'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	A Hopeless Romantic	Ç1: İflah Olmaz Aşık Ç3, Ç4, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10: Umutsuz Aşık Ç5: Umutsuz Hayalperest Ç6: Umarsız Hayalperest	Ekleme ve Doğaçlama
		Ç2: Aşkperest	Etkileme
	wilted lettuce	Ç10: kararmış marul Ç4, Ç7: kurumuş marul Ç8: soluk marul Ç1: büzüşmüş marul	Ekleme ve Doğaçlama
		Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç9: solmuş marul	Etkileme
	wacko	Ç1, Ç4, Ç5, Ç6, Ç8: -- Ç9: wacko	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: garip Ç3: ilginç Ç7: sıradışı Ç10: tuhaf	Etkileme

Tablo 4.3 – devam

cinnamon Red Hots	Ç2: Red Hots şekeri Ç5: tarçın aromalı şeker Ç8: tarçınlı şeker	Ekleme ve Doğaçlama
	Ç1, Ç7: tarçınlı Red Hot Ç3, Ç6: Red Hots Ç4, Ç9, Ç10: Tarçınlı Red Hots	Etkileme
getting somewhere	Ç1: bir yöne doğru sapıyorlardı Ç3: onlar bir yerlere gidiyorlar	Uzlaşma noktası yok
	Ç2: ikisi bir yere varabilirlerdi Ç4: varmaya başlamışlardı Ç5: aşama kaydediyorlardı Ç6: sanırım bir yerlere geliyoruz Ç7: bir yerlere varıyorlardı Ç8: bir yerlere gelmekteydiler Ç9: bir yerlere varmaya çalışıyorlardı Ç10: ikisi arasında bir şeyler başlıyordu	Ekleme ve Doğaçlama
populating the world not with new humans but cyber-creatures	Ç1: dünyaya yeni insanlar yerine siber-yaratıklar getirmek Ç2: dünya nüfusunu yeni insanlarla değil de siber yaratıklarla çoğaltmakla meşgul olmak Ç3: dünyayı yeni insanlar yerine siber yaratıklarla doldurmaya devam etmek Ç4: dünyasına yeni insanlar yerine sanal yaratıklar katmak Ç5: dünyaya yeni insanları değil de siber yaratıkları yerleştirmek Ç6: dünyaya bebek getirmek değil de siber yaratıklar getirmek Ç7: dünya nüfusunu yeni insanlarla değil siber canlılarla arttırmak Ç8: dünyayı canlılarla değil de siber canlılarla doldurmak Ç9: dünyayı yeni kişilerle değil siber yaratıklarla doldurmak Ç10: dünyayı sanal yaratıklarla doldurmak	Ekleme ve Doğaçlama

Özgün metinde çevirmen adayları öğrenciler için problem yaratacak noktalar önceden belirlenmiştir. Kendilerinden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne yönelik öğrenciler tarafından çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfında ekleme ve doğaçlama ile etki izlencelerinin uzlaşma noktaları olarak belirlendiği görülmektedir.

Özgün metinde belirlenen ilk nokta öykünün başlığı olan “A Hopeless Romantic” tamlamasıdır. Çevirmen adayları olan öğrencilerden 9’u ekleme ve doğaçlama uzlaşma

izlencesini kullanırken, 1'i etki uzlaşma izlencesini kullanmıştır. Ekleme ve doğaçlama uzlaşma izlencesinde 6 öğrenci, öykünün başlığını 'Umutsuz Aşık' olarak çevirmiş, diğerleri 'hopeless' ya da 'romantic' sözcüklerinden birini değiştirerek ekleme ve doğaçlama yapmayı tercih etmiştir. Etki uzlaşma izlencesinde ise 1 öğrenci, başlığı 'Aşkperest' olarak çevirerek, özgün metinde yaratılmaya çalışılan etkiyi çeviri metinde yaratmaya çalışmıştır.

Öyküde problem yaratacağı düşünülen ikinci nokta 'wilted lettuce' tamlamasıdır. Öğrencilerden 5'i ekleme ve doğaçlama, diğer 5'i de etki uzlaşma izlencesini kullanmayı tercih etmiştir. 'wilted lettuce' Türkçede 'solmuş marul' anlamına geldiği için etki uzlaşma stratejisini kullanan öğrencilerin çeviride bu noktada başarıya ulaştığı anlaşılmaktadır. Ekleme ve doğaçlama uzlaşma izlencesini kullanmaya çalışan öğrenciler ise çeviriye özgün metinde olmayan önermeler ekledikleri için bu noktada başarılı olamamışlardır.

Eserin çevirisinde problem oluşturabileceği düşünülen diğer nokta 'wacko' sözcüğüdür. Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerden 6'sı metin ile işbirliği kuramadığı için, bu sözcüğü çevirmeyerek, ya da aynı şekilde bırakarak bir uzlaşma izlencesi belirlemede başarısız olmuştur. Öğrencilerden 4'ü ise 'wacko' sözcüğünü sözlük anlamına uygun çevirmeden kaçınarak, özgün metinde yaratılmaya çalışılan etkiyi göz önünde bulundurup çeviri metinde etki uzlaşma izlencesini kullanmada başarılı olmuştur.

'cinnamon Red Hots' tamlaması metinde tarçınlı şekerleri ifade etmek için kullanılan bir yapıdır ve öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülmüştür. Çeviri metinler incelendiğinde bu tamlamayı çeviren öğrencilerden 3'ü ekleme ve doğaçlama, 7'si ise etki uzlaşma izlencelerine göre çevirmeyi tercih etmiştir. Ekleme ve doğaçlama uzlaşma izlencesini kullanan öğrenciler çevirilerine 'şeker' sözcüğünü ekleyerek okuyucuya bir tür şekerden söz edildiğini göstermiştir. 7 öğrenci ise, herhangi bir eklemede bulunmadan özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinde sağlamayı hedeflemiş; okurdan söz edilen ürünün şeker olduğunu anlamasını beklemiştir.

Özgün metinde 'getting somewhere' olarak yazılmış tamlamanın çevirisinde 2 öğrenci metinle işbirliği sağlayamayarak bu tamlamayı yanlış çevirmiş ve bir uzlaşma izlencesi izlemekte başarısız olmuştur. 8 öğrenci ise etki uzlaşma

izlencesine uygun olarak ‘getting somewhere’ tamlamasının çevirisini doğru anlam anlam evreni içinde farklı şekilde çevirerek başarılı olmuştur.

Çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfı içinde ele alınacak ve öğrenciler için zorluk yaratabileceği düşünülen son nokta ‘populating the world not with new humans but cyber-creatures’ yapısıdır. Tabloya göre öğrencilerin tümünün bu yapıyı ekleme ve doğaçlama uzlaşma izlencesini izleyerek başarılı bir şekilde çevirdiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, çevirideki öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen göstergelerin çevirisinde çevirmen adayı olarak öğrencilerin uzlaşma izlencelerini kullanmaya çabaladığı ve büyük ölçüde başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 4.4: A Hopeless Romantic’in Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	not giving her a second thought	Ç1, Ç6, Ç8: -- Ç5: onu düşünmesine bile gerek yoktu Ç7: adam onun ikinci kez düşünmesini gerektirmeksizin Ç9: ona bir saniyelik bir düşünme vakti bile vermeden	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: kızı bir ikinci kez daha aklına getirmeden Ç3: ikinci bir düşünce daha vermeden Ç4: onun üzerine düşünmüyordu bile Ç10: onu fark etmiyordu bile	Göndergesel Eşdeğerlik
	velcro	Ç2: çıtçıt Ç4: kuşak Ç6: -- Ç7, Ç8, Ç9: velcro	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç3, Ç5, Ç10: cırt	Kilit Gönderge
	tap-dance	Ç3, Ç4: dans Ç6: -- Ç1, Ç2, Ç5, Ç7, Ç8: step dansı	Uzlaşma noktası yok
		Ç9, Ç10: tap dansı	Kilit Gönderge

Tablo 4.4 – devam

mastodon craps	Ç1, Ç7, Ç8: mastodon pisliği Ç2: mastodon eşyaları Ç3: mastodon zarları Ç4: mastodon artıkları Ç5: mastodon saçmalıkları Ç6: -- Ç9: çerçöp	Uzlaşma noktası yok
	Ç10: mamut dışkısı	Kilit Gönderge

Çevirideki göndergeler sınıfı kapsamında, kısa öyküde belirlenen ve Türkçeye çevirisinde öğrenciler için problem yaratacağı düşünülen göstergeler doğrultusunda öğrencilerin çeviri metinlerinde kullandıkları uzlaşma izlencelerinin göndergesel eşdeğerlik ve kilit göndergeler olduğu anlaşılmaktadır.

Özgün metinde öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen ilk gösterge Türkçede ‘aklına getirmemek’ anlamına gelen ‘not giving her a second thought’ deyimidir. Tabloya göre öğrencilerin 6’sı metinle işbirliği kuramadığı için bu yapıyı Türkçede geldiği anlamın dışına çıkararak ve farklı anlama gelecek şekilde çevirdiklerinden dolayı uzlaşma izlencesi sağlayamamıştır. Öğrencilerin 4’ü ise ‘not giving her a second thought’ deyimini metinle işbirliği sonucu göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlencesine göre doğru şekilde Türkçeye kazandırmıştır.

Çeviride problem teşkil edeceği düşünülen diğer gösterge ‘velcro’ sözcüğüdür. ‘cirt cirt’ olarak Türkçede kullanılan bu göstergenin çevirisinde 6 öğrenci bir uzlaşma noktası yakalayamadığı için bu göstergeyi Türkçeye doğru şekilde aktaramamıştır. Detay anlam taşıyan bu anlambirimciğin Türkçeye çevirisini 4 öğrenci kilit gönderge uzlaşma izlencesi ile doğru şekilde yapabilmıştır.

Tabloya göre ‘tap-dance’ olarak özgün metinde kullanılan ve Türkçede ‘tap dansı’ olarak ifade edilmesi gereken göstergenin çevirisinde öğrencilerin zorluk yaşadığı anlaşılmaktadır. 10 öğrenciden sadece 2’si bu göstergeyi doğru şekilde çözümlemiş ve Türkçeye aktarabilmişken; 8 öğrenci metinle işbirliği kuramadığı için bu göstergenin ne anlama geldiğini anlayamamış ve doğru şekilde aktaramamıştır.

Çevirideki göndergeler ile ilgili olarak öğrencilerin problem yaşadığı son gösterge ‘mastodon craps’ tamlamasıdır. Tablodan bu göstergeyi sadece 1 öğrencinin doğru

çözümlediği, 9 öğrencinin ise yanlış çözümleyerek bir uzlaşma noktası yakalayamadığı anlaşılmaktadır.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun belirlenen göstergelerin çevirisinde uzlaşma izlencesi belirleyemediği ve başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme

Tablo 4.5: A Hopeless Romantic’in Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme/Fark edebilme	during the Depression	Ç1: Bunalım zamanında Ç5, Ç8: Buhran dönemi Ç9: Ekonomik Bunalım Zamanı	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç6: Büyük Buhran zamanında Ç3, Ç4, Ç7: Büyük Buhran döneminde Ç10: Büyük Buhran’da	Metinlerarası Göndermeler
	Burgess Shale	Ç4, Ç5, Ç7, Ç8: Burgess Shale	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç2, Ç6, Ç9; Ç10: Burgess Şeyli Ç3: Bugess Kiltası	Metinlerarası Göndermeler
	Cambrian	Ç5, Ç7, Ç8: Kambiryum Ç1: Kambriya Ç2: Kambiyum Ç4: --	Uzlaşma noktası yok
		Ç3, Ç6, Ç9, Ç10: Kambriyen	Metinlerarası Göndermeler
	Civil War Era	Ç5, Ç9: Sivil Savaş dönemi Ç6: --	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç8: İç Savaş dönemi Ç7: İç Savaş zamanı Ç10: İç Savaş’da	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli’nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme/Fark edebilme basamağında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler metinlerarası göndermeler izlencesine göre incelenmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme kapsamında problem teşkil eden ilk nokta ‘during the Depression’ yapısının çevirisinde görülmektedir. Özellikle 1930’larda Kuzey

Amerika ve Avrupa’da hissedilen ekonomik krizin Türkçeye çevrilmesinde 4 öğrenci metinle bir uzlaşım noktası yakalayamamış, 6 öğrenci ise bu göndermeyi ‘Büyük Buhran’ olarak doğru şekilde çevirebilmiştir.

Özgün metinde dünyanın en ünlü fosil alanlarından biri olan ‘Burgess Shale’ göndergesinin Türkçe çevirisi öğrenciler için metni görebilme sınıfında ikinci zor noktayı oluşturmaktadır. Bu göndergenin Türkçe çevirisinde 4 öğrenci fosil sözcüğünü Türkçeye çevirmeden İngilizce olarak bırakmış, 6’sı ise ‘Burgess Şeyli’ ve ‘Burgess Kilitaşı’ olarak doğru şekilde Türkçeye aktararak metinlerarası göndermeler uzlaşma izlencesini sağlayabilmiştir.

Özgün metinde metinlerarası göndermelerde uzlaşma izlencesinin sağlanmasında zorluk yaratan diğer gönderme ‘Cambrian’ sözcüğüdür. Paleozoik zamanın ilk evresi anlamına gelen ve Türkçede ‘Kambriyen Dönem’ olarak ifade edilen bu yapıyı öğrencilerden 4’ü doğru şekilde Türkçeye aktarmış, 6’sı başarılı olamamıştır.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfı kapsamında sorun yaratacağı düşünülen son yapı ‘Civil War Era’ göndermesidir. 1860’ların ilk yarısında Amerika’da patlak veren İç Savaş’tan söz eden özgün metindeki bu yapıyı metinlerarası göndermeler uzlaşma izlencesi ile Türkçeye doğru olarak aktaran 7 öğrenci varken, bu göndermeyi metinlerarası bağı kuramayarak çeviri metne aktaramayan 3 öğrenci bulunmaktadır.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan incelemeye göre öğrencilerin yarıdan fazlası metinlerarası göndermeleri fark edebilmiş ve çeviri metinlerinde bu göndermeleri doğru şekilde karşılayabilmiştir.

Pilot çalışmanın verileri göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin her uzlaşma sınıfında sorun yaşadığı ancak, oranlarının farklı olduğu görülmektedir. Çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun bir uzlaşma noktası sağladığı ve diğer uzlaşma sınıfları arasında genel başarının en fazla bu sınıf dâhilinde sağlandığı anlaşılmaktadır. Deyimler ve kültüre özgü deyişler barındıran Çevirideki Göndergeler uzlaşma sınıfında ise öğrencilerin uzlaşma noktası sağlamakta diğer uzlaşma sınıflarına göre başarısız olduğu anlaşılmaktadır. Uzlaşma sınıfları içerisinde son olarak ele alınan Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfında ise öğrenciler diğer uzlaşma sınıflarına göre ortalama bir başarı sergileyerek metinlerarasılık özelliği taşıyan göndergelerin çevirisinde kayıplar/kazançlar uzlaşma

sınıfına göre başarısız olurken, çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfına göre ise daha başarılı olmuşlardır.

Tüm bu veriler değerlendirildiğinde Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin pilot çalışmada öğrencilerden elde edilen çeviri metinleri incelemede yeterli olduğu görülmektedir. Çalışmanın takip eden bölümünde çeviri metinleri incelemek için kullanılacak olan Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli açıklamaları ile aşağıda Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6: Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli - 2

Uzlaşma Sınıfları	Uzlaşma İzlemleri
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	Karşılıklı Anlaşma ile Sansürleme: Sansürleme/çeviriden çıkarma/çevirmeme. Metinde yer alan her şeyi çevirmek imkânsızdır. Eğer anlamda bozulma olmuyorsa çevrilemeyen öğelere yer yer sansürleme uygulanabilir. Bu durum genelde araçdilde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, <i>Gülün Adı</i>'nda kullanılan çok eski İtalyanca alıntılar İngilizce'ye çevrilirken Eco'nun onayı ile çeviriden çıkartılmıştır. Telafi Etme: Çevirmenin metin ile uzlaşımı sağlamak için çevrilemeyen göstergeyi kendisinin anlam alanı içerisinde başka bir mikroönerme ile telafi etmesidir. Bu telafiyi yaparken sadece olayın akışı değil, aynı zamanda duygular, değerler, psikolojik nüanslar ve dolaylı imalar da gözetilmelidir ki makroönermede değişikliğe yol açmasın. ("gout tout classique" yapısının çevirisindeki zorluklar ve çevirmenlerin telafi şekilleri) Ekleme ve Doğaçlama: Çeviride olası bir anlam kaybını önlemek için özgün metne bağlı kalarak, olayın gizemini ya da olayla ilgili bir sırrı açıklamadan kaçınarak çeviriye özgün metinde olmayan önermelerin eklenmesidir. Etkileme: Sözcük düzeyinde eşdeğerliğin değil, özgün metinde yaratılmaya çalışılan etkinin, çeviri metinde çevirmen tarafından işlevsel eşdeğerliğin korunması ile sağlanması işidir. Kesimsel Yeniden Yazım: Kısmi olarak yeniden yazım. (Örneğin, Barok dönem İtalyancasını, Ortaçağ İngilizcesiyle yeniden yazma)
Çevirideki Göndergeler	Göndergesel Eşdeğerlilik: Deyimler gibi dilden dile farklılık gösteren yapılarda düz anlamın değil, anlam değerinin korunmasıdır. (<i>it's raining cats and dogs</i> deyiminin <i>piove cani e gatti</i> diye değil; <i>piove come dio la mandala</i> olarak çevrilmesi) Kilit Göndergeler: Makroönermelere katkı sağlayan mikroönermelerin ve detay anlam taşıyan anlambirinciklerin çevirisinde derin anlamın gözetilmesidir (<i>coupé</i>'nin <i>hansom cab</i> şeklinde çevrilmesi). Eco burada çevirmenleri göndergenin kelime anlamından çok, anlatının derin yapısında taşıdığı anlamı ve önemi gözeterek çevirmeye çağırmaktadır. Köklü Olarak Yeniden Yazma: Köklü şekilde değişiklik yaparak yeniden yazma, özgün metindeki etkinin çeviri metinde yaratılması amacıyla anlamsal açıdan hiçbir eşdeğerliğin bulunmadığı, özgün metindeki göndergelerden bağımsız olarak yeni göndergelerin üretildiği çeviri işidir. (<i>play on words</i>, kelime ve ses oyunlarının çevirisi bu sınıfa aittir)
Metni Görebilme	Metinlerarası Göndermeler: Metinlerarasılık özelliği taşıyan göndergeleri doğru çözümleyebilme, metinlerarası bağı kurabilme. Bu işleme "çift kodlama" adı verilir. Çevirmenlerin örnek okur olarak ansiklopedilerinin çok geniş olması gereklidir. Çevirmenler çift-kodları çözebilmeli ve çeviri metinde yeniden yaratabilmeli.

5. BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde çeviri metin incelemesi, çevirmen adayları olarak öğrenci raporları ve araştırmacı gözlem raporlarının değerlendirilmesi ile elde edilen bulgular sunulacaktır. Öncelikle öğrencilerin planlanan eğitim sürecinden önce yazın çevirisi becerilerini belirlemek amacıyla uygulanan öntestten elde edilen verilerin sunulmasına yer verilecektir. İkinci aşama olarak öğrencilerin planlanan eğitim sürecinde yazın çevirisi becerilerini anlayabilmek için çeviri metinlerinin incelemeleri, öğrenci raporları ve araştırmacı gözlem raporları ele alınacaktır. Son olarak öğrencilerin planlanan eğitim süreci sonunda yazın çevirisi becerilerini sınamak için uygulanan sontestten elde edilen veriler sunulacak ve eğitim sürecinden önce uygulanan öntest sonuçlarıyla karşılaştırma yapılacaktır. Öntest ve sontest sonuçlarının karşılaştırılmasıyla ve araştırmanın amacı doğrultusunda yanıt aranan sorular göz önünde bulundurularak elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

5.1. Öntest Olarak Çevirmen Adayı Öğrencilerin Çeviri Metinlerinin Değerlendirilmesi

Bu başlık altında çevirmen adayları olan öğrencilerin öntestten elde edilen verileri sunulacaktır. Bu doğrultuda, öncelikle öğrencilerin herhangi bir eğitim almadan Eco göstergebilimiyle ilgili seviyelerini belirlemek amacıyla *A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öykünün göstergebilimsel çözümlemesine ve çeviri metinlerin değerlendirilmesine yer vermenin yerinde olacağı düşünülebilir.

5.1.1. *A Most Parisian Episode* Başlıklı Kısa Öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

A Most Parisian Episode başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 5.1’de sunulmuştur.

Tablo 5.1: *A Most Parisian Episode*'un Fabula ve Intreccio Düzlemleri

A MostParisian Episode'da Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Marguerite ve Raoul çifti	Raoul, Marguerite'ın söylediği şarkıyı dinliyor.	Aşk evliliği yapan Marguerite ve Raoul çiftinin birbirini kıskanması ve sürekli yanlış anlaması.
Kıskançlık Krizleri	Çiftin tiyatroda sahne alan oyuncularla birbirlerini kıskandırması. Eve dönerken kıskançlık krizlerinin tartışmaya dönüşmesi. Eve vardıklarında şiddetli kavga etmeleri.	Çiftin yaşam tarzlarıyla ilgili bilgilerin sunulması.
Hayalet Bölüm		Çift barışır.
İsimsiz Mektuplar	Bir sabah çift kendilerine yazılmış isimsiz mektupları alır ve gizlice okur. Mektuplarda belirtilen yere gidebilmek için birbirlerine bahaneler sunarlar.	İsimsiz mektupların Raoul ve Marguerite'i etkileyip harekete geçirmesi.
Zamane Gençlik	Saat 3'te buluşurlar ve şövalye karşısındakini yemeğe davet eder.	Maskeli balonun magazin dergisinde tasvir edilmesi.
Olaylar Karışır	Şövalye hem kendi maskesini hem de kano kılığına giren kadının maskesini çıkarır.	Maskelerin çıkmasının ardından yaşanan şaşkınlığın ve Şövalye ile kano kılığına giren kadının birbirleriyle tanıştıktan sonra duyulan memnunluğun tasviri.
Mutlu Son	Raoul ve Marguerite'ın olaydan ders alması, kavga etmemeleri ve mutlu olmaları ile ilgili bilgilerin sunulması.	

Anlatının temel şeması olan, zamansal bir sıralama içinde olayların meydana geldiği ve kahramanların olaylara katıldığı söylemsel yapının Fabula düzlemi olarak isimlendirildiğine daha önce değinilmişti. *A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi yukarıdaki tabloya göre şu şekildedir: Aşk evliliği yapan Raoul ve Marguerite birbirini kıskandırmaya çalışması, evde bu konu ile ilgili kavga etmeleri, her birinin isimsiz mektup almaları ve birbirlerine söylemeden maskeli baloya gitmek için bahane üretmeleri, maskeli baloda belirtilen kılıklarda

başkalarının bulunması, bu olaydan sonra Raoul ve Marguerite'in bir daha kavga etmemeleri ve hep mutlu olmaları öykünün Fabulasını oluşturmaktadır.

Söylemsel yapılarla özdeşleşen, Fabula düzleminden farklı olarak zamansal sıralamanın olmadığı, kahramanların ve anlatıcının betimlemeleri, düşleri ve düşüncelerine yer verildiği anlatısal yapının Intreccio düzlemi olarak isimlendirildiğine daha önce değinilmişti. *A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öyküsünün Intreccio düzlemi Tablo 5.1'e göre şu şekildedir: Öyküdeki çiftin birbirini sürekli kıskanması ve kavga etmeleri, yaşam tarzlarıyla ilgili tasvirler, her büyük kavgadan sonra barışmaları, ellerine geçen isimsiz mektuplar, Paris'te gece hayatıyla ilgili betimlemeler, öykünün zamandizimsel olarak Intreccio düzlemini oluşturmaktadır.

5.1.2. *A Most Parisian Episode*'un Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu başlık altında öğrencilerden elde edilen çeviri metinler çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları altında incelenecektir. Son olarak elde edilen bulgular yorumlanacak ve öğrencilerin öntest sonuçlarına ulaşılabacaktır.

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.2: *A Most Parisian Episode*'un Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	A Most Parisian Episode	Ç1: Tam Bir Aptalın Günlüğü Ç2: En Çakal Bölüm Ç3: En Kandırıkçı Bölüm Ç4, Ç6, Ç8, Ç10, Ç12:-	Uzlaşma noktası yok
		Ç5: Paris İşıltısı Altında Ç7: Paris Kokan Bir Bölüm Ç9: En Parisli Bir Bölüm Ç11: Çok Parisvari Bir Hikaye	Ekleme ve Doğaçlama

Tablo 5.2 – devam

	Naturally, they had married for love.	Ç1: Aslında, ruh eşiydiler. Ç4: Doğal olarak, aşk için evlenmişlerdi. Ç6: Doğal olarak, aşk evliliği idi. Ç8, Ç10, Ç12: Doğal olarak aşk için evlendiler. Ç9: Haliyle, aşk için evlendiler	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: Doğal olarak, aşk evliliği yapmışlardı. Ç3: Elbette aşk evliliği yapmışlardır. Ç5: İşin özü, bu bir aşk evliliği idi. Ç7: Elbette bu bir aşk evliliğidir. Ç11: Haliyle aşk evliliği yapmışlardı.	Etkileme
	...-pigs that they were!	Ç1: İki yaşlı bunak Ç2: Bu iki salak Ç3: Bu iki domuz Ç4: Tıpkı oldukları gibi domuzlardı Ç6, Ç7, Ç8: Tam domuzdular. Ç9: İkisi de tıpkı domuzdular Ç11: -	Uzlaşma noktası yok
		Ç5: Katır gibi inatçıydılar. Ç10: Bu iki saf Ç12: Bu hınzırlar	Ekleme ve Doğaçlama
	in which the plot thickens.	Ç1: Olayın koptuğu nokta Ç4: Hikayenin sarpa sardığı an. Ç5: Bu bölümde işler sarpa sarıyor. Ç7: İşlerin sarpa sardığı bölüm.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: Konu burada derinleşiyor. Ç3: Hikayenin derinleştiği yer. Ç6: Mevzunun derinleştiği yer. Ç8: Konunun derinleştiği bölüm. Ç9: Bu bölümde olay derinleşiyor. Ç10: Böylelikle hikaye derinleşir. Ç11: Hikâye burada derinleşmektedir. Ç12: Ve konu derinleşir.	Ekleme ve Doğaçlama

Özgün metinde çevirmen adayı öğrenciler için sorun yaratacak noktalar önceden belirlenmiştir. Kendilerinden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne yönelik öğrenciler tarafından çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfında, ekleme ve doğaçlama ile etki izlencelerinin uzlaşma noktaları olarak belirlendiği görülmektedir.

Özgün metinde sorun yaratacağı düşünülen ilk noktanın eserin başlığı olan “A Most Parisian Episode” tamlaması olduğu düşünülebilir. Tabloya göre çevirmen adayları olan öğrencilerden 4’ü tamlamadaki sözcüklerden bir ya da birkaçını değiştirerek, metne bağlı kalarak ve olayın gizemini koruyarak ‘ekleme ve doğaçlama’ izlencesini

kullanmayı tercih etmiştir. Öğrencilerden 3'ü tamlamayı ise metinle işbirliğine giremeyip bu tamlamayı doğru şekilde Türkçeye aktaramamış; diğer 5'i de başlığı Türkçeye çevirmemiştir.

Öyküde problem yaratacağı düşünülen ikinci noktanın “Naturally, they had married for love” cümlesi olduğu düşünülebilir. Türkçeye “Haliyle, aşk evliliği yapmışlardı” şeklinde çevrilebilen bu cümleyi öğrencilerden 5'i işlevsel eşdeğerliği gözeterek özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerde de sağlayabilmiştir. Öğrencilerin 7'si ise metinle işbirliğine girememiş ve bir uzlaşım noktası yakalayamamıştır.

Eserin çevirisinde problem yaratacağı düşünülen diğer bir nokta “... pigs that they were!” cümlesi olduğu varsayılabilir. Tabloya göre çevirmen adayı olan öğrencilerden 3'ü özgün metinde yaratılan anlamı göz önünde bulundurmuş; ekleme ve doğaçlama yoluyla özgün metinde kullanılmayan önermelere yer vererek anlam kaybını en aza indirmişlerdir. Öğrencilerden 9'u ise bu önermeyi Türkçeye olduğu gibi çevirdiği için anlam kaybına yol açarak metinle işbirliği sağlayamamıştır.

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar uzlaşma sınıfı altında incelenmesi gerekli görülen başka bir durum “In which the plot thickens” yapısının çevirisidir. Bu sınıf altında öğrencilerin çeviri metinleri incelendiğinde 4 öğrencinin metinle uzlaşma sağlayamadığı, 8 öğrencinin ise ekleme ve doğaçlama uzlaşma noktasını tercih ederek özgün metinde olmayan önermeleri kullandığı anlaşılabılır. Bu bağlamda, çevirmen adayı olan öğrencilerin hem özgün metne bağlı kaldığı hem de olası bir anlam kaybını önledikleri sonucuna varılabilir.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.3: *A Most Parisian Episode*'un Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	when you've got Mademoiselle Moreno down pat.	Ç1: Madam Moreno'nun sahnesi sona erdikten sonra Ç4: Matmazel Morenoyu incelemeyi bitirdiğinde Ç6: Mademoiselle Moreno'ya dibin düştüğünde Ç7: Mademoiselle Moreno'yla işin bitince Ç8: Mademoiselle Moreno'yu sular seller gibi yalayıp yuttuğunda Ç11: Mademosielle Moreno'yu gözetleme işin bittiğinde Ç12: Mademoiselle Moreno'yu ezberleyince	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç5: Matmazel Moreno'yu baştan aşağıya süzdükten sonra Ç3, Ç9, Ç10: Matmazel Moreno'yu süzdükten sonra	Göndergesel Eşdeğerlik
	hansom cab	Ç1, Ç2, Ç3, Ç6, Ç7, Ç9, Ç11: fayton Ç4: at arabası Ç8, Ç10, Ç12: taksi	Uzlaşma noktası yok
		Ç5: kupa arabası	Kilit Gönderge

Tablo 5.3 - devam

	Marguerite delighted in plucking at Raoul's vanity as at an old, broken-down mandolin.	Ç1: Marguerite Raoul'un gururunu eski bir mandolini parçalar gibi ikiye ayırdı. Ç2: Marguerite Raoul'un yıpranmış bir mandolin gibi havasının kaçmasını zevkle izledi. Ç3: Marguerite, Raoul'ün eski yıpranmış bir mandolin havasında süzülüşünü iştahla izledi. Ç4: Marguerite Raoul'un gururunu eski, kullanılmaz haldeki bir mandolinin telleri gibi koparıırken keyifliydi. Ç6: Marguerite, Raoulun tüm havasını eski, kırık bir mandolinmişçesine darmadağın etti. Ç8: Marguerite Raoul'un havasını tıpkı kırık bir mandolin'in tellerini çıkarır gibi yolumaktaydı. Ç9: Marguerite hoşnutla Raoul'un gururunu tıpkı eskimiş, bozulmuş bir mandolin gibi çalıyordu. Ç10: Marguerite eskimiş, içi geçmiş bir mandolinin tellerini koparırmışçasına, Raoul'un kibriyle dalga geçmekten keyif alıyordu. Ç12: Marguerite Raoul'un havasını tıpkı kırık bir mandolin'in tellerini çıkarır gibi yolumaktaydı.	Uzlaşma noktası yok
		Ç5, Ç7: Marguerite Raoul'ün gururunu eski kırık bir mandolin gibi yerden yere vurmaktan keyif almıştı. Ç11: Marguerite, Raoul'un gururuyla eski püskü bir mandolini kurcalar gibi oynamaktan mest oluyordu.	Göndergesel Eşdeğerlik

Tablo 5.3 - devam

	Raoul bore down on Marguerite, who quickly stopped showing off.	Ç1: Raoul Marguerite'ı çoktan yenmişti. Ç2: Raoul Marguerite'in gösterişini bir anda sonlandırdı. Ç4: Raoul gösteriş yapmayı hemencik bırakan Marguerite'in üzerine yürüdü. Ç5: Raoul, fiyakasını anında alt üst eden Marguerite'e karşı güç kullanmaya başladı. Ç8: Raoul, hava atmayı hızlıca kesmiş olan Marguerite'nin üstüne iniverdi. Ç9: Raoul fiyaka yapmayı aniden bırakan Marguerite'i yendi Ç10: Raoul Marguerite'in üstüne çöktü, ki o da boy göstermeyi çabucak bıraktı. Ç11: Raoul hamle yapacakken Marguerite hızlıca, gösterişli bir biçimde durdu. Ç12: Raoul, hava atmayı hızlıca kesmiş olan Marguerite'nin üstüne iniverdi.	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: Raoul baş kaldırmada kolayca pes eden Marguerite'e karşı galip gelmişti. Ç6: Raoul baskınlığını ilan etti racon kesmeyi çabucak bırakan Merguerite'in üzerinde. Ç7: Raoul, hemen caka satmayı bırakan Marguerite'yi yenmişti.	Göndergesel Eşdeğerlik
	A word to the wise is sufficient.	Ç1: Bilgeye bir söz yeter. Ç2: Görünen köy kılavuz istemez! Ç5: Bunu düşünsen iyi edersin. Ç6: Akıllı olana bu kadarı fazla bile! Ç8: Bilge kişiye bir kelime yeterlidir! Ç9: Tavsiye için bir kelime kafidir. Ç10: Anlayana bir kelime yeterlidir! Ç11: Akıllı insanlara bir söz yeter Ç12: Bilgi birisine bir kelime yeter!	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: Arife tarif ne lazım. Ç4: Anlayana sinek saz. Ç7: Anlayana sivrisinek saz!	Göndergesel Eşdeğerlik

Çevirideki Göndergeler sınıfı kapsamında, eserde önceden belirlenen ve öğrenciler için zorluk teşkil edebileceği düşünülen önermelerin çeviri metinlerde kilit göndergeler ve göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlenceleri yardımıyla çevrildiği anlaşılabılır.

Bu sınıf kapsamında ele alınacak olan ilk nokta özgün metinde “when you’ve got Mademoiselle Moreno down pat.” olarak yazılmış önermedir. “Matmazel Moreno’yu baştan aşağı süzdüğünde” şeklinde Türkçeye aktarılabilen bu önermenin çevirisinde tabloya göre 7 öğrencinin bu göstergeyi doğru şekilde çözümleyemediği, 5 öğrencinin ise göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlencesi ile göstergenin anlam değerini koruyabildiği anlaşılabılır.

Çeviri metinlerde sorun teşkil edeceği düşünülen diğer bir durum “hanson cab” göstergesinin çevirisidir. Türkçede dört tekerleği olan, üstü ve yanları kapalı, sürücünün kapalı bölmeden ayrı bir yerde oturduğu at arabası anlamına gelen ve “kupa araba” göstergesiyle karşılanan bu önermenin çevirisinde öğrencilerden 11’i “fayton”, “at arabası”, “taksi” gibi önermeler kullanarak çeviri metindeki bu kilit göndergeyle uzlaşma noktası sağlayamamıştır. 1 öğrenci ise “hansom cab” göstergesinin özgün metinde sahip olduğu detay anlamı göz önünde bulundurmuş ve Türkçeye “kupa araba” olarak çevirmiştir.

Tabloya göre öğrencilerin çevirideki göndergeler kapsamında zorluk yaşadığı başka bir durum “Marguerite delighted in plucking at Raoul’s vanity as at an old, broken-down mandolin.” cümlesinin çevirisidir. Bu cümlenin çevirisinde 3 öğrenci düz anlam yerine, anlam değerini korumayı tercih etmiş “Marguerite, Raoul’ün gururuyla oynamaktan tıpkı eski püskü bir mandolinle oynarmışçasına zevk alıyordu” önermesinin anlam evrenine yakın bir şekilde çevirmişlerdir. 9 öğrenci ise bu cümlenin göndergesel eşdeğerliğini doğru şekilde çözümleyemediği için metinle bir uzlaşım sağlayamamıştır.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfı kapsamında incelenen ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzlaşma noktası yaratmakta başarısız olduğu diğer bir önerme “Raoul bore down on Marguerite, who quickly stopped showing off.” cümlesidir. “Raoul, gösteriş-rol yapmayı bırakan Marguerite’in üzerinde üstünlük sağladı” cümlesiyle Türkçeye aktarılabilen bu cümleyi 3 öğrenci önermenin anlam evreni sınırı içinde doğru aktarabilmiş, 9 öğrenci ise metinle işbirliği kuramadığından göndergesel eşdeğerliği doğru sağlayamamıştır.

Bu sınıf dâhilinde öğrencilerin çeviri metinlerinde sorun oluşturan son nokta Türkçeye “Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az” olarak aktarılabilen “A word to the wise is sufficient.” deyiminin çevirisidir. Öğrencilerin 3’ü bu deyim

çevirisini Türkçeye anlam değerini dikkate alarak çevirmiş ve göndergesel eşdeğerliği sağlamıştır. Öğrencilerin 9’u ise deyimi, düz anlamına göre çevirmiş ve çeviri metinleriyle bir uzlaşma sağlayamamıştır.

Metni Görebilme

Tablo 5.4: *A Most Parisian Episode*’un Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme	Théâtre d’Application	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11: Uygulama Tiyatrosu Ç2, Ç9: d’Application Tiyatrosunda	Uzlaşma noktası yok
		Ç12: Théâtre d’Application	Metinlerarası Göndermeler
	Moulin-Rouge	Ç1, Ç5, Ç10: Kırmızı Değirmen Ç2, Ç3, Ç4: kabare	Uzlaşma noktası yok
		Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç11, Ç12: Moulin-Rouge	Metinlerarası Göndermeler
	Diable boiteux	Ç1, Ç4: Ezik şeytan	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12: Diable boiteux dergisi	Metinlerarası Göndermeler
	Bal des Incohérents	Ç1, Ç3, Ç10: Tutarsızlar Balosu Ç4, Ç5, Ç7, Ç9, Ç11: Anlamsızlar Balosu	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç6, Ç8, Ç12: Bal des Incohérents (dipnot ile maskeli balo olduğunu açıklamışlar)	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli’nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme/Fark edebilme basamağında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler metinlerarası göndermeler izlencesine göre incelenmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme kapsamında problem teşkil eden ilk nokta ‘Théâtre d’Application’ yapısının çevirisinde görülmektedir. ‘Uygulama Tiyatrosu’ anlamında kullanılan bu göstergeyi öğrencilerden 11’i doğru şekilde çözümleyemediği için Türkçeye çevirmeye çalışmış ve metinle uzlaşma noktası yakalayamamıştır. 1 öğrenci ise bu göstergeyi metinlerarası göndermeler uzlaşma izlencesi ile doğru şekilde yorumlamış ve metinlerarası bağı kurabilmiştir. Özgün metinde Paris’in ünlü

eğlence sembollerinden biri olan ‘Moulin-Rouge’ göndergesi öğrenciler için metni görebilme sınıfında ikinci zor noktayı oluşturmaktadır. 6 öğrenci çeviri metinlerinde ‘Moulin-Rouge’ için ‘Kırmızı Değirmen’ ve ‘kabare’ sözcüklerini kullanarak metinlerarası göndermeyi sağlayamamıştır. Öğrencilerin diğer 6’sının ansiklopedileri bu göndergeyi çözmede yeterli olmuş ve öğrenciler göndergeyi özgün adıyla çeviri metinlerine aktarmayı tercih etmişlerdir.

Özgün metinde metinlerarası göndermelerde uzlaşma izlencesinin sağlanmasında zorluk yaratacağı düşünülen diğer gönderme ‘Diable boiteux tamlamasıdır. Bir magazin dergisi adı olarak özgün metinde yer bulan bu göndergeyi öğrencilerden 2’si çeviri metinlerine ‘Ezik Şeytan’ olarak aktararak metinlerarası bağı yakalayamamıştır. 10 öğrenci ise bu göndergeyi ‘Diable Boiteux Dergisi’ olarak aktarmış ve metinlerarası bağı kurabilmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfı kapsamında sorun yaratacağı düşünülen son yapı ‘Bal des Incohérents’ göndermesidir. Özgün metinde bir maskeli balo adı olarak kullanılan bu göndermenin çevirisinde 8 öğrenci çeviri metinlerinde ‘Tutarsızlar Balosu’ ve ‘Anlamsızlar Balosu’ tamlamalarını kullanmayı tercih etmiş ve metinlerarası bağı kuramamıştır. Öğrencilerin 4’ü ise göndergeyi doğru çözümleyerek baloyu özgün adı ile kullanmayı tercih etmiş ve dipnot kullanarak maskeli balo olduğunu belirtmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan incelemeye göre öğrencilerin yarıdan fazlası metinlerarası göndermeleri fark edememiş ve çeviri metinlerinde bu göndermeleri doğru şekilde karşılayamamıştır.

Öğrencilerden elde edilen çeviri metinler incelendiğinde ve yukarıda sunulan tablolar göz önünde bulundurulduğunda öntest sonuçları aşağıdaki tabloda sunulduğu gibi özetlenebilir.

5.1.3. Öntest Verileri

Tablo 5.5: *A Most Parisian Episode*'un Öntest Verileri

	Çeviride Kayıplar/ Kazançlar	Çevirideki Göndergeler	Metni Görebilme
Uzlaşma Sağlayamayan Öğrenci Sayısı	28	45	27
Uzlaşma Sağlayabilen Öğrenci Sayısı	20	15	21

Çevirideki kayıplar/kazançlar başlığında belirlenen noktalar üzerinde toplamda 28 öğrencinin metinle uzlaşma sağlayamadığı, 20 öğrencinin ise ‘ekleme ve doğaçlama’ ile ‘etkileme’ uzlaşma izlencelerini takip ederek uzlaşma sağladığı anlaşılabılır. Çevirideki göndergeler başlığı ele alındığında ise 45 öğrencinin uzlaşma sağlamada başarısız olduğu, 15 öğrencinin de ‘göndergesel eşdeğerlik’ ve ‘kilit gönderge’ uzlaşma izlencelerini çeviri metinlerine dâhil ederek uzlaşmaya vardığı görülebilir. Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin son kategorisi olan Metni Görebilme sınıfında öğrencilerin çeviri metinleri incelendiğinde 27 öğrencinin metinlerarası göndermeleri fark etmekte ve çeviri metinlerine doğru şekilde aktarmakta sorun yaşadığı, 21 öğrencinin ise bu göndermeleri başarılı bir şekilde aktararak metinle uzlaşma sağladığı kanısına ulaşılabilir.

Tablo 5.5’te sunulan veriler ışığında öğrencilerin çoğunluğunun metinde belirlenen noktalar için bir uzlaşma izlencesi yakalayamadığı anlaşılabılır.

5.2. Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Süresince Uygulanan Metinlerin Göstergebilimsel Çözümlemesi ve Çeviri Metinlerin Değerlendirilmesi

Öntest uygulamasından sonra Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi’nin hazırlanan yıllık plan ve haftalık ders programları doğrultusunda işlenmesine geçilmiştir. 4 hafta boyunca Eco göstergebilimine ve metinsel işbirliği tablosunun işleyişine yer verilmiş, ardından çeviri uygulamalarına geçilmiştir. Öntestten sonra yürütülen çeviri uygulamalarında kullanılan metinler sırasıyla *The Case of the Lower Case Letter*, *Hills Like White Elephants*, *They’re Made out of Meat* ve *The Star* başlıklı kısa öykülerdir.

Adı geçen kısa öykülerin ve çeviri metnlerinin incelenmesi pilot çalışma ve öntest uygulamasında olduğu gibi öncelikle metinlerin göstergebilimsel çözümlemesi ve çeviri metnlerin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile ele alınması şeklinde olacaktır. Bu metinler Eco göstergebilimi ile ilgili öğretimin ardından çevrildiği için, öğretim süreciyle ilgili araştırmacı gözlem raporlarına ve katılımcı teyidi olarak öğrencilerin çeviri süreçleri ile ilgili düşüncelerini anlatan öğrenci raporlarına yer verilecektir.

5.2.1. *The Case of the Lower Case Letter* Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması

Bu başlık altında *The Case of the Lower Case Letter* başlıklı kısa öykünün öncelikle Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi yapılacak; ardından öğrencilerden elde edilen çeviri metinler çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları altında incelenecektir. Son olarak araştırmacı gözlem raporlarına ve katılımcı teyidi olarak öğrencilerin çeviri süreci ile ilgili raporlarına yer verilecektir.

5.2.1.1. *The Case of the Lower Case Letter*'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

The Case of the Lower Case Letter başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 5.6'da sunulmuştur.

Tablo 5.6: *The Case of the Lower Case Letter*'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri

<i>The Case of the Lower Case Letter</i> 'da Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Genç Eş Dedektife Gelir	Mrs. Nettleson'ın dedektifin ofisine gelmesi.	Dedektifin ofiste kahve içmesi, İnternette yerel haberlerde profesörün intihar ettiğini okuması, Mrs. Nettleson'ın parmağındaki iri taşlı yüzüğü görmesi

Tablo 5.6 - devam

Şifreli İntihar Notu	Mrs. Nettleson'ın kocasından kalan önemli bir belgeye ulaşmak için intihar notunu dedektife vermesi.	Tamamı küçük harfle yazılan ve çok fazla sesteş sözcük içeren intihar notunun dedektif tarafından okunması, ipuçlarının fark edilmesi.
Şifre Çözülür	Dedektifin nottaki ipuçlarından yola çıkarak Nettlesonların evine gelmesi, İpuçlarını birleştirerek Mrs. Nettleson'ın istediği önemli belgeyi değil, profesörün katilini bulması.	Mrs. Nettleson'ın dedektife belgenin nerede olduğunu sorması, Dedektifin sorduğu soruya cevap vermesi ve kocasının intiharıyla ilgili kendi kendini ele vermesi.
Olay Aydınlanır	Polislerin eve gelip Mrs. Nettleson'ı almaları. Dedektifin profesörün ardında bıraktığı önemli belgeyi bulması.	Mrs. Nettleson'nın tutuklanmasının ardından dedektifin belgeyi ararken bulunduğu yeri tasvir etmesi.

The Case of the Lower Case Letter başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi yukarıdaki tabloya göre şu şekildedir: Mrs. Nettleson dedektifin ofisine gelir, dedektiften anlambilim profesörü olan kocasına ait önemli bir belgeyi bulmasını ister, profesör intihar ederken ardında bir not bırakmıştır ve Mrs. Nettleson bu notu belgeyi bulmada yardımcı olabileceği düşüncesiyle dedektife verir, dedektif intihar notundaki sesteş sözcüklerle oluşturulan şifreyi çözer ve Mrs. Nettleson ile yaşadıkları eve gider, dedektif Mrs. Nettleson'a parmağındaki yüzüğün büyüklüğünü sorar, polisler eve gelir ve Mrs. Nettleson'ı tutuklar, çünkü dedektif ipuçları sayesinde hem profesörün katilini hem de belgeyi bulması öykünü Fabula düzlemini (öykü) oluşturur.

The Case of the Lower Case Letter başlıklı kısa öyküsünün Intreccio düzlemi Tablo 5.6'ya göre şu şekildedir: Dedektifin ofiste kahve içmesi, internette yerel haberlerde profesörün intihar ettiğini okuması, Mrs. Nettleson'ın parmağındaki iri taşlı yüzüğü görmesi, tamamı küçük harfle yazılan ve çok fazla sesteş sözcük içeren intihar notunu okunması, ipuçlarını fark etmesi, Mrs. Nettleson'ın dedektifin sorduğu soruya cevap vermesi ve kocasının intiharıyla ilgili kendi ele vermesi, Mrs. Nettleson'nın tutuklanmasının ardından dedektifin belgeyi ararken bulunduğu yeri tasvir etmesi öykünün Intreccio düzlemini oluşturmaktadır.

5.2.1.2. *The Case of the Lower Case Letter*'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu bölümde *The Case of the Lower Case Letter* başlıklı kısa öykünün çeviri metinleri Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'ndeki 'çeviride kayıplar/kazançlar', 'çevirideki göndergeler' ve 'metni görebilme' başlıklarına göre ele alınıp incelenecektir.

Çeviride Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.7: *The Case of the Lower Case Letter*'ın Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	The Case of the Lower Case Letter	Ç5, Ç7, Ç10, Ç12: - Ç6: Alt Kasadaki Harflerin Vakası Ç9: Küçük Harfli Mektubun Kanıtı Ç11: Küçük Harfli Mektubun İçinde Saklı Gerçek	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Basit Bir Mektubun Hikayesi Ç2: Küçük Harfli Mektup Dosyası Ç3: Küçük Harf Davası Ç4: Küçük Harfli Mektubun Davası Ç8: Küçük Harf Olayı	Ekleme ve Doğaçlama
	wedding band	Ç1: yüzük Ç2, Ç3, Ç4, Ç6, Ç8: evlilik yüzüğü Ç5: düğün kurdelesı Ç9: düğün grubu Ç10: nişan yüzüğü	Uzlaşma noktası yok
		Ç7, Ç11, Ç12: alyans	Telafi Etme
	BFF	Ç1, Ç2, Ç5, Ç8: en yakın arkadaş Ç3, Ç9, Ç11, Ç12: en iyi arkadaş Ç4, Ç6, Ç7, Ç10: kanka	Etkileme

Çeviride kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfı kapsamında, özgün metinde çevirmen adayı öğrenciler için sorun yaratacak noktalar belirlenmiş ve temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ile bu noktaların çözümüne yönelik öğrencilerin ekleme ve doğaçlama, telafi etme ve etki izlencelerini uzlaşma noktası olarak belirledikleri anlaşılmıştır.

Özgün metinde sorun yaratacağı düşünülen ilk noktanın eserin başlığı olan “The Case of the Lower Case Letter” tamlaması olduğu düşünülebilir. Tabloya göre çevirmen adayları olan öğrencilerden 5’i tamlamadaki sözcüklerden bir ya da birkaçını metne bağlı kalmak şartıyla değiştirerek ve olayın gizemini koruyarak ‘ekleme ve doğaçlama’ izlencesini kullanmayı tercih etmiştir. Öğrencilerden 3’ü ise tamlamayı metinle işbirliğine giremeyip doğru şekilde Türkçeye aktaramamış; diğer 4’ü de başlığı Türkçeye çevirmemiştir. Sonuç olarak, 12 öğrenciden 5’nin metinle işbirliği kurmada ve başlığı Türkçeye çevirmede başarılı olduğu söylenebilir.

Ele alınması gerekli görülen ikinci unsur alyans anlamına gelen ‘wedding band’ tamlamasıdır. Öğrencilerden 3’ü bu tamlamayı doğru şekilde çevirirken; 9’u “yüzük”, “evlilik yüzüğü”, “düğün kurdelesı”, “düğün grubu” ve “nişan yüzüğü” gibi sözcük ve tamlamalar kullanarak metinle uzlaşamamıştır.

Özgün metinde “BFF” (best friend forever) olarak geçen ve Türkçe’de “sonsuz kadar en iyi arkadaş” anlamına gelen tamlamanın Türkçe çevirisinde öğrencilerin tümü etki uzlaşma izlencesini kullanarak tamlamayı “en yakın arkadaş”, “en iyi arkadaş” ve “kanka” gibi tamlama ve sözcükleri kullanarak çevirmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin tümünün metinle uzlaşma sağlayabildiği anlaşılabılır. Çeviride kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan incelemeye göre metinle işbirliği sonucu çeviri metinlerinde uzlaşma sağlayanların sayısının uzlaşma sağlayamayanlardan daha fazla olduğu anlaşılabılır.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.8: *The Case of the Lower Case Letter*’ın Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	She breezed into my office.	Ç2: Ofisime geldi. Ç3: Ofisimden içeri girdi. Ç5: Odama eserek girdi. Ç6: Ofisime kibarca girdi. Ç7: Ofisime usulca girdi. Ç8: Odama giriverdi. Ç9: Odama girdi. Ç10: Ofisimin içine süzülerek girdi. Ç11: Ofisime dalgınca bakıyordu. Ç12: Ofisime geldi.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.8 - devam

		Ç1: Bir hışımla ofisime girdi. Ç4: Ofisime daldı.	Göndergesel Eşdeğerlik
	She held out an elegant hand as she floated towards me.	Ç1: Bana doğru gelirken zarif bir şekilde elini uzattı. Ç2: Bana doğru gelirken şık ellerini birbirine tutuşturmuştu. Ç4: Bana doğru yaklaşırken nazik elini uzattı. Ç5: Çok zarifçe elini uzatarak bana doğru gelmeye başladı. Ç10, Ç11: Bana doğru süzülürken elini zarif bir şekilde uzattı. Ç6: Bana doğru kibarca elini uzattı. Ç9: Bana doğru yaklaşp narin elini uzattı. Ç12: Bana doğru yönelirken narin elini uzattı.	Uzlaşma noktası yok
		Ç3, Ç7: Bana doğru süzülürken zarif elini uzattı. Ç8: Bana doğru süzülürken narin bir el uzattı.	Göndergesel Eşdeğerlik
	...that will rock the foundations of lexical semantics.	Ç1: sözlüksel anlambilimi değiştirecek... Ç2, Ç12: dilbilim yapılarını alt üst eden... Ç4: sözcükbilimciler kurumunu sarsacak... Ç6: semantik dünyasını kökten sarsacak... Ç8: sözlük bilimini kökünden sallayacak... Ç9: anlambilim açısından büyük önem taşıyan Ç10: sözlüksel anlambilimin kökünü sallandırabilecek... Ç11: sözcüksel anlambilimin temelini kurmak amacıyla	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: sözcük anlambilimini temelden sarsacak... Ç5, Ç7: sözcük anlambiliminin temellerini sarsacak...	Göndergesel Eşdeğerlik

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfı kapsamında, özgün metinde sorun yaratacak noktalar önceden tespit edilmiş ve temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ile öğrencilerin bu noktaların çözümü için göndergesel eşdeğerlik uzlaşma noktasını tercih ettiği anlaşılmıştır.

Bu uzlaşma sınıfı kapsamında öğrencilerin çevirilerinde zorluk yaşayacağı ilk nokta “She breezed into my office.” cümlesi olarak belirlenmiştir. İngilizcede “breeze into somewhere” şeklinde kullanılan bu deyimın Türkçe karşılığı “bir yere hızlıca girmek/dalmak”dır. Tablo 5.8.’e göre öğrencilerden sadece 2’si öbek fiilin anlam değerini koruyabilirken, 10 öğrencinin göndergesel eşdeğerliği sağlayamadığı görülmektedir. Fiil öbeğinin kullanımında uzlaşma sağlayamayan öğrencilerin “breeze into” yapısını “usulca girivermek”, “süzülerek girmek”, “eserek girmek”, “kibarca girmek” yapılarıyla Türkçeye çevirmeye çalıştığı görülmektedir. Öğrenciler özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerinde yer yer zıt anlam taşıyan fiil öbekleri ile yer yer de özgün metindeki fiil öbeğinin anlam evreninden uzak öbeklerle yaratmaya çabaladıkları için metinle uzlaşım kuramadıkları anlaşılabılır.

Özgün metinde “She held out an elegant hand as she floated towards me.” cümlesi öğrenciler için sorun yaratan ikinci unsurdur. Çeviri metinlerine bu cümleyi “Bana doğru süzülürken zarif/narin elini uzattı.” şeklinde aktaran 3 öğrencinin “hold out a hand” ve “float towards” fiil öbeklerini en uygun şekilde çevirerek metinle uzlaşma sağladığı anlaşılabılır. 9 öğrenci ise metinle işbirliği kuramadığı için özgün metinde kullanılan fiil öbeklerini anlam evreninin dışında başka yapılarla çevirmeye çalışmıştır.

Çevirideki göndergeler başlığında ele alınacak son nokta “...that will rock the foundations of lexical semantics.” yapısıdır. “rock the foundations of something” deyimini Türkçede “bir şeyi temelden sarsmak” olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerden elde edilen çeviri metinler incelendiğinde bu deyim 3 öğrencinin doğru çevirdiği anlaşılabılır. 9 öğrencinin ise hem deyimın çevirisinde hem de “lexical semantics” teriminin çevirisinde zorluk yaşadığı fark edilebilir. Bu yapının çevirisinde sorun yaşayan öğrencilerin bir kısmı deyimı anlam evreni içerisinde çevirse bile “sözcük anlambilimi” terimiyle karşılanması gereken “lexical semantics” terimini eksik ya da yanlış çevirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda da 9 öğrencinin deyim ve terim çevirisinde metinle işbirliği sağlayamadığı kanaatine varılabilir.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan çözümlemeye göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun metinle işbirliği kuramayıp uzlaşma sağlayamadığı, çok küçük bir kısmının ise çevirilerinde başarılı olduğu söylenebilir. Fiil öbekleri, deyim ve terim içeren çeviri incelemesinde öğrenciler yapıların düz anlamını korumayı tercih ederek göndergesel eşdeğerlikten uzaklaşmışlardır.

Metni Görebilme

Tablo 5.9: *The Case of the Lower Case Letter*’ın Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
	Starbucks finest	Ç2,Ç4, Ç5, Ç11: Starbucks’ın en iyisi Ç6, Ç7, Ç12: Starbucks kahvelerinin en iyisinden Ç1, Ç3, Ç8, Ç9: Starbucks’ın en iyi kahvesi Ç10: Starbucks’ın en iyi satanlarından	Metinlerarası Göndermeler
	a wedding band with a stone the size of a peanut M&M	Ç1: yer fıstığı büyüklüğünde M&M bir yüzük Ç3: M&M fıstığı büyüklüğünde taşı olan evlilik yüzüğü Ç8: M&M boyutunda bir yüzük Ç9: M&M büyüklüğünde bir taş ile düğün grubu Ç10: - Ç11: M&M şekeri büyüklüğünde taşı olan bir alyans Ç12: M&M büyüklüğünde taşı olan alyans	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: fıstıklı bir M&M drajesi kadar taşı olan evlilik yüzüğü Ç4: fındıklı M&M büyüklüğünde bir evlilik yüzüğü Ç5: fıstıklı M&M büyüklüğünde taşı olan evlilik yüzüğü Ç6: taşı fıstıklı M&M kadar olan bir evlilik yüzüğü Ç7: üzerinde fıstıklı M&M büyüklüğünde bir taş olan alyans	Metinlerarası Göndermeler

Metni görebilme uzlaşma sınıfı kapsamında öğrenciler için sorun yaratacağı düşünülen iki nokta belirlenmiştir. Temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ile öğrencilerin metinlerarası göndermeler uzlaşma noktasını kullanmaya çabaladıkları anlaşılabılır.

Tablo 5.9’a göre ele alınacak ilk nokta “Starbucks finest” tamlamasıdır. Çeviri metinler incelendiğinde öğrencilerin tümünün “Starbucks”ın ünlü bir kahve firması olduğunu ve “finest” sözcüğüyle de “en çok satanı”, “en iyi kahvesi” olduğunu anladıkları görülmektedir. Öğrencilerin çeviri metinlerinde “Starbucks finest”

taamlamasını doğru çevirdiği ve bu yolla da metinlerarası göndermeler uzlaşma noktasını yakaladıkları söylenebilir.

Özgün metinde “a wedding band with a stone the size of a peanut M&M” taamlamasının çevirisi öğrenciler için metni görebilme uzlaşma sınıfında problem yaratacağı düşünölen ikinci noktadır. “M&M” bir çikolatalı draje markasıdır ve özgün metinde kahramanın alyansındaki taşın büyüklüğünü belirtmek için kullanılmıştır. Çeviri metinleri incelendiğinde öğrencilerden 7’si M&M’in ne olduğunu anlayamadığı için bu göndergeyi doğru şekilde çözümleyememiştir. Uzlaşma yakalayamayan öğrencilerden 6’sı M&M markasını olduğu gibi kullanırken, 1 öğrenci bu markayı yüzük markası olarak çevirmiş, 1 öğrenci ise bu göndergeyi çevirmemiştir. 5 öğrenci M&M göndergesini doğru şekilde çözümlemiş ve Türk okuru da düşünerek çeviri metinlerini “fıstıklı M&M büyüklüğünde” taamlamasını kullanarak gerçekleştirmişlerdir.

Tablo 5.9 incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun metinlerarası göndermeleri fark edebildiği sonucuna varılmaktadır. Metni görebilme uzlaşma sınıfı kapsamında öğrenci çevirilerinin, diğer uzlaşma sınıfında yaptıkları çevirilere göre daha başarılı olduğu kanaatine varılabilir.

The Case of the Lower Case Letter başlıklı kısa öykü diğer öykülerden farklı olarak sesteş sözcüklerle şifrelenmiş aşağıdaki bölümü içermektedir.

"edith. i'm not going to whine, i've had a good life. i've found wealth and happiness as a teacher, a seller of knowledge. but i find myself depressed beyond hope... and so i'm choosing the hour and manner of my own demise. i have treated you badly. i demanded you dyed your brown curls blonde. i thought i could buy you when i should have won your love. i called you a witch. i'd complain: where's the woman i married? i said you ate too much. if i wanted change, i could have used a carrot rather than a stick. you probably wanted to wring my neck. forgive me. farewell.

...

If we read those homophones in order, we have: whine, seller, hour, manner. And translating to their homophones: wine cellar our manor.

...

The final homophones: dyed buy won witch where's ate carrot wring. That is: died by one which wears eight carat ring."

Bu paragrafta geçen “whine”, “seller”, “hour” ve “manner” sözcükleri “wine”, “cellar”, “our” ve “manor” sözcükleriyle sesteştir. Ayrıca metnin ilerleyen satırlarında paragrafta geçen “dyed buy won witch where’s ate carrot wring” sözcükleriyle bir şifre oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin çeviri metinleri Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinde yer alan Çevirideki Göndergeler Uzlaşma

Sınıfında “Köklü Olarak Yeniden Yazma” uzlaşma noktasına göre değerlendirilmiştir. Özgün metinde eşsesli sözcüklerin kullanımıyla şifrelenmiş bu bölümü öğrencilerin köklü şekilde değişiklik yaparak yeniden üretmesi öngörülebilir. Öğrencilerin bu paragrafı ve oluşturulan şifreyi çeviri metinlerine aktarmada zorluk yaşadığı anlaşılmaktadır. Kendilerinden temin edilen çeviri metinlerinden birkaç örnek aşağıda sunulmaktadır.

Ç1’e ait olan ilgili kısımların çevirisi aşağıdaki gibidir:

“edith. Mızızlanmayacağım, hayatım çok güzeldi. Öğretmen olarak mutluluğu ve zenginliği tattım. Ama umudun yanısıra kendimi depresyonda hissettim zaman zaman... ve kendi cezamı kendim vermeye karar verdim. Sana kötü davrandım. Sarıya boyadığın buklelerinden ölmeni diledim. Sevgini kazanmış olsaydım sana hediyeler alabilirdim. Sana cadı dedim. Evlendiğim kadın neredeydi? Çok yediğini söylüyordum. Değişmek isteseydim bir sopa yerine bir karat havuç kullanırdım. Büyük ihtimalle boynumu kırmak istiyordun. Elveda.

...

Sırasıyla bu eşsesli sözcükleri okursak: mızızlanmak, satıcı, saat, tavır sözcüklerini elde ederiz.

...

Son eşanlamlılar: boyadı, aldı, kazandı, cadı, nerede, yemek, havuç, kırmak. Yani İngilizce eşseslileri: “sekiz karat yüzük takan tarafından öldürüldüm.”

Ç1’in çevirisi incelendiğinde eşsesli kelimeleri Türkçeye uyarlarken zorluk yaşadığı anlaşılmaktadır. Çeviri metni okuyan okurun mektuptaki sözcük oyununu ve şifreyi fark etmesi neredeyse imkânsız haldedir. Bu bağlamda Ç1 için ‘köklü olarak yeniden yazma’ işleminde başarısız olduğu söylenebilir.

Ç4’e ait olan ilgili kısımların çevirisi aşağıdaki gibidir:

“edith, şikayet edemem güzel bir hayatım oldu. Şarabı ne kadar severdim. mutluluk ve serveti eğitimci olarak buldum ve bu Mahzeni inşa ettim. ama yetmedi. umutsuz bir depresyondan kurtulamadım ve öleceğim yeri Benim kurduğum bu mutlulukla bitiriyorum, kendi Malikanemde. bazı şeylere dayanamayacak kadar Öldüm artık. seni mutlu edebilecek Bir Kişi olduğumu sanıyordum. senin Yüzünden yanlış olan bir şey yoktur mutlu olalım diye Sekiz Karat yüzük bile aldım ama mutluluk parayla gelmiyormuş. olmadık şeyleri Takan biri oldum yıllardır. artık herşey çok farklı geliyor. elveda.

...

Eğer bu kelimelerin ilk dördünü sırasıyla okursak: Şarap Mahzeni Benim Malikanemde.

...

Son kelimeler: öldüm bir kişi yüzünden sekiz karat takan.

Ç4’ün çeviri metni ele alındığında köklü olarak yeniden yazma uzlaşma noktasına kısmen de olsa uymaya çalıştığı anlaşılabılır. Çevirmen adayı özgün metindeki sözcükleri kullanmayı tercih etmiş, ancak şifrelemeyi eşsesli sözcüklerle değil, sözcüklerin baş harflerini büyük yazarak kurmaya çalışmıştır. Çeviri metni okuyan okur paragrafa gizlenmiş şifreyi anlayabilir durumdadır. Bu bağlamda da Ç4’ün özgün metindeki etkiyi çeviri metninde sağladığı anlaşılabılır.

Ç6'ya ait olan ilgili kısımların çevirisi aşağıdaki gibidir:

“edith. sızlanmayacağım hiç.ki güzel bir hayatım vardı.eğitmen, bilginin satıcısı olarak zenginliği ve mutluluğu bulmuştum. Ama sonra kendini umutsuzca bunalımda bulmuştum, vah ki ne vah.sen in için di.zim metini hayatımın nasıl ve ne zaman teslim edeceğimi seçmişim.evet, sana kötü davrandım. Kahverengi buklelerini, *sakız* rengi olana kadar boyamanı istedim. Aşkı kazandığımda sana kol-kanat olup, *tüzüğünü* aşkın yerine getirebilirim sandım.*taşı yanan* evimizde sana hakaret ettim. *telinden* kendimi çalıp, evlendiğim o eski seni aradım.çok yediğinden yakındım hep. *böldüm* bizi, değişim istedim ama nereden başlayacağımı bilemedim.sanırım beni boğazlamak istiyorsundur.affet beni elveda

...

Bu bölünmüş eşsesli kelimeleri sırası ile okursak elimizde hiç.ki, vah.sen, dizim, ev kelimeleri var. Ev kelimesi haricinde diğer kelimeleri anlamlı bir dizi içinde kullanırsak “içki, mahzen, bizim, ev” oluyor.

...

Yine eşsesliler: “sakız, kanat, tüzük taşı yanan telinden böldüm”. Yani, “sekiz karat yüzük taşıyan elinden öldüm.”

Ç6'nın çeviri metni incelendiğinde özgün metinden farklı bir şifreleme kurduğu anlaşılabılır. Özgün metninde eşsesli sözcükler kullanılırken çeviri metinde çağrışım yaratan sözcüklerle şifreleme yapıldığı anlaşılabılır. Çeviri metni okuyan okurun çok dikkatli bir okuma sonucu şifreyi çözmesi olasıdır, ancak özgün metindeki gibi açık bir şifre kullanıldığı söylenemez. Bu bağlamda Ç6 çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfında “köklü olarak yeniden yazım” uzlaşma noktasını kısmen kullandığı söylenebilir.

5.2.1.3. Araştırmacı Gözlem Raporu

02.11.2015 ve 09.11.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenecek olan *The Case of the Lower Case Letter* başlıklı kısa öykü öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerin dikkatlerini çeken ilk noktanın öykünün başlığı olduğu söylenebilir; çünkü birkaçı “kulağa tekerleme gibi geliyor” şeklinde yorum yapmıştır. Öğrencilerden öncelikle, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde metne göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak öğrenciler metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmışlardır. İkinci aşama olarak öğrenciler metni okuyup metin çözümlemesi yapmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken olası problemleri not etmeleri istenmiştir. Öğrencilerden alınan dönütler doğrultusunda metnin çevirisinde sorun yaşayacaklarını düşündükleri kısımların listesi oluşturulmuş ve Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplara ayrılmıştır. Öğrencilerin çoğunlukla öbek fiil ve deyimlerin çevirisinde zorluk yaşayacakları saptanmıştır. Öğrencilerle birlikte belirlenen problemler sıra ile ele alınmış ve her problem için çözüm

bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çevirmeyi çözüm yolu olarak tercih ettiği görülürken, birkaçı özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerine taşımanın yollarını aramıştır. Anlamına göre çeviri yapan öğrencilerin sundukları çözüm önerilerini Eco göstergebilimine dayandırmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

5.2.1.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci İle İlgili Raporları

Araştırmacı gözlem raporlarını doğrulamak için öğrencilerden alınan katılımcı teyit rapor örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Ç1: “Metindeki bazı phrasal verbleri çevirirken zorlandım. Mektup ve mektupta geçen sesteş kelimeler çeviriyi imkânsızlaştırmasına rağmen metnin ana içeriğine bağlı kaldım. Sesteş kelimeleri düzgün ve anlaşılır bir şekilde Türkçeye aktarmış olsak Eco’nun da beğeneceği bir çeviri olurdu.”

Ç4: “Çevirirken sesteş Türkçe karşılığını bulmakta zorlandım. İngilizceden farklı olarak kendi dilimizde anlamlı bir karşılık bulmak ve bunları aynı görevde kullanmak pek mümkün gözükmemektedir. Bayan Nettleson’ın pek zeki olmadığını ve eşinin bıraktığı bu detayları birleştiremeyecek bir kafaya sahip olduğunu, ayrıca gözünü hırs bürüdüğü için basit bir şeyi göremeyeceğini düşünerek böyle bir ipucu dizisi bırakılmamış olmasını uygun gördüm. Eco’nun dediği gibi metin tembel bir makinedir ve bunu yorumlayacak olan da okurdur.”

Ç6: “Söze metni çevirirken çok keyif aldığımı söyleyerek başlamak isterim. Metne sadık kalarak okura ulaşmayı hedefledim. Metindeki bazı deyimleri bilmiyordum ama anlamdan ve metnin bağlamından yakalayabildim anlamı. Ancak, yazarın kullandığı şifreleme yönteminden biraz da olsa saptım. Çünkü bu sesteş kelimeler doğrudan hedef dile çevrildiğinde bir anlamsızlık girdabı okuyucuyu bekliyor olacaktı. Bunun önüne geçmek için, şifrelemeyi farklı bir kanaldan ama yine sesteşleri kullanarak yaptım. Eco’nun dediği gibi metin açıktır ve her okuyucu sayısı kadar değiştirilebilir. Sebebi, tam karşılığı olmasa da anlamı aktarma zorunluluğunun olmasıdır.”

Yukarıda öğrenciler tarafından yapılan yorumlar ışığında öğrencilerin metnin zorluğunun farkında olduğu, çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmayı tercih

ettikleri ve çeviri eylemleri sırasında Eco göstergebilimini göz önünde bulundurmaya çabaladıkları anlaşılabılır.

5.2.2. *Hills Like White Elephants* Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması

Aşağıda *Hills Like White Elephants* başlıklı kısa öykünün sırasıyla Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi, öğrencilerden elde edilen çeviri metinlerin çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları ile incelenmesi, araştırmacı gözlem raporları ve son olarak da katılımcı teyidi olarak öğrencilerin çeviri süreci ile ilgili raporları sunulmaktadır.

5.2.2.1. *Hills Like White Elephants*'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

Hills Like White Elephants başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 5.10'da sunulmuştur.

Tablo 5.10: *Hills Like White Elephants*'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri

<i>Hills Like White Elephants</i> 'da Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Amerikalı ile kız Ebro Vadisinde	Amerikalı ve kız Ebro vadisinin yakınında tren istasyonuna yakın bir barda oturur.	Ebro vadisinin, barın ve istasyonun tasvir edilmesi. Barselona'dan Madrid'e giden trenin istasyonda duraklayacağıyla ilgili bilgi verilmesi.
Fikir Çatışması	Amerikalı ile kız barda oturup bira içer. Amerikalı kıza operasyonun kolay bir şey olduğunu söyler ve cesaretlendirmeye çalışır. Kızla ikisi fikir uyuşmazlığına düşerler.	Hayat dolu Ebro Vadisi'nin ve çorak tepelerin tasvir edilmesi. Anis del Toro'nun tadıyla ilgili bilgi sunulması.
İstenmeyen Tepe	Kız aslında hamiledir ve Amerikalı da bebeği istememektedir. Kızı kürtaj konusunda cesaretlendirmeye devam eder. Kız vadi boyunca yürümek için masadan kalkar ve istasyonun diğer tarafına geçer.	Hayat dolu Ebro Vadisi'nin ve çorak tepelerin tasvir edilmesi.

Tablo 5.10 - devam

Ayrılış	Kız masaya geri döner, beyaz tepeleri seyreder. 5 dakika sonra gelecek trene binecekleri için Amerikalı valizleri istasyona taşır. Amerikalı masaya dönünce kıza nasıl hissettiğini sorar. Kız gayet iyi hissettiğini söyler.	İstasyon duvarının kenarlarına bırakılmış valizlerin ve trenin gelmesini bekleyen yolcuların tasvir edilmesi.
----------------	---	---

Hills Like White Elephants başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi yukarıdaki tabloya göre şu şekildedir: Amerikalının ve kızın Ebro Vadisi civarında tren istasyonuna yakın bir barda oturması, art arda bira içmeleri, Amerikalının kızı operasyonla ilgili cesaretlendirmeye çalışması, ikilinin operasyonla ilgili fikir ayrılığına düşmesi, kızın Ebro Vadisi'nin canlılığını ve beyaz tepelerin çoraklığını fark etmesi, kızın masaya dönmesi ve Amerikalının binecekleri tren için valizleri istasyona taşıması ve masaya döndüğünde kıza nasıl hissettiğini sorması öykünü Fabula düzlemini (öykü) oluşturur.

Hills Like White Elephants başlıklı kısa öyküsünün Intreccio düzlemi Tablo 5.10'a göre şu şekildedir: Ebro vadisinin, çorak tepelerin, barın ve istasyonun tasviri, Barselona'dan Madrid'e giden trenin istasyonda duraklayacağıyla ilgili bilgi verilmesi, Anis del Toro'nun tadıyla ilgili bilgi sunulması, istasyon duvarının kenarlarına bırakılmış valizlerin ve trenin gelmesini bekleyen yolcuların tasvir edilmesi anlatının Intreccio düzlemini oluşturmaktadır.

5.2.2.2. *Hills Like White Elephants*'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu bölümde *Hills Like White Elephants* başlıklı kısa öykünün çeviri metinleri Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'ndeki 'çeviride kayıplar/kazançlar', 'çevirideki göndergeler' ve 'metni görebilme' başlıklarına göre ele alınıp incelenecektir.

Çeviride Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.11: *Hills Like White Elephants*'ın Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	the warm shadow of the building	Ç1: Binanın dışında ki gögede Ç3, Ç8, Ç11: binanınlık gölgesi Ç4: binanın tatlı gölgesi Ç5: binanın ısıtıcı gölgesi Ç6: binanın samimi gölgesi Ç9: bina sıcak bir gölge veriyordu Ç10: binadan ötürü oluşan ılık bir gölge vardı Ç12: binanın gölgesi	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç7: binanın koyu gölgesi	Etkileme
	big ones?	Ç3, Ç4, Ç6, Ç8, Ç9, Ç10: büyüklerden mi? Ç11: büyük mü olsun? Ç12: büyüğünden mi?	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç2, Ç5, Ç7: 50'lik mi?	Etkileme
	felt pads	Ç1, Ç2: bira altlığı Ç6: keçe tampon Ç7, Ç9: altlık	Uzlaşma noktası yok
		Ç3, Ç4, Ç5, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12: bardak altlığı	Etkileme
	The girl smiled brightly at the woman, to thank her.	Ç1: Kız, kadına bir teşekkür olarak parlak bir gülüş attı. Ç2: Kız kadına teşekkürlerini sunmak için gülümsedi. Ç4: Kız kadına teşekkür etmek için genişçe gülümsedi. Ç6: Kız kadına teşekkür etmek için tatlı tatlı gülümsedi. Ç7: Kız kadına teşekkür etmek için, ona neşeli bir şekilde gülümsedi. Ç8: Kız teşekkür etmek için kadına gülümsedi. Ç9: Kız kadına gülümsedi ve ona teşekkür etti. Ç11: Kız kadına teşekkür etmek için, gülümsedi.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.11 - devam

		Ç3: Kız teşekkür etmek adına kadına içtenlikle gülümsedi. Ç5: Kadına teşekkür etmek için içten bir şekilde gülümsedi. Ç10: Kadına teşekkür etmek için, kız ona içtenlikle gülümsedi. Ç12: Kız içten gülümseyerek kadına teşekkür etti.	Telafi Etme
--	--	--	--------------------

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin ilk sınıfını oluşturan Çeviride Kayıplar/Kazançlar basamağında özgün metinde çevirmen adayı öğrenciler için problem yaratacağı düşünülen noktalar önceden belirlenmiştir. Öğrencilerden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne yönelik çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfında 'etkileme' ve 'telafi etme' izlencelerinin uzlaşma noktaları olarak belirlendiği görülmektedir.

Özgün metinde sorun olarak belirlenen ilk nokta “the warm shadow of the building” tamlamasıdır. Tablo 5.11'e göre çevirmen adayı olan öğrencilerden 10'u metinle bir uzlaşma noktası yakalayamadığından dolayı bu yapıyı sözcüğü sözcüğe çevirmiştir. 'binanın samimi gölgesi', 'binanın tatlı gölgesi' ve 'binanın ısıtıcı gölgesi' gibi Türkçede kullanılmayan tamlamalarla karşılaşmaya çalışılan bu yapıyı öğrencilerin 2'si 'binanın koyu gölgesi' şeklinde çevirmiştir. Öğrencilerin 'etkileme' uzlaşma noktasını kullanarak sözcük düzeyinde eşdeğerliği değil, özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerinde de sağlamalarıyla işlevsel eşdeğerliği korudukları anlaşılabılır.

Eserde problem yaratacağı düşünülen ikinci nokta “big ones?” sorusudur. Sipariş edilen biraların miktarını öğrenmek için garson kadın tarafından sorulan bu sorunun çevirisini öğrencilerden 8'i 'büyük mü olsun?', 'büyüklerden mi?' ve 'büyüğünden mi?' gibi yapılarla çevirmiştir. Türkçede 30'luk ya da 50'lik (30 cc ya da 50 cc) olarak sipariş edilen bira için büyük ya da küçük boy tamlamaları kullanılmamaktadır. Tablo 5.11'e göre öğrencilerden 4'ünün 'big ones?' sorusunu Türkçede '50'lik' (50 cc) yapısıyla karşılayarak etki uzlaşma noktasını yakaladığı ve çeviri metinlerinde işlevsel eşdeğerliği sağladıkları kanısına varılabilir.

Öykünün çevirisinde problem oluşturabileceği düşünülen diğer nokta 'felt pads' tamlamasıdır. Tabloya göre öğrencilerden 5'i metin ile işbirliği kuramadığı için, bu

sözcüğü bire bir çevirerek, ya da tam karşılık bulamayarak bir uzlaşma izlencesi belirlemede başarısız olmuştur. Türkçede ‘bardak altlığı’ anlamına gelen bu tamlamayı öğrencilerden 7’si işlevsel eşdeğerliği göz önünde bulundurarak doğru şekilde çevirmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin metinle işbirliği kurduğu ve ‘etkileme’ uzlaşma izlencesini sağladıkları sonucuna varılabilir.

Çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfı içinde ele alınacak ve öğrenciler için zorluk yaratabileceği düşünülen son nokta “The girl smiled brightly at the woman, to thank her.” cümlesidir. Cümlenin özellikle “smiled brightly” kısmının öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülebilir. ‘parlak gülüş atmak’, ‘genişçe gülümsemek’, ‘tatlı tatlı gülümsemek’ ve ‘neşeli bir şekilde gülümsemek’ yapılarıyla karşılanan bu kısmın çevirisinde 8 öğrencinin metinle işbirliği kuramadığı ve yer yer sözcüğü sözcüğüne çeviri yaparak anlamda kayba yol açtığı anlaşılabılır. Diğer yandan, 4 öğrencinin metinle uzlaşım sonucu ‘smiled brightly’ göstergesini ‘içtenlikle gülümseme’ yapısıyla karşılayarak kendi anlam alanı içerisinde başka bir küçük ölçekli önerme ile ‘telafi ettiği’ anlaşılabılır.

Sonuç olarak, Tablo 5.11 incelendiğinde çeviride kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun (31) metinle işbirliği kurmada başarısız olduğu, az sayıda öğrencinin ise (17) ‘etkileme’ ve ‘telafi’ uzlaşma noktalarını kullanarak çeviri metinlerinde başarılı sonuçlar elde ettiği anlaşılabılır.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.12: *Hills Like White Elephants*’ın Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	Hills Like White Elephants	Ç6: - Ç8, Ç11, Ç12: Beyaz Filden Tepeler	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç9: Beyaz Fillere Benzeyen Tepeler Ç5: Beyaz Devlere Benzeyen Tepeler Ç7: Yaşlı Atlara Benzeyen Tepeler Ç10: Beyaz Filleri Andıran Tepeler	Göndergesel Eşdeğerlik

Tablo 5.12 - devam

	It's just to let the air in.	Ç1: Sadece havayı içimize çekiyoruz Ç2: Sadece kürtaj makinası ile hava basacaklar Ç4: Bu sadece havayı içeri vermek için. Ç6: Sadece bir kürtaj. Ç8: Sadece havanın girmesine izin ver. Ç10: Sadece havayı içine alıyorsun Ç12: Sadece hava üfletecekler içeri	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: Sadece içeriye hava veriyorlar Ç5: İçine sadece biraz hava verecekler. Ç7, Ç9: Sadece içeriye hava verecekler. Ç11: İçeriye hava verecekler.	Kilit Göndergeler
	We could get along.	Ç1: İdare edebiliriz. Ç3: Buna alışabilirdik. Ç5: Geçinip giderdik. Ç6: Geçinebilirdik. Ç7: Hep beraber mutlu olabilirdik. Ç8: Anlaşabilirdik. Ç9: Birlikte üstesinde gelebilirdik. Ç10: Geçinebiliriz. Ç11: Umutlu olabiliriz. Ç12: İdare edebilirdik.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: Geçinip gidebiliriz. Ç4: Böyle de geçinebiliriz.	Göndergesel Eşdeğerlik

Çevirideki göndergeler sınıfı kapsamında, kısa öyküde belirlenen ve Türkçeye çevirisinde öğrenciler için sorun teşkil edeceği düşünülen göstergeler doğrultusunda öğrencilerin çeviri metinlerinde kullandıkları uzlaşma izlencelerinin ‘göndergesel eşdeğerlik ve ‘kilit göndergeler’ olduğu anlaşılmaktadır.

Özgün metinde öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen ilk gösterge eserin başlığı olan “Hills Like White Elephants” tamlamasıdır.

Çeviride problem yaratacağı düşünülen diğer yapı “It's just to let the air in.” cümlesidir. Örtük bir şekilde kürtaj işlemine göndermede bulunan bu cümlemin çevirisinde Tablo 5.12'ye göre 7 öğrenci metinle işbirliği sağlayamamıştır. Bu öğrencilerden 2'si metinde okura sezdirilen kürtaj işlemini açıklamış ve “Sadece kürtaj makinası ile hava basacaklar” ile “Sadece bir kürtaj.” cümleleriyle kilit göndergeyi okuyucuya açıklamışlardır. Uzlaşma sağlayamayan diğer 5 öğrenci ise sırrı açıklamamış ancak cümlemin çevirisini doğru şekilde gerçekleştirememişlerdir. Tabloya göre öykünün büyük ölçekli önermesine katkı sağlayan ‘to let the air in’

yapısının ‘kilit gönderge’ olduğunu fark eden 5 öğrencinin metinle işbirliği kurduğu ve bu yapıyı okuyucuya doğrudan açıklamadan aktarabildiği anlaşılabılır.

Çevirideki göndergeler ile ilgili olarak öğrencilerin problem yaşadığı son yapı “We could get along.” cümlesidir. Türkçeye “Geçinip gidebiliriz” şeklinde çevrilen bu deyimın çevirisinde 10 öğrenci metinle işbirliği sağlayamayarak deyimın anlam değerini korumada başarısız olmuştur. 2 öğrenci ise deyimı Türkçeye başarılı bir şekilde aktarmış ve ‘göndergesel eşdeğerlik’ uzlaşma noktasını sağlayabilmiştir.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun belirlenen noktaların çevirisinde uzlaşma izlencesi belirleyemediği ve başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Metni Görebilme

Tablo 5.13: *Hills Like White Elephants*’ın Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme	Dos cervezas	Ç1, Ç9: İki bira Ç2, Ç5, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11, Ç12: Dos cervezas (bira markası olarak kullanılmış) Ç3: İki cerverza	Uzlaşma Sınıfı Yok
		Ç4, Ç6: Dos cervezas* (dipnot ile açıklama eklenmiş)	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli’nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme basamağında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler metinlerarası göndermeler izlencesine göre ele alınmıştır.

Metni Görebilme uzlaşma sınıfı kapsamında problem teşkil eden ilk nokta “Dos cervezas” yapısının çevirisinde görülmektedir. İspanyolca konuşulan ülkelerde bira siparişi vermek için sıklıkla kullanılan ve günümüzde bir slogan haline gelen “dos cervezas” yapısı “iki bira” anlamına gelmektedir. Tablo 5.13’e göre 2 öğrencinin bu yapıyı Türkçeleştirerek “iki bira” şeklinde çevirdiği ve İspanyolca slogandan uzaklaştığı görülmektedir. Öğrencilerin 7’sinin ise “dos cervezas” yapısını bir bira markası olarak alımladığı ve çeviri metinlerine de aynı şekilde taşıdığı anlaşılmaktadır. 1 öğrenci ise “cerverza”yı bira markası olarak alımlamış ve sayı

sıfatıyla da adetini belirtmiştir. Bu bağlamda 10 öğrencinin metinlerarasılık özelliği taşıyan “dos cervezas” göndergesini doğru çözümleyemediği ve çift kodlama işleminde başarısız olduğu anlaşılabılır.

Tabloya göre 2 öğrenci ise bu yapıyı metinlerarası göndermeler uzlaşma izlencesi ile doğru şekilde yorumlamış, çeviri metinlerinde dipnot vererek okura slogan hakkında bilgi sunmuştur. Bu bağlamda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun metinlerarası göndermeyi fark edemediği sonucuna varılabilir.

5.2.2.3. Araştırmacı Gözlem Raporu

23.11.2015 ve 30.11.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *Hills Like White Elephants* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle yazarından başlayan öğrenciler Ernest Hemingway ile ilgili bildiklerini birbirlerine aktarmışlardır. Yazar hakkında bilgi alışverişi yapıldıktan sonra öğrencilerin metine göz gezdirmeleri için süre verilmiştir. Öğrencilerden alınan yanıtlar doğrultusunda dikkatlerini çeken noktaların öykünün başlığı ve yazarın kısa cümleler kullanmasıdır. Geçen haftalardaki öykü çalışmasında olduğu gibi öğrencilere metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak öğrenciler metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmışlardır. Bunun ardından öğrenciler metni okuyup metin çözümlemesi yapmış, olay örgüsünü incelemiş ve metindeki göstergeler üzerine fikir yürütmüşlerdir. Metnin çevirisine geçmeden önce karşılaşılabacakları olası zorlukları listelemeleri istenmiş ve bu zorluklar Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplara ayrılmıştır. Öğrencilerin çoğunlukla metaforik anlatıların, deyimlerin ve örtük şekilde anlatılan kürtaj operasyonunun çevirisinde zorluk yaşayacakları saptanmıştır. Öğrencilerden belirledikleri her problem için çözüm üretmeleri istenmiştir. Öğrencilerin çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çeviriden kaçınarak özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerine taşımaya çalıştıkları ancak gerçek anlamda zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır.

5.2.2.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları

Araştırmacı gözlem raporlarını doğrulamak için öğrencilerden alınan katılımcı teyit rapor örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Ç5: “Bu metinde, Hemingway’in kullandığı “Fil” kelimesi yerine “Deve” kelimesini kullanmayı uygun gördüm. Hörgüçleri nedeniyle develerin tepeler ile bağdaşma

olasılığını daha fazla gördüm. Hemingway’in tepeleri filleri benzetirken, hamileliğe vurgu yaptığının farkındayım. Ancak, hörgüçleri nedeniyle develeri de gebeliğe benzetebiliriz. Filler, belki tepelerin altında kalıp sürekli tepeden kurtulmak için tepinmeleri açısından hamilelik ile bağdaştırılabilir. Develer ise uzun bir süre (bu hikâyede buna 9 ay 10 gün de diyebiliriz) yiyeceksiz ve içeceksiz yaşayabilmesi için (yani zorluklara katlanabilmesi için) önceden hörgüçlerine takviyede bulunması (burayı gebelikle bağdaştırabiliriz) ve o uzun süre zarfında bu hörgüçlerinden beslenmeleri (gebelik süresince, bebeklerinden manevi güç alabilmeleri) açısından hamilelik ile bağdaştırılabilir. Tepeleri develere benzetme amacım bu yöndeydi. Keza, hikâyedeki kız tepelere bakarken umutla baktığını düşünüyorum, karamsarlıkla değil.”

Ç7: “White elephants” kalıbı İngilizce’de istenmeyen şey anlamına geldiğinden bu kalıbı çevirirken birebir çeviri yapamayacağımdan ve bu anlama gelen bir deyim bulamadığımdan, en azından bu anlama gelebilecek ve tepelere benzetilebilecek yine bir hayvan içeren bir kalıp uydurmam gerekti ve “yaşlı atlar” olarak çevirdim. “Big ones” kalıbını da dilimize “ellilik” olarak yerleştiği için bu şekilde çevirdim. “Reales” kelimesinin açıklamasını dipnot olarak vermek istedim. Her ne kadar o zamanki İspanya para birimi olduğundan kaynak metinde bir açıklama verilmemiş olsa da İspanya’nın şu anki para birimi Euro olduğundan bu açıklamayı gerekli buldum. Kaynak metinde açıkça belirtilmemiş olsa da bir kürtaj söz konusu ve ben de çeviri yaparken bu kürtaj konusunu üstü kapalı bir şekilde okuyucuya olabildiğince aktarmaya çalıştım. “We could get along.” cümlesindeki “we” zamiri sadece kızı ve adamı değil aynı zamanda bebeği de kapsadığından, cümleyi “Hep beraber mutlu olabilirdik.” Olarak çevirip “hep beraber” kalıbıyla iki kişiden fazlasının belirtildiğini vurgulamayı uygun gördüm.”

Ç11: “İlk olarak metni okudum. Metni okuyup tam olarak anladım. Hikaye bir erkek ve bir kadını anlatıyor. Bu çiftin bir çocuğu olacak ama erkek bu çocuğu istemiyor. Olaylar bu şekilde gelişiyor. Bu hikaye bir edebi eser olduğu için, kelimesi kelimesine değil anlama bağlı olarak çevirdim. Ve yazarın kelimelerle yazdığı ve yazmadığı ifadeleri en açık şekilde kaynak dilden erek dile aktardım. Hikayeyi erek dil okuyucusuna, yazarın ifade etmek istediği şekilde aktarmış oldum. Çeviride “beyaz fil” ve “tepe” sözcüklerinin kullanılmasıyla sağlanan metaforların çevirisinde zorlandım. White Elephants’ın Türkçe’deki karşılığının yaşlı atlar gibi bir karşılığı

olmalıydı ki istenmediğini belirtmeliydim. Bunun haricinde dolaylı anlatılan kürtaç operasyonunu açık bir şekilde ifade etmeden erek metne aktarmakta zorluk yaşadım.”

Sonuç olarak, öğrenciler tarafından yapılan yorumlar doğrultusunda öğrencilerin metnin zorluğunun farkında olduğu, çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmaktan kaçındıkları, özgün metinde yaratılan sır perdesini okura açıklamadan çeviri metinlerine aktarmaya çalıştıkları anlaşılabılır.

5.2.3. *They're Made out of Meat* Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması

Aşağıda *They're Made out of Meat* başlıklı kısa öykünün sırasıyla Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi, öğrencilerden elde edilen çeviri metinlerin çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları ile incelenmesi, araştırmacı gözlem raporları ve son olarak da katılımcı teyidi olarak öğrencilerin çeviri süreci ile ilgili raporları sunulmaktadır.

5.2.3.1. *They're Made out of Meat*'in Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

They're Made out of Meat başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 5.14'de sunulmuştur.

Tablo 5.14: *They're Made out of Meat*'de Fabula ve Intreccio Düzlemleri

<i>They're Made out of Meat</i> 'de Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Et nedir?	Karşılıklı konuşan iki kişiden birinin gezegen dışından buldukları ve tamamen etten yapılmış olan yaşam formlarının özelliklerini sorması; diğerinin de bu yaşam formlarının iletişim kurma, makine kullanma, düşünme, hayal kurma ve sevebilme yetenekleri ile ilgili konuşması.	Etten yapılan yaşam formlarının özelliklerinin tasviri.

Tablo 5.14 - devam

Et ne ister?	Etle ilgili soru soran kişinin etin ne istediğini ve amacının ne olduğunu sorması. Diğer kişinin de etlerin yüzyıllardır onlarla iletişime geçmek istediğini, konuşmak, evreni keşfetmek ve kendi gezegenlerine bilgi götürmek olduğu şeklinde yanıt vermesi.	Etten yapılan yaşam formlarının isteklerinin ve amaçlarının anlatılması.
Ete nasıl davranmak gerekir?	Soru soran kişinin ete nasıl davranılması gerektiğini, onların varlığı karşısında nasıl bir tutum sergilenilmesi gerektiğini sorması. Yanıt veren kişinin de aslında hem iletişime geçilmesi hem de geçilmemesinin gerekli olduğunu söylemesi.	Etle yaşanacak olası bir iletişimde neler konuşulacağına dair bilginin sunulması.
Evrende başka etler de var mı?	Evrende ara sıra kendileriyle dostça iletişime geçmek isteyen başka yaşam formlarının üzerine konuşulması. Örneğin, G445 bölgesinin dokuzuncu yıldız bölümünde bulunan yaşam formlarıyla ve kendilerine karşı çekinik davranışlarıyla ilgili konuşulması.	Evrende yalnız olunmadığı, tek başına kalırsa çok sıkıcı bir yer olacağıyla ilgili diyaloglar.

They're Made out of Meat başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi Tablo 5.14'e göre şu şekildedir: Karşılıklı konuşan iki kişiden birinin gezegen dışından buldukları ve tamamen etten yapılmış olan yaşam formlarının özelliklerini sorması; diğerinin de bu yaşam formlarının iletişim kurma, makine kullanma, düşünme, hayal kurma ve sevebilme yetenekleri ile ilgili konuşması, etle ilgili soru soran kişinin etin ne istediğini ve amacının ne olduğunu sorması, diğer kişinin de etlerin yüzyıllardır onlarla iletişime geçmek istediğini, konuşmak, evreni keşfetmek ve kendi gezegenlerine bilgi götürmek olduğu şeklinde cevap vermesi, soru soran kişinin ete nasıl davranılması gerektiğini, onların varlığı karşısında nasıl bir tutum sergilenilmesi gerektiğini sorması, cevap veren kişinin de aslında hem iletişime geçilmesi hem de geçilmemesinin gerekli olduğunu söylemesi, evrende başka yaşam formları üzerine konuşmaları, G445 bölgesinin dokuzuncu yıldız bölümünde bulunan yaşam formlarıyla ve kendilerine karşı çekinik davranışlarıyla ilgili konuşulması eserin Fabula düzlemini (öykü) oluşturur.

They're Made out of Meat başlıklı kısa öykünün Intreccio düzlemi yukarıdaki tabloya göre şu şekildedir: Etten yapılan yaşam formlarının özelliklerinin betimlenmesi, isteklerinin ve amaçlarının anlatılması, etle yaşanacak olası bir iletişimde neler konuşulacağına dair bilginin sunulması, evrende yalnız olunmadığı, tek başına kalırsa çok sıkıcı bir yer olacağıyla ilgili diyaloglar anlatının Intreccio düzlemini oluşturmaktadır.

5.2.3.2. *They're Made out of Meat*'in Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu bölümde *They're Made out of Meat* başlıklı kısa öykünün öğrencilerden temin edilen çeviri metinleri Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'ndeki 'çeviride kayıplar/kazançlar', 'çevirideki göndergeler' ve 'metni görebilme' başlıklarına göre ele alınıp incelenecektir.

Çeviride Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.15: *They're Made out of Meat*'in Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	We picked up several from different parts of the planet, took them aboard our recon vessels, and probed them all the way through.	Ç1: Dünya'nın çeşitli bölgelerinden örnekler topladık, gözlem gemilerimizde üzerinde araştırmalar yaptık. Ç2: Gezegenin farklı yerlerinden birkaç örnek aldık, onları gemiye getirdik ve sonda ile derinlemesine inceledik. Ç4: Gezegenin farklı yerlerinden epeycesini gözlem gemilerinde toplayıp, baştan aşağı taramalar yaptık. Ç5: Onlardan bazılarını gezegenin farklı bölümlerinden toplayıp gözlem gemilerimize taşıdık ve baştan aşağıya inceledik. Ç6: Gezegenin çeşitli yerlerinden birden fazla örnek aldık, gözcü araçlarımızla gemimize aldık ve baştan aşağı inceledik. Ç8: Gezegenin değişik yerlerinden birçok parça topladık, onları gezi araçlarımıza aldık ve onları tüm yol boyunca araştırdık.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.15 - devam

		Ç3: Gezegenin farklı bölgelerinden birkaç tane topladık, onları keşif gemilerimize yükledik ve tamamen inceledik. Ç9: Birkaçını gezegenin değişik yerlerinden aldık, araştırma gemimize getirdik ve onları derinlemesine inceledik. Ç10: Gezegenin farklı kısımlarından birkaçını keşif araçlarımızla topladık ve onları tepeden tırnağı inceledik. Ç11: Gezegenin farklı kısımlarından birkaç tane topladık, keşif gemilerimize aldık ve her şeylerini derinlemesine inceledik. Ç12: Birkaçını gezegenin değişik yerlerinden keşif gemilerimize alıp derinlemesine inceledik. Ç7: Birkaçını gezegenin farklı bölgelerinden topladık, onları keşif gemilerimize aldık ve baştan aşağı inceledik.	Etkileme
	You're asking me to believe in sentient meat." I'm not asking you, I'm telling you.	Ç1: Benden istediğin şey düşünebilen bir ete inanmam ve bu çok saçma. / İnanmanı istemiyorum, inan diyorum. Ç2: Benden duyguları olan bir ete inanmamı bekliyorsun. / Böyle birşey istemedim, sana söylüyorum. Ç3: Benden bilinçli etlere inanmamı bekliyorsun. / Beklemiyorum, söylüyorum. Ç4: Bilinçli ete inanmamı istiyorsun. / Bunu istemiyorum, bunu söylüyorum. Ç7: Benden bilinçli ete inanmamı istiyorsun. / İstemiyorum, sana söylüyorum. Ç9: Sentient ete inanmamı istiyorsun. / İstemiyorum, söylüyorum.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.15 - devam

		Ç5: Hissedebilen bir ete inanmamı bekliyorsun. / Bunu beklemiyorum. Anlatıyorum. Ç6: Benden hisli, duyarlı bir ete inanmamı istiyorsun. / İstemiyorum, anlatıyorum. Ç8: Benden hisli bir ete inanmamı istiyorsun. / Senden istemiyorum, sana anlatıyorum. Ç10: Benden algılayabilen ete inanmamı istiyorsun. / İstemiyorum, sadece sana anlatıyorum. Ç11: Sezgisi olan bir ete inanmamı istiyorsun. / Senden ona inanmanı istemiyorum. Sana bunu anlatıyorum. Ç12: Duygulu ete inanmamı istiyorsun. / İnanmanı istemiyorum, anlatıyorum sadece.	Ekleme ve Doğaçlama
	The meat is the whole deal.	Ç2: Yani et Ç3: Etten olan hani Ç4: Et olan. Ç5: Yani et Ç9: Bütün dertleri et!	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Bütün iş ette Ç6: Bütün olay ette Ç7: Bütün olup biten et! Ç8: Et her şey! Ç10: Et bütün olaydan ibaret Ç11: Bütün mesele ette Ç12: Et her şey demek!	Etkileme

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin ilk sınıfını oluşturan Çeviride Kayıplar/Kazançlar basamağında, diğer metinlerin incelemelerinde olduğu gibi, özgün metinde çevirmen adayı öğrenciler için problem yaratacağı düşünülen noktalar önceden belirlenmiştir. Öğrencilerden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne yönelik 'etkileme' ve 'ekleme ve doğaçlama' izlencelerinin uzlaşma noktaları olarak belirlendiği görülmektedir.

Anlatıda öğrenciler için sorun yaratacağı düşünülen ilk nokta “We picked up several from different parts of the planet, took them aboard our recon vessels, and probed them all the way through.” cümlesidir. Tablo 5.15'e göre çevirmen adayı olan öğrencilerden 6'sı metinle bir uzlaşma noktası yakalayamadığından dolayı bu cümleyi eksik, yanlış ya da abartarak çevirmişleridir. Gezegenin farklı yerlerinden

insanların uzaylılar tarafından keşif gemilerine götürölüp detaylı bir şekilde incelendiklerini anlatan bu cümlenin Türkçe çevirisinde metinle örtüşme sağlayamayan öğrenciler “insan” için “parça” ya da “örnek” sözcüklerini kullanırken, “keşif gemisi” tamlaması için “gözlem gemisi”, “gözcü aracı” veya “gezi aracı” ifadelerini kullanarak metinle uzlaşma sağlayamamışlardır. Tabloya göre diğer 6 öğrenci ise belirlenen noktaları doğru çözümleyip Türkçe’de aynı etkiyi yaratacak şekilde çeviri metinlerine aktarmayı başarmıştır. Öğrencilerin ‘etkileme’ uzlaşma noktasını kullanarak sözcük düzeyinde eşdeğerlikten kaçınıp, özgün metinde sağlanan etkiyi çeviri metinlerinde de sürdürmeleriyle işlevsel eşdeğerliği korudukları anlaşılabılır.

Söz konusu kısa öykünün çevirisinde öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen ikinci nokta “You're asking me to believe in sentient meat. I'm not asking you, I'm telling you.” cümleleridir. Türkçe’ye “Benden hissedebilen bir ete inanmamı bekliyorsun. Beklemiyorum, sadece sana anlatıyorum.” şeklinde aktarılabilen bu cümle 6 öğrenci tarafından ekleme ve doğaçlama izlencesi ile doğru çevrilebilmiştir. Tabloya göre diğer 6 öğrenci ise çeviri metinlerinde “bilinçli et” ve duyguları olan et” gibi özgün metinle örtüşmeyen ifadeler kullandıklarından dolayı metinle bir uzlaşma noktası yakalayamamışlardır.

Anlatının çevirisinde problem yaratacağı düşünülen diğer yapı “The meat is the whole deal.” cümlesidir. Tabloya göre öğrencilerden 5’i metin ile işbirliği kuramadığı için, bu yapıyı çeviri metinlerine aktarırken bir uzlaşma izlencesi belirlemede başarısız olmuştur. Türkçeye “Bütün iş ette bitiyor” ya da “Bütün mesele ette” gibi yapılarla aktarılabilen bu cümlede 7 öğrenci sözcük düzeyinde eşdeğerlik yerine özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinde koruma arayışına girerek çeviri metinlerinde yeniden yaratabilmişlerdir.

Sonuç olarak, Tablo 5.15 ele alındığında çeviride kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak “etki” ve “ekleme ve doğaçlama” gibi izlencelerle metinle işbirliği kuran ve çeviri metinlerinde başarılı sonuçlar elde eden öğrencilerin (19), metinle uzlaşma sağlayamayan öğrencilerden (17) fazla olduğu sonucuna varılabilir.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.16: *They're Made out of Meat*'in Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	Spare me	Ç1: - Ç5: Benimle dalga geçme! Ç6: Hiç başlama lütfen! Ç7: Beni uğraştırma Ç8: Pardon Ç10: Söyleme	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç9, Ç11, Ç12: Hadi be sen de! Ç3, Ç4: Hadi be ordan!	Göndergesel Eşdeğerlik
	Omigod	Ç2: Aman yaradınım! Ç3: Omigaş! Ç4: Vay anasını! Ç5: Vay canına! Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç11, Ç12: Aman tanrım! Ç10: Amanın!	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Yüce galaksiler adına!	Kilit Göndergeler
	Case closed.	Ç1: Dosya kapanmış demektir. Ç5: Vaka kapanmıştır. Ç9: Dava kapandı.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç3, Ç7, Ç10: Konu kapanmıştır. Ç4, Ç6, Ç11, Ç12: Olay kapanmıştır Ç8: Olay bitti.	Göndergesel Eşdeğerlik

Çevirideki göndergeler sınıfı kapsamında, anlatıda belirlenen ve Türkçeye çevirisinde öğrenciler için zorluk teşkil edeceği düşünülen göstergeler doğrultusunda öğrencilerin çeviri metinlerinde kullandıkları uzlaşma izlencelerinin ‘göndergesel eşdeğerlik’ ve ‘kilit göndergeler’ olduğu anlaşılmaktadır.

Anlatıda ele alınacak olan ilk yapı daha çok konuşma dilinde kullanılan “spare me” ifadesinin çevirisidir. Türkçede “Hadi ordan” veya “Hadi be, sen de” gibi ifadelerle karşılanabilen bu yapıyı Tablo 5.16’ya göre 6 öğrencinin göndergesel eşdeğerliği gözeterek doğru çevirdiği anlaşılmaktadır. Diğer 6 öğrenci ise, metinle örtüşmeyen ifadeler kullandıkları için, çeviri metinlerine bu ifadeyi doğru şekilde aktaramamıştır.

Çevirideki göndergeler ile ilgili olarak öğrencilerin zorluk yaşayacağı düşünülen ikinci nokta “Omigod” ifadesidir. Bu ifadenin, günlük konuşmada “Oh my God” deyişinin hızlı şekilde telaffuz edilmesi olduğu söylenebilir. Ancak anlatıdaki bağlam

göz önünde bulundurulduğunda “Omigod” için “Aman Tanrım” deyişinin metne uygun olmadığı açıktır. İki uzaylı arasında geçen konuşmada, taraflardan birinin yaşadığı şaşkınlığı belirtmek amacıyla kullandığı bu ifadenin Türkçeye “Aman Tanrım” ya da “Aman Allahım” yapılarıyla değil; anlatının derin yapısına uyacak başka bir mikroönerme ile çevrilmesinin uygun olacağı düşünülebilir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde 11 öğrencinin bu ifadeyi “Omigod” yapısının düz anlamını gözeterek Türkçeye aktardığı, 1 öğrencinin ise anlatının bağlamını, karakterlerini ve derin anlamını göz önünde bulundurarak “Yüce galaksiler adına!” şeklinde çevirdiği ve “Omigod” kilit göndergesini doğru çözümlediği kanısına varılabilir.

Çevirideki göndergeler ile ilgili olarak öğrencilerin sorun yaşayacağı düşünülen son yapı “Case closed.” yapısıdır. Türkçeye “Olay kapandı” ya da “Konu kapandı” şeklinde aktarılabilen bu yapının çevirisinde 3 öğrenci metinle işbirliği sağlayamayarak cümlelerin anlam değerini korumada başarısız olmuştur. 9 öğrenci ise ifadeyi Türkçeye başarılı bir şekilde aktarmış ve ‘göndergesel eşdeğerlik’ uzlaşma noktasını sağlayabilmiştir.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin çoğunluğunun (16) belirlenen noktaların çevirisinde uzlaşma izlencesi belirleyemediği hem özgün hem de çeviri metinlerle işbirliğini tam sağlayamadığı tespit edilmiştir.

Metni Görebilme

Tablo 5.17: *They’re Made out of Meat*’in Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme	Carbon-based intelligence	Ç1: Karbon bazlı yaşam formu Ç4: Karbon bazlı zeki canlılar Ç5: Karbon zekalılar Ç7: Karbon temelli akıllar Ç9: Karbon bazlı yapay zekalı	Uzlaşma Sınıfı Yok
		Ç2, Ç6, Ç11, Ç12: Karbon bazlı zeka Ç3, Ç8: Karbon temelli zeka Ç10: Karbon bazlı akıl	Metinlerarası Göndermeler
	C-Space	Ç1, Ç5: Işık hızı Ç6, Ç7: C boşluğu	Uzlaşma Sınıfı Yok
		Ç2, Ç3, Ç4, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12: C uzayı	Metinlerarası Göndermeler

Tablo 5.17 - devam

	Galactic rotation	Ç4: galaktik devir Ç5: galaktik çağ Ç10: galaktik döngü Ç11: galaktik kesim Ç12: galaksi rotasyonu	Uzlaşma Sınıfı Yok
		Ç1, Ç7: galaktik yıl Ç2, Ç8, Ç9: galaktik rotasyon Ç3, Ç6: galaktik dönüş	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme uzlaşma sınıfında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler metinlerarası göndermeler izlencesine göre ele alınmıştır.

Metni Görebilme uzlaşma sınıfı kapsamında problem teşkil edebileceği düşünülen ilk nokta “Carbon-based intelligence” tamlamasının çevirisinde görülmektedir. Tablo 5.17'ye göre 5 öğrenci metinlerarası bağı yakalayamayarak bu yapıyı “Karbon bazlı yaşam formu”, “Karbon temelli akiller” ya da “Karbon bazlı zeki canlılar” olarak Türkçeye aktarmış ve metinlerarasılık özelliği taşıyan bu göndermeyi doğru şekilde çözümleyememiştir. Diğer yandan, 7 öğrenci de “Karbon bazlı zeka”, “Karbon temelli zeka” ve “Karbon bazlı akıl” tamlamalarıyla metinlerarası bağı kurarak “Carbon-based intelligence” önermesini doğru çözümlemiş ve çeviri metinlerinde yeniden yaratabilmişlerdir.

Özgün metinde “C-space” olarak sunulan ve Türkçe çeviride “C uzayı” olarak karşılık bulabilen yapının çevirisinde öğrencilerin 4'ü yeterli ansiklopedik bilgiye sahip olmadıkları için metinlerarasılık özelliği taşıyan bu göstermeyi doğru çözümleyememişlerdir. 8 öğrenci ise, ansiklopedik bilgilerini metinle işbirliği kurmada kullanarak “C space” yapısını Türkçe çeviri metinlerine “C uzayı” olarak aktarmıştır.

Metni görebilme sınıfı kapsamında ele alınacak son nokta “Galactic rotation” yapısının çevirisidir. Türkçeye “Galaktik yıl”, “Galactic dönüş” ya da “Galaktik rotasyon” tamlamalarıyla çevrilebilen bu yapıyı tabloya göre 5 öğrenci “galaktik kesim”, “galaktik çağ” ve “galaktik devir” gibi yapılarla çevirerek metinlerarasılık özelliği taşıyan bu göndermeyi doğru çözümleyememiştir. 7 öğrenci ise “galaktik

yıl”, “galaktik rotasyon” ve “galaktik dönüş” gibi karşılıklar kullanarak çift kodlama işlemlerinde başarılı olmuşlardır.

Tabloya göre, incelenen üç metinlerarası göndermenin çift kodlamasında öğrencilerin büyük çoğunluğunun (22) başarılı olduğu, diğerlerinin de (14) çift kodlamada tam bir başarı sağlayamadığı anlaşılabılır.

5.2.3.3. Araştırmacı Gözlem Raporu

07.12.2015 ve 14.12.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *They're Made out of Meat* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle eserin başlığından başlayan öğrenciler başlığın kendilerinde neler uyandırdığını sınıfta paylaşmışlardır. Başlığı göz önünde bulundurarak öğrencilerin çoğunluğu yapıtın konusunun bilimkurgu olduğunu belirtmişlerdir. Başlıkla ilgili düşüncelerini ortaya koyduktan sonra, öğrencilerden metne göz gezdirmeleri ve konuyu tahmin etmeleri istenmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilere metnin tamamını okumaları ve çözümlemeleri için süre verilmiştir. Öğrenciler metni okuduktan sonra olay örgüsünü incelemiş, metinde yer alan göstergeler üzerine fikir alışverişi yapmış ve yazarın fazlaca tekrar ve kısa cümleler kullanmasının dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken karşılaşılabilecekleri olası problemleri not etmeleri istenmiş ve bu problemler Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplandırılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu deyimlerin, konuşma dilinde kullanılan ifadelerin ve metinlerarasılık özelliği taşıyan göstergelerin çevirisinde zorluk yaşayacaklarını belirtmiş, bu problemleri minimum düzeye indirmek için birtakım stratejiler belirlemiştir. Özgün metinde geçen deyimler ve konuşma dilinde kullanılan ifadelerin çevirileri için anlamına göre çeviriyi benimseyen öğrencilerin; metinlerarasılık özelliği taşıyan göstergelerin çevirisi için dış kaynaklara başvurarak ansiklopedik bilgilerini geliştirme yoluna gittikleri gözlemlenmiştir.

5.2.3.4. Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları

Araştırmacı gözlem raporlarını doğrulamak için öğrencilerden alınan katılımcı teyit rapor örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Ç1: “Eseri çevirmeden önce birkaç kez okudum. Zorluk yaşayacağım noktaları belirledim ve çözüm yolları düşündüm. “Omigod” kelimesinin çevirisinde

zorlanacağımı anladım ve bu kelimeyi metnin yapısı dâhilinde düşündüm. Karşılık olarak da metin bilimkurgu metni olduğu için “yüce galaksiler adına” gibi bir cümle düşündüm. Sonuçta, diyaloglar iki uzaylı arasında geçiyor, “aman tanrım” gibi bir yapı sözcüğü sözcüğüne çeviri olacağı için bundan kaçındım. İkinci olarak da matinerarasılığın etkili olduğu sözcüklerin çevirilerinde problem yaşadım. Bu kelimeleri doğru çevirmek için uzayla ilgili bazı araştırmalar yapmam gerekti.”

Ç7: “Intelligence” kelimesi dilimize genelde zeka olarak çevrilmişse de bu metinde akıl sahibi varlıklar kastedildiği için “âkil” kelimesini kullanmayı uygun gördüm. Ayrıca Türkçe’nin kelime bakımından bazı nüansları yakalayacak zenginlikte olmaması da “meat” kelimesini “et” olarak çevirmeme sebep oldu. “Flesh” ve “meat” arasındaki farkı dilimizde yakalayamadığımız için sadece “et” olarak bırakmak zorunda kaldım. Kelime kalabalığından kaçınarak aynı anlamı verebilmek açısından birkaç Arapça kökenli kelime kullanmak durumunda kaldım, “münasip”, “ikame”, “âkil” gibi.”

Ç10: “Daha bunu çevirmeye başladığım ilk kelimedden beri metni çevirdiğim dilin kelime bakımından yetersiz kaldığını düşünüp durdum. Daha doğrusu kelimeye bulduğum karşılık bir türlü aklıma yatmadı. Ayrıca bunu çevirirken kelime bazında bilim kurgu açısından biraz geri kaldığımı anladım, metinlerarası olan bazı sözcükleri doğru şekilde çevirmem için araştırma yapma gereği hissettim. Sonuçta, Eco da göstergebilim kuramında ansiklopedik bilginin önemine vurgu yapmakta. Güzel ve değişik bir metindi. İçinde geçen o çekiştirmeli konuşma tarzını korumaya çalıştım. Genel olarak bunu çevirirken zorlandım ama özellikle o öbür canlı türlerinden bahsettiklerinde iyice beynimi zorladım ve farklı karşılıklar bulmaya çalıştım.”

5.2.4. *The Star* Başlıklı Kısa Öykünün Uygulanması

The Star başlıklı anlatının uygulanmasıyla ilgili olarak ilk aşamada Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi yapılacak; ikinci aşama olarak da öğrencilerden elde edilen çeviri metinler çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları altında incelenecektir. Son olarak araştırmacı gözlem raporlarına ve katılımcı teyidi olarak öğrencilerin çeviri süreci ile ilgili raporlarına yer verilecektir.

5.2.4.1. *The Star*'ın Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi

The Star başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının yalınlaştırılmış hali ile göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda Tablo 5.18'de sunulmuştur.

Tablo 5.18: *The Star*'da Fabula ve Intreccio Düzlemleri

<i>The Star</i>'da Kesit Başlıkları	FABULA	INTRECCIO
Odasına Kapanan Yıldız	Yıldız kendini odasına hapsedmiştir. Yardımcıları, menajeri ve anne babası odasından çıkması için yalvarırlar. Babası dayanamaz ve odasının kapısını kırar, yıldızı dışarı çıkarır. Anne ve babası ülkedeki sorunları anlatır ve artık dışarıdaki normal hayatın eskisi gibi olmayacağını söylerler. Ancak kendisi bir yıldız olduğunu söyler ve anlatılanlara asla inanmak istemez.	Dünyanın yavaş yavaş sonunun geldiğiyle ilgili tasvirler, yıldızın odasında yatağa gömülmüş halde yatması ve dışarı çıkmak istememesinin sunuluşu, odasından zorla çıkarılan yıldızın anlatılanlara inanmamakta direnç göstermesinin anlatılması.
Radyodaki Gerçek	Babasının isteği üzerine Yıldız radyoyu AM kanalına çevirir, ev halkının radyodan arabalarında ölü bulunan insanlarla çevreye yayılan hastalık hakkında haberleri dinlerken Yıldız anlatılanlara inanmadığını söyler.	İki gün sonra yıldızın anne babasının su stoku yapmasının anlatılması, dış dünya ile iletişim sağlayan tek şeyin radyo olduğunun belirtilmesi.
Elektrik Kesilince	Elektrik kesintisinin yaşanmasıyla yıldız özel günlerde kullanmak için aldığı kokulu mumları yakar, sınırlı sayıda üretilmiş olan pembe ojesini sürmeye başlar, bir yandan da radyoda Detroit ve Chicago kıyılarının hasar gördüğünü ve radyasyonun hızla batıya doğru ilerlediğini anlatan spikeri dinlerler. Evde yıldız hariç herkes telaş halindedir. Yıldız yanlışlıkla oje şişesini devirir ve sınırlı sayıda üretilen ojesi beyaz halıya dökülür.	Elektrik kesintisinin yaşanması, babasının yıldız radyonun pilini gereksiz yere harcamaması gerektiğini söylemesi.

Tablo 5.18 - devam

Sabah Olunca	Yıldızın babası annesinin çok hasta olduğunu söyler. Yıldız gözlerini devirerek mide yatıştırıcı almalarını söyler. Yıldız anne babasının yanından ayrılır ve odasına çekilir.	Yıldızın anne babasının öleceğini düşünüp onu yalnız bırakacakları düşüncesiyle içine kapanmasının anlatılması. Odasının camından bahçeye bakması ve dışarıda ölüme dair herhangi bir belirtinin olmamasının tasviri.
Öğlen Olunca	Yıldızın zamanında kazandığı altın plakları ve Grammy ödüllerini alıp odasına gitmesi. Babasının git gide kısılan bir sesle yıldızla seslenmesi. Yıldızın ödülleri sarılıp yatağa girmesi ve battaniyesini kafasına kadar çekmesi.	Yıldızın zamanında kazandığı ödüllerin üzerinde yazan ismine bakması. Bu kadar kısa sürede üne kavuşmuş birisi olarak her şeyin bitme noktasına gelmesini kabul edemeyişinin betimlenmesi.
Ertesi Gün		Ertesi güne dair Yıldız'ın uyanınca her şeyin düzeleceğini düşünmesi, bir TV programına çıkacağını hatırlaması ve yardımcılarının onu arayıp uzun bir süre iletişim kurmadıkları için ondan özür dileyebileceklerini düşünmesi. Yarından itibaren hayatına tekrar bir Yıldız olarak devam edeceğini umması.

The Star başlıklı kısa öykünün Fabula düzlemi Tablo 5.18'e göre şu şekildedir: Yıldız'ın kendini odasına hapsedmesi; yardımcılarının, menajерinin ve anne babasının odasından çıkması için yalvarmaları; babasının dayanamayıp yıldızın odasının kapısını kırması ve yıldızı dışarı çıkarması; anne ve babasının ülkedeki sorunlardan bahsetmesi ve artık dışarıdaki normal hayatın eskisi gibi olmayacağını söylemeleri; yıldızın annesinin yeni albüm çalışmasının olmayacağını ve ülkedeki bombalamalardan dolayı dünyanın sonunun geldiğini ifade etmesi ve babasının da her tarafa radyasyon yayıldığını anlatması ancak kızın bir yıldız olduğunu söylemesi ve anlatılanlara asla inanmak istememesi; babasının isteği üzerine yıldızın radyoyu AM kanalına çevirmesi, ev halkının radyodan arabalarında ölü bulunan insanlarla çevreye yayılan hastalık hakkında haberleri dinlerken yıldızın anlatılanlara inanmadığını belirtmesi; elektrik kesintisinin yaşanmasıyla yıldızın özel günlerde kullanmak için aldığı kokulu mumları yakması, sınırlı sayıda üretilmiş olan pembe ojesini sürmeye başlaması, bir yandan da anne ve babasının radyoda Detroit ve Chicago kıyılarının hasar gördüğünü ve radyasyonun hızla batıya doğru ilerlediğini

anlatan spikeri dinlemeleri; evde yıldız hariç herkesin telaş halinde olması; yıldızın yanlışlıkla oje şişesini devirmesi ve sınırlı sayıda üretilen ojenin beyaz halıya dökülmesi; yıldızın babasının eşinin çok hasta olduğunu söylemesi ve yıldızdan yardım beklemesi; yıldızın gözlerini devirerek her ikisinin de mide yatıştırıcı almalarını önermesi; yıldızın anne babasının yanından ayrılması ve odasına çekilip zamanında kazandığı altın plakaları ve Grammy ödülleri alıp odasına gitmesi; babasının git gide kısılan bir sesle yıldıza seslenmesi; kızın her şeyi duymazdan gelip ödülleri sarılıp yatağa girmesi ve battaniyesini kafasına kadar çekmesi ve böylece yatması öykünün Fabula düzlemini (öykü) oluşturur.

The Star başlıklı kısa öyküsünün Intreccio düzlemi Tablo 5.18'e göre şu şekildedir: Dünyanın yavaş yavaş sonunun geldiğiyle ilgili tasvirler; yıldızın odasında yatağa gömülmüş halde yatması ve dışarı çıkmak istememesinin sunulduğu; odasından zorla çıkarılan yıldızın anlatılanlara inanmamakta direnç göstermesinin anlatılması; iki gün sonra yıldızın anne babasının su stoku yapmasının anlatılması, dış dünya ile iletişim sağlayan tek şeyin radyo olduğunun belirtilmesi; elektrik kesintisinin yaşanması; babasının yıldızın radyonun pilini gereksiz yere harcamaması gerektiğini söylemesi; yıldızın anne babasının öleceğini düşünüp onu yalnız bırakacakları düşüncesiyle içine kapanmasının anlatılması; odasının camından bahçeye bakması ve dışarıda ölümüne dair herhangi bir belirtinin olmamasının tasviri; yıldızın zamanında kazandığı ödülleri üzerinde yazan ismine bakması ve bu kadar kısa sürede üne kavuşmuş birisi olarak her şeyin bitme noktasına gelmesini kabul edemeyişinin betimlenmesi; ertesi güne dair yıldızın uyanınca her şeyin düzeleceğini düşünmesi; bir TV programına çıkacağını hatırlaması ve yardımcılarının onu arayıp uzun bir süre iletişim kurmadıkları için ondan özür dileyebileceklerini düşünmesi ve yarıdan itibaren hayatına tekrar bir yıldız olarak devam edeceğini umması öykünün Intreccio oluşturmaktadır.

5.2.4.2. *The Star*'ın Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu alt başlıkta *The Star* başlıklı kısa öykünün çeviri metinleri Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'ndeki 'çeviride kayıplar/kazançlar', 'çevirideki göndergeler' ve 'metni görebilme' başlıklarına göre ele alınıp incelenecektir.

Çeviride Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.19: *The Star*'ın Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	The television stations are all color bars and static.	Ç2: Televizyon kanalları renkli çubuklarla doluydu veya karıncalıydı. Ç3: Televizyon kanallarının hepsi renkli çubuklar ve karıncalarla doluydu. Ç4: Tüm televizyon kanalları renkli barlar ve karıncadan ibaretti. Ç7: Televizyon kanallarında sadece sabit renkli çubuklar vardı. Ç8: Televizyon istasyonları renk barları ve statikten ibaret. Ç9: Televizyon istasyonlarının hepsi renk çubuklu ve parazitliydi. Ç11: Televizyon istasyonları hepsi renk çubuğu ve statiktir. Ç12: Televizyon istasyonları statik ve renk çubuğunu gösteriyor.	Uzlaşma noktası yok
		Ç6: Televizyon kanallarının hiçbirini çekmiyordu. Ç10: Televizyonda hiçbir kanalda yayın yoktu. Ç1, Ç5: Televizyon kanallarının hepsi karıncalıydı.	Etkileme
	You were supposed to debut your new fragrance next month to coincide with the release of your latest album.	Ç1: Çıkacak yeni albümünle birlikte piyasaya süreceğin parfümün hakkında konuşacaktın. Ç2: Yeni parfümünün tanıtımı ve son albümünün çıkışı birbirine denk gelecek şekilde sonraki aya ayarlamıştın. Ç6: Önümüzdeki ay yeni parfüm markanı televizyonda sahneye çıkıp yeni albümünün çıkışıyla kesistirmen gerekiyor! Ç9: Gelecek ay yeni kokunuzla beraber çıkacak olan en son albümünü halkın karşısına çıkarmakla yükümlü olmalıydın. Ç10: Son çıkan albümünle örtüşsün diye yeni çıkan parfümünü tanıtacaktın. Ç11: Gelecek ay ilk kez sahneye çıktığını ve son albümünün piyasaya çıkmasının aynı zamana denk geldiği farz et.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.19 - devam

		Ç3: Sonraki ay son albümünün çıkış tarihine denk gelen yeni parfümünün çıkışını yapman bekleniyordu. Ç4: Gelecek ay son albümünle çıkışı keşişen parfümünün tanıtımını yapman gerekiyor. Ç5: Son albümünün çıkışıyla aynı anda yeni parfümünü ilk defa vitrine çıkarman gerekiyordu. Ç7: Gelecek ay son albümünün çıkışına denk gelen yeni parfümünün tanıtımını yapman gerekiyordu. Ç8: Yeni parfümünü sonraki ay yeni albümünün çıkışıyla birbirine denk getirecektin. Ç12: Yeni çıkan albümünü, yeni parfümünle denk getirerek tanıtacaktın.	Etkileme
	Two days later, your mother and father are discussing survival.	Ç1: İki gün sonra annen ve baban hayatta kalma çabaları içindeydiler. Ç4: İki gün sonra annen ve baban hayatta nasıl kalınabileceğinden bahsediyordular. Ç8: İki gün sonra annen ve baban hayatta kalmak hakkında konuşuyordular. Ç10: İki gün sonra, annen ve baban nasıl hayatta kalınabileceğini konuşuyorlar. Ç12: İki gün sonra annen ve baban hayata kalmayı konuşuyordu.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: İki gün sonra, annen ve baban hayatta kalmaktan bahsediyordular. Ç3: İki gün sonra, annen ve baban hayatta kalma konusunda tartışıyorlardı. Ç5: İki gün sonra, annen ve baban hayatta kalabilmek üzerine tartışıyorlardı. Ç6: İki gün sonra, ailen nasıl hayatta kalacağınızı tartışıyorlardı. Ç7: İki gün sonra, annen ve baban hayatta kalmayı tartışıyorlardı. Ç9: İki gün sonra, annen ile baban hayatta kalma ile ilgili tartışıyorlardı. Ç11: İki gün sonra, annen ve baban hayatta kalma üzerine tartışıyorlardı.	Ekleme ve Doğaçlama

Çevirmen adayı öğrenciler için özgün metinde ve çeviri metinde sorun yaratacak noktalar önceden belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne

yönelik öğrencilerin çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfında, ekleme ve doğaçlama ile etki izlencelerini uzlaşma noktaları olarak belirlediği anlaşılabılır. Tablo 5.19'a göre öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen ilk nokta "The television stations are all color bars and static." cümlesinin çevirisidir. Türkçeye "Televizyon kanallarının hiçbirinde yayın yok" cümlesiyle aktarılabilen bu cümlemin çevirisinde öğrencilerden 8'inin bu cümleyi sözcüğü sözcüğüne çevirmeye çalıştığı için metinle uzlaşım sağlayamadığı gözlemlenirken; 4 öğrencinin metinle işbirliği sağlayarak söz konusu cümleyi çeviri metinlerine işlevsel eşdeğerliği koruyarak aktardığı ve anlaşılmaktadır.

Öyküde problem yaratacağı düşünülen ikinci noktanın "You were supposed to debut your new fragrance next month to coincide with the release of your latest album." cümlesi olduğu düşünülebilir. Türkçede "Gelecek ay yeni parfümünün tanıtımıyla son albümünün çıkışını aynı zamana getirecektin" cümlesiyle karşılık bulabilecek bu cümleyi öğrencilerden 5'i işlevsel eşdeğerliği gözetmiş ve özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerde de yaratabilmiştir. Öğrencilerin 7'si ise metinle işbirliğine girememiş ve bir uzlaşım noktası yakalayamamıştır. Çeviri metinler göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin bu cümleyi Türkçeye aktarmakta başarısız olduğu sonucuna varılabilir.

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar uzlaşma sınıfı altında incelenmesi gerekli görülen başka bir durum "Two days later, your mother and father are discussing survival." cümlesinin çevirisidir. Çevirideki Kayıplar/Kazançlar sınıfı altında öğrencilerin çeviri metinleri incelendiğinde 5 öğrencinin metinle uzlaşma sağlayamadığı ve çeviri metinlerine özgün metinde yaratılmış etkiyi taşıyamadıkları görülürken, 7 öğrencinin ise etki uzlaşma noktasını tercih ederek işlevsel eşdeğerliği çeviri metinlerine aktardıkları anlaşılabılır. Bu bağlamda, çevirmen adayı olan öğrencilerin hem özgün metne bağlı kaldığı hem de olası bir anlam kaybını önledikleri sonucuna varılabilir.

Özgün metinde sorun yaratacağı düşünülen noktalar ve öğrencilerin çeviri metinleri göz önünde bulundurulduğunda araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun belirlenen göstergelerin çevirisinde uzlaşma izlencesi belirleyebildiği ve büyük ölçüde başarılı çeviriler yaptığı tespit edilmiştir.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.20: *The Star*'ın Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	This will all blow over in a few days.	Ç6: Bu iş birkaç güne tamamlanacak. Ç9: Birkaç gün içerisinde bu olanlar ortadan kalkacak.	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Bu durum birkaç gün içinde sona erecek. Ç2: Birkaç gün içinde herşey yoluna girecek. Ç3: Herşey birkaç gün içinde geçecek. Ç4: Bütün bunlar birkaç gün içinde geçecek. Ç5: Herşey bir veya iki gün içerisinde son bulacak. Ç7: Bunların hepsi birkaç gün içinde geçip gidecek. Ç8: Bütün bunlar birkaç gün sonra sona erecek. Ç10: Herşey birkaç güne kalmaz düzelecek. Ç11: Birkaç gün içinde her şey düzelecek. Ç12: Birkaç güne herşey geçecek.	Göndergesel Eşdeğerlik
	No one messes with LA.	Ç5: LA' e kimse ilişemeyecek. Ç8: Kimse Los Angeles ile aşık atamaz. Ç11: Hiç kimse Los Angeles'la ilgilenmez.	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Kimse Los Angeles'a dokunmayacak. Ç2: Kimse LA'a bulaşamaz. Ç3: Los Angeles'a kimse bulaşamaz. Ç4: Hiç kimse LA'ya el süremez. Ç6: Kimse Los Angeles'a bulaşmaz. Ç7: Kimse Los Angeles'a bulaşamaz. Ç9: Hiçbir insan Los Angeles'a dokunmaz. Ç10: Kimse elini LA'e süremez. Ç12: Kimse Los Angeles'a dokunmaz.	Kilit gönderge
	He sounds sick.	Ç1: Hasta sesini duydun. Ç3: Sesi berbat halde. Ç10: Halsiz gibi. Ç11: Sesi kötü geliyor.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç4, Ç8, Ç12: Sesi hasta geliyor. Ç5: Sesi, hasta gibi çıkıyor. Ç6: Sesi çok hasta geliyor. Ç7, Ç9: Sesi hasta gibi geliyordu.	Göndergesel Eşdeğerlik

Tablo 5.20'ye göre çevirideki göndergeler sınıfı kapsamında, kısa öyküde belirlenen ve Türkçeye çevirisinde öğrenciler için problem yaratacağı düşünülen göstergeler doğrultusunda öğrencilerin çeviri metinlerinde kullandıkları uzlaşma izlencelerinin göndergesel eşdeğerlik ve kilit göndergeler olduğu anlaşılmaktadır.

Özgün metinde öğrenciler için zorluk yaratacağı düşünülen ilk gösterge Türkçede “Birkaç gün içinde her şey düzelecek” yapısıyla karşılanabilen “This will all blow over in a few days” cümlesidir. Tabloya göre öğrencilerin 2'si yapıyı Türkçede geldiği anlamın dışına çıkarak çevirdiklerinden dolayı bir uzlaşma izlencesi sağlayamamıştır. Öğrencilerin 10'u ise “This will all blow over in a few days” cümlesi metinle işbirliği sonucu göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlencesine göre doğru şekilde Türkçeye kazandırmıştır.

Çeviride problem teşkil edeceği düşünülen diğer yapı “No one messes with LA.” önermesidir. “Kimse Los Angeles'a dokunamaz” cümlesiyle Türkçeye çevrilebilen bu yapıyı 3 öğrenci metinle işbirliği kuramayıp ve “mess with” yapısının asıl anlamı dışında kullanıldığını fark edemeyip bir uzlaşma noktası sağlayamamış ve Türkçeye doğru şekilde aktaramamıştır. Detay anlam taşıyan bu anlambirimciğin Türkçeye çevirisini 9 öğrenci ise kilit gönderge uzlaşma izlencesi ile doğru şekilde yapabilmıştır.

Tabloya göre “He sounds sick” olarak özgün metinde kullanılan ve Türkçede “Sesi hasta gibi geliyordu” olarak ifade edilebilen bu önermenin çevirisinde 4 öğrenci bir uzlaşma izlencesi belirleyememiş ve Türkçeye doğru bir çeviri yapmada başarısız olmuşken, 8 öğrenci bu yapıyı göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlencesiyle doğru çözümleyerek çeviri metinlerinde bu önermenin anlam değerini koruyabilmiştir.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun belirlenen göstergelerin çevirisinde uzlaşma izlencesi belirleyebildiği ve büyük ölçüde başarılı çeviriler yaptığı tespit edilmiştir.

Metni Görebilme

Tablo 5.21: *The Star*’ın Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme	Last Christmas	Ç2, Ç3, Ç4: Geçen yılbaşı	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç5, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12: Geçen Noel Ç6: Geçtiğimiz Noel	Metinlerarası Göndermeler
	pepto	Ç1, Ç3, Ç5: ilaç Ç6: Ç9, Ç10: pepto Ç11: - Ç12: petokokus	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç4, Ç7: mide ilacı Ç8: Rennie	Metinlerarası Göndermeler
	Tomorrow you'll be on the Tonight Show.	Ç1: Yarın Sohbet Programına çıkıyorsun Ç2: Yarın, akşam şovunda televizyona çıkacaksın. Ç4: Yarın televizyona çıkacaksın. Ç6: Yarın o programda olacaksın.	Uzlaşma noktası yok
		Ç3, Ç7, Ç11, Ç12: Yarın Tonight Show’da olacaksın. Ç5, Ç10: Yarın Tonight Show’a çıkacaksın. Ç8, Ç9: Yarın Tonight Show’dasın.	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli’nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme/Fark edebilme basamağında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler metinlerarası göndermeler izlencesine göre incelenmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme kapsamında problem teşkil eden ilk nokta “Last Christmas” yapısının çevirisinde görülmektedir. Hz. İsa’nın doğumunun kutlandığı Noel günü anlamına gelen ve Türkçeye “Geçen Noel” yapısıyla aktarılması gereken bu önermeyi 9 öğrenci doğru şekilde aktarabilmişken 3 öğrenci “Geçen yılbaşı” tamlamasıyla aktararak metinlerarasılık özelliği taşıyan bu yapıyı doğru çözümleyememiş ve metinlerarası bağı kuramamıştır.

Özgün metinde bir mide ilacı olan “pepto” sözcüğünün çevirisinin araştırmaya katılan öğrenciler için zorluk yarattığı gözlemlenmiştir. 7 öğrenci bu ilacı “pepto”, “ilaç” ve “petokokus” gibi göstergelerle karşılamaya çalışmış ve metinlerarası bağı

kurmada başarısız olmuşken 1 öğrenci bu sözcüğe çeviri metninde hiçbir şekilde yer vermemiştir. 3 öğrenci bu yapıyı “mide ilacı” olarak, 1 öğrenci de Türkiye’de yaygın kullanılan mide ilacı olan “Rennie” şeklinde çevirmeyi tercih etmiş ve metinlerarasılık bağı kurabilmişlerdir.

Özgün metinde metinlerarası göndermelerde uzlaşma izlencesinin sağlanmasında zorluk yaratan son gönderme “Tomorrow you’ll be on the Tonight Show.” cümlesidir. Tonight Show 1954 yılından beri Amerika Birleşik Devletleri’nde yayınlanan bir gece yarısı talk show programıdır. Ayrıca ülkemizde de yabancı yayın yapan kanallar tarafından da yayınlanmaktadır. Tablo 5.21’e göre bu cümleyi 4 öğrenci doğru çevirememiş ve metinlerarası bağı kuramamışken, 8 öğrenci “Tonight Show” yapısını Türkçeye aktarmış ve metinlerarasılık bağı sağlayabilmiştir.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan incelemeye göre öğrencilerin büyük çoğunluğu metinlerarası göndermeleri fark edebilmiş ve çeviri metinlerinde bu göndermeleri doğru şekilde karşılayabilmiştir.

5.2.4.3. Araştırmacı Gözlem Raporu

21.12.2015 ve 28.12.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *The Star* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle eserin başlığından başlayan öğrenciler başlığın kendilerinde neler uyandırdığını sınıfta paylaşmışlardır. Eserin başlığından yola çıkarak yapılan yorumların öykünün bir TV starı ya da uzayda bulunan bir yıldız olduğu gözlemlenmiştir. Başlığı göz önünde bulundurarak öğrencileri eserin konusunun ya bir kişi ya da gök cismi hakkında olabileceğini belirtmişlerdir. Başlıkla ilgili düşüncelerini ortaya koyduktan sonra, öğrencilerden metne göz gezdirmeleri ve konuyu tahmin etmeleri istenmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilere metnin tamamını okumaları ve çözümlemeleri için süre verilmiştir. Öğrenciler metni okuduktan sonra olay örgüsünü incelemiş, metinde yer alan göstergeler üzerine fikir alışverişi yapmış ve yazarın eseri kaleme alırken ikinci tekil kişi zamirini kullanmasının dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken karşılaşılabilecekleri olası problemleri not etmeleri istenmiş ve bu problemler Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplandırılmıştır. Öğrencilerin büyük kısmı deyimler ve konuşma dilinde kullanılan göstergelerin çevirisinde zorluk yaşayacaklarını belirtmiş; bu problemleri en aza indirmek için

birtakım stratejiler belirlemiştir. Özgün metinde geçen deyimlerin çevirileri için öğrencilerin Türk kültürünü ve Türkçe dil özelliklerini göz önünde bulundurdıkları ve anlamına göre çeviri yapmayı tercih ettikleri kanısına varılmıştır.

5.2.4.4.Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Raporları

Araştırmacı gözlem raporlarını doğrulamak için öğrencilerden alınan katılımcı teyit rapor örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Ç2: “Bu hikayede geçen “star” kelimesini Türkçe’de bu anlamda kullanılan “yıldız, ünlü” kelimelerinin kullanımıyla bağdaştırmadığım için değiştirmedim. Metnin ortamını, hedef dile aktarmak açısından baştan kurgulayabilme olanağım vardı ancak, metnin çevirisini hedef dilde anlaşılabilirliği konusunda bir zorluk oluşturacağını sezmediğim için kaynak dile sadık kalarak yaptım.”

Ç7: “Hikaye, dışarıdan bir gözlemci tarafından hikayenin ana kahramanına anlatılıyor. Bu yüzden ben de çevirimde hikaye kipini kullanmayı tercih ettim. “LA” kısaltmasının Türkçe’de aynı etkiyi uyandırmayacağını düşündüğümünden kısaltmayı açarak “Los Angeles” olarak kullandım. “Motherfucker” kelimesinin dilimizde tam bir karşılığı olmadığından ve İngilizce’de alelade bir küfür kalıbı olduğundan, bu kelimeyi “sövdü” olarak çevirdim.”

Ç9: “Bu çeviriyi yapma esnasında iki dil arasındaki bazı kısımlarda yer alan söz kalıplarını erek dile uyarlamak için yerelleştirme ve metinlerarasılık ilkelerine bağlı olarak kullandım. Bunun dışında çeviri sürecinde kaynak metinde bazı tekrarlama özelliğiyle de karşılaşırız. (ses tekrarı gibi özellikler). Bazı gizli mesajlar da içermektedir.”

Ç10: “Metni çevirirken zorlandığım kısımlar olsa bile yapması zevkliydi. Kullanılan dil zor olarak nitelendirilemese de, bazı yerleri daha güzel bir şekilde aksın diye ayarlamalar yapmaya çalıştım. Tek düze olmasını istemiyordum metnin, çünkü okurken öyle bir his vermiyordu ve o hissi korumak için bir şekilde bu metnin akmasını sağlamaya çalıştım. Zorlandığım kısımlardan biri, metnin içerisinde olan argo kelimeleri ya da küfürün geçtiği o yerleri yazarken oldukları gibi mi yazayım yoksa kısaltma yaparak geçiştireyim mi oldu. İlk başta yaparken vardığım kararda onları kısaltarak yazmak oldu. Ama daha sonradan metnin hangi yaş için ve neden yazıldığına baktığımda kendimi rahat hissetmesem de oldukları gibi yazmaya karar

verdim o sözcükleri. Sonuçta bu metni çevirirken tekrar yazıyor olabilirim, ama bu metni asıl yazan onları öyle yazmaya karar verdiği için onun kararına saygılı olabilmek için takmamaya karar verdim. Bazı isimleri oldukları gibi bıraktım. Metinle kendimce bir pazarlık yaptım, Eco'nun dediği gibi. Sonuçta çeviri eyleminde bir miktar kayıp da oluyor kazanım da.

Zorlandığım bir başka kısımda kültür açısından "God" geçen yerde "Allah" değil de "Tanrı" diye yazma kararı almamdı. Çünkü çeviri yaparken kültürü göz önüne alıyor olabiliriz ama sonuçta çevirdiğimiz metin çevrilen kültüre yönelik yazılmamıştır ve dolayısıyla o kadar da 'yerelleştirme' yapmak istemedim.”

5.3. Sontest Olarak Çevirmen Adayı Öğrencilerin Çeviri Metinlerinin Değerlendirilmesi

Bu başlık altında çevirmen adayları olan öğrencilerin sontestten elde edilen verileri sunulacaktır. Bu bağlamda, öncelikle öğrencilerin eğitim aldıktan sonra Eco göstergebilimiyle ilgili seviyelerini belirlemek amacıyla uygulanan Düzey Belirleme Testinin sonuçlarına, ardından öğrencilerin çeviri metinlerinin değerlendirilmesine yer vermenin yerinde olacağı düşünülebilir. *A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile göstergebilimsel çözümlemesine daha önce yer verildiği için bu bölümde tekrar bir çözümlemeye gerek görülmemiştir. (*A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öykünün Metinsel İşbirliği Şemasının Yalınlaştırılmış Hali ile Göstergebilimsel Çözümlemesi için bkz. Tablo 5.1)

5.3.1. *A Most Parisian Episode* Başlıklı Kısa Öykünün Çeviri Metinlerinin Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli ile Değerlendirilmesi

Bu başlık altında öğrencilerden elde edilen çeviri metinler çeviride kayıplar/kazançlar, çevirideki göndergeler ve metni görebilme başlıkları altında incelenecektir. Son olarak elde edilen bulgular yorumlanacak ve öğrencilerin sontest sonuçlarına ulaşılabilecektir.

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar

Tablo 5.22: *A Most Parisian Episode*'un Çevirisinde Kayıplar/Kazançlar

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Kayıplar/Kazançlar	A Most Parisian Episode	Ç1: Tam Bir Aptalın Günlüğü Ç2: En Çakal Bölüm Ç6, Ç10: -	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: En Parisvari Bir Kısım Ç4: Çok Parizyen Bir Bölüm Ç5: Paris Rahiyası Ç7: Paris Kokan Bir Bölüm Ç8: Oldukça Parisli Bir Bölüm Ç9: En Parisli Bir Bölüm Ç11: Çok Parisvari Bir Hikaye Ç12: Parisli Bir Hikaye	Ekleme ve Doğaçlama
	Naturally, they had married for love.	Ç1: Aslında, ruh eşiydiler.	Uzlaşma noktası yok
		Ç2: Doğal olarak, sevgi izdivacı idi onların ki... Ç3: Elbette aşk evliliği yapmışlardır. Ç4: Elbette sevdalanıp evlenmişlerdi. Ç6: Doğal olarak, aşk evliliği yapmışlardı. Ç5: İşin özü, bu bir sevda evliliği idi. Ç7: Elbette bu bir izdivaç-ı sevda idi. Ç8: Doğal olarak aşk evliliği yapmışlardı. Ç9: Haliyle, aşk evliliği yaptılar. Ç10: Pek tabii sevdalanıp evlendiler. Ç11: Haliyle aşk evliliği yapmışlardı. Ç12: Doğal olarak aşk ile dest-i izdivaç yaptılar.	Etkileme
	...-pigs that they were!	Ç1: İki yaşlı bunak Ç2, Ç3: Bu iki domuz Ç6, Ç7: Tam domuzdular. Ç11: -	Uzlaşma noktası yok
		Ç5: Katır gibi serkeş olan bu meftunlar Ç4, Ç9, Ç12: Bu hınzırlar Ç8: Bu iki keçi Ç10: Bu iki saf	Ekleme ve Doğaçlama
	In which the plot thickens.	Ç4: Hikayenin sarpa sardığı an. Ç5: Bu bölümde işler sarpa sarıyor. Ç7: İşlerin sarpa sardığı bölüm.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.22 - devam

		Ç1: Hikaye derinleşir. Ç2: Konu burada derinleşiyor. Ç3: Hikayenin derinleştiği yer. Ç6: Hadisenin derinleştiği yer. Ç8: Konunun derinleştiği bölüm. Ç9: Bu bölümde olay derinleşiyor. Ç10: Böylelikle hikaye derinleşir. Ç11: Hikâye burada derinleşmektedir. Ç12: Ve konu derinleşir.	Ekleme ve Doğaçlama
--	--	--	--------------------------------

Özgün metinde çevirmen adayı öğrenciler için sorun yaratacak noktalar önceden belirlenmiştir. Kendilerinden temin edilen çeviri metinlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucu bu noktaların çözümüne yönelik öğrenciler tarafından çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfında, ekleme ve doğaçlama ile etki izlencelerinin uzlaşma noktaları olarak belirlendiği görülmektedir.

Özgün metinde sorun yaratacağı düşünülen ilk noktanın eserin başlığı olan “A Most Parisian Episode” tamlaması olduğu düşünülebilir. Tabloya göre çevirmen adayı olan öğrencilerden 2’si başlığı çevirmemiştir. 2 öğrenci ise özgün metnin başlığında sunulan anlam evreninin dışına çıkmış ve başlığın çevirisinde başarısız olmuşlardır. 8 öğrenci başlıktaki sözcüklerden bir ya da birkaçını değiştirerek, metne bağlı kalarak ve olayın gizemini koruyarak ‘ekleme ve doğaçlama’ izlencesini kullanmayı tercih etmiştir.

Öyküde problem yaratacağı düşünülen ikinci noktanın “Naturally, they had married for love” cümlesi olduğu düşünülebilir. Türkçeye “Haliyle, aşk evliliği yapmışlardı” şeklinde çevrilebilen bu cümleyi öğrencilerden 11’i işlevsel eşdeğerliği gözeterek özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerde de sağlayabilmiştir. Sadece 1 öğrenci ise metinle işbirliğine girememiş ve bir uzlaşım noktası yakalayamamıştır.

Eserin çevirisinde problem yaratacağı düşünülen diğer bir nokta “... pigs that they were!” cümlesi olduğu varsayılabilir. Tabloya göre çevirmen adayı olan öğrencilerden 6’sı özgün metinde yaratılan anlamı göz önünde bulundurmuş; ekleme ve doğaçlama yoluyla özgün metinde kullanılmayan önermelere yer vererek anlam kaybını en aza indirmişlerdir. Diğer 6 öğrenci ise bu önermeyi Türkçeye anlam evreninin dışına çıkararak çevirdiği için anlam kaybına yol açmış ve metinle işbirliği sağlayamamıştır.

Çevirideki Kayıplar/Kazançlar uzlaşma sınıfı altında incelenmesi gerekli görülen başka bir durum “In which the plot thickens” yapısının çevirisidir. Bu sınıf altında öğrencilerin çeviri metinleri incelendiğinde 3 öğrencinin metinle uzlaşma sağlayamadığı, 9 öğrencinin ise ekleme ve doğaçlama uzlaşma noktasını tercih ederek özgün metinde olmayan önermeleri kullandığı anlaşılabılır. Bu bağlamda, çevirmen adayı olan öğrencilerin hem özgün metne bağlı kaldığı hem de olası bir anlam kaybını önledikleri sonucuna varılabilir.

Çevirideki Göndergeler

Tablo 5.23: *A Most Parisian Episode*’un Çevirisinde Göndergeler

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Çevirideki Göndergeler	when you’ve got Mademoiselle Moreno down pat.	Ç4: Hülya Hanımı incelemeyi bitirince Ç6: Piraye’ye dibin düştüğünde Ç7: Gülbahar Hanımla işin bitince Ç11: Mademosielle Moreno’yu gözetleme işin bittiğinde Ç12: Mademoiselle Moreno’yu ezberleyince	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Maide Hanımı süzmeyi bırakınca Ç2: Mualla Hanımı baştan aşağı süzdükten sonra Ç3: Matmazel Moreno’nun her kıvrımını ezberledikten sonra Ç5: Matmazel Moreno’yu baştan aşağıya süzdükten sonra Ç8: Mahiye Hanımı süzdükten sonra Ç9, Ç10: Moreno Hanımı süzdükten sonra	Göndergesel Eşdeğerlik
	hansom cab	Ç1, Ç2, Ç6, Ç7, Ç9, Ç11: fayton Ç4: at arabası Ç12: taksi	Uzlaşma noktası yok
		Ç3, Ç5, Ç8, Ç10: kupa arabası	Kilit gönderge

Tablo 5.23 - devam

	Marguerite delighted in plucking at Raoul's vanity as at an old, broken-down mandolin.	Ç2: Marguerite Raoul'un yıpranmış bir saz gibi havasının kaçmasını zevkle izledi. Ç4: Marguerite Raoul'un gururunu eski, kullanılmaz haldeki bir sazın telleri gibi koparıırken keyifliydi. Ç6: Marguerite, Raoulun tüm havasını eski, kırık bir mandolinmişçesine darmadağın etti. Ç9: Meryem hoşnutla Raif'in gururunu tıpkı eskimiş, bozulmuş bir mandolin gibi çalıyordu. Ç12: Marguerite Raoul'un havasını tıpkı kırık bir mandolin tellerini çıkarır gibi yolumaktaydı.	Uzlaşma noktası yok
		Ç1: Maide Rıza'nın gururunu bozuk bir tamburu parçalar gibi yerden yere vurmaktan keyif almıştı. Ç3: Marguerite, Raoul'ün havasını bozuk bir enstrümandan gelen sescesine indirmekten oldukça keyif almıştı. Ç5, Ç7, Ç8: Marguerite Raoul'ün gururunu eski kırık bir mandolin gibi yerden yere vurmaktan keyif almıştı. Ç10: Marguerite Raoul'un kibriyle eskimiş, içi geçmiş bir mandolinin tellerini çekiştirirmiş gibi oynamaktan keyif alıyordu. Ç11: Marguerite, Raoul'un gururuyla eski püskü bir mandolini kurcalar gibi oynamaktan mest oluyordu.	Göndergesel Eşdeğerlik
	Raoul bore down on Marguerite, who quickly stopped showing off.	Ç2: Raoul Marguerite'in gösterişini bir anda toz eyledi. Ç4: Raoul gösteriş yapmayı hemencik bırakan Marguerite'in üzerine yürüdü. Ç5: Raoul, fiyakasını anında alt üst eden Marguerite'e karşı güç kullanmaya başladı. Ç10: Raoul Marguerite'in üstüne çöktü, ki o da boy göstermeyi çabucak bıraktı. Ç12: Raoul, hava atmayı hızlıca kesmiş olan Marguerite'nin üstüne iniverdi.	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.23 - devam

		Ç1: Rıza baş kaldırmayı bırakan Maide’yi çoktan alt etmişti. Ç3: Raoul baş kaldırmada kolayca pes eden Marguerite’e karşı galip gelmişti. Ç6: Raoul baskınlığını ilan etti racon kesmeyi çabucak bırakan Merguerite’in üzerinde. Ç7: Raoul, caka satmayı bırakan Marguerite’yi hemen alt etmişti. Ç8: Raoul, karşı gelmeyi birden bırakan Marguerite’nin üstüne iniverdi. Ç9: Raif karşı gelmeyi bırakan Meryem’i alt etti. Ç11: Raoul hamle yapacakken Marguerite aniden başkaldırmayı bıraktı.	Göndergesel Eşdeğerlik
	A word to the wise is sufficient.	Ç1: Bilgeye bir söz yeter. Ç2: Görünen köy kılavuz istemez! Ç6: Akıllı olana bu kadarı fazla bile! Ç11: Akıllı insanlara bir söz yeter	Uzlaşma noktası yok
		Ç3: Arife tarif ne lazım. Ç4, Ç9, Ç12: Anlayana sinek saz. Ç5, Ç7, Ç8, Ç10: Anlayana sivrisinek saz!	Göndergesel Eşdeğerlik

Tablo 5.23’e göre, Çevirideki Göndergeler sınıfı kapsamında, eserde önceden belirlenen ve öğrenciler için zorluk teşkil edebileceği düşünülen önermelerin çeviri metinlerde kilit göndergeler ve göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlenceleri yardımıyla çevrildiği anlaşılabılır.

Bu sınıf kapsamında ele alınacak olan ilk nokta özgün metinde “when you’ve got Mademoiselle Moreno down pat.” olarak kullanılmış önermedir. “Matmazel Moreno’yu baştan aşağı süzdüğünde” şeklinde Türkçeye aktarılabilen bu önermenin çevirisinde tabloya göre 5 öğrencinin bu göstergeyi doğru şekilde çözümleyemediği, 7 öğrencinin ise göndergesel eşdeğerlik uzlaşma izlencesi ile göstergenin anlam değerini koruyabildiği anlaşılabılır.

Çeviri metinlerde sorun teşkil edeceği düşünülen diğer bir durum “hansom cab” göstergesinin çevirisidir. Türkçede dört tekerleği olan, üstü ve yanları kapalı, sürücünün kapalı bölmeden ayrı bir yerde oturduğu at arabası anlamına gelen ve “kupa arabası” göstergesiyle karşılanan bu önermenin çevirisinde öğrencilerden 8’i “fayton”, “at arabası”, “taksi” gibi önermeler kullanarak çeviri metindeki bu kilit

göndergeyle uzlaşma noktası sağlayamamışken 4 öğrenci ise “hansom cab” göstergesinin özgün metinde sahip olduğu detay anlamı göz önünde bulundurmuş ve Türkçeye “kupa arabası” olarak çevirmiştir.

Tabloya göre öğrencilerin çevirideki göndergeler kapsamında zorluk yaşadığı başka bir durum “Marguerite delighted in plucking at Raoul’s vanity as at an old, broken-down mandolin.” cümlesinin çevirisidir. Bu cümlenin çevirisinde 7 öğrenci düz anlam yerine, anlam değerini korumayı tercih etmiş “Marguerite, Raoul’ün gururuyla oynamaktan tıpkı eski püskü bir mandolinle oynarmışçasına zevk alıyordu” önermesinin anlam evrenine yakın bir şekilde çevirmişlerdir. 5 öğrenci ise bu cümlenin göndergesel eşdeğerliğini doğru şekilde çözümleyemediği için metinle bir uzlaşım kurmada başarısız olmuştur.

Çevirideki göndergeler uzlaşma sınıfı kapsamında incelenen diğer bir önerme “Raoul bore down on Marguerite, who quickly stopped showing off.” cümlesidir. “Raoul, gösteriş-rol yapmayı bırakan Marguerite’in üzerinde üstünlük sağladı” cümlesiyle Türkçeye aktarılabilen bu cümleyi 7 öğrenci önermenin anlam evreni sınırı içinde doğru aktarabilmiş (ancak iki öğrenci *racon kesmek* ve *caka satmak* deyimlerinin kullanarak dil düzeyinde sapma yapmışlardır), 5 öğrenci ise metinle işbirliği kuramadığından göndergesel eşdeğerliği doğru sağlayamamıştır.

Tablo 5.23’e göre öğrencilerin çeviri metinlerinde sorun oluşturan son nokta Türkçeye “Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az” olarak aktarılabilen “A word to the wise is sufficient.” deyiminin çevirisidir. 8 öğrenci bu deyim çevirisini gerçekleştirirken anlam değerini göz önünde bulundurarak çevirmiş ve göndergesel eşdeğerliği sağlamıştır. Öğrencilerin 4’ü ise bu deyim çevirisini Türkçeye düz anlamı çevirmiş ve bir uzlaşma sağlayamamıştır.

Metni Görebilme

Tablo 5.24: A Most Parisian Episode’un Çevirisinde Metni Görebilme

Uzlaşma Sınıfları	Özgün Metin	Çeviri Metin	Uzlaşma Noktaları
Metni Görebilme	Théâtre d’Application	Ç1, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç11: Uygulama Tiyatrosu Ç9: d’Application Tiyatrosunda	Uzlaşma noktası yok

Tablo 5.24 - devam

		Ç2, Ç3, Ç10, Ç12: Théâtre d'Application	Metinlerarası Göndermeler
	Moulin-Rouge	Ç2, Ç5, Ç10: Kırmızı Değirmen	Uzlaşma noktası yok
		Ç1, Ç3, Ç4, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç11, Ç12: Moulin-Rouge	Metinlerarası Göndermeler
	Diable boiteux	Ç1, Ç4: Ezik şeytan	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12: Diable boiteux dergisi	Metinlerarası Göndermeler
	Bal des Incohérents	Ç1, Ç3, Ç10: Tutarsızlar Balosu Ç4, Ç5, Ç7, Ç9, Ç11: Anlamsızlar Balosu	Uzlaşma noktası yok
		Ç2, Ç6, Ç8, Ç12: Bal des Incohérents (dipnot ile maskeli balo olduğunu açıklamışlar)	Metinlerarası Göndermeler

Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin üçüncü sınıfını oluşturan Metni Görebilme/Fark edebilme basamağında öğrencilerin çeviri metinlerini oluştururken problem yaşayabilecekleri olası noktalar belirlenmiş ve çeviri metinler Metinlerarası Göndermeler İzlenmesine göre incelenmiştir. Metni Görebilme/Fark edebilme kapsamında problem teşkil eden ilk nokta 'Théâtre d'Application' yapısının çevirisinde görülmektedir. Tablo 5.24'e göre, 'Uygulama Tiyatrosu' anlamında kullanılan bu göstergeyi öğrencilerden 8'i doğru şekilde çözümleyemediği için Türkçeye çevirmeye çalışmış ve metinle uzlaşma noktası yakalayamamıştır. 4 öğrenci ise bu göstergeyi metinlerarası göndermeler uzlaşma izlenesi ile doğru şekilde yorumlamış ve metinlerarası bağı kurabilmiştir.

Özgün metinde 'Moulin-Rouge' göndergesi öğrenciler için metni görebilme sınıfında ikinci zor noktayı oluşturmaktadır. 3 öğrenci çeviri metinlerinde 'Moulin-Rouge' için 'Kırmızı Değirmen' tamlamasını kullanarak metinlerarası göndermeyi sağlayamamıştır. 9 öğrencinin ise ansiklopedik bilgileri bu göndergeyi çözümlemede yeterli olmuş ve öğrenciler göndergeyi özgün adıyla çeviri metinlerine aktarmayı tercih etmişlerdir. 'Diable boiteux' tamlamasının özgün metinde öğrenciler için sorun yaratan bir önerme olduğu söylenebilir. Bir magazin dergisi adı olarak özgün metinde yer bulan bu göndergeyi öğrencilerden 2'si çeviri metinlerine 'Ezik Şeytan' olarak aktararak metinlerarası bağı yakalayamamışken 10 öğrenci bu göndergeyi

‘Diable Boiteux Dergisi’ olarak aktarmış ve metinlerarası bağı kurabilmede başarılı olmuşlardır.

Metni Görebilme/Fark edebilme uzlaşma sınıfı kapsamında sorun yaratacağı düşünülen son yapı özgün metinde bir maskeli balo adı olarak kullanılan ‘Bal des Incohérents’ göndermesidir. 8 öğrenci bu göndermeyi çeviri metinlerinde ‘Tutarsızlar Balosu’ ve ‘Anlamsızlar Balosu’ tamlamalarıyla aktarmayı tercih ederek kullanmayı metinlerarası bağı kurmada başarısız olmuşlardır. Öğrencilerin 4’ü ise göndergeyi doğru çözümleyerek baloyu özgün adı ile kullanmayı tercih etmiş ve dipnot kullanarak maskeli balo olduğunu belirtmiştir. Bu uzlaşma sınıfıyla ilgili olarak yapılan incelemeye göre öğrencilerin büyük çoğunluğu metinlerarası göndermeleri fark edebilmiş ve çeviri metinlerinde bu göndermeleri doğru şekilde yeniden kodlayabilmişlerdir.

5.3.2. Sontest Verileri

Öğrencilerden elde edilen çeviri metinler incelendiğinde ve yukarıda sunulan tablolar göz önünde bulundurulduğunda sontest sonuçları aşağıdaki tabloda sunulduğu gibi özetlenebilir.

Tablo 5.25: *A Most Parisian Episode*’un Sontest Verileri

	Çeviride Kayıplar/Kazançlar	Çevirideki Göndergeler	Metinlerarası Göndermeler
Uzlaşma Sağlayamayan Öğrenci Sayısı	21	27	25
Uzlaşma Sağlayabilen Öğrenci Sayısı	27	33	27

Çalışmanın sontest verileri öntest verileri (Bkz. Tablo 5.5) ile karşılaştırıldığında Çeviride Kayıplar/Kazançlar, Çevirideki Göndergeler ve Metinlerarası Göndermeler Uzlaşma sınıflarında uzlaşma sağlayan öğrenci sayısında önemli ölçüde artış olduğu anlaşılmaktadır. En önemli artışın ise Çevirideki Göndergeler uzlaşma sınıfında olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin çeviri metinlerinin incelenmesiyle elde edilen verilerden yola çıkılarak, Eco göstergebilimi ışığında hazırlanmış olan 14 haftalık yıllık planın ve ders planlarının öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmekte yarar sağladığı görüşüne varılmaktadır.

6. SONUÇ

Çevirmen adayları olarak üniversitede lisans eğitimi gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin Metin Çözümlemesi derslerinde yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirmede zorluklar yaşadığı saptanmıştı. Bu sorunu gidermeye yönelik olarak tezin genel amacı mütercim-tercümanlık bölümlerinin yazın çevirisi derslerinde kullanılmak üzere Umberto Eco'nun metin göstergebiliminden hareketle hazırlanmış programın ve yöntemin ne derece yarar sağladığını saptamaktır. Tezin diğer amacı da, yazın çevirisi derslerinde öğrencilerden elde edilen çeviri metinleri incelemek üzere oluşturulmuş Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin uygulanabilirliğini irdelemektir.

Tezimizin Giriş bölümünde çevirmen adayları olarak öğrencilere 'örnek okur' kimliğinin kazandırılmasının metni olduğu gibi kabul etmeyip yorumlamalarına, tuzakları anlamalarına ve metinde söylenenler kadar söylenmeyenleri de fark etmelerine katkı sağladığı belirtilmişti. Çeviri sürecinde ise öğrencilerin 'yetkin çevirmen' kimliğiyle çeviri metni oluşturmalarına, sonuç olarak meslek hayatlarında her birinin bilinçli çevirmen olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmüştü. Belirlenen sorunsal ve tezin amaçları doğrultusunda, çevirmen adayları olarak üniversitede eğitim gören mütercim-tercümanlık öğrencilerinin yazınsal metinleri okuma, çözümleme ve çevirme süreçleriyle ilgili olarak yaşanan zorlukları gidermek için sunulan programın ve yöntemin, örnek okur kavramını merkeze alarak yazın çevirisi derslerinde takip edilebilecek bir izleni sunması tezin önemini vurgulayan ilk unsurdur. Söz konusu tez çalışmasını önemli kılan diğer bir unsur ise Eco göstergebiliminden esinlenilerek oluşturulmuş, lisans düzeyinde mütercim-tercümanlık bölümlerinde yazın çevirisi derslerinde yapılan çeviri etkinliklerinin ardından öğrencilerin çeviri metinlerini incelemek için kullanılabilecek Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin önerilmesidir.

Tez çalışmasının kuramsal çerçevesini anlatan bölümde öncelikle metin odaklılıktan okur odaklılığa geçiş, okur odaklı kuramlardan biri olan Umberto Eco alımlama göstergebilimine ve metin göstergebilimine değinilerek genel çerçeve çizilmiştir. Takip eden alt başlıklarda ise Eco'nun göstergebilim kuramında önemli yere sahip

olan “okur”, “metin” ve “yorum” kavramları ele alınarak irdelenmiş; ardından anlam üretme-yorumlama koşullarına değinilmiştir. Yazarın, okurun ve metnin niyeti ile ansiklopedik bilgi kavramları üzerinde durularak Eco’nun çeviriye yaklaşımı ile ilgili düşüncelere yer verilmiştir. Kuramsal çerçeve bölümünün son başlığında ise Eco’nun çeviri ve yazın çevirisi ile ilgili görüşleri ele alınmıştır. Ardından, çeviri eğitimi ile Eco göstergebilimi arasındaki ilişkiye dikkat çekilerek öğretim yöntemleri, ders programları ve ders planlanması gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuş ve Eco göstergebiliminin yazın çevirisi eğitiminde yeni bir dinamik olacağı görüşüne yer verilmiştir.

Tezin Araştırma Yöntemi başlığıyla üçüncü bölümünü oluşturan kısım sırasıyla araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği, araştırma ortamı, alan uzmanları, araştırmacının rolü, veri toplama araçları sırasıyla anlatılmıştır. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalında *Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları* dersinin seçmeli ders olarak açılmasıyla ilgili bilgilere yer verilmiş ve eylem araştırması yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. 14 haftalık ders planı ve yıllık plan doğrultusunda tasarlanan dersin her aşaması haftalık olarak anlatılmış, veri toplama süreçleri ele alınmıştır.

Uygulama bölümünde Eco göstergebilimi ve çeviri yaklaşımından esinlenilerek çeviri metinleri incelemek için oluşturulmuş Yetkin Çevirmen İnceleme modelinin bileşenleri detaylı şekilde ele alınmıştır. Modelin uygulanabilirliğini anlamak amacıyla pilot test uygulanmış ve 14 haftalık *Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları* dersinde öğrencilerden elde edilen çeviri metinlerin değerlendirilmesinde kullanılması için uygun olduğu tespit edilmiştir.

Pilot çalışma ile Yetkin Çevirmen İnceleme Modelinin işlerliği kanıtlandıktan sonra tezin bulgular ve yorum başlığı altında öğrencilerden elde edilen çeviri metinlerin incelemesi yapılmıştır. Eco göstergebilimini temel alarak oluşturulmuş 14 haftalık yıllık planın *Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları* dersinde ne derece etkili olduğunu anlamak amacıyla, eylem araştırması yönteminin basamaklarına uygun olarak, öncelikle öntest uygulaması ardından 14 haftalık eğitim programı ve son olarak sontest uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Bulgular ve yorum başlığı mercek altına alındığında, ilk metin olarak incelenen öntest verilerinin düşük olduğu ve öğrencilerin yazınsal bir metni okuma, anlama ve çevirmede büyük oranda zorluk yaşadığı görülmüştür. Öğrencilerin, 14 haftalık yıllık planının uygulanmasıyla Çeviride Kayıplar/Kazançlar, Çevirideki Göndergeler ve Metinlerarası Göndermeler Uzlaşma sınıflarında başarı oranlarında her hafta artan bir grafik çizdiği ve uzlaşma noktalarında artışlar olduğu gözlenmiştir. Buradan hareketle, Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi'nin, haftalık yıllık planın ve ders planlarının öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmekte yarar sağladığı görüşüne varılmaktadır.

Elde edilen verilerden yola çıkılarak, öncelikle, Eco göstergebilimi ışığında hazırlanmış programın ve yöntemin öğrencilerin yazın çevirisi becerilerine sağladığı katkılar; ardından çeviri metinleri incelemek için geliştirilmiş Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin eğitimcilere sunduğu kolaylıklar ele alınacaktır.

Söz konusu dersin yazın çevirisinde öğrencilere sağladığı yararlar iki ana başlık altında incelenecektir: Kültür edinci ve metin edinci.

Çevirmenlerin içinde yetiştikleri kültürden etkilendiği ve algılarının da aynı kültür tarafından yönlendirildiği bilinen bir gerçektir. Başka bir kültüre yaklaşılırken üyesi olduğumuz kültürün etkisi altında kalarak yaklaşmamız olasıdır. Çevirmenlerin kendilerini yaşadıkları toplumdan yeri geldiğinde soyutlayarak erek kültürü tüm özellikleriyle ele alması, izlemesi ve kendi kültürleriyle kıyaslaması gerekir. Bu nedenle yazın çevirisi derslerinde çevirmenlerin zorluk yaşamaması için kültür edinçlerinin gelişmiş olması gereklidir. Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersi kapsamında yer verilen Eco göstergebilimi ve Türkçeye çevrilen metinler aracılığıyla, öğrencilerin özgün metinlerde yer alan kültürel, toplumsal, tarihi ve edebi ansiklopedik bilgilerinin arttığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersinin, öğrencilerin özgün metinlerde yer alan metinlerarası noktaları fark edip araştırmada ve çeviri metinlerine doğru şekilde aktarmada belirgin düzeyde katkısı olmuştur.

Söz konusu çalışmanın yazın çevirisi için bir başka kazanım alanı ise metin edincidir. Çevirmenin hem kendi kültüründe hem de yabancı bir kültürde metinleri doğru şekilde alımlaması, çözümlemesi ve yeniden üretmesi gereklidir. Özgün metinde sunulmuş kodları doğru alımlayan, çözümleyen ve yaratacağı çeviri metinde yeniden

kodlayan bilinçli çevirmenlerin yetişmesi ancak metin bilincinin gelişmesiyle ilintilidir. Bu bağlamda, çevirmenin her iki dilde de bagajının geniş olması, atasözleri ve deyimler gibi düz anlamdan uzak yapıları doğru çözümlemesi çok önemlidir. Çalışmamızda Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersini alan öğrencilerin dönem içerisinde yaptıkları çevirilerden yola çıkarak çevirideki göndermeleri daha kolay fark edebildikleri ve çeviri metinlerine doğru şekilde aktardıkları anlaşılmaktadır. Bu veriden hareketle, Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersi öğrencileri için yeni sözcükler, deyimler, atasözleri ve konuşma diline ait kullanımları öğrenme ve uygulama alanı oluşturarak öğrencilerin dil ve metin edinçlerinin geliştirilmesinde yarar sağlamıştır.

Ele alınan bu iki önemli noktadan hareketle hem kültür edincinin hem de metin ve dil edinçlerinin, öğrencilerin ansiklopedik bilgilerini arttıran önemli unsurlar olarak ayrı ayrı kazanım olguları olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tezin verilerinden elde edilen diğer önemli bir sonuç ise çeviri metinleri incelemek için geliştirilmiş Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin eğitimcilere sunduğu kolaylıklar üzerinedir.

Eco'nun çeviri deneyimlerini anlattığı iki önemli yapıtından esinlenilerek oluşturulmuş Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli, çeviri eğitimcileri- özellikle de yazın çevirisi ile ilgilenen eğitimciler – için bir yenilik sunmaktadır. Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli'nin, yazın çevirisi dersi veren eğitimciler için bir yol haritası niteliğinde olduğu düşünülebilir. Çevirmen adaylarının uzlaşma sağlamakla yükümlü oldukları noktaları kategorize eden bu model eğitimcilere çeviri metinlerde hangi noktaları değerlendirmeleri gerektiğini göstermektedir. Çeviri eyleminde önemli yere sahip olan “anlam arayışı” kavramı üzerine odaklanmış çevirideki kayıplar/kazançlar uzlaşma sınıfı, her dilde farklılık gösteren deyimler ve atasözleri ile kelime oyunları üzerine yoğunlaşmış çevirideki göndermeler uzlaşma sınıfı ve çevirmenin geniş bir ansiklopedi bilgisine sahip olmasını gerektiren metni görebilme/fark edebilme uzlaşma sınıfları esasında öğrencilerin kültür, metin ve dil edinçleri ile yakından ilgilidir. Eğitimciler, yazın çevirisi eğitimine başlamadan önce, dönem başında bir metin üzerinde öğrencilere çeviri denemeleri yaptırıp Yetkin Çevirmen İnceleme Modeli yardımıyla onlardan aldıkları çeviri metinleri değerlendirebilirler. Değerlendirmeleri sonucunda, öğrencilerin hangi uzlaşma

sınıflarında zorluklarla karşılaştığını tespit edip dönem içindeki derslerini öğrencilerin ihtiyaçlarına göre planlayabilirler.

Bunun yanı sıra eğitimciler aynı modeli, dönem boyunca sınıf içinde yapılan çeviri uygulamalarının başarı grafiğini çıkarmak ve bir sonraki dönem için ihtiyaç analizi oluşturmak amacıyla da kullanabilirler.

Bu bağlamda, Eco göstergebilimini merkeze alarak yazın çevirisi eğitiminde anlamın önemini vurgulayan söz konusu doktora tez çalışmasında, çevirmen adayları olan öğrencilerin yazın çevirisi becerilerini geliştirmek için öğretim yöntemleri, ders programları ve ders planlanması gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuş, öğrenciler ve çeviri eğitimcileri için yeni bir ufuk açılması yönünde gayret gösterilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akcan, Esra. 2009. **Çeviride Modern Olan-Şehir ve Konutta Türk-Alman İlişkileri**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aksoy, Berrin. 2002. **Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi**. Ankara: İmge Kitabevi.
- Aktulum, Kubilay. 2000. **Metinlerarası İlişkiler**. İstanbul: Öteki Yayınları
- _____. 2011. **Metinlerarasılık/Göstergelerarasılık**. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Barthes, Roland. 1977. **Image-Music-Text**. London: Fontana Press
- _____. 2006. **Yazı Üzerine Çeşitlemeler/Metnin Hazzı**. çev. Şule Demirkol. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2012. Gösterge İmgelemi. **Eleştirel Denemeler**. çev. Esra Özdoğan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları:211-216.
- _____. 2013. Yazarın Ölümü. **Dilin Çalışma Sesi**. çev. Ayşe Ece. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları:61-68.
- Bassey, Michael. 1998. Action Research for Improving Educational Practice. **Teacher Research and School Improvement**. ed. Rob Halsall. Buckingham: Open University Press. (Aktaran: Köklü, Nilgün. 2001. Eğitim Eylem Araştırması: Öğretmen Araştırması. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. c. 34. s. 1: 35-43. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/135/931> [30.01.2016].
- Bassnett, Susan. 1980. **Translation Studies**. Londra: Methuen.
- Beaugrande, Robert A. De. 1978. **Factors in a Theory of Poetic Translation**. Assen: Van Gorcum.
- Berg, B. Lee. 2001. **Qualitative Research Methods for the Social Sciences**. 4. Bs. Boston: Allyn and Bacon. (Aktaran: Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık).

- Berman, Antoine. 1990. La retraduction comme espace de traduction. **Palimpsestes**. c.13. s.4: 1-7.
- _____. 1995.**Pour une critique des traductions: John Donne**. Paris: Gallimard.
- Calhoun, Emily. 2002. Action Research for School Improvement. **Educational Leadership**. c. 59. s.6. March: 18-24.
- Can, Alize. 2012. Mary Snell-Hornby'nin The Turns of Translation Studies Başlıklı Yapıtının Çevirisinde Karşılaşılan Terim Sorunları. L. Cengizhan (Ed.), **XII. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu bildiriler kitabı içinde** c.1 (s. 369-372). Edirne: Trakya Üniversitesi.
- _____. 2015a. Analysis of Signs and Examining Meaning Disruptive Tendencies on a Literary Work. **International Conference on English Language, British and American Studies**. Macedonia-Skopje: International Balkan University.
- _____. 2015b. Perceptions of Students on Test Anxiety in Written Performance. **Meeting the Opportunities and Challenges of Education Research: Multidisciplinary Approach to Educational Research özet bildiriler kitabı içinde**. Turkey-Edirne: ULEAD.
- _____. 2016a. Transfer of Culture-Specific Items through Literary Translation. **IX. European Conference on Social and Behavioral Sciences. International Association of Social Science Research**, France-Paris: Georgia Southern University and University of L'Aquila.
- _____. 2016b. Umberto Eco'nun Cücelerini Göstergebilimsel Çözümleme ile Okumak: Cecü'nün Yer Cüceleri. H. Asutay (Ed.), **I. Uluslararası Balkan Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Kongresi, Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Barış Kültürü bildiriler kitabı içinde** (s.52-63). Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Cary, Edmond. 1996. **Çeviri Nasıl Yapılır?** çev. Mete Çamdereli. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Coşgun Ögeyik, Muhlise. 2004. Yazın Eğitiminde Kuramlar ve Uygulamalar. Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tülin Polat. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Culler, Jonathan. 1982/2007. **On Descruction: Theory and Criticism After Structuralism**. New York: Cornell University Press (25. yıl baskısı).
- Damrosch, David. 2009.**Dünya Edebiyatı Nasıl Okunmalı?**çev. Devrim Çetinkasap. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Demir, Sedat. 2009. Göstergebilim, Umberto Eco ve Yapıtları Bağlamında Göstergebilime Katkıları.Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özgür Gönenç. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

_____.2016. **Umberto Eco ve Yazınsal İletişim: Okur ve Yorum**. İstanbul: Dante.

Eco, Umberto. 1962.**Opera Aperta**. Milano: Bompiani.

_____. 1975. **Trattato di Semiotica Generale**. Milano: Bompiani. S.13-14.
(Aktaran: Parlak, Betül. 2000. Umberto Eco’da Kuram-Uygulama İlişkisi: Lector in Fabula’dan Gülün Adı’na. Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman Senemoğlu.İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.).

_____. 1979. **A Theory of Semiotics**. Bloomington: Indiana University Press.

_____. 1980. **Gülün Adı**. çev. Şadan Karadeniz. İstanbul: Can Yayınları.

_____. 1984. **The Role of the Reader: Exploitations in the Semiotics of Texts**. Bloomington: Indiana University Press.

_____. 1986a. Appunti sulla Semiotica della Ricezione.**Carte Semiotiche**. s: 9-22

_____. 1986b. **Semiotics and the Philosophy of Language**. Bloomington: Indiana University Press.

_____. 1988. **Foucault Sarkacı**. çev. Şadan Karadeniz. İstanbul: Can Yayınları.

_____. 1991. **Alımlama Göstergebilimi**. çev. Sema Rifat. Ankara: Düzlem Yayınları.

_____. 2001.**Experiences in Translation**. çev. Alastair McEwen. Toronto: University of Toronto Press.

_____. 2004. **Mouse or Rat? Translation as Negotiation**. London: Phoenix.

_____. 2009. **Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı**. çev. Kemal Atakay. İstanbul : Literatür Yayıncılık.

_____. 2011a. **Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti**. çev. Kemal Atakay. İstanbul: Can Yayınları.

_____. 2011b. **Yorum ve Aşırı Yorum**. çev. Kemal Atakay. İstanbul: Can Yayınları.

_____. 2013. **Opera Aperta. Forma e Indeterminazione nelle Poetiche Contemporanee**. Milano: Bompiani.

- _____. 2014. **Dire Quasi la Stessa Cosa: Esperienze di Traduzione**. Milano: Bompiani.
- _____. 2015. **Lector in Fabula**. Milano: Bompiani.
- _____. 2016a. **Açık Yapıt**. çev. Tolga Esmer. İstanbul: Can Yayınları
- _____. 2016b. **Edebiyata Dair**. çev. Betül Parlak. İstanbul: Can Yayınları
- _____. 2017. **Popüler Roman Kahramanları**. çev. Kemal Atakay. İstanbul: Alfa
- Ekiz, Tevfik. 2007. Alımlama Estetiği mi Metinlerarasılık mı? **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**. c. 47. s. 2: 119-127. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/920/11481.pdf> [10.02.2017].
- Elliott, John. 1991. **Action Research for Educational Change**. Buckingham: Open University Press.
- Erlandson, David, Edward Harris, Barbara L. Skipper, Ateve D. Allen. 1993. **Doing Baturalistic Inquiry: A Guide to Methods**. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc. (Aktaran: Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık).
- Genette, Gérard. 1966. L'Utopie Littéraire. **Figures I**: Editions du Seuil.
- _____. 1997. **Palimpsestes: Literature in the Second Degree**. çev. Channa Newman ve Claude Doubinsky. Londra: University of Nebraska Pres.
- Greimas, Algirdas Julien, Joseph Courtés. 1979. **Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la Théorie du langage**. Paris: Hachette.
- _____. Joseph Courtes. 1982. **Semiotics and Language An Analytical Dictionary**. çev. Larry Crist, Daniel Patte, James Lee, Edward McMahon II, Gary Phillips, Michael Rengstorf. Bloomington: Indiana University Press.
- Göktürk, Akşit. 2010. **Okuma Uğraşı**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2011. **Çeviri: Dillerin Dili**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gün, Serap. 2003. Umberto Eco Göstergebiliminin Çeviri İncelemelerine Yansıması. Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hermans, Theo. 1997. Çeviri Anlatıda Çevirmenin Sesi. (The Translator's Voice in Translated Narrative). çev. Alev Bulut. **Kuram**. s.15: 63-68.
- _____. 2003. Translation, Equivalence and Intertextuality. **Wasafari: The Transnational Journal of International Writing**. s.40: 39-41.

- Holmes, James. 1970. **The Nature of Translation**. Mouton: The Hague.
- _____. 1988. Forms of Verse Translation and the Translation of Verse Form. **Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies**. Ed. James Holmes. Amsterdam: Rodopi. s. 23-33.
- _____. 2000. The Name and Nature of Translation Studies. **The Translation Studies Reader**. Ed. Lawrence Venuti. Londra ve New York: Routledge. s. 172-185.
- _____. 2008. Çeviribilimin Adı ve Doğası. **Çeviri Seçkisi II. Çeviri(bilim) Nedir?** çev. Ayşenaz Koş. Ed. Mehmet Rifat. İstanbul: Sel Yayıncılık. s. 107-119.
- İnce, Ülker, Işın Bengi-Öner. 2009. **Kızılılık Karpuz Olur mu hiç? İlahi Çevirmen!** İstanbul: Diye Yayınları.
- Jakobson, Roman. 1959. On Linguistic Aspects of Translation. **On Translation**. Ed. R. A. Brower. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Jauss, H. R. 1970. Literary History as a Challenge to Literary Theory. **New Literary History**. c. 2 s. 1.
- Kirk, Jerome, Marc L. Miller. 1986. **Reliability and Validity in Qualitative Research in Education**. Beverly Hills, CA: Sage. (Aktaran: Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık).
- Köklü, Nilgün. 2001. Eğitim Eylem Araştırması: Öğretmen Araştırması. **Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. c. 34. s. 1: 35-43. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/135/931> [30.01.2016].
- Kuhn, Thomas S. 2008. **Bilimsel Devrimlerin Yapısı**. çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Lederer, Marianne. 1994. **La Traduction aujourd'hui**. Paris: Hachette.
- Lewin, Kurt. 1946. Action Research and Minority Problems. **Journal of Social Issues** 2: 34-46.
- Lincoln, Yvonna, Egon G. Guba. 1985. **Naturalistic Inquiry**. Newbury Park, CA: Sage Publications. (Aktaran: Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık).
- Moran, Berna. 2008. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. İstanbul: İletişim Yayınları.

O'Brien, Rory. [20.01.2002]. An Overview of the Methodological Approach of Action Research. www.web.ca/~robrien/papers/arfinal.html [15.01.2016].

Öztokat, Nedret. 2005. **Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar**. İstanbul: Multilingual.

Öztürk Kasar, Sündüz. 2006a. Contribution sémiotique à la quête du sens en traduction littéraire. **Le sens en traduction**. Ed. Marianne Lederer. Caen : Lettres modernes Minard: 225-233.

_____. 2006b. Traducteur face à un texte énigmatique: essai d'illustration de la quête du sens. **Interdisciplinarité en traduction / Interdisciplinarity on Translation I**. Ed. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Editions ISIS: 119-129.

_____. 2008. Paul Ricœur ve Çeviri Üzerine. **Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi/Journal of Translation Studies**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları s. 18: 35-48.

_____. 2009a. Pour une Sémiotique de la Traduction. **La traduction et ses métiers**. Ed. Colette Laplace, Marianne Lederer, Daniel Gile. Lettres Modernes Minard: 163-175.

_____. 2009b. Un chef d'œuvre très connu: Le chef d'œuvre inconnu de Balzac. Commentaires d'une traduction à l'autre laissant des traces. Ed. Magdalena Nowotna, Amir Moghani. **Les traces du traducteur**, Paris: Publications de l'INALCO: 187-211.

_____. 2009c. Pour une typologie des non-sujets: au carrefour de la sémiotique et de la phénoménologie. **Sémio 2007: Rencontres sémiotiques: les interfaces disciplinaires, des théories aux pratiques professionnelles**. Paris: Actes du Congrès international de l'Association Française de Sémiotique. Université Paris IV La Sorbonne, <http://afssemio.com/semio2007/spip.php?article19adresinde> yayınlanmıştır. (Yayın tarihi : 6 Mayıs 2009).

_____. 2009d. Sens et intentionnalité en traduction. **Synergies Turquie2**. İstanbul: Gerflint: 187-195.

_____. 2009e. Les pseudo-traductions de Nihal Yeğinobalı: auctorialité féminine et émancipation, **Femmes écrivains à la croisée des langues, 1700-2000**. Ed. A. Fidecaro, H. Partzsch, S. van Dijk et V. Cossy. Genève: MétisPresses: 187-197.

_____. 2009f. Dilde Kavramsal Gelişmeye Koşut Olarak Sözbirim ve Terim Üretimi. **Dilbilim**, 21. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. c.1: 29-42.

_____. 2012a. Traduction de la ville sous le point de vue sémiotique: İstanbul à travers ses signes en trois langues. **Défis et enjeux de la médiation**

- interculturelle**. Ed. Nadine Rentel et Stephanie Schwerter. Frankfurt: Peter Lang, Aralık: 267-285.
- _____. 2012b. Jean-Claude Coquet ile Bir Dil Görüngübilimine Doğru. **XII. Uluslararası Dil, Yazın & Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri**. 18-19-20 Ekim, Edirne: Trakya Üniversitesi.c: 1: 427-433.
- _____. 2013. “Traduire les signes en sciences sociales” in Traduire: Transmettre or Trahir? **Reflexions sur la Traduction en Sciences Humaines**. Ed. Stephanie Schwerter et Jennifer K. Dick. Editions de la Maison des sciences de l’homme, Paris, 2013. 185-197.
- _____. 2016a. Interaction entre la sémiotique et la traduction littéraire. **Translation as Innovation: Bridging the Sciences and the Humanities**. Ed. Patricia Phillips-Batoma, Florence Zhang, Victoria (USA): Dalkey Archive Press: 243-260.
- _____. 2016b. Sémiotique de la traduction littéraire. **Langues Modernes, Dossier: Approches théoriques de la traduction**. c: 2016/1, janvier-février-mars. Paris.
- _____. 2017a. Jean-Claude Coquet ve Söyleyenler Kuramı. **Prof. Dr. Ayşe Eziler Kıran’a Armağan**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları: 183- 199.
- _____. 2017b. Algirdas Julien Greimas'ın *Sémantique Structurale* Adlı Yapıtını Türkçeye Nasıl Çevirmeli?. **Cogito**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları Üç Aylık Düşünce Dergisi. no: 86, Bahar 2017: 308-316.
- Öztürk Kasar, Sündüz, Alize Can. 2017. From the Model Reader to the Competent Translator: Theory and Practice of Eco’s Semiotics in a Literary Translation Class. **1er Congrès Mondial de Traductologie**, Société Française de Traductologie (SoFT). France-Paris: Université de Paris Ouest-Nanterre-La Défense.
- Öztürk Kasar, Sündüz, Didem Tuna. 2015. Yaşam, Yazın ve Yazın Çevirisi İçin Gösterge Okuma. **Frankofoni Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı**. [Frankofoni- Common book for the study and research of French language and literature]. 27: 457-482.
- _____. 2016. Idéologie et abus de texte en turc. In Astrid Guillaume (Ed). **Idéologie et Traductologie**. (pp 87-103). Paris: L’Harmattan.
- _____. 2017. Shakespeare in Three Languages: Reading and Analyzing Sonnet 130 and its Translations in Light of Semiotics. **IJLET International Journal of Languages’ Education and Teaching**. Volume 5, Issue 1, April 2017.

- Parlak, Betül. 2000. Umberto Eco'da Kuram-Uygulama İlişkisi: Lector in Fabula'dan Gülün Adı'na. Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Osman Senemoğlu. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pugliatti, Paola. 1989. Reader's Stories Revisited. **Il lettore: modelli, processi ed effetti dell'interpretazione**. V.52/53 pp: 5-6.
- Rabasa, Gregory. 1984. The difficulty of Translating Literary Texts. **Babel**. c.45.
- Ricœur, Paul. 2008. **Çeviri Üzerine**. çev. Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, Mehmet. 2008. **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1. Temel Metinler**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- _____. 2013. **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, Sema. 1991. Alımlama Göstergebilimi Üzerine Notlar. **Alımlama Göstergebilimi**. İstanbul: Düzlem Yayınları: 15-45.
- _____. 1991. Ortaçağ Simgeler Evreninden Günümüz Göstergeler Evrenine. **Alımlama Göstergebilimi**. İstanbul: Düzlem Yayınları: 47-73.
- Riffaterre, Michael. 1978. **Semiotics of Poetry**. Bloomington IN: Indiana University Press.
- Snell-Hornby, Mary. 1988. **Translation Studies. An Integrated Approach**. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Sherzer, Dina. 1977. A Theory of Semiotics by Umberto Eco; Coup d'oeil sur le développement de la sémiotique by Roman Jakobson. **Language in Society**. c. 6, s. 1: 78-82.
- Tahir Gürçaglar, Şehnaz. 2011. **Çevirinin ABC'si**. İstanbul: Say Yayınları.
- Taş, Seda. 2015. Yan-Metinsellik ve Metinsellik Odağında Yeniden Çeviriler: İki Distopik Roman. Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Prof. Dr. Füsün Ataseven. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Todorov, Tzvetan. 1981. Les catégories du récit littéraire. **Communications 8**. Paris: Ed du Seuil.
- Toury, Gideon. 1980. **In Search of a Theory of Translation**. Tel Aviv: Porter Institute for Poetics and Semantics.

_____. 1984 Translation, Literary Translation and Pseudotranslation. **Comparative Criticism** 6. Ed. E.S. Shaffer. Cambridge: Cambridge University Press. s. 73-85.

Tuna, Didem. 2016. Çevirmek İçin Çözümlemek: Bel Kaufman'ın Sunday in the Park Başlıklı Öyküsünde Anlam Arayışı. **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**. s.5. Nisan 2016: 76-97.

Vardar, Berke. 2001. **Dilbilim Yazıları**. İstanbul: Multilingual.

Yıldırım, Ali, Hasan Şimşek. 2013. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. 9. Bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, Tahsin. 2001. Genel Göstergebilim. **Göstergebilim Tartışmaları**. İstanbul: Multilingual: 9-14.

EKLER

Ek 1: T.Ü. Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı 2015-2016 Ders Planı

T.Ü. EDEBİYAT FAKÜLTESİ MÜTERCİM-TERCÜMANLIK BÖLÜMÜ MÜTERCİM-TERCÜMANLIK (İNGİLİZCE) ANABİLİM DALI 2015-2016 DERS PLANI

I. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 111	Genel metinler Çevirisi -I	2	0	0	2	3
IMT 115	Dil Geliştirme- I	2	0	0	2	3
IMT 131	Çeviribilime Giriş I	2	0	0	2	2
IMT 119	Sözcük ve Kavram Bilgisi -I	2	0	0	2	3
IMT 121	Karşılaştırmalı Ülke Bilgisi- I	2	0	0	2	3
IMT 123	Metin Çalışması -I	2	0	0	2	3
ZAI 101	Zorunlu Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi -I	2	0	0	2	2
ZTD 101	Zorunlu Türk Dili- I	2	0	0	2	2
Üniversite Seçmeli Dersi						3
Seçmeli- I		3	0	0	3	3
Seçmeli- II		2	0	0	2	3
		23	0	-	23	30

I.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SMT 145	Alman Dili Grameri I	3	0	0	3	3
SMT 147	Uygulamalı Almanca I	2	0	0	2	3
SMT 149	Rus Dili Grameri I	3	0	0	3	3
SMT 151	Uygulamalı Rusça I	2	0	0	2	3

II. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 112	Genel metinler Çevirisi- II	2	0	0	2	3
IMT 116	Dil Geliştirme -II	2	0	0	2	3
IMT 132	Çeviribilime Giriş II	2	0	0	2	2
IMT 120	Sözcük ve Kavram Bilgisi -II	2	0	0	2	3
IMT 122	Karşılaştırmalı Ülke Bilgisi- II	2	0	0	2	3
IMT 124	Metin Çalışması- II	2	0	0	2	3
ZAI 102	Zorunlu Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi- II	2	0	0	2	2
ZTD 102	Zorunlu Türk Dili- II	2	0	0	2	2

Üniversite Seçmeli Dersi					3
Seçmeli- III		3	0	0	3
Seçmeli- IV		2	0	0	2
		23	0		23
					30

II.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SMT 146	Alman Dili Grameri II	3	0	0	3	3
SMT 148	Uygulamalı Almanca II	2	0	0	2	3
SMT 150	Rus Dili Grameri II	3	0	0	3	3
SMT 152	Uygulamalı Rusça II	2	0	0	2	3

III. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 231	Özel Alan Çevirisi I	2	2	0	3	4
IMT 205	Not Alma Yöntemleri	2	0	0	2	3
IMT 207	Metin Çözümlemesi	2	0	0	2	4
IMT 209	Dilbilim- I	2	0	0	2	4
IMT 235	İngiliz Edebiyatı I	2	0	0	2	3
BİL 117	Temel Bilgi Teknolojileri I	2	2	0	3	3
Üniversite Seçmeli Dersi						3
Seçmeli- V		3	0	0	3	3
Seçmeli- VI		2	0	0	2	3
		17	4		21	30

III.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SİT 201	Basın ve Medya Çevirileri I	2	0	0	2	3
SİT 203	Amerikan Edebiyatı I	2	0	0	2	3
SMT 245	Alman Dili Grameri III	3	0	0	3	3
SMT 247	Uygulamalı Almanca III	2	0	0	2	3
SMT 249	Rus Dili Grameri III	3	0	0	3	3
SMT 251	Uygulamalı Rusça III	2	0	0	2	3

IV. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 232	Özel Alan Çevirisi II	2	2	0	3	4
IMT 206	Sözlü Çeviriye Giriş	2	0	0	2	3
IMT 210	Dilbilim- II	2	0	0	2	4
IMT 208	Yazışma Türleri	2	0	0	2	4
IMT 236	İngiliz Edebiyatı II	2	0	0	2	3
BİL 118	Temel Bilgi Teknolojileri II	2	2	0	3	3
Üniversite Seçmeli Dersi						3
Seçmeli- VII		3	0	0	3	3
Seçmeli- VIII		2	0	0	2	3
		17	4		21	30

IV.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	K
SİT 202	Basın ve Medya Çevirileri II	2	0	0	2	3
SİT 204	Amerikan Edebiyatı II	2	0	0	2	3

SMT 246	Alman Dili Grameri IV	3	0	0	3	3
SMT 248	Uygulamalı Almanca IV	2	0	0	2	3
SMT 250	Rus Dili Grameri IV	3	0	0	3	3
SMT 252	Uygulamalı Rusça IV	2	0	0	2	3

V. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 301	Yazın Çevirisine Giriş	2	2	0	3	5
IMT 303	Çeviride Kuram ve Yöntemler I	2	0	0	2	4
IMT 331	Teknik Çeviri I	2	2	0	3	5
IMT 333	Uygulamalı sözlü Çeviri -I	2	0	0	2	2
IMT 309	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	2	0	0	2	3
IMT 311	Karşılaştırmalı Dilbilgisi	2	0	0	2	3
IMT 335	Çeviride Bilgi Teknolojileri I	2	0	0	2	2
Seçmeli- IX		2	0	0	2	3
Seçmeli-X		3	0	0	3	3
		19	4		21	30

V.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SİT 301	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları I	2	0	0	2	3
SİT 303	Çevirmenlik Mesleği I	2	0	0	2	3
SMT 345	Alman Dili Grameri V	3	0	0	3	3
SMT 347	Almanca ve Türkçe Çeviri Çalışmaları I	2	0	0	2	3
SMT 349	Rus Dili Grameri V	3	0	0	3	3
SMT 351	Rusça ve Türkçe Çeviri Çalışmaları I	2	0	0	2	3

VI. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 302	Yazın Çevirisi	2	2	0	3	5
IMT 304	Çeviride Kuram ve Yöntemler II	2	0	0	2	4
IMT 332	Teknik Çeviri II	2	2	0	3	5
IMT 334	Uygulamalı Sözlü Çeviri -II	2	0	0	2	2
IMT 310	Özetleyerek Çeviri	2	0	0	2	3
IMT 312	Söylem Çözümlemesi	2	0	0	2	3
IMT 336	Çeviride Bilgi Teknolojileri II	2	0	0	2	2
Seçmeli- XI		2	0	0	2	3
Seçmeli-XII		3	0	0	3	3
		19	4		21	30

VI.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SİT 302	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları II	2	0	0	2	3
SİT 304	Çevirmenlik Mesleği II	2	0	0	2	3
SMT 346	Alman Dili Grameri VI	3	0	0	3	3
SMT 348	Almanca ve Türkçe Çeviri Çalışmaları II	2	0	0	2	3
SMT 350	Rus Dili Grameri VI	3	0	0	3	3
SMT 352	Rusça ve Türkçe Çeviri Çalışmaları II	2	0	0	2	3

VII. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 431	Karşılaştırmalı Yazın ve Çevirisi I	2	2	0	3	5
IMT 403	Uzmanlık Alanı ve Çevirisi -I	2	2	0	3	5
IMT 433	Uygulamalı Sözlü Çeviri -III	2	0	0	3	3
IMT 407	Çeviri Eleştirisi -I	2	0	0	2	5
IMT 411	Uluslararası Kuruluşlar	2	0	0	2	4
IMT 435	Çeviri Projesi I	2	0	0	2	2
Seçmeli- XIII		2	0	0	2	3
Seçmeli- XIV		2	0	0	2	3
		16	4		19	30

VII.Yarıyıl Seçmeli Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SİT 401	Altyazı Çevirisi I	2	0	0	2	3
SİT 403	Fantastik Edebiyat I	2	0	0	2	3
SMT 445	Alman Dili Grameri VII	2	0	0	2	3
SMT 447	Almanca ve Türkçe Çeviri Çalışmaları III	2	0	0	2	3
SMT 449	Rus Dili Grameri VII	2	0	0	2	3
SMT 451	Rusça ve Türkçe Çeviri Çalışmaları III	2	0	0	2	3

VIII. Yarıyıl

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
IMT 432	Karşılaştırmalı Yazın ve Çevirisi II	2	2	0	3	5
IMT 404	Uzmanlık Alanı ve Çevirisi -II	2	2	0	3	5
IMT 434	Uygulamalı Sözlü Çeviri -IV	2	0	0	3	5
IMT 408	Çeviri Eleştirisi -II	2	0	0	2	4
IMT 414	Avrupa Birliği	2	0	0	2	2
IMT 436	Çeviri Projesi II	2	0	0	2	3
Seçmeli- XV		2	0	0	2	3
Seçmeli- XVI		2	0	0	2	3
		16	4		19	30

VIII.Yarıyıl Seçmeli Yabancı Dil Dersleri

Kodu	Dersin Adı	T	U	L	K	AKTS
SİT 402	Altyazı Çevirisi II	2	0	0	2	3
SİT 404	Fantastik Edebiyat II	2	0	0	2	3
SMT 446	Alman Dili Grameri VIII	2	0	0	2	3
SMT 448	Almanca ve Türkçe Çeviri Çalışmaları IV	2	0	0	2	3
SMT 450	Rus Dili Grameri VIII	2	0	0	2	3
SMT 452	Rusça ve Türkçe Çeviri Çalışmaları IV	2	0	0	2	3

8 Yarıyıllık Toplam AKTS: 240

Not: Öğrenciler mezun olabilmek için Staj Yönergesine uygun olarak 20 iş günü mesleki staj yapacaklardır.

Ek 2: Özgün Metinler

Ek 2a: A Hopeless Romantic

A Hopeless Romantic

by Susan Deitch

The untouched food the restaurant threw out: served but uneaten bread, wilted lettuce, carrots frozen at the core, petrified rice, all went into a separate bin. She had an aunt, an early recycler, who grew up in great poverty during the Depression. Her aunt had never met a leftover that couldn't be transformed. Melted ice cream from the bottom of the carton was poured into coffee, crackers were crumbled over potatoes, and children's half-eaten sandwiches would be seen again the next day complete with bite marks. From the bin she would have made a feast.

She counted her tips, waiting a few minutes for a man who wasn't going to show, it looked like. She didn't know his name, but he came in fairly regularly at this hour, just before she left, and she thought if she timed it right, if he came in a little early and she dawdled, they could leave together. Last time in, he was reading a book about the Burgess Shale, a slab of rock that was discovered by accident, ignored for years in a museum basement, then rediscovered. The creatures preserved in it had lived at the bottom of a sea, and they were all set to decompose, leaving no trace, but a cliff (part of what would become the Canadian Rockies) fell on them and so perfectly fossilized all these wacko crustaceans, so strangely formed that they would later be given by given names like *Wiwaxia*, *Priapulid*, *Perspicaris*, *Hallucigenia*. All kinds of evolutionary dead ends made their Cambrian debut, he explained, only to fizzle out completely, as if Zeus were saying let's test-drive this one: incisors like clusters of needles. Sounds lethal, but something went wrong, the creatures got eaten anyway and have been extinct for millennia. Evolution tells you to lose that tail, those flippers, that sharp overbite, get a bigger skull, figure out how to put nouns and verbs together in a string. Five eyes on a swiveling head, a breathing apparatus like a trumpet: these will be dead ends. He flipped pages, showing her images of the creatures so strange that they had no known links to anything presently living on the planet. He was designing a computer game based on these creatures, extreme predators in their own shallow sea. He told her she smelled like cinnamon Red Hots.

What does this mean, cinnamon Red Hots, a candy that stained your fingers, lips, and tongue? Nostalgia for childhood? Maybe, though, the emphasis was on the second word, and they were getting somewhere, the two of them. Or maybe she was hanging on to nothing, and he'd was busy populating the world not with new humans but cyber-creatures, not giving her a second thought.

She could imagine a scene in a musical in which she would be wearing a narrow skirt, the kind that is hard to move in, and they would collide as she was leaving the Bus Stop Coffee Shop and he was entering it. He would pick his hat off the pavement, straighten his nonexistent tie. The pencil skirt, fastened with Velcro, would come off with a flick of the wrist to reveal silver shorts. They would twirl umbrellas and tap-dance out syllables: *Oh, excuse me. Do I know you?* Diners in booths would turn into musicians and dancers, too, jumping on tables and counters, partnering coffeepots and frying pans.

She can wait no longer and walks out the door into the street, colliding with no one. A man sits on the jagged edge of asphalt on the edge of an excavation, steam pipes, gas lines, crumpled newspapers, movie tickets, glass bottles, Civil War-era doorknobs, mastodon craps, and root systems that lead to no visible plants—layers of city life cross-section under his feet. An ambulance driver waves away a kid who is still holding up his phone, taking pictures, before the driver folds up his equipment. She goes back into work, pours coffee into paper cups without talking to anyone or explaining why. No one behind the counter notices anyway. She hands one cup to the driver, another to the man sitting on what used to be the curb, and walks away, saying to imaginary children, this is how I met your father, it was an accident, could it really be that simple? The warnings of stamped-out life forms and molecular choreography were what again? She could only hope.

Ek 2b: A Most Parisian Episode

A Most Parisian Episode

by Alphonse Allais

Chapter I

In which we meet a Lady and a Gentleman who might have known happiness, had it not been for their constant misunderstandings.

At the time when this story begins, Raoul and Marguerite (a splendid name for lovers) have been married for approximately five months.

Naturally, they had married for love.

One fine night Raoul, while listening to Marguerite singing Colonel Henry d'Erville's lovely ballad:

L'averse, chere a la grenouille,

Parfume le bois rajeuni.

... Le bois, il est comme Nini.

Y sent bon quand y s'debarbouille.

Raoul, as I was saying, swore to himself that the divine Marguerite (*diva Margarita*) would never belong to any man but himself.

They would have been the happiest of all couples, except for their axful personalities.

At the slightest provocation, pow! A broken plate, a slap, a kick in the ass.

At such sounds, Love fled in tears, to await, in the neighbourhood of a great park, the always imminent hour of reconciliation.

O then, kisses without number, infinite caresses, tender and knowing, ardors as burning as hell itself.

You would have thought the two of them-pigs that they were!-had fights only so they could make up again.

Chapter II

A short episode which, without directly relating to the action, gives the clientele some notions of our heroes' way of life.

One day, however, it was worse than usual.

Or, rather, one night.

They were at the Theatre d'Application, where among other things, a play by M. Porto-Riche, *The Faithless Wife*, was being given.

"Let me know", snarled Raoul, "when you're through looking at Grosclaude."

"And as for you," hissed Marguerite, "pass me the opera glasses when you've got Mademoiselle Moreno down pat."

Begun on this note, the conversation could end only in the most unfortunate reciprocal insult.

In the hansom cab that took them home, Marguerite delighted in plucking at Raoul's vanity as at an old, broken-down mandolin.

So it was that no sooner back home than the belligerents took up their respective positions.

Hand raised to strike, with a remorseless gaze, and a moustache bristling like that of a rabid cat, Raoul bore down on Marguerite, who quickly stopped showing off.

The poor thing fled, as hasty and furtive as the doe in the North woods.

Raoul was on the point of laying hands on her.

It was at that moment that the brilliant invention of the greatest anxieties flashed within her little brain.

Turning suddenly about, she threw herself into the arms of Raoul, crying "Help, my darling Raoul, save me!"

Chapter III

In which our friends are reconciled as I would wish you also to be frequently reconciled, smart-alecks.

.....
.....

Chapter IV

As to how people who get involved in things that are none of their affair would do better to mind their own business.

One morning, Raoul received the following message:

“If you would like just once to see your wife in a good mood, go on Thursday to the Bal des Incoherents at the Molin-Rouge. She will be there, with a mask and disguised as a Congolese Dugout. A Word to the wise is sufficinet!

A FRIEND.”

The same morning, Marguerite received the following message:

“If you would like just once to see your husband in a good mood, go on Thursday to the Bal des Incoherents at the Molin-Rouge. He will be there, with a mask and disguised as a *fin-de-siecle* Knight Templar. A Word to the wise is sufficinet!

A FRIEND.”

These missives did not fall on deaf ears.

With their intentions admirably dissimulated, when the fatal day arrived:

“My dear,” Raoul said with his innocent look, “ I shall be forced to leave you until tomorrow. Business of the greatest urgency summons me to Dunkirk.”

“Why that’s perfect.” Said Marguerite with delightful candor. “I’ve just received a telegram from Aunt Aspasia, who desperately ill, bids me to her beside.”

Chapter V

In which today’s wild youth is observed in the whirl of the most illusory and transitory pleasure, instead of thinknig on eternity.

The social colomn of the Diable boiteux was unanimous in proclaiming this year’s Bal des Incoherents as having unaccustomed brilliance.

Lots of shoulder, no few legs, not to mention accessories.

Two of those present seemed not to take part in the general madness: a *fin-de-siecle* Knight Templar and a Congolese Dugout, both hermetically masked.

At the stroke of three A.M exactly, the Knight Templar approached the Dugout and invited her to dine with him.

In reply the Dugout placed a tiny hand on the robust arm of the Templar, and the couple went off.

Chapter VI

In which the plot thickens.

“Leave us for a moment,” said the Templar to the waiter, “we will make our choice and call you.”

The waiter withdrew, and the Templar locked the door of the private room with care.

Then, with a sudden gesture, having set his own helmet aside, he snatched away the Dugout’s mask.

Both at the same instant cried out in astonishment, neither one recognizing the other.

He was not Raoul.

She was not Marguerite.

They apologized to each other and were not long in making acquaintance on the occasion of an excellent supper, need I say more.

Chapter VII

Happy ending for everyone, except the others.

This little mesaventure was a lesson to Raoul and Marguerite.

From that moment on, they no longer quarreled and were utterly happy.

They don’t have lots of children yet, but they will.

Ek 2c: The Case of Lower Case Letter

The Case of Lower Case Letter

by Jack Delany

She breezed into my office one cold September morning. I'd been enjoying a hot cup of Starbuck's finest and surfing the web for local news. The famous lexical semanticist Professor Edgar Nettleston had been found dead, a gunshot wound to the head. The police verdict was suicide.

She held out an elegant hand as she floated towards me and I glimpsed a wedding band with a stone the size of a peanut M&M.

"I'm Edith Nettleston."

"Sorry about the old man."

"I'm not. He loved me, but he loved words more. I'll be brief. My husband was working on a paper that will rock the very foundation of lexical semantics. It's worth a fortune in lecture tours, but nobody can find it. I believe his suicide note is a clue to its whereabouts."

She removed a scrap of paper from her blouse.

"edith. i'm not going to whine, i've had a good life. i've found wealth and happiness as a teacher, a seller of knowledge. but i find myself depressed beyond hope ... and so i'm choosing the hour and manner of my own demise. i have treated you badly. i demanded you dyed your brown curls blonde. i thought i could buy you when i should have won your love. i called you a witch. i'd complain: where's the woman i married? i said you ate too much. if i wanted change, i could have used a carrot rather than a stick. you probably wanted to wring my neck. forgive me. farewell."

"It's all written in lower case. My husband was a stickler for correct grammar. I refuse to believe it doesn't mean something."

"Mrs. Nettleston, I think I can help you. There's a couple of odd things about this letter. Firstly, as you say, it's written entirely in lower case. Mr. Nettleston was a world-renowned lexical semanticist, not a teenager texting his BFFs."

"Secondly, it has a more than usual number of homophones, words where there is another word with the same sound but different spelling and meaning. When dealing with a lexical semanticist, that's surely no accident."

"If we read those homophones in order, we have: whine, seller, hour, manner. And translating to their homophones: Wine cellar our manor."

Several hours later, we arrived at the Nettlestons' country house and immediately headed for the basement. A flip of a light switch revealed tunnels filled with rows of dark bottles.

"Where is it? It would take years to search this place."

"Not so fast, Mrs. Nettleston. First I have to ask you something: your wedding ring diamond, how large is it?"

"It's eight carats. Edgar wouldn't stop talking about it."

"That's what I feared." I pulled out my trusty revolver. "How you must have hated him and his lexical semantics! You figured you'd kill him and keep the money from the paper yourself. You forced him to write that suicide note, thinking you knew where it was. But he was suspicious and he'd already hidden it. And he had another surprise for you: the rest of the note, it doesn't reveal where the paper is, it reveals his killer. The final homophones: dyed buy won witch where's ate carrot wring. That is: died by one which wears eight carat ring."

As the cops left with Mrs. Nettleston I took a quick trip round the maze of tunnels. It didn't take me long to find it. Most of the wine lay unpacked on racks but in one corner two cases sat stacked, one on top of each other. Carefully, I opened the lower one.

Ek 2d: Hills Like White Elephants

Hills Like White Elephants

by Ernest Hemingway

The hills across the valley of the Ebro were long and white. On this side there was no shade and no trees and the station was between two lines of rails in the sun. Close against the side of the station there was the warm shadow of the building and a curtain, made of strings of bamboo beads, hung across the open door into the bar, to keep out flies. The American and the girl with him sat at a table in the shade, outside the building. It was very hot and the express from Barcelona would come in forty minutes. It stopped at this junction for two minutes and went to Madrid.

‘What should we drink?’ the girl asked. She had taken off her hat and put it on the table.

‘It’s pretty hot,’ the man said.

‘Let’s drink beer.’

‘Dos cervezas,’ the man said into the curtain.

‘Big ones?’ a woman asked from the doorway.

‘Yes. Two big ones.’

The woman brought two glasses of beer and two felt pads. She put the felt pads and the beer glass on the table and looked at the man and the girl. The girl was looking off at the line of hills. They were white in the sun and the country was brown and dry.

‘They look like white elephants,’ she said.

‘I’ve never seen one,’ the man drank his beer.

‘No, you wouldn’t have.’

‘I might have,’ the man said. ‘Just because you say I wouldn’t have doesn’t prove anything.’

The girl looked at the bead curtain. ‘They’ve painted something on it,’ she said.

‘What does it say?’

‘Anis del Toro. It’s a drink.’

‘Could we try it?’

The man called ‘Listen’ through the curtain. The woman came out from the bar.

‘Four reales.’ ‘We want two Anis del Toro.’

‘With water?’

‘Do you want it with water?’

‘I don’t know,’ the girl said. ‘Is it good with water?’

‘It’s all right.’

‘You want them with water?’ asked the woman.

‘Yes, with water.’

‘It tastes like liquorice,’ the girl said and put the glass down.

‘That’s the way with everything.’

‘Yes,’ said the girl. ‘Everything tastes of liquorice. Especially all the things you’ve waited so long for, like absinthe.’

‘Oh, cut it out.’

‘You started it,’ the girl said. ‘I was being amused. I was having a fine time.’

‘Well, let’s try and have a fine time.’

‘All right. I was trying. I said the mountains looked like white elephants. Wasn’t that bright?’

‘That was bright.’

‘I wanted to try this new drink. That’s all we do, isn’t it – look at things and try new drinks?’

‘I guess so.’

The girl looked across at the hills. ‘They’re lovely hills,’ she said. ‘They don’t really look like white elephants. I just meant the colouring of their skin through the trees.’

‘Should we have another drink?’

‘All right.’

The warm wind blew the bead curtain against the table.

‘The beer’s nice and cool,’ the man said.

‘It’s lovely,’ the girl said.

‘It’s really an awfully simple operation, Jig,’ the man said. ‘It’s not really an operation at all.’

The girl looked at the ground the table legs rested on.

‘I know you wouldn’t mind it, Jig. It’s really not anything. It’s just to let the air in.’

The girl did not say anything.

‘I’ll go with you and I’ll stay with you all the time. They just let the air in and then it’s all perfectly natural.’

‘Then what will we do afterwards?’

‘We’ll be fine afterwards. Just like we were before.’

‘What makes you think so?’

‘That’s the only thing that bothers us. It’s the only thing that’s made us unhappy.’

The girl looked at the bead curtain, put her hand out and took hold of two of the strings of beads.

‘And you think then we’ll be all right and be happy.’

‘I know we will. You don’t have to be afraid. I’ve known lots of people that have done it.’

‘So have I,’ said the girl. ‘And afterwards they were all so happy.’

‘Well,’ the man said, ‘if you don’t want to you don’t have to. I wouldn’t have you do it if you didn’t want to. But I know it’s perfectly simple.’

‘And you really want to?’

‘I think it’s the best thing to do. But I don’t want you to do it if you don’t really want to.’

‘And if I do it you’ll be happy and things will be like they were and you’ll love me?’

‘I love you now. You know I love you.’

‘I know. But if I do it, then it will be nice again if I say things are like white elephants, and you’ll like it?’

‘I’ll love it. I love it now but I just can’t think about it. You know how I get when I worry.’

‘If I do it you won’t ever worry?’

‘I won’t worry about that because it’s perfectly simple.’

‘Then I’ll do it. Because I don’t care about me.’

‘What do you mean?’

‘I don’t care about me.’

‘Well, I care about you.’

‘Oh, yes. But I don’t care about me. And I’ll do it and then everything will be fine.’

‘I don’t want you to do it if you feel that way.’

The girl stood up and walked to the end of the station. Across, on the other side, were fields of grain and trees along the banks of the Ebro. Far away, beyond the river, were mountains. The shadow of a cloud moved across the field of grain and she saw the river through the trees.

‘And we could have all this,’ she said. ‘And we could have everything and every day we make it more impossible.’

‘What did you say?’

‘I said we could have everything.’

‘We can have everything.’

‘No, we can’t.’

‘We can have the whole world.’

‘No, we can’t.’

‘We can go everywhere.’

‘No, we can’t. It isn’t ours any more.’

‘It’s ours.’

‘No, it isn’t. And once they take it away, you never get it back.’

‘But they haven’t taken it away.’

‘We’ll wait and see.’

‘Come on back in the shade,’ he said. ‘You mustn’t feel that way.’

‘I don’t feel any way,’ the girl said. ‘I just know things.’

‘I don’t want you to do anything that you don’t want to do -’

‘Nor that isn’t good for me,’ she said. ‘I know. Could we have another beer?’

‘All right. But you’ve got to realize –’

‘I realize,’ the girl said. ‘Can’t we maybe stop talking?’

They sat down at the table and the girl looked across at the hills on the dry side of the valley and the man looked at her and at the table.

‘You’ve got to realize,’ he said, ‘that I don’t want you to do it if you don’t want to. I’m perfectly willing to go through with it if it means anything to you.’

‘Doesn’t it mean anything to you? We could get along.’

‘Of course it does. But I don’t want anybody but you. I don’t want anyone else. And I know it’s perfectly simple.’

‘Yes, you know it’s perfectly simple.’

‘It’s all right for you to say that, but I do know it.’

‘Would you do something for me now?’

‘I’d do anything for you.’

‘Would you please please please please please please please stop talking?’

He did not say anything but looked at the bags against the wall of the station. There were labels on them from all the hotels where they had spent nights.

‘But I don’t want you to,’ he said, ‘I don’t care anything about it.’

‘I’ll scream,’ the girl said.

The woman came out through the curtains with two glasses of beer and put them down on the damp felt pads. 'The train comes in five minutes,' she said.

'What did she say?' asked the girl.

'That the train is coming in five minutes.'

The girl smiled brightly at the woman, to thank her.

'I'd better take the bags over to the other side of the station,' the man said. She smiled at him.

'All right. Then come back and we'll finish the beer.'

He picked up the two heavy bags and carried them around the station to the other tracks. He looked up the tracks but could not see the train. Coming back, he walked through the bar-room, where people waiting for the train were drinking. He drank an Anis at the bar and looked at the people. They were all waiting reasonably for the train. He went out through the bead curtain. She was sitting at the table and smiled at him.

'Do you feel better?' he asked.

'I feel fine,' she said. 'There's nothing wrong with me. I feel fine.'

Ek 2e: They're Made Out of Meat

They're Made Out of Meat

by Terry Bisson

"They're made out of meat."

"Meat?"

"Meat. They're made out of meat."

"Meat?"

"There's no doubt about it. We picked up several from different parts of the planet, took them aboard our recon vessels, and probed them all the way through. They're completely meat."

"That's impossible. What about the radio signals? The messages to the stars?"

"They use the radio waves to talk, but the signals don't come from them. The signals come from machines."

"So who made the machines? That's who we want to contact."

"They made the machines. That's what I'm trying to tell you. Meat made the machines."

"That's ridiculous. How can meat make a machine? You're asking me to believe in sentient meat."

"I'm not asking you, I'm telling you. These creatures are the only sentient race in that sector and they're made out of meat."

"Maybe they're like the orfolei. You know, a carbon-based intelligence that goes through a meat stage."

"Nope. They're born meat and they die meat. We studied them for several of their life spans, which didn't take long. Do you have any idea what's the life span of meat?"

"Spare me. Okay, maybe they're only part meat. You know, like the weddilei. A meat head with an electron plasma brain inside."

"Nope. We thought of that, since they do have meat heads, like the weddilei. But I told you, we probed them. They're meat all the way through."

"No brain?"

"Oh, there's a brain all right. It's just that the brain is made out of meat! That's what I've been trying to tell you."

"So ... what does the thinking?"

"You're not understanding, are you? You're refusing to deal with what I'm telling you. The brain does the thinking. The meat."

"Thinking meat! You're asking me to believe in thinking meat!"

"Yes, thinking meat! Conscious meat! Loving meat. Dreaming meat. The meat is the whole deal! Are you beginning to get the picture or do I have to start all over?"

"Omigod. You're serious then. They're made out of meat."

"Thank you. Finally. Yes. They are indeed made out of meat. And they've been trying to get in touch with us for almost a hundred of their years."

"Omigod. So what does this meat have in mind?"

"First it wants to talk to us. Then I imagine it wants to explore the Universe, contact other sentiences, swap ideas and information. The usual."

"We're supposed to talk to meat."

"That's the idea. That's the message they're sending out by radio. 'Hello. Anyone out there. Anybody home.' That sort of thing."

"They actually do talk, then. They use words, ideas, concepts?"

"Oh, yes. Except they do it with meat."

"I thought you just told me they used radio."

"They do, but what do you think is on the radio? Meat sounds. You know how when you slap or flap meat, it makes a noise? They talk by flapping their meat at each other. They can even sing by squirting air through their meat."

"Omigod. Singing meat. This is altogether too much. So what do you advise?"

"Officially or unofficially?"

"Both."

"Officially, we are required to contact, welcome and log in any and all sentient races or multibeings in this quadrant of the Universe, without prejudice, fear or favor. Unofficially, I advise that we erase the records and forget the whole thing."

"I was hoping you would say that."

"It seems harsh, but there is a limit. Do we really want to make contact with meat?"

"I agree one hundred percent. What's there to say? 'Hello, meat. How's it going?' But will this work? How many planets are we dealing with here?"

"Just one. They can travel to other planets in special meat containers, but they can't live on them. And being meat, they can only travel through C space. Which

limits them to the speed of light and makes the possibility of their ever making contact pretty slim. Infinitesimal, in fact."

"So we just pretend there's no one home in the Universe."

"That's it."

"Cruel. But you said it yourself, who wants to meet meat? And the ones who have been aboard our vessels, the ones you probed? You're sure they won't remember?"

"They'll be considered crackpots if they do. We went into their heads and smoothed out their meat so that we're just a dream to them."

"A dream to meat! How strangely appropriate, that we should be meat's dream."

"And we marked the entire sector unoccupied."

"Good. Agreed, officially and unofficially. Case closed. Any others? Anyone interesting on that side of the galaxy?"

"Yes, a rather shy but sweet hydrogen core cluster intelligence in a class nine star in G445 zone. Was in contact two galactic rotations ago, wants to be friendly again."

"They always come around."

"And why not? Imagine how unbearably, how unutterably cold the Universe would be if one were all alone ..."

The end

Ek 2f: The Star

The Star

by Esther Claes

When the world started to end, you were ashamed of yourself for weeping bitterly in your bedroom for an entire day. You saw the president crying and begging on TV and it sent you into a panic. You lay in bed with the blankets pulled up to your nose, crying, refusing to answer the door when the maid, your manager, your assistant, and finally your parents begged you to come out.

After twenty-four hours, your father took the door off its hinges and dragged you down the stairs into your sunken living room with the white carpet and leather couches. You kicked and screamed until he had to pick you up and carry you over his shoulder. You called him a motherfucker and threatened to take back the Mercedes you'd purchased for him last Christmas.

Your mother sat solemnly on the couch, her hands clenched into fists on top of the newspaper in her lap. She said it was all over.

You glowered and glared; you asked what the hell is happening, and will you still be on the talk show circuit next month?

The television stations are all color bars and static. Your father says that the talk shows are all gone, and not to worry. He tells you that there are far more important things happening right now. How can you not worry? You were supposed to debut your new fragrance next month to coincide with the release of your latest album.

Your mother tells you that the album isn't going to happen, and she clenches her fists even tighter than before. You can't believe what she's saying. How can she say that? There will always be an album, and there will always be television. You tell your parents they're idiots, and that this will all blow over in a few days, as soon as they replace that pussy of a president.

Your mother says that the world is ending. They dropped bombs, she says darkly.

There are diseases and radiation poisoning spreading all over the country, your father says.

Not in LA you shout defiantly.

Your mother holds up the newspapers one at a time. WAR is on the cover of each one, along with speculations on the doomed fate of the country, including LA. You feel sick, you're dizzy. You want to know what you did to deserve this, and how anyone could possibly do such a thing before you had a chance to accomplish the things that mean so much to you.

Two days later, your mother and father are discussing survival, and filling jugs with water from the tap just in case. Your father is worried about the electricity holding out. You sit in the living room wondering why all the servants quit the day before, and if your assistant is ever going to call you back. The only connection to the outside world is the radio, and it's hard to get real information between the crying and praying on almost every channel. On the pop station, the dj says over and over that it's only a matter of time. Your father tells you to switch to the AM band because they have more sense on AM, goddammit.

You hear reports of death and destruction all over the country, and all you can think is that you hope LA is okay. Even after reports of people dead in their cars, you imagine Rodeo Drive the same as it ever was, untouched by nasty things like war, sickness and death. How could a place as beautiful as Hollywood ever be destroyed? No one messes with LA, you say, and your father won't look you in the eye.

When the electricity goes out that night, your eyes fill with frustrated tears, and you light the scented candles you'd been saving for a special occasion. The radio runs on batteries, but they won't last long. Your father tells you to conserve them, and stop leaving the radio on so much. You tell him to shut up, and that you can afford thousands of batteries. The man on the radio says that much of the east coast is destroyed, along with Detroit and Chicago. He says that the radiation is coming west at an alarming rate, and you wish you had a map so you'd know what that meant. Instead of worrying, you get out that limited edition pink nail polish and give yourself a pedicure. It isn't until you spill the bottle, and nail polish gets all over the carpet that you realize you can't stop crying.

In the morning, your dad tells you that your mother is very sick, and he doesn't feel so well himself. You roll your eyes and tell them to take some pepto, but on the inside, you can't deal with the possibility of them dying and leaving you alone, so you go back to your room and sit in front of the window. Your yard looks the same. There is no death and destruction on your property, but you wonder what's changed outside of your front gates.

In the afternoon, you bring your four gold records and three Grammy awards up to your room so you can look at them. Your finger traces your name on the awards over and over, and you can't comprehend how someone who has accomplished so much in such a short time should be allowed to go through something as horrible as this. You're a star, for God's sake, you deserve better than this.

Your father is calling your name in the hall. He sounds sick. His voice breaks repeatedly, and he's gagging between words. You don't want him to throw up on the carpet in the hall, but you keep your mouth shut. If he does, the cleaning woman will take care of it tomorrow. You pull the blankets up to your chin and close your eyes. Your father's voice sounds farther and farther away now as you clutch the Grammy close to your chest and squeeze your eyes shut.

Tomorrow you'll wake up and things will be better. Tomorrow you'll be on the Tonight Show, and be as charming as ever. Tomorrow your agent will apologize for not calling. Tomorrow you'll still be a star.

Ek 3: Çeviri Metin Örnekleri

Ek 3a: *A Most Parisian Episode* Çeviri Metin Örneği

C9

En Parisli Bir Bölüm

Alphonse Allais

1.Bölüm

Bu bölümde sürekli anlaşılamama gibi nedenleri olmasaydı, belki de mutluluğu bilen bir Leydi ile bir Centilmen'i tanıyacağız.

Bu hikaye başladığı esnada, Raoul ve Marguerite (aşıklar için harikulade bir isim), üç aşağı beş yukarı 5 aydan beri evliler. Haliyle, aşk için evlendiler. Bir akşam, General Henry d'Erville'in şarkısını söyleyen Marguerite'i dinleyen Raoul, bu harika olan Marguerite (Diva Margarita) 'in kendisinden başka hiçbir adama ait olmayacağına dair kendine söz vermişti. Onların berbat kişilikleri haricinde, bütün çiftler içerisinde en mutlusu olabilirlerdi. En küçük kıskırtmada, patırtılar, kırılmış tabak, tokat ve benzeri böyle seslerde aşk gözyaşları içindeyken, bu durum büyük bir parkın kenarında her zaman kavuşma anına dönüşür. Akabinde, cehennem ateşinin etrafını sarması gibi sayısız öpücükler, sonsuz kucaklaşmalar, narinlik ve kurnazlık sahnede yerlerini alırlar. Siz bu ikisini, tıpkı domuzlar gibi, birbirlerine yeniden kavuşmak için sadece kavga ettiklerini düşündünüz.

2.Bölüm

Okurlara olaya doğrudan bağlamadan, kahramanlarımızın hayat tarzları hakkında bazı fikirler veren bir kısa bölüm.

Bir gün ya da daha doğrusu bir akşam normalden daha kötüydü. M.Porto-Riche'nin bir piyesi olan Merhametsiz Eş'in gösterimde olduğu d'Application Tiyatosu'nda diğer izleyicilerle birlikteydiler. Raoul kızgın bir şekilde "Grosclaude'a bakacağın zaman haberim olsun." dedi. Marguerite de tıslayarak "Sen de Matmazel Moreno'yu süzdükten sonra bana opera gözlüklerini uzat." dedi. Bu uyarıdan başlanarak, konuşma ancak en talihsiz ters sonuçlar içinde bitebilirdi. Evlerine götüren faytonda, Marguerite hoşnutla Raoul'un gururunu tıpkı eskimiş, bozulmuş bir mandolin gibi çalıyordu. Evlerine geri döner dönmez, savaşılar kendi pozisyonlarını aldılar. Acımasız bir bakışla elini kaldırmış, kuduz bir kedi gibi bıyığının diken diken

olmasıyla, fiyaka yapmayı aniden bırakan Marguerite’i yendi. Zavallı Marguerite, tıpkı kuzey ormanlarındaki bir maral gibi, hızlı ve sinsî bir şekilde ayrıldı. Raoul, ellerini ona doğru uzatmaktaydı. Bu öyle bir andı ki, büyük kaygıların mükemmel uydurmaları onun küçük beyninde adeta küçük bir film şeridi gibi gözünün önünden geçti. Aniden dönerek, kendini Raoul’un kollarına atıp, ağlayarak, “Sevgilim Raoul, bana yardım et, kurtar beni!” dedi.

3.Bölüm

Bu bölümde dostlarımız barışıyorlar, aynı şeyi siz meraklılara da, sık sık barışmanızı temmeni ederim.

.....
.....
.....

4.Bölüm

İnsanların kendileriyle hiçbir alakası olmayan şeylere bulaşarak; kendi işlerine kafaya takmaktan daha iyisini yapmış olur.

Bir sabah, Raoul aşağıda bahsi geçen mesajı aldı:

“Eğer karını sadece bir kez bile iyi bir durumda görmek istiyorsan, Perşembe günü Moulin-Rouge’daki Bal des Incoherents’e gel. Karın bir maskeyle, Kongolu bir kürekçi kılığıyla orada olacak. Tavsiye için bir kelime kafidir.

Bir Dost.”

Aynı sabah, Marguerite aşağıda bahsi geçen mesajı aldı:

“Eğer kocanı bir kez bile iyi bir durumda görmek istiyorsan, Perşembe günü Moulin-Rouge’daki Bal des Incoherents’e gel. Kocan bir maskeyle, *dönem sonu* Tapınak Şövalyesi kılığıyla orada olacak. Tavsiye için bir kelime kafidir.

Bir Dost.”

Bu mektuplar sağır kulaklara düşmedi. Vahim gün geldiğinde, niyetlerini hayran bırakacak bir şekilde gizlemişlerdi:

“Canım”dedi masum bakışıyla Raoul “Yarın senin yanından ayrılmak zorundayım. İş nedeniyle, büyük bir aciliyetle beni Dunkirk’e çağırıyorlar. “A ne kadar güzel”dedi

Marguerite hoş bir samimiyetle “Ben de biraz önce Aspasia Hala’dan telgraf aldım, amansız derecede hastaymış, beni yanına çağırıyor.”

5.Bölüm

Bu bölümde bugünün gençliği, sonsuzluk üzerine düşünmekten ziyade en asılsız ve geçici arzuların döngüsü içinde gözlemleniyor.

Diable boiteux gazetesinin kültür köşesinin iddiası ile bu yıl Bal des Incohorents alışılmadık bir ihtişamı birbiriyle örtüşüyordu. Birçok omuzlar, az sayıda kafalar, eşyalardan söz etmiyorum bile... Hâlihazırda bulunan bu ikisi, genel çılgınlığın içerisinde yer almamışa benziyorlardı: Hava sızdırmayan maskeleriyle *dönem sonu* bir Tapınak Şövalyesi ile Kongolu Kayıkçı.

Saat tam öğleden sonra 3 sularında, Tapınak Şövalyesi, Kayıkçı’ya yaklaştı ve onu yemeğe çağırdı. O da buna karşılık olarak küçük elini şövalyenin güçlü elinin üzerine koydu ve ikili oradan ayrıldı.

6.Bölüm

Bu bölümde olay derinleşiyor.

Şövalye “Bizi bir dakika yalnız bırak” dedi garsona, “Kararımızı verip seni çağıracağız.” Garson ayrıldı ve Şövalye özel odanın kapısını dikkatli bir şekilde kilitledi. Ani bir el hareketiyle kaskını bir yere koyup, Kayıkçı’nın maskesini çıkardı. İkisi de hayretle, aynı anda çılgılık atarak, birbirlerini tanımadılar. Şövalye, Raoul değildi. Kayıkçı, Marguerite değildi. Birbirlerinden özür dilediler ve daha fazlasını söylemem gerekirse tanışmak için mükemmel bir akşam yemeğinde uzun süre kalmadılar.

7.Bölüm

Diğerleri hariç, herkes için mutlu son.

Bu aksilik, Raoul ve Marguerite için bir dersti. O andan itibaren bir daha kavga etmediler ve tamamen mutlu oldular.

Henüz çocukları yok lakin olacak.

Ek 3b: *Hills Like White Elephants* Çeviri Metin Örneği

C7

YAŞLI ATLARA BENZEYEN TEPELER

Ebro vadisindeki tepeler uzun ve beyazdı. Bu tarafta hiç gölge ve ağaç yoktu ve istasyon güneşteki iki tren yolunun ortasındaydı.

İstasyonun kenarının hemen karşısında binanın koyu gölgesi ve sinekleri dışarıda tutmak için açık kapıya asılmış bambu boncukları şeritlerinden yapılmış bir perde vardı. Amerikalı ve yanındaki kız binanın dışında, gölgede bir masaya oturdular. Hava çok sıcaktı ve Barcelona ekspresi kırk dakika içinde gelecekti. Bu bağlantı noktasında iki dakikalığına durmuş ve Madrid'e gitmişti.

'Ne içelim?' diye sordu kız. Şapkasını çıkardı ve masaya koydu.

'Hava epey sıcak.' dedi adam.

'Hadi bira içelim.'

'Dos cerveza,' dedi adam perdeye doğru.

'Ellilik mi?' diye sordu bir kadın kapı aralığından.

'Evet. İki ellilik.'

Kadın iki bardak bira ve iki altlık getirdi. Altlıkları ve bira bardağını masaya koydu ve adamla kıza baktı. Kız sıralanmış tepelere dalıp gitmişti. Tepeler güneşin altında beyazdı ve bölge boz ve çoraktı.

'Yaşlı atlar gibi görünüyorlar,' dedi kız.

'Daha önce hiç yaşlı bir at görmedim.' adam birasını içti.

'Hayır görmüş olamazsın.'

'Olabilirim,' dedi adam. 'Senin görmüş olamam demen bir şeyi kanıtlamaz.'

Kız boncuk perdeye baktı. 'Üzerine bir şey boyamışlar,' dedi kız. 'Ne yazıyor?'

'Anis del Toro. Bir içki.'

'Deneyebilir miyiz?'

Adam perdeden içeriye 'Baksana' diye seslendi. Kadın bardan çıkıp geldi.

'Dört reales⁷.' 'İki Anis del Toro istiyoruz.'

'Suyla?'

'Suyla mı istersin?'

'Bilmem ki,' dedi kız. 'Su ile iyi oluyor mu?'

⁷ Eskiden İspanya ve Güney Amerika ülkelerinde kullanılan gümüş para.

'Fena değil.'

'Suyla mı istiyorsunuz?' diye sordu kadın.

'Evet, suyla.'

'Tadı meyan kökü gibi,' dedi kız ve bardağı indirdi.

'Her şeyin tadı öyle zaten.'

'Evet,' dedi kız. 'Her şeyde meyan kökü tadı var. Özellikle uzun zamandır merak ettiğin her şeyde, apsent gibi.'

'Kes şunu.'

'Sen başlattın,' dedi kız. 'Ben eğleniyordum. Güzel vakit geçiriyordum.'

'Peki, hadi güzel vakit geçirmeye çalışalım.'

'Tamam. Ben çabalıyordum. Dağların yaşlı atlara benzediğini söylemiştim. Bu neşeli değil miydi?'

'Neşeliydi.'

'Bu yeni içkiyi denemek istemiştim. Tüm yaptığımız bu, bir şeylere bakıp yeni içkiler denemek, değil mi?'

'Galiba.'

Kız tepelere doğru baktı. 'Tepeler çok şirin,' dedi. 'Aslında yaşlı atlara benzemiyorlar. Ben sadece ağaçların arkasındaki buruşmuş gibi duran zemini kastetmiştim.'

'Bir içki daha alalım mı?'

'Tamam.'

Ilık rüzgâr boncuk perdeyi masaya doğru savurdu.

'Bira güzel ve serin,' dedi adam.

'Enfes,' dedi kız.

'Son derece basit bir ameliyat, Jig,' dedi adam. 'Aslında bir ameliyat bile değil.'

Kız masanın ayaklarının bulunduğu yere baktı.

'Biliyorum, sıkıntı yapmazsın, Jig. Gerçekten hiçbir şey değil. Sadece içeriye hava verecekler.'

Kız bir şey söylemedi.

'Seninle geleceğim ve sonuna kadar yanında duracağım. Onlar sadece içeriye hava verecekler ve sonrası tamamen kendiliğinden gelecek.'

'Peki sonrasında biz ne yapacağız?'

'Biz sonrasında iyi olacağız. Daha önce olduğumuz gibi.'

'Bunu nereden biliyorsun?'

'Bizi rahatsız eden tek şey bu. Bizi mutsuz yapan tek şey bu.'

Kız boncuk perdeye baktı, elini uzatıp iki boncuk şeridini eline aldı.

'Ve sonrasında iyi ve mutlu olacağımızı düşünüyorsun.'

'İyi olacağız, biliyorum. Korkmana gerek yok. Bunu yapmış olan birçok kişi tanıyorum.'

'Ben de,' dedi kız. 'Ve sonrasında onların hepsi çok mutlu oldu.'

'Şey,' dedi adam, 'eğer istemiyorsan yapmak zorunda değilsin. Eğer istemiyorsan bunu sana yaptıramam. Ama bunun oldukça basit olduğunu biliyorum.'

'Ve bunu gerçekten istiyor musun?'

'Ben yapılacak en iyi şey olduğunu düşünüyorum. Ama bunu gerçekten istemiyorsan, yapmanı istemiyorum.'

'Ve eğer yaparsam mutlu olacaksın ve her şey eskisi gibi olacak ve beni sevecek misin?'

'Seni şimdi de seviyorum. Sevdiğimi biliyorsun.'

'Biliyorum. Ama bunu yaparsam, o zaman bir şeyler yaşlı atlara benziyor dediğimde bu yine sevimli olacak ve hoşuna gidecek mi?'

'Çok hoşuma gidecek. Şimdi de çok hoşuma gidiyor fakat bu konuyu düşünemiyorum. Ben endişelendiğim zaman nasıl olduğumu biliyorsun.'

'Eğer bunu yaparsam bir daha hiç endişelenmeyecek misin?'

'Bu konu hakkında endişelenmeyeceğim çünkü oldukça basit bir şey.'

'O zaman yapacağım. Çünkü kendimi önemsemiyorum.'

'Ne demek istiyorsun?'

'Kendimi önemsemiyorum.'

'İyi ama ben seni önemsiyorum.'

'Ah, evet. Ama ben kendimi önemsemiyorum. Ve bunu yapacağım sonra her şey yoluna girecek.'

'Böyle hissediyorsan yapmanı istemiyorum.'

Kız ayağa kalktı ve istasyonun sonuna kadar yürüdü. Diğer tarafta tahıl tarlaları ve Ebro kıyısı boyunca ağaçlar uzanıyordu. Çok uzaklarda, nehrin arkasında, dağlar vardı. Bir bulut gölgesi tahıl tarlasından geçti ve kız ağaçların arasından nehri gördü.

'Bütün bunlara sahip olabilirdik,' dedi kız. 'Ve her şeye sahip olabilirdik ama her geçen gün bunu daha imkansız kılıyoruz.'

'Ne dedin?'

'Dedim ki her şeye sahip olabilirdik.'

'Yine her şeye sahip olabiliriz.'

'Hayır, olamayız.'

'Bütün dünyaya sahip olabiliriz.'

'Hayır, olamayız.'

'Her yere gidebiliriz.'

'Hayır, bunu yapamayız.O artık bizim değil.'

'Bizim.'

'Hayır, değil. Ve onu bir kere aldıkları zaman, asla geri alamazsın.'

'Ama onu almış değiller.'

'Bekleyip göreceğiz.'

'Gölgeye geri gel.' dedi adam. 'Böyle hissetmemelisin.'

'Herhangi bir şekilde hissetmiyorum,' dedi kız. 'Sadece bazı şeyleri biliyorum.'

'Yapmak istemediğin hiçbir şeyi yapmanı istemiyorum.'

'Bu benim için de iyi değil,' dedi kız. 'Biliyorum. Bir bira daha alabilir miyiz?'

'Tamam. Ama şunun farkına varman gerek ki...'

'Farkındayım,' dedi kız. 'Daha fazla konuşmasak olmaz mı?'

Masaya oturdular ve kız vadinin çorak tarafındaki tepelere doğru baktı ve adam bir ona, bir masaya baktı.

'Şunun farkına varmalısın ki,' dedi adam, 'eğer istemiyorsan bunu yapmanı istemiyorum. Eğer senin için bir şey ifade ediyorsa ben gerçekten sonuna kadar gitmeye niyetliyim.'

'Senin için bir şey ifade etmiyor mu? Hep beraber mutlu olabilirdik.'

'Tabii ki ediyor. Ama ben senden başkasını istemiyorum. Başka birini istemiyorum. Ve bunun oldukça basit olduğunu biliyorum.'

'Evet tabi, bunun oldukça basit olduğunu biliyorsun.'

'Bunu söylemekte haklısın ama gerçekten biliyorum.'

'Şimdi benim için bir şey yapar mısın?'

'Senin için her şeyi yaparım.'

'Lütfen lütfen lütfen lütfen lütfen lütfen ama lütfen konuşmayı keser misin?'

Adam hiç bir şey söylemeden istasyon duvarının karşısındaki valizlere baktı.

Üstlerinde geceledikleri bütün otellerden etiketler vardı.

'Ama yapmanı istemiyorum,' dedi adam, 'onunla ilgili hiçbir şey umurumda değil.'

'Çılgılık atacağım.' dedi kız.

Kadın perdelerin arasından iki bardak birayla çıkıp geldi ve onları nemli altlıklara

koydu. 'Tren beş dakika sonra gelir,' dedi.

'Ne dedi?' diye sordu kız.

'Tren beş dakika sonra geliyor.'

Kız kadına teşekkür etmek için, ona neşeli bir şekilde gülümsedi.

'Valizleri istasyonun diğer tarafına alsam iyi olur,' dedi adam. Kız ona gülümsedi.

'Tamam. Sonra gel ve biralarımızı bitirelim.'

İki ağır valizi aldı ve onları istasyonun etrafından diğer yola taşıdı. Raylara doğru

baktı ama treni göremedi. Dönerken, insanların treni beklerken içtikleri bar

odasından geçti. Barda bir Anis içti ve insanlara baktı. Hepsi makul bir sebeple treni

bekliyordu. Boncuk perdeden dışarı çıktı. Kız masada oturuyordu ve ona gülümsedi.

'Kendini daha iyi hissediyor musun?' diye sordu adam.

'İyi hissediyorum,' dedi. 'Bende hiçbir sorun yok. İyi hissediyorum.'

Ek 3c: *They're Made out of Meat* Çeviri Metin Örneği

C11

ONLAR ETTEN YAPILMIŞLAR

“Onlar etten yapılmışlar.”

“Etten mi?”

“Etten. Onlar etten yapılmışlar.”

“Etten mi?”

“Bu konuda şüphe yok.” Gezegenin farklı kısımlarından birkaç tane topladık, keşif gemilerimize aldık, ve her şeylerini derinlemesine inceledik. Tamamen etler.”

“Bu imkansız. Peki ya radyo sinyalleri? Yıldızlara gönderilen mesajlar?”

“Konuşmak için radyo dalgaları kullanıyorlar, ama sinyaller onlardan gelmiyor. Sinyaller makinelerden geliyor.”

“Eee makineleri kim yaptı? Makineleri yapanlarla temas kurmak istiyoruz.”

“Makineleri onlar yapmışlar. Bende bunu anlatmaya çalışıyorum sana. Makineleri et yapmış.”

“Bu çok komik. Et nasıl makine yapabilir? Sezgisi olan bir ete inanmamı istiyorsun.”

“Senden ona inanmanı istemiyorum. Sana bunu anlatıyorum. Bu varlıklar bu sektördeki tek sezgili ırk ve onlar etten yapılmışlar.”

“Belki orfolei gibidirler. Biliyorsun, bir et aşamasından geçen bir karbon bazlı zekadırlar.

“Hayır, Et doğuyorlar ve et ölüyorlar. Ömürlerini inceledik ve uzun zaman almadı. Etin ömrü ne kadar bir fikrin var mı?”

“Hadi be sen de. Tamam, belki sadece et parçalarıdır. Bilirsin, weddilei gibi. İçinde elektron plasma beyni olan bir et kafası.”

“Hayır. Bunu bizde düşündük, çünkü weddilei gibi onların etten kafaları var. Ama sana söyledim, onları derinlemesine inceledik. Onlar tamamen etten yapılmışlar.”

“Ya beyin?”

“Ha, tabi ki beyinde var. Etten yapılmış bir beyin var. Sana anlatmaya çalıştığım bu.”

“O zaman ... Nasıl düşünüyorlar?”

“Anlamıyorsun, değil mi? Sana anlattığım şeyleri anlamayı reddediyorsun. Beyin ile düşünüyorlar. Etle.”

“Et düşünüyor ha! Düşünen bir ete inanmamı istiyor benden!”

“Evet, düşünen et! Bilinçli et! Seven et. Hayal eden et. Et. Bütün mesele ette. Resim kafanda canlanmaya başlıyor mu ya da her şeyi baştan mı anlatmak zorundayım?”

“Aman tanrım. Sen ciddisin. Onlar etten yapılmışlar.”

“Teşekkür ederim. Sonunda. Evet. Onlar gerçekten etten yapılmışlar. Ve onların yıllarıyla yaklaşık 100 yıldan beri bizimle temas kurmayı deniyorlar.”

“Aman tanrım. Peki bu etin istediği ne?”

“İlk olarak bizimle konuşmak istiyorlar. Sonra, sanırım evreni keşfetmek, diğerleriyle temas kurmak, bilgi ve fikirleri değiş tokuş yapmak istiyorlar.”

“Etle konuşmaktan bahsediyoruz.”

“Fikir bu. Radyo ile bize gönderdikleri bu mesaj. ‘Merhaba. Orada birileri var mı. Evde birileri var mı.’ Bunun gibi kısa bir şey.”

“Gerçekten konuşmak istiyorlar, o zaman. Kavramlar, fikirler, kelimeler kullanıyorlar ha?”

“Ha, evet. Bunu etle yaptıklarını saymazsak.”

“Bana onların radyo kullandığını söylediğini düşünüyordum.”

“Kullanıyorlar, ama radyodakinin ne olduğunu düşünüyorsun? Et sesleri. Ete vurup tokatladığında nasıl bir ses çıkar bilirsin? Birbirlerindeki etlere vurarak konuşuyorlar. Etlerine doğru hava fişkırtarak şarkı bile söylüyorlar.”

“Aman tanrım. Şarkı söyleyen et. Bu artık çok oldu. Peki senin önerin nedir?”

“Resmi mi yoksa gayri resmi mi?”

“İkisi de.”

“Resmi olarak, onlarla temasa geçmeliyiz, onları selamlamalı ve evrenin bu kuadrantındaki tüm sezgili ırklarla veya çokluvarlıklarla, önyargı, korku ve kayırma olmadan bağlantı kurmalıyız. Gayri resmi olarak, kayıtları silmeyi ve bütün her şeyi unutmayı öneriyorum.”

“Bunu söyleyeceğini biliyordum.”

“Acımasızca görünüyor, ama bir limit var. Biz gerçekten etlerle temas kurmak istiyor muyuz?”

“Yüzde yüz aynı fikirdeyim. Ne söylenebilir ki? Merhaba, et. Nasıl gidiyor? Ama bu işe yarayacak mı? İlgilenmemiz gereken kaç gezegen var?”

“Sadece bir tane. Diğer gezegenlere özel et kapları içinde gidebiliyorlar, ama oralarda yaşayamıyorlar. Ve et oldukları için, sadece C uzayı etrafında gidip

gelebiliyorlar. Ki bu onları ışık hızıyla limitliyor ve onların temas kurma ihtimalini oldukça düşürüyor. Gerçek şu ki, bunun gerçekleşmesi son derece küçük.”

“O zaman evrende bir ev yokmuş gibi davranıyoruz.”

“İşte bu kadar.”

“Acımasız. Ama kendin söyledin, kim etle tanışmak ister? Ve gemilerimizde olan birkaç şey ve derinlemesine incelediğimiz o şeyler? Onların hatırlanmayacağından emin misin?”

“Eğer hatırlarlarsa, onları deli gibi değerlendirebilirler. Kafalarının içine girdik ve etlerini ütülerdik böylece biz, onlar için sadece bir rüyayız.”

“Etin rüyası!” etin rüyası olabilmemiz, ne kadar tuhaf.”

“Ve tüm sektörü boş olarak belirttik.”

“Güzel. Resmi ve gayri resmi olarak aynı fikirdeyiz. Olay kapandı. Diğerleri? Galaksinin bu tarafında ilginç birileri?”

“Evet, G445 bölgesinde dokuz yıldız sınıfında utangaç ama sevimli bir hidrojen çekirdekli küme zekası var. İki galaktik kesimler öncesi temas halindeymişler ve tekrar dost olmak istiyorlar.”

“Onlar daima tekrardan ortaya çıkacaklar.”

“Ve niçin olmasın? Eğer yalnız olsaydık, evren ne kadarda anlatılamayacak derecede soğuk ve de dayanılmaz oldurdu bir hayal et...”

Son

Ek 3d: *The Star* Çeviri Metin Örneği

C10

Yıldız

Dünya sona ermeye başladığında, bütün gününü odanda acı acı ağlayarak geçirdiğin için kendinden utanıyorsun. TV’de başkanı yalvarıp yakarırken görmem, seni paniğe sürükledi. Kapına hizmetçin, menajerin, asistanın hatta annen baban gelip dışarı çıkman için yalvardıklarında bile kapıya bakmayı rededip yatakta battaniyelerini burnuna kadar çekip ağladın.

Yirmi dört saatin ardından, baban kapıyı menteşesinden söküp seni merdivenlerden aşağı, beyaz halının ve deri koltuklarının olduğu solgun oturma odana sürükledi. Çemkirmelerinden dolayı mecburen seni omzuna atıp öyle taşıdı. Ona orospu çocuğu deyip geçen Noel’de ona aldığı Mercedes’i geri almakla tehdit ettin.

Kucağında duran gazetenin üzerindeki ellerini yumruk yapar gibi sıkıp, koltuğun üzerinde ağırbaşlılıkla oturuyordu annen. Herşeyin bittiğini söyledi.

Ters ters bakarak; Neler olup bittiğini sordun ve bir sonraki ay hala o bilindik sohbet programına çıkıp çıkmayacağını sordun.

Televizyondaki yayınlar hizmet dışı ve pürüzlü. Baban, bütün sohbet programlarının bittiğini ve endişelenmemen gerektiğini söylüyor. Sana, daha da önemli olayların olduğunu söylüyor. Ama nasıl endişelenmezsin? Son çıkan albümünle örtüşsün diye yeni çıkan parfümünü tanıtacaktın.

Yumruklarını daha da sıkarak, annen sana albüm işinin olmayacağını söylüyor. Onun dediklerine inanamıyorsun. Nasıl öyle birşey diyebilir? Her zaman albüm ve televizyon olacak. Onlara gerizekalı olduklarını ve o amcık başkanın yerine başkasını getirdiklerinde herşeyin birkaç güne kalmaz düzeleceğini söylüyorsun.

Annen, dünyanın sonunun geldiğini söylüyor. Kara kara, bomba düşürdüklerini söylüyor.

Baban, ülkede salgın ve radyasyon zehrinin yayıldığını söylüyor.

Atarlı bir şekilde LA’de bunun olmadığını bağırdın.

Annen, sıra sıra gazeteleri havaya kaldırıyor. Başlıkların hepsinde SAVAŞ ve LA’de dahil olmak üzere, ülkenin kaçınılmaz sonu hakkında varsayımlar yazılı. Kendini iyi hissetmiyorsun, başın dönüyor. Olanları hak etmek için ne yaptığını ve senin için büyük önem taşıyan hedeflerini başarmadan önce, birilerinin nasıl bu işe kalkıştığını soruyorsun.

*

İki gün sonra, annen ve baban, nolur olmaz diye sürahileri musluktaki suyla doldurup, nasıl hayatta kalınabileceğini konuşuyorlar. Baban, elektriğin ne kadar dayanabileceğinden endişeli. Bir önceki gün neden bütün hizmetçilerinin işi bıraktıklarını ve asistanının sana geri dönüp dönmeyeceğini merak ederek oturma odasında oturuyorsun. Dış dünyayla tek bağlantı radyo ve nerdeyse her kanalda ağlamalar ve dualar yüzünden gerçekte ne olup bittiğini anlamak zor. Pop yayınında, dj, kaçınılmazı beklemekten başka birşey yapamayacağımızı tekrarlayıp duruyordu. Kahretsin ki, AM frekansındakiler daha tahammül edilebilir olduklarından dolayı baban AM'e değiştirmeni istiyor.

Ülke çapında olan ölüm ve yıkım raporlarını dinlerken, tek düşünebildiğin LA'e birşey olmaması. Kendi arabalarında ölmüş olan insan raporlarından sonra bile, Rodeo Drive'ın savaş, hastalık ve ölüm gibi kötü şeylerden etkilenmediği o, her zamanki halini hayal edebiliyorsun. Hollywood gibi güzelim bir yer nasıl olur da yıkılır? Kimse elini LA'e süremez diyorsun, baban gözlerinin içine bakamıyor.

O akşam elektrik kesildiğinde, özel durumlar için sakladığın kokulu mumlarını, gözlerin sinirden yaşlı haldeyken, yakıyorsun. Radyo pille çalışıyor ama o da uzun süre dayanmaz. Baban sana, pilleri tasarruflu kullanmanı ve radyoyu sürekli açık bırakmamanı söylüyor. Ona sesini kesmesini, binlerce pil alabilecek durumun olduğunu söylüyorsun. Detroit ve Şikago dahil olmak üzere, doğu sahillerinin büyük bir kısmının yok olduğunu söylüyor radyodaki adam. Radyasyonun paniğe sebep olacak hızda batı tarafına yayıldığını söylüyor ve ne demek istediğini anlamak için keşke elinde harita bulunsaydı diye düşünüyorsun. Endişelenmek yerine sınırlı sayıda üretilmiş olan pembe ojeni çıkartıyorsun ve kendine bir pedikür yapıyorsun. Ojeyi devirip, bütün halıyı batırana kadar gözyaşlarını durduramadığının farkına varmıyorsun.

Sabah olunca baban, annenin çok hasta olduğunu ve kendisinin de iyi hissetmediğini söylüyor. Gözlerini devirerek onlara biraz pepto almalarını söylüyorsun ama içten içe onların ölüp seni tek bırakmaları olasılığını kaldıramadığın için odana geri gidip, pencerenin önüne geçiyorsun. Bahçen her zamanki gibi görünüyor. Senin mülkünde ölüm ya da yıkım yok, ama ön kapının ardından ne değiştiğini merak ediyorsun.

Öğlen, bakabilmen için odana dört altın plakını ve üç Grammy ödülünü götürüyorsun. Parmağın ödülleri üzerine kazanmış olan isminin üzerinde gezinirken, bu kadar kısa zamanda bu kadar başarıya ulaşmış birisinin nasıl olurda

böyle korkunç bir süreç yaşadığını algılayamıyorsun. Sen bir yıldızsın, Tanrı aşkına, daha iyiye layıksın.

Salonda baban sana sesleniyor. Halsiz gibi. Ara ara sesi kesiliyor ve konuşurkende öğürüyor sanki. Salondaki halıya kusmasını istemiyorsun ama çeneni kapalı tutuyorsun. Eğer kusarsa temizlikçi kadın yarın halleder. Battaniyelerini çenene kadar çekip, gözlerini kapattın. Gözlerini yummuştun, Grammy'ni sıkı sıkı göğsüne bastırırken, babanın sesi çok uzaktaymış gibi.

Yarın uyandığında herşey düzelmiş olacak. Yarın Tonight Show'a çıkıp, her zamanki gibi büyüleyici olacaksın. Yarın temsilcin seni aramadığı için özür dileyecek. Yarın bir yıldız olmayı sürdüreceksin.

Ek 4: Katılımcı Teyidi Olarak Öğrencilerin Çeviri Süreci ile İlgili Rapor Örnekleri

C9: Çeviri sürecim

Bu metnin türü edebi bir metin türü olup buna bağlı olarak çeviri esnasında bazı kalıpları süslü bir dile göre yorumladım (gerekli görülen yerlerde). Aynı zamanda metin içerisinde yer alan bazı Fransızca unsurlar yer aldığından ki bunları çoğunu olduğu gibi bıraktım. Bunu yapmış olmamın sebebi çeviri dil arası bir aktarım dışında aynı zamanda kültür aktarımı olduğu için bunun harmonisini bozmadım. Eklemek istediğim bir nokta ise bu hikayede 1. Şahıs anlatım tarzını da düzenledim (özellikle de bölüm başlarında italik kısımlı olanları).

C7: Reflection Report

“White elephants” kalıbı İngilizce’de istenmeyen şey anlamına geldiğinden bu kalıbı çevirirken birebir çeviri yapamayacağımdan ve bu anlama gelen bir deyim bulamadığımdan, en azından bu anlama gelebilecek ve tepelere benzetilebilecek yine bir hayvan içeren bir kalıp uydurmam gerekti ve “yaşlı atlar” olarak çevirdim.

“Big ones” kalıbını da dilimize “ellilik” olarak yerleştiği için bu şekilde çevirdim.

“Reales” kelimesinin açıklamasını dipnot olarak vermek istedim. Her ne kadar o zamanki İspanya para birimi olduğundan kaynak metinde bir açıklama verilmemiş olsa da, İspanya’nın şu anki para birimi Euro olduğundan bu açıklamayı gerekli buldum.

Kaynak metinde açıkça belirtilmemiş olsa da bir kürtaj söz konusu ve ben de çeviri yaparken bu kürtaj konusunu üstü kapalı bir şekilde okuyucuya olabildiğince aktarmaya çalıştım.

“We could get along.” cümlesindeki “we” zamiri sadece kızı ve adamı değil aynı zamanda bebeği de kapsadığından, cümleyi “Hep beraber mutlu olabilirdik.” Olarak çevirip “hep beraber” kalıbıyla iki kişiden fazlasının belirtildiğini vurgulamayı uygun gördüm.

C11: Commentary

İlk olarak metni okudum. Metni okuyup tam olarak anladım. Hikaye bir erkek ve bir kadını anlatıyor. Bu çiftin bir çocuğu olacak ama erkek bu çocuğu istemiyor. Olaylar bu şekilde gelişiyor. Daha sonra, hikayeyi Gideon Toury’nin normlarını kullanarak çevirdim. Bu hikaye bir edebi eser olduğu için, kelimesi kelimesine değil anlama bağlı olarak çevirdim. Ve yazarın kelimelerle yazdığı ve yazmadığı ifadeleri en açık

şekilde kaynak dilden erek dile aktardım. Hikayeyi erek dil okuyucusuna, yazarın ifade etmek istediği şekilde aktarmış oldum.

C10: Çeviri Süreci

Metni çevirirken zorlandığım kısımlar olsa bile yapması zevkliydi. Kullanılan dil zor olarak nitelendirilemesede, bazı yerleri daha güzel bir şekilde aksın diye ayarlamalar yapmaya çalıştım. Tek düze olmasını istemiyordum metnin, çünkü okurken öyle bir his vermiyordu ve o hissi korumak için bir şekilde bu metnin akmasını sağlamaya çalıştım.

Zorlandığım kısımlardan biri, metnin içerisinde olan argo kelimeleri ya da küfürün geçtiği o yerleri yazarken oldukları gibi mi yazayım yoksa kısaltma yaparak geçiştireyim mi. İlk başta yaparken vardığım kararda onları kısaltarak yazmak oldu. Ama daha sonradan metnin hangi yaş için ve neden yazıldığına baktığımda kendimi rahat hissetmesemde oldukları gibi yazmaya karar verdim o sözcükleri. Sonuçta bu metni çevirirken tekrar yazıyor olabilirim, ama bu metni asıl yazan onları öyle yazmaya karar verdiği için onun kararına saygılı olabilmek için takmamaya karar verdim.

Bazı isimleri oldukları gibi bıraktım. Zorlandığım bir başka kısımda kültür açısından "God" geçen yerde "Allah" değilde "Tanrı" diye yazma kararı almamdı. Çünkü çeviri yaparken kültürü göz önüne alıyor olabiliriz ama sonuçta çevirdiğimiz metin çevrilen kültüre yönelik yazılmamıştır ve dolayısıyla o kadar da 'yerelleştirme' yapmak istemedim.

Ek 5: Araştırmacı Gözlem Raporu Örnekleri

Rapor 1:02.11.2015 ve 09.11.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenecek olan *The Case of the Lower Case Letter* başlıklı kısa öyküöğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerin dikkatlerini çeken ilk noktanın öykünün başlığı olduğu söylenebilir; çünkü birkaçı “kulağa tekerleme gibi geliyor” şeklinde yorum yapmıştır. Öğrencilerden öncelikle, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde metne göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak öğrenciler metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmışlardır. İkinci aşama olarak öğrenciler metni okuyup metin çözümlemesi yapmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken olası problemleri not etmeleri istenmiştir. Öğrencilerden alınan dönütler doğrultusunda metnin çevirisinde sorun yaşayacaklarını düşündükleri kısımların listesi oluşturulmuş ve Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplara ayrılmıştır. Öğrencilerin çoğunlukla öbek fiil ve deyimlerin çevirisinde zorluk yaşayacakları saptanmıştır. Öğrencilerle birlikte belirlenen problemler sıra ile ele alınmış ve her problem için çözüm bulmaları istenmiştir. Öğrencilerin çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çevirmeyi çözüm yolu olarak tercih ettiği görülürken, birkaçı özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerine taşımanın yollarını aramıştır. Anlamına göre çeviri yapan öğrencilerin sundukları çözüm önerilerini Eco göstergebilimine dayandırmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir.

Rapor 2: 23.11.2015 ve 30.11.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *Hills Like White Elephants* başlıklı kısa öyküöğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle yazarından başlayan öğrenciler Ernest Hemingway ile ilgili bildiklerini birbirlerine aktarmışlardır. Yazar hakkında bilgi alışverişi yapıldıktan sonra öğrencilerin metine göz gezdirmeleri için süre verilmiştir. Öğrencilerden alınan yanıtlar doğrultusunda dikkatlerini çeken noktaların öykünün başlığı ve yazarın kısa cümleler kullanmasıdır. Geçen haftalardaki öykü çalışmasında olduğu gibi öğrencilere metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak öğrenciler metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmışlardır. Bunun ardından öğrenciler metni okuyup metin çözümlemesi yapmış, olay örgüsünü incelemiş ve metindeki göstergeler üzerine fikir yürütmüşlerdir. Metnin çevirisine geçmeden önce karşılaştıkları olası zorlukları listelemeleri

istenmiş ve bu zorluklar Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplara ayrılmıştır. Öğrencilerin çoğunlukla metaforik anlatıların, deyimlerin ve örtük şekilde anlatılan kürtaj operasyonunun çevirisinde zorluk yaşayacakları saptanmıştır. Öğrencilerden belirledikleri her problem için çözüm üretmeleri istenmiştir. Öğrencilerin çoğunlukla sözcüğü sözcüğüne çeviriden kaçınarak özgün metinde yaratılan etkiyi çeviri metinlerine taşımaya çalıştıkları ancak gerçek anlamda zorluk yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Rapor 3: 07.12.2015 ve 14.12.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *They're Made out of Meat* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle eserin başlığından başlayan öğrenciler başlığın kendilerinde neler uyandırdığını sınıfta paylaşmışlardır. Başlığı gözönünde bulundurarak öğrencilerin çoğunluğu yapıtın konusunun bilimkurgu olduğunu belirtmişlerdir. Başlıkla ilgili düşüncelerini ortaya koyduktan sonra, öğrencilerden metne göz gezdirmeleri ve konuyu tahmin etmeleri istenmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilere metnin tamamını okumaları ve çözümlemeleri için süre verilmiştir. Öğrenciler metni okuduktan sonra olay örgüsünü incelemiş, metinde yer alan göstergeler üzerine fikir alışverişi yapmış ve yazarın fazlaca tekrar ve kısa cümleler kullanmasının dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken karşılaşılabilecekleri olası problemleri not etmeleri istenmiş ve bu problemler Yetkin Çevirmen İnceleme Modeline göre gruplandırılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu deyimlerin, konuşma dilinde kullanılan ifadelerin ve metinlerarasılık özelliği taşıyan göstergelerin çevirisinde zorluk yaşayacaklarını belirtmiş, bu problemleri minimum düzeye indirmek için birtakım stratejiler belirlemiştir. Özgün metinde geçen deyimler ve konuşma dilinde kullanılan ifadelerin çevirileri için anlamına göre çeviriyi benimseyen öğrencilerin; metinlerarasılık özelliği taşıyan göstergelerin çevirisi için dış kaynaklara başvurarak ansiklopedik bilgilerini geliştirme yoluna gittikleri gözlemlenmiştir.

Rapor 4: 21.12.2015 ve 28.12.2015 tarihlerinde iki hafta süreyle işlenmiş olan *The Star* başlıklı kısa öykü öğrenciler tarafından temin edilmiştir. Öyküyü incelemeye öncelikle eserin başlığından başlayan öğrenciler başlığın kendilerinde neler uyandırdığını sınıfta paylaşmışlardır. Eserin başlığından yola çıkarak yapılan yorumların öykünün bir TV starı ya da uzayda bulunan bir yıldız olduğu gözlemlenmiştir. Başlığı gözönünde bulunduran öğrenciler eserin konusunun ya bir

kişi ya da gök cismi hakkında olabileceğini belirtmişlerdir. Başlıkla ilgili düşüncelerini ortaya koyduktan sonra, öğrencilerden metne g z gezdirmeleri ve konuyu tahmin etmeleri istenmiştir. Bu aşamadan sonra öğrencilere metnin tamamını okumaları ve   z mlmeleri için süre verilmiştir. Öğrenciler metni okuduktan sonra olay örgüsünü incelemiş, metinde yer alan göstergeler üzerine fikir alışverişi yapmış ve yazarın eseri kaleme alırken ikinci tekil kişi zahirini kullanmasının dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Takip eden aşamada öğrencilerden metnin çevirisini yaparken karşılaşabilecekleri olası problemleri not etmeleri istenmiş ve bu problemler Yetkin  evirmen İnceleme Modeline göre gruplandırılmıştır. Öğrencilerin büyük kısmı deyimler ve konuşma dilinde kullanılan göstergelerin çevirisinde zorluk yaşayacaklarını belirtmiş; bu problemleri en aza indirmek için birtakım stratejiler belirlemiştir.  zg n metinde geçen deyimlerin çevirileri için  ğrencilerin Türk kültürünü ve Türkçe dil özelliklerini göz önünde bulundurdıkları ve anlamına göre  eviri yapmayı tercih ettikleri kanısına varılmıştır.

Ek 6: 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Yıllık Planı

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
05.10.2015	1	2	1. Göstergebilimin tanımı, inceleme alanı ve çeviri etkinliği ile ilişkisi. 2. Eco'ya göre göstergesel süreç, göstergelerin sınıflandırılması.	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Göstergebilimi ve inceleme alanını tanımlarını sağlamak - Göstergebilimin çeviri etkinliği ile ilişkisini anlamalarını sağlamak - Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını anlamalarını sağlamak. <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Göstergebilimin tanımını yapabilme - Göstergebilimin inceleme alanlarını söyleyebilme - Göstergebilimin çeviri etkinliği ile ilişkisini yorumlayabilme - Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını söyleyebilme.	Konu anlatımı ve tartışma	Konu ile ilgili ders yürütücüsü tarafından derlenmiş ders notları

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
12.10.2015	2	2	1. Eco'ya göre gösterge/anlam üretme yöntemi 2. Üstmetin (metatext) okuma İzlenesi, söylemsel (discursive) yapı izlenesi, anlatısal (narrative) yapı izlenesi 3. Üç izlenec tipindeki arasındaki benzerlikler/farklar 4. Bu izlenecelerin yazın çevirisi ile ilişkisi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Eco'ya göre gösterge/anlam üretme yöntemini anlamalarını sağlamak 2. Öğrencilerin üstmetin okuma, söylemsel ve anlatısal yapı izlenecelerini anlamalarını sağlamak 3. Yazınsal metin üzerinde adı geçen izlenecileri bulmalarını ve yorumlamalarını sağlamak 4. Öğrencilerin belirtilen izleneceler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları kavramalarını sağlamak 5. Yazın çevirisi yaparken izlenecelerin nasıl kullanılabileceğini kavramalarını sağlamak <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Eco'ya göre gösterge/anlam üretme yöntemini anlatabilme 2. Üstmetin okuma, söylemsel ve anlatısal yapı izlenecelerini tanımlayabilme; yazınsal metin üzerinde uygulayabilme ve yorumlayabilme 3. Üç izlenec tipindeki benzerlik ve farkları yorumlayabilme 4. Yazın çevirisi yaparken izlenecelerden nasıl yararlanıldığını yorumlayabilme	Konu anlatımı ve tartışma Metin üzerinde çözümleme	Ders kitabı (The Role of the Reader, 8. Bölüm) Yazınsal metin (kısa öykü)

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
19.10.2015	3	2	1. Eco'ya göre açık metin kavramı 2. Metin göstergebiliminde <i>olası yaşantılar / olası dünyalar</i> olgusu	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Açık metin kavramını anlamalarını sağlama 2. Yazın metinlerinde olası yaşantılar/dünyalar ve çıkarımsal gezintiler olgularını anlamalarını ve bu olguları yazınsal metin üzerindeki tanımlarını sağlamak 3. Yazın metinlerinde olası yaşantılar/dünyalar ve çıkarımsal gezintiler olgularının yazın çevirmenlerince ne şekilde kullanılabileceğini kavramalarını sağlamak <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Açık metin kavramını açıklayabilme 2. Olası yaşantılar/dünyalar ve çıkarımsal gezintiler olgularını tanımlayabilme ve yazınsal metinlerde örneklerle açıklayabilme 3. Olası yaşantılar/dünyalar ve çıkarımsal gezintiler olgularının yazın çevirisinde ne şekilde kullanılabileceğini yorumlayabilme	Konu anlatımı ve tartışma Metin üzerinde çözümleme	Ders kitabı (The Role of the Reader, 8. Bölüm) Yazınsal metin (kısa öykü)

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
26.10.2015	4	2	1. Yazarın niyeti, okurun niyeti, metnin niyeti ve metinsel işbirlik 2. Metinsel konular ve gereklilik 3. Yaşantıların yapısı, erişilebilirlik, kimlik	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Yazarın, okurun ve metnin niyeti ile metinsel işbirlik kavramlarını anlamalarını sağlama 2. Yazın metnini çözümlerken, olası yaşantılar / dünyalar olgusunu doğru şekilde kullanabilmeleri için anlatıdaki karakterlerin/ nesnelerin/olayların vb. <i>tanılayıcıözelliklerini veüstül aracı olarak gereklilikleri</i> doğru şekilde anlamalarını ve yazın çevirisiyle ilişkilendirebilmelerini sağlama 3. Öte dünya kimliği teriminin yaşantıların yapısı, erişilebilirlik ve kimlik terimleri ekseninde ele alınmasıyla kavramalarını ve yazın metni üzerinde doğru şekilde belirlemelerini sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Yazarın, okurun ve metnin niyeti ile metinsel işbirlik kavramlarını açıklayabilme 2. Yazın metnini çözümlerken anlatıdaki karakterlerin / nesnelerin / olayların vb. tanılayıcı özelliklerini ve üstül aracı olarak gereklilikleri doğru şekilde belirleyebilme ve bunları yazın çevirisiyle ilişkilendirebilme 3. Öte dünya kimliği olgusunu yaşantıların yapısı, erişilebilirlik ve kimlik terimleri ekseninde yazın metni üzerinde doğru şekilde belirleyebilme ve yorumlayabilme	Konu anlatımı ve tartışma Metin üzerinde çözümleme	Ders kitabı (The Role of the Reader, 8. Bölüm) Yazınsal metin (kısa öykü)

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
02.11.2015	5	2	1. Eco'ya göre örnek okur/ ampirik okur kavramı 2. <i>Fabula</i> ve olası yaşantılar / dünyalar olgusu	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Örnek ve ampirik okur kavramlarını anlamalarını sağlama 2. Öğrencilerin, <i>fabulanın</i> (öyküdeki dünyaların) sunulması ile metnin nasıl örüldüğünü (kendi yaşadıkları dünya ile, metindeki karakterlerin içinde yaşadığı dünyanınaynı olmadığını) anlamalarını sağlama 3. Öğrencilerin, yazın metinlerinde karşılaştıkları dünyalara (zaman dilimi, yaşantılar) kendilerinin içinde yaşadıkları zaman diliminden ve başka zaman diliminden bakabilmelerini sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Örnek ve ampirik okur kavramlarını açıklayabilme 2. Karşılaşılan yazın metnlerinin kurgusunu, oluşturulan anlam evrenini, karakterlerin özelliklerini ve dünyalarını çözümleyebilme 3. Yazın metnini okur olarak ele alıp, farklı okur tiplerinin bakış açılarıyla çoğul okuma yapabilme	Konu anlatımı ve tartışma Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi Metin üzerinde çözümleme	Ders kitabı (The Role of the Reader, 8. Bölüm) The Case of Lower Case Letter başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
09.11.2015	6	2	1. Aşırı yorum kavramı 2. Anlatısal dünyalar arasında erişilebilirlik 3. <i>Fabula</i> ve hayalet (ghost) bölümler	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Öğrencilerin aşırı yorum kavramını anlamalarını sağlama - Yazın metinlerinde okuru oyunun içine çekmek ve öykünün bir kısmını okura yazdırmak için hayalet bölümlerin öğrencilere tanıtılması; öyküde bütünlük sağlayacak şekilde hayalet bölümlerin öğrenciler tarafından tamamlanmasının sağlanması - Çevirmen adayları olan öğrencilere, yazın çevirisi yaparken karşılaştıkları metinlerde hayalet bölümlerin farkına vararak çevirisini yapmalarının kendilerine neler kazandıracığı ile ilgili tartışmalarının sağlanması <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Aşırı yorum kavramını açıklayabilme - Yazın metinlerinde yazarın boş bıraktığı anlamları, açıkça ifade edilmeyen olayları ve örtük gönderimleri tespit edip metinde anlatılmaya çalışılan gerçek anlam bütünlüğünü kavrayabilme - Yazın çevirisi yaparken izlencelerden nasıl yararlanıldığını yorumlayabilme	Konu anlatımı ve tartışma Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi Metin üzerinde çözümleme	Ders kitabı (The Role of the Reader, 8. Bölüm) The Case of Lower Case Letter başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
16.11.2015	7	2		ARASINAV HAFTASI		

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
23.11.2015	8	2	1. Metnin öğrencilere tanıtılması, metnin okunması ve çözümlenmesi 2. Çeviride karşılaşılabilecek olası problemlerin belirlenmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma - Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmasını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Öğrencilerin işbirliği kuracakları metni tanıyabilme, hakkında fikir sahibi olup, metindeki göstergeleri doğru çözümleyebilme, metindeki boşlukları bulabilme, olası dünyalar arasında fikir yürütebilme - Kaynak metinle ilgili gerekli olan çözümlemeyi yaptıktan sonra çeviri etkinliğinde sorun yaratabilecek göstergeleri belirleyebilme	Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi	Hills Like White Elephants başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
30.11.2015	9	2	1. Belirlenen problemleri çözmek için çözüm önerilerinin tartışılması 2. Çeviri etkinliğine yer verilmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama 2. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Çeviride sorun yaratacak problemleri tespit edip ortadan kaldırmak için çözüm yolu bulabilme ve çevirmen adayı olan diğer öğrencilerle bunlar üzerinde tartışabilme 2. Bireysel olarak erek metni oluşturabilme	Metnin çeviri esnasında sorun yaratabilecek noktalarına çözüm önerisi getirme Çeviri etkinliği	Hills Like White Elephants başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
07.12.2015	10	2	1. Metnin öğrencilere tanıtılması, metnin okunması ve çözümlenmesi 2. Çeviride karşılaşılabilecek olası problemlerin belirlenmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma - Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmalarını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Öğrencilerin işbirliği kuracakları metni tanıyabilme, hakkında fikir sahibi olup, metindeki göstergeleri doğru çözümleyebilme, metindeki boşlukları bulabilme, olası dünyalar arasında fikir yürütebilme - Kaynak metinle ilgili gerekli olan çözümlemeyi yaptıktan sonra çeviri etkinliğinde sorun yaratabilecek göstergeleri belirleyebilme	Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi	They're Made out of Meat başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
14.12.2015	11	2	1. Belirlenen problemleri çözmek için çözüm önerilerinin tartışılması 2. Çeviri etkinliğine yer verilmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, 1. Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama 2. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> 1. Çeviride sorun yaratacak problemleri tespit edip ortadan kaldırmak için çözüm yolu bulabilme ve çevirmen adayı olan diğer öğrencilerle bunlar üzerinde tartışabilme 2. Bireysel olarak erek metni oluşturabilme	Metnin çeviri esnasında sorun yaratabilecek noktalarına çözüm önerisi getirme Çeviri etkinliği	They're Made out of Meat başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
21.12.2015	12	2	1. Metnin öğrencilere tanıtılması, metnin okunması ve çözümlenmesi 2. Çeviride karşılaşılabilecek olası problemlerin belirlenmesi 3. Belirlenen problemleri çözmek için çözüm önerilerinin tartışılması 4. Çeviri etkinliğine yer verilmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma - Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmasını sağlama - Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama - Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Öğrencilerin işbirliği kuracakları metni tanıyabilme, hakkında fikir sahibi olup, metindeki göstergeleri doğru çözümleyebilme, metindeki boşlukları bulabilme, olası dünyalar arasında fikir yürütebilme - Kaynak metinle ilgili gerekli olan çözümlemeyi yaptıktan sonra çeviri etkinliğinde sorun yaratabilecek göstergeleri belirleyebilme - Çeviride sorun yaratacak problemleri tespit edip ortadan kaldırmak için çözüm yolu bulabilme ve çevirmen adayı olan diğer öğrencilerle bunlar üzerinde tartışabilme - Bireysel olarak erek metni oluşturabilme	Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi Çeviri etkinliği	The Star başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
28.12.2015	13	2	- Metnin öğrencilere tanıtılması, metnin okunması ve çözümlenmesi - Çeviride karşılaşılabilecek olası problemlerin belirlenmesi - Belirlenen problemleri çözmek için çözüm önerilerinin tartışılması - Çeviri etkinliğine yer verilmesi	<i>Amaç:</i> Öğrencilerin, - Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinemelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma - Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmalarını sağlama - Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama - Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama <i>Öğrenme Çıktıları:</i> - Öğrencilerin işbirliği kuracakları metni tanıyabilme, hakkında fikir sahibi olup, metindeki göstergeleri doğru çözümleyebilme, metindeki boşlukları bulabilme, olası dünyalar arasında fikir yürütebilme - Kaynak metinle ilgili gerekli olan çözümlemeyi yaptıktan sonra çeviri etkinliğinde sorun yaratabilecek göstergeleri belirleyebilme - Çeviride sorun yaratacak problemleri tespit edip ortadan kaldırmak için çözüm yolu bulabilme ve çevirmen adayı olan diğer öğrencilerle bunlar üzerinde tartışabilme - Bireysel olarak erek metni oluşturabilme	Çevrilecek metnin okunması, çözümlenmesi ve olası sorunların belirlenmesi Çeviri etkinliği	The Star başlıklı kısa öykü

SÜRE			İÇERİK	AMAÇ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI	YAKLAŞIM, METOD VE TEKNİK	DERS MATERYALİ
TARİH	HAFTA	SAAT				
04.01.2016	14	2		FİNAL SINAVI		

Ek 7: 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları Dersi Haftalık Ders Planları

DERS PLANI – 1

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Öntest Uygulanması, Göstergebilimin tanımı, inceleme alanı, çeviri etkinliği ile ilişkisi; Umberto Eco'ya göre göstergesel süreç ve göstergelerin sınıflandırılması
Yöntem ve Teknikler:	Konu anlatımı, tartışma
Kaynak, Araç-Gereç:	Yazılı materyaller, derlenmiş ders notları
Tarih:	05.10.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin göstergebilimi, inceleme alanını tanımalarını, göstergebilim ile çeviri etkinliği arasındaki ilişkiyi kavramalarını, göstergebilim kuramcısı olarak Umberto Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını anlamalarını sağlamak hedeflenmiştir.
Bilgi:	Göstergebilimi, inceleme alanlarını, Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını söyleyebilme.
Kavrama:	Göstergebilimi, inceleme alanlarını, Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını, göstergebilim ile çeviri etkinliği arasındaki ilişkiyi kendi sözleriyle anlatabilme.
Analiz:	Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıfları ile göstergebilim ve çeviri etkinliği arasındaki ilişkiyi açıklayıp yorumlayabilme.
Ders Öncesi Hazırlık:	Göstergebilim tanımı, tarihi, kuramcıları ve Umberto Eco üzerine alan taraması yapılarak ders anlatımında kullanılacak kaynakların belirlenmesi gerçekleştirilmiştir. Belirtilen konu üzerinde genel çerçeve ve derste anlatılacak konular sıralanarak dersin temel hatları belirlenmiştir. Derste sunulacak kuramsal bilgiler Lucie Guillemette ve Josiane Cossette (Université du Québec à Trois-Rivières) tarafından hazırlanmış (http://www.signosemio.com/eco/semiotic-process-and-classification-of-signs.asp) ‘ The Semiotic Process and the Classifications of Signs ’ başlıklı çalışmadan ve Umberto Eco'nun The Role of The

Reader isimli kitabının son kısmı olan **Lector in Fabula: Pragmatic Strategy in a Metanarrative Text** başlıklı bölümden derlenmiştir.

Konu anlatımına başlamadan önce öğrencilerin hâlihazırda ilgili konu ile ilgili neler bildiğini anlamak; konu anlatımı sonunda ise yeni edindikleri bilgileri sınamak amacıyla yöneltilecek sorular ile tartışma ortamı yaratmaya yönelik sorular araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Dersin İşlenişi: Konu anlatımına geçmeden önce ilk olarak öntest uygulanmıştır. Öntest için Alphonse Allais'nin *A Most Parisian Episode* başlıklı kısa öyküsü kullanılmıştır. 2015-2016 eğitim öğretim güz yarıyılında seçmeli ders olarak açılan Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları dersinin amacı ve içeriğiyle ilgili olarak öğrencilerin bilgilendirilmesi; göstergebilim ve Umberto Eco ile ilgili neler bildiklerinin sorulması planlanmıştır.

Sonraki aşamada konu anlatımına geçilmesi, göstergebilimin tanımının yapılması, tarihi ve kuramcılar hakkında bilgiler verilmesi, Eco'ya göre göstergesel süreç ve gösterge sınıflarını, göstergebilim ile çeviri etkinliği arasındaki ilişkiyle ilgili görüşlerinin sunulması planlanmıştır.

İnceleme: Genel olarak sunulan içeriğin ne derece öğrenildiğini saptamak ve öğrencilerin üst söylem geliştirmelerini sağlamak amacı ile ders bitiminde öğrencilere sorular yöneltmek öğrendiklerinin sınanması ve yorumlayarak tartışmaları planlanmıştır.

DERS PLANI – 2

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Eco'ya göre gösterge/anlam üretme yöntemi, üstmetin okuma, söylemsel ve anlatısal yapı izlenceleri, üç izlenec arasında benzerlik ve farklar, çeviri etkinliğinde çevirmene sağladığı katkılar.
Yöntem ve Teknikler:	Konu anlatımı, tartışma, metin üzerinde çözümleme
Kaynak, Araç-Gereç:	Yazılı materyaller, derlenmiş ders notları
Tarih:	12.10.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)

Hedefler: Öğrencilerin Eco'nun gösterge/anlam üretme yöntemi, üstmetin okuma, söylemsel ve anlatısal yapı izlencelerini tanımlamaları, yazınsal metin üzerinde adı geçen izlenceleri bulmaları ve yorumlamaları, belirtilen izlenceler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları kavramalarının sağlanması, öğrencilere yazın çevirisi yaparken bu izlenceleri nasıl kullanabileceklerinin kavratılması hedeflenmiştir.

Bilgi: Eco'nun gösterge/anlam üretme yöntemi anlatabilme, üstmetin okuma, söylemsel ve anlatısal yapı izlencelerini tanımlayabilme.

Kavrama: Adı geçen izlenceleri özetleyebilme ve aralarındaki benzerliklerle farkları sıralayabilme.

Uygulama: Eco'nun gösterge/anlam üretme yöntemi çeviri etkinliği sırasında uygulayabilme, yazın metni üzerinde adı geçen izlenec ilkelerini kullanabilme.

Analiz: Söz konusu izlencelerin yazın çevirisinde nasıl kullanılabileceğini saptama.

Ders Öncesi Hazırlık: Bu derste anlatılacak yeni konu Lucie Guillemette ve Josiane Cossette (Université du Québec à Trois-Rivières) tarafından hazırlanmış (<http://www.signosemio.com/eco/semiotic-process-and-classification-of-signs.asp>)

'**Modes of Sign Production**' başlıklı çalışmadan ve Umberto Eco'nun The Role of The Reader isimli kitabının son kısmı olan **Lector in Fabula: Pragmatic Strategy in a Metanarrative Text** başlıklı bölümden derlenmiştir.

Üzerinde inceleme yapılacak yazın metni öğrencilerin derste elinde olacak şekilde kendilerine ulaştırılmıştır. Ders öncesi hazırlık aşamasında konu anlatımı sonunda öğrencilere yöneltilecek sorular hazırlanmıştır.

Dersin İşlenişi: Bu derste, bir önceki dersin hatırlatılması, özetlenmesi ve soruların cevaplanmasından sonra yeni sunulacak ders içeriğinin tanıtılması planlanmaktadır. Konu ile ilgili kısa bilgilendirme yapıldıktan sonra öncelikle öğrencilerin Alphonse Allais tarafından yazılmış *A Most Parisian Episode* (Un Drame Bien Parisian) başlıklı kısa öyküyü okumaları planlanmaktadır.

Bu aşamadan sonra ise bir önceki dersin tekrarı niteliğinde olacak şekilde metindeki göstergesel süreç ve gösterge tiplerinin incelenmesi düşünülmüştür. Dersin ikinci aşamasında ise metindeki anlamın nasıl örüldüğünü incelemek amacıyla metin üzerinde gösterge/anlam üretme yöntemlerinin irdelenmesi düşünülmüştür. Üstmetin okuma, söylemsel ve anlatsal yapı izlencelerinin sunulması, özetlenmesi ve öğrencilere sorular yönelterek anlama düzeylerinin tespit edilmesi ayrıca planlanmaktadır. Üçüncü aşamada, derste sunulmuş izlencelerin adı geçen kısa öykü üzerinde incelenmesi planlanmaktadır.

İnceleme: Derste anlatılan içeriğin ne derece öğrenildiğini saptamak amacı ile sunulan üç izlencenin adı geçen kısa öykü üzerinde incelenmesinin öğrenciler tarafından tartışılarak yapılması planlanmaktadır.

DERS PLANI – 3

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Eco'nun açık metin kavramı, metin göstergebiliminde olası yaşantılar/olası dünyalar olgusu; yazarın, okurun ve metnin niyeti ve metinsel işbirliği kavramı, metinde Fabula ve Intreccio düzlemleri ve metnin kesitlenmesi
Yöntem ve Teknikler:	Konu anlatımı, tartışma, metin üzerinde çözümleme
Kaynak, Araç-Gereç:	Yazılı materyaller, derlenmiş ders notları
Tarih:	19.10.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin açık metin kavramını anlamalarını sağlama, kurmaca metinlerde <i>olası yaşantılar / dünyalar</i> , <i>çıkarımsal gezintiler</i> ve <i>anlamın ifşa edilmesi</i> olgularını anlamalarını, bu olguları yazınsal metin üzerinde tanımlarını ve yazın çevirmenlerince ne şekilde kullanılabileceğini kavramalarını, yazarın, okurun ve metnin niyeti ile metinsel işbirlik kavramlarını anlamalarını, yazınsal metin üzerinde Fabula ve Intreccio düzlemlerini tanımlarını ve metni kesitleyebilmelerini sağlamak.
Bilgi:	Açık metin,olası yaşantılar/dünyalar, çıkarımsal gezintiler ve anlamın ifşa edilmesi olgularını tanımlayabilme; yazarın, okurun ve metnin niyetleri ve metinsel işbirlik kavramlarını tanımlayabilme.
Kavrama:	Adı geçen kavramları yorumlayabilme.
Uygulama:	Yazın metni üzerinde bu kavramları açıklayarak kullanabilme, Fabula ve Intreccio düzlemleri ile yazınsal metni kesitleyebilme.
Analiz:	Söz konusu kavramların yazın çevirisinde nasıl kullanılabileceğini saptama.
Ders Öncesi Hazırlık:	Bu derste anlatılacak yeni konu Lucie Guillemette ve Josiane Cossette (Université du Québec à Trois-Rivières) tarafından hazırlanmış (http://www.signosemio.com/eco/textual-cooperation.asp) ‘ Textual Cooperation ’ başlıklı çalışmadanve Umberto Eco'nun The Role of The Reader isimli kitabının son kısmı olan Lector in Fabula: Pragmatic Strategy in a Metanarrative Text başlıklı bölümden derlenmiştir.
	Ders öncesi hazırlık aşamasında, geçen dersin hatırlanması ve bu haftaki dersin ne derece anlaşıldığını anlamak için öğrencilere yöneltilecek sorular hazırlanmıştır.

Dersin İşlenişi: Bu derste,bir önceki dersin hatırlatılması, özetlenmesi ve soruların cevaplanmasından sonra yeni sunulacak ders içeriğinin tanıtılması planlanmaktadır.

Derse yapılan girişten sonra, ana konuya geçilmesi ve sırasıyla yazarın, okurun ve metnin niyetleri ve metinsel işbirlik kavramları ve kurmaca metinlerde yaşantıların yapısı ve kimlik olgularının ve Fabula ve Intreccio kavramlarının sunulması düşünülmüştür.

Bu kavramların sunulmasından sonra öğrencilerle tartışma ortamının oluşturulması ve Allais'nin kısa öyküsü üzerinde uygulamalı olarak tartışılması planlanmaktadır. Ayrıca bu derste yazınsal metni kesitleme uygulaması ve metnin Fabula ve Intreccio düzlemlerinin belirlenmesi düşünülmektedir.

İnceleme: Dersin son bölümünde ise dersin genel bir özetlemesi yapılarak yeni öğrenilen olguların yazın çevirisinde nasıl kullanılabileceği ile ilgili görüşlerinin alınmasıyla dersi sonlandırmak planlanmıştır.

DERS PLANI – 4

- Ders:** Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
- Konu:** Eco'ya göre örnek okur/ampirik okur kavramı, Fabula ve olası yaşantılar/dünyalar olgusu, aşırı yorum kavramı, anlatısal dünyalar arasında erişilebilirlik, Fabula ve hayalet bölümler.
- Yöntem ve Teknikler:** Konu anlatımı, tartışma, metin üzerinde çözümleme
- Kaynak, Araç-Gereç:** Yazılı materyaller, derlenmiş ders notları
- Tarih:** 26.10.2015
- Süre:** 2 ders saati (100 dakika)
- Hedefler:** Öğrencilerin örnek ve ampirik okur kavramlarını anlamalarını sağlama, kurmaca metinlerde fabula ve olası yaşantılar/dünyalar olgularını anlamalarını, bu olguları yazınsal metin üzerinde tanımalarını ve yazın çevirmenlerince ne şekilde kullanılabileceğini kavramalarını, aşırı yorum kavramını anlamalarını sağlama, kurmaca metinlerde anlatısal dünyalar arasında erişilebilirlik, fabula ve hayalet bölümler olgularını anlamalarını, bu olguları yazınsal metin üzerinde tanımalarını ve yazın çevirmenlerince ne şekilde kullanılabileceğini kavramalarını sağlamak.
- Bilgi:** Örnek ve ampirik okur kavramlarını, fabula ve olası yaşantılar/dünyalar olgularını tanımlayabilme; aşırı yorum kavramını, anlatısal dünyalar arasında erişilebilirlik, fabula ve hayalet bölümler olgularını tanımlayabilme.
- Kavrama:** Adı geçen kavramları yorumlayabilme.
- Uygulama:** Yazın metni üzerinde bu kavramları açıklayarak kullanabilme.
- Analiz:** Söz konusu kavramların yazın çevirisinde nasıl kullanılabileceğini saptama.
- Ders Öncesi Hazırlık:** Bu derste anlatılacak yeni konu Lucie Guillemette ve Josiane Cossette (Université du Québec à Trois-Rivières) tarafından hazırlanmış (<http://www.signosemio.com/eco/textual-cooperation.asp>) ‘**Textual Cooperation**’ başlıklı çalışmadan ve Umberto Eco’nun The Role of The Reader isimli kitabının son kısmı olan **Lector in Fabula: Pragmatic Strategy in a Metanarrative Text** başlıklı bölümden derlenmiştir.
- Ders öncesi hazırlık aşamasında, geçen dersin hatırlanması ve bu haftaki dersin ne derece anlaşıldığını anlamak için öğrencilere yöneltilecek sorular hazırlanmıştır.

Dersin İşlenişi: Bu derste, bir önceki dersin hatırlatılması, özetlenmesi ve soruların cevaplanmasından sonra yeni sunulacak ders içeriğinin tanıtılması planlanmaktadır.

Derse yapılan girişten sonra, ana konuya geçilmesi ve sırasıyla örnek okur/ampirik okur kavramı, Fabula ve olası yaşantılar/dünyalar olgusu, aşırı yorum kavramı, anlatısal dünyalar arasında erişebilirlik, Fabula ve hayalet bölümler gibi konuların sunulması düşünülmüştür.

Bu kavramların sunulmasından sonra öğrencilerle tartışma ortamının oluşturulması ve Allais'nin kısa öyküsü üzerinde uygulamalı olarak tartışılması planlanmaktadır.

İnceleme: Dersin son bölümünde ise dersin genel bir özetlemesi yapılarak yeni öğrenilen olguların yazın çevirisinde nasıl kullanılabileceği ile ilgili görüşlerinin alınmasıyla dersi sonlandırmak planlanmıştır.

DERS PLANI – 5

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin okunması, çözümlenmesi, olası sorunların belirlenmesi
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>The Case of Lower Case Letter</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	02.11.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma. Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmasını sağlama.

Kavrama: Kaynak metni okuyup olay örgüsünü kavrayabilme.

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Bu derste ele alınacak metin Jack Delany tarafından *The Case of Lower Case Letter* başlığıyla yazılmış olup <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/CaseLowe950.shtml> adresinden alınmıştır. Ders saatinden önce metin öğrencilere dağıtılmak üzere çoğaltılmıştır.

Dersin İşlenişi: Derste incelenecek metin öğrencilere dağıtılmış, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmaları istenmiştir.

İkinci aşama olarak öğrencilerden metni okumaları istenmiştir (gerekli durumda metin birden fazla okunmuştur). Tüm öğrenciler metni okuduktan sonra metin çözümlemesine geçilmiş ve öğrencilere sorular yönelterek metnin çözümlemesi yapılmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır.

Takip eden aşamada öğrencilerden bu metnin çevirisini yaparken nerelerde ne tür sorunlarla karşılaşabilecekleri sorulmuş ve olası problemleri not etmeleri istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda karşılaşabilecekleri problem listesi oluşturulmuştur. Sınıftaki tüm öğrenciler kendi hazırladıkları listeden ayrı olarak ders sonunda diğer arkadaşlarının da katkısıyla oluşturulmuş çeviri problemleri bütüncesini not almışlardır.

Dersin kapanış kısmında öğrencilerden bir sonraki derse gelirken bu hafta incelenen metnin çevirisini yapıp gelmeleri istenmiştir.

DERS PLANI – 6

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama ve Çeviri
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin incelenmesi ve çevirisi üzerine uygulama
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>The Case of Lower Case Letter</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	09.11.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme. Listelenen problemlere çözüm yolları önerebilme.

Uygulama: Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Derse gelmeden önce öğrenciler metni çevirmiş ve ders yürütücüsüne e-posta ile ulaştırmışlardır. Ders yürütücüsü derse gelirken öğrencilere dağıtılmak üzere çevirilerin çıktısını almıştır.

Dersin İşlenişi: Geçen haftanın metni hatırlanması için bir kez okunmuş, olay ve geçen hafta nerede kalındığı hatırlanmıştır. Belirlenen bireysel problemler ve ders sonunda oluşturulan genel problem listesi gözden geçirilmiştir. Problemler sıra ile ele alınmış ve öğrencilerden incelenen her problem için çözüm bulmaları istenmiştir. Önerilen çözüm yolları sınıfta tartışılmış ve önerilen çözümler Umberto Eco göstergebilimine dayandırılmaya çalışılmıştır.

İkinci aşama olarak öğrencilerden oluşturdukları erek metni okumaları ve karşılaştıkları çeviri problemlerine önerdikleri çözümleri çevirilerine uygulamaları ve son olarak da erek metnlerinin son hali ile ilk hali arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerin yaşadıkları süreci anlatan bir rapor yazmaları sağlanmıştır. Böylelikle, elde edilen çevirilerin ilk hali ve son hali arasında farklar tanınmış olup, çevirmenlerinden (öğrencilerimizden) kendi çeviri süreçleriyle ilgili dönüt alınmış olacaktır.

DERS PLANI – 7

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Ara sınav
Yöntem ve Teknikler:	Yazılı Sınav
Kaynak, Araç-Gereç:	Kağıt, kalem, sözlük
Tarih:	16.11.2015
Süre:	60 dakika

Hedefler:

1. Altı hafta boyunca öğrencilerin Umberto Eco göstergebilimi ile ilgili neler öğrendiklerini ölçmek.
2. Eco göstergebilimi kuramına göre gösterge tiplerini verilen cümle ve tamlamalarda belirlemek.
3. Eco göstergebilimi kuramına göre gösterge tiplerini yazınsal metinden alınmış bir parça üzerinde belirlemek.

T.U.
FACULTY OF LETTERS
DIVISION OF ENGLISH TRANSLATION AND INTERPRETATION
SEMIOTIC PRACTICE IN LITERARY TRANSLATION
FALL TERM MID-TERM EXAM

Name-Surname:

Date: 16.11.2015

Number:

QUESTIONS

A. Match the definitions with the terms

1. It is a fabric woven from signs. It is open and interpretable, but it must be viewed as a coherent whole. It creates its Model Reader, and it is more than the sum of the author's words and the reader's meaning. It is essentially "a lazy machine that demands the bold cooperation of the reader to fill in a whole series of gaps" of unsaid or already said missing elements.
2. It is the story being told.
3. All interpretations of it are potentially unlimited, but not every act of interpretation has a happy end. By interpretation we mean "the semantic actualisation of everything that the text means, as a strategy, with the cooperation of its Model Reader"
4. It is what the reader interprets from the text.
5. It is what the internal mechanisms of the text allow us to say about it
6. It is the meaning the author wanted to instil into his text.
7. He/she (as a reader) is the "concrete subject of acts of [textual] cooperation"; he "deduces a model image of something that has previously been verified as an act of utterance and which is textually present as an utterance."
8. He/she (as a reader), using his/her encyclopaedia, has the ability to fill in the gaps to the best of his knowledge, using his social baggage, his encyclopaedia and cultural conventions.
9. It is used to transmit information; to say or to indicate a thing that someone knows and wants others to know as well.
10. They are divided into two classes: (1) signs intentionally produced in order to signify; (2) signs intentionally produced as functions.
11. They are divided into two classes: (1) signs identified with natural things or events; (2) signs unintentionally produced by a human agent.
12. It (not necessarily a person; it may simply be nature, a traffic sign, etc.) sends a message, which is transmitted by means of a code (linguistic or cultural).
13. It is some sort of interpreter who uses his knowledge of the same code to discern the meaning of the message.
14. It designates all of the conventions that make it possible for the sender's message to be understood by the receiver in an act of communication. It may thus be a language, a system used in sports (the referee in baseball or the signs used for communication between the catcher and pitcher), kinesics (interpreting unconscious nonverbal language, such as tiny facial movements), etc.

___ natural signs

___ fabula

___ artificial signs

___ empirical reader

___ reader's intention

___ open text

___ author's intention

___ model reader

___ sign

___ the text

___ text's intention

___ code

___sender

___addressee

B. For each of the following utterances, determine whether the phenomenon is (1) artificial or natural and (2) identify whether it is (a) intentionally produced in order to signify, (b) intentionally produced as a function, (c) identified with natural events or things, or (d) unintentionally produced by a human agent.

1. Paul's dog is limping.
2. A sailor sends an S.O.S.
3. The grass has turned yellow.
4. The paint is peeling on the Jone's house.
5. A dog is barking.
6. A woman dons a fur coat.

C. Identify the functions (primary and secondary) of the following signs.

1. A wool poncho
2. A MontBlanc brand pen
3. A kilt
4. A Ferrari
5. A McDonald's restaurant in India

D. Analyze the following passage using Eco's classification of signs. Identify the signs as accurately as possible. For example, if the sign has a combined function, identify the primary and secondary functions. If the sign was unintentionally produced by a human agent, identify the sub-class (symptom or whatever) and so on.

"The night was black and the wind shook the frail cottage. Rain seeped through cracks in the roof and thunder echoed in the distance, portending a dreadful night ahead. Amand was cold."

DERS PLANI – 8

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin okunması, çözümlenmesi, olası sorunların belirlenmesi
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>Hills Like White Elephants</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	23.11.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin çevirecekleri metni tanımalarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma. Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmasını sağlama.

Kavrama: Kaynak metni okuyup olay örgüsünü kavrayabilme.

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Bu derste ele alınacak metin Ernest Hemingway tarafından *Hills Like White Elephants* başlığıyla yazılmış olup <http://www.massey.ac.nz/massey/fms/Colleges/College%20of%20Humanities%20and%20Social%20Sciences/EMS/Readings/139.105/Additional/Hills%20Like%20White%20Elephants%20-%20Ernest%20Hemingway.pdf> adresinden alınmıştır. Ders saatinden önce metin öğrencilere dağıtılmak üzere çoğaltılmıştır.

Dersin İşlenişi: Derste incelenecek metin öğrencilere dağıtılmış, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmaları istenmiştir.

İkinci aşama olarak öğrencilerden metni okumaları istenmiştir (gerekli durumda metin birden fazla okunmuştur). Tüm öğrenciler metni okuduktan sonra metin

özömlemesine geçilmiş ve öērencilere sorular yōnelterek metnin özömlemesi yapılmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır.

Takip eden aşamada öērencilerden bu metnin çevirisini yaparken nerelerde ne tür sorunlarla karşılaşabilecekleri sorulmuş ve olası problemleri not etmeleri istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öērencilerden gelen cevaplar doērultusunda karşılaşabilecekleri problem listesi oluşturulmuştur. Sınıftaki tüm öērenciler kendi hazırladıkları listeden ayrı olarak ders sonunda diēer arkadaşlarının da katkısıyla oluşturulmuş eviri problemleri bütöncesini not almışlardır.

Dersin kapanış kısmında öērencilerden bir sonraki derse gelirken bu hafta incelenen metnin çevirisini yapıp gelmeleri istenmiştir.

DERS PLANI – 9

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama ve Çeviri
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin incelenmesi ve çevirisi üzerine uygulama
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>Hills Like White Elephants</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	30.11.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama.

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme. Listelenen problemlere çözüm yolları önerebilme.

Uygulama: Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Derse gelmeden önce öğrenciler metni çevirmiş ve ders yürütücüsüne e-posta ile ulaştırmışlardır. Ders yürütücüsü derse gelirken öğrencilere dağıtılmak üzere çevirilerin çıktısını almıştır.

Dersin İşlenişi: Bir önceki haftanın metni hatırlanması için bir kez okunmuş, olay ve önceki hafta nerede kalındığı hatırlanmıştır. Belirlenen bireysel problemler ve ders sonunda oluşturulan genel problem listesi gözden geçirilmiştir. Problemler sıra ile ele alınmış ve öğrencilerden incelenen her problem için çözüm bulmaları istenmiştir. Önerilen çözüm yolları sınıfta tartışılmış ve önerilen çözümler Umberto Eco göstergebilimine dayandırılmaya çalışılmıştır.

İkinci aşama olarak öğrencilerden oluşturdıkları erek metni okumaları ve karşılaştıkları çeviri problemlerine önerdikleri çözümleri çevirilerine uygulamaları ve son olarak da erek metnin son hali ile ilk hali arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerin yaşadıkları süreci anlatan bir rapor yazmaları sağlanmıştır. Böylelikle, elde edilen çevirilerin ilk hali ve son hali arasında farklar tanınmış olup, çevirmenlerinden (öğrencilerimizden) kendi çeviri süreçleriyle ilgili dönüt alınmış olacaktır.

DERS PLANI – 10

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin okunması, çözümlenmesi, olası sorunların belirlenmesi
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>They're Made out of Meat</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	07.12.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma. Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmalarını sağlama. Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama.
Kavrama:	Kaynak metni okuyup olay örgüsünü kavrayabilme.
Analiz:	Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.
Sentez:	Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme ve çözüm önerisi sunabilme.
Uygulama:	Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Bu derste ele alınacak metin Terry Bisson tarafından *They're Made out of Meat* başlığıyla yazılmış olup <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/TheyMade.shtml> adresinden alınmıştır. Ders saatinden önce metin öğrencilere dağıtılmak üzere çoğaltılmıştır.

Dersin İşlenişi: Derste incelenecek metin öğrencilere dağıtılmış, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmaları istenmiştir.

İkinci aşama olarak öğrencilerden metni okumaları istenmiştir (gerekli durumda metin birden fazla okunmuştur). Tüm öğrenciler metni okuduktan sonra metin çözümlemesine geçilmiş ve öğrencilere sorular yönelterek metnin çözümlemesi yapılmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır.

Takip eden aşamada öğrencilerden bu metnin çevirisini yaparken nerelerde ne tür sorunlarla karşılaşabilecekleri sorulmuş ve olası problemleri not etmeleri istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda karşılaşabilecekleri problem listesi oluşturulmuştur. Sınıftaki tüm öğrenciler kendi hazırladıkları listeden ayrı olarak ders sonunda diğer arkadaşlarının da katkısıyla oluşturulmuş çeviri problemleri bütüncesini not almışlardır.

Dersin kapanış kısmında öğrencilerden bir sonraki derse gelirken bu hafta incelenen metnin çevirisini yapıp gelmeleri istenmiştir.

DERS PLANI – 11

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama ve Çeviri
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin incelenmesi ve çevirisi üzerine uygulama
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>They're Made out of Meat</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	14.12.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin karşılaşabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama.

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme. Listelenen problemlere çözüm yolları önerebilme.

Uygulama: Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Derse gelmeden önce öğrenciler metni çevirmiş ve ders yürütücüsüne e-posta ile ulaştırmışlardır. Ders yürütücüsü derse gelirken öğrencilere dağıtılmak üzere çevirilerin çıktısını almıştır.

Dersin İşlenişi: Bir önceki haftanın metni hatırlanması için bir kez okunmuş, olay ve önceki hafta nerede kalındığı hatırlanmıştır. Belirlenen bireysel problemler ve ders sonunda oluşturulan genel problem listesi gözden geçirilmiştir. Problemler sıra ile ele alınmış ve öğrencilerden incelenen her problem için çözüm bulmaları istenmiştir. Önerilen çözüm yolları sınıfta tartışılmış ve önerilen çözümler Umberto Eco göstergebilimine dayandırılmaya çalışılmıştır.

İkinci aşama olarak öğrencilerden oluşturdıkları erek metni okumaları ve karşılaştıkları çeviri problemlerine önerdikleri çözümleri çevirilerine uygulamaları ve son olarak da erek metnin son hali ile ilk hali arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerin yaşadıkları süreci anlatan bir rapor yazmaları sağlanmıştır. Böylelikle, elde edilen çevirilerin ilk hali ve son hali arasında farklar tanınmış olup, çevirmenlerinden (öğrencilerimizden) kendi çeviri süreçleriyle ilgili dönüt alınmış olacaktır.

DERS PLANI – 12

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin okunması, çözümlenmesi, olası sorunların belirlenmesi
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>The Star</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	21.12.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öncelikle çevirecekleri metni tanımlarını sağlama; başlık ve yazar hakkında tartışma, metnin içine girmeden genel bir bakış edinmelerine yardımcı olma ve metni okumalarını, göstergeleri doğru çözümlemelerini sağlama, gerekli durumlarda onlara yol gösterme, olay örgüsünü ve dünyaları tartışma. Sorun yaşadıkları göstergeleri tespit edip liste oluşturmalarını sağlama. Karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama.
Kavrama:	Kaynak metni okuyup olay örgüsünü kavrayabilme.
Analiz:	Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.
Sentez:	Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme ve çözüm önerisi sunabilme.
Uygulama:	Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Bu derste ele alınacak metin Esther Claes tarafından *The Star* başlığıyla yazılmış olup <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/Star717.shtml> adresinden alınmıştır. Ders saatinden önce metin öğrencilere dağıtılmak üzere çoğaltılmıştır.

Dersin İşlenişi: Derste incelenecek metin öğrencilere dağıtılmış, ilk aşama olarak derin okuma yapmadan sadece hızlı bir şekilde göz gezdirmeleri istenmiştir. Metnin yazarı ve başlığıyla ilgili sorular yöneltilmiş, başlıktan yola çıkarak metnin ne ile ilgili olduğuna dair tahmin yapmaları istenmiştir.

İkinci aşama olarak öğrencilerden metni okumaları istenmiştir (gerekli durumda metin birden fazla okunmuştur). Tüm öğrenciler metni okuduktan sonra metin çözümlemesine geçilmiş ve öğrencilere sorular yöneltmek metnin çözümlemesi yapılmış, olay örgüsü incelenmiş ve metindeki göstergeler üzerine tartışılmıştır.

Takip eden aşamada öğrencilerden bu metnin çevirisini yaparken nerelerde ne tür sorunlarla karşılaşabilecekleri sorulmuş ve olası problemleri not etmeleri istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda karşılaşabilecekleri problem listesi oluşturulmuştur. Sınıftaki tüm öğrenciler kendi hazırladıkları listeden ayrı olarak ders sonunda diğer arkadaşlarının da katkısıyla oluşturulmuş çeviri problemleri bütüncesini not almışlardır.

Dersin kapanış kısmında öğrencilerden bir sonraki derse gelirken bu hafta incelenen metnin çevirisini yapıp gelmeleri istenmiştir.

DERS PLANI – 13

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Kısa Öykü Üzerinde Uygulama ve Çeviri
Yöntem ve Teknikler:	Kaynak metnin incelenmesi ve çevirisi üzerine uygulama
Kaynak, Araç-Gereç:	<i>The Star</i> başlıklı kısa öykü
Tarih:	28.12.2015
Süre:	2 ders saati (100 dakika)
Hedefler:	Öğrencilerin karşılaşılabilecek olası problemleri çözmek için çözüm önerileri getirmelerini ve üzerinde tartışmalarını sağlama. Çözüm önerilerini belirledikten sonra çeviri etkinliğine geçme ve erek metni oluşturmalarını sağlama.

Analiz: Yazın metni üzerinde göstergeleri doğru çözümleyebilme.

Sentez: Yazın metni üzerinde karşılaşılabilecekleri olası problemleri kestirip listeleyebilme. Listelenen problemlere çözüm yolları önerebilme.

Uygulama: Çevirdikleri metinleri ele alıp önerilen çözüm yollarını kendi metinlerine uygulayabilme.

Ders Öncesi Hazırlık: Derse gelmeden önce öğrenciler metni çevirmiş ve ders yürütücüsüne e-posta ile ulaştırmışlardır. Ders yürütücüsü derse gelirken öğrencilere dağıtılmak üzere çevirilerin çıktısını almıştır.

Dersin İşlenişi: Bir önceki haftanın metni hatırlanması için bir kez okunmuş, olay ve önceki hafta nerede kalındığı hatırlanmıştır. Belirlenen bireysel problemler ve ders sonunda oluşturulan genel problem listesi gözden geçirilmiştir. Problemler sıra ile ele alınmış ve öğrencilerden incelenen her problem için çözüm bulmaları istenmiştir. Önerilen çözüm yolları sınıfta tartışılmış ve önerilen çözümler Umberto Eco göstergebilimine dayandırılmaya çalışılmıştır.

İkinci aşama olarak öğrencilerden oluşturdukları erek metni okumaları ve karşılaştıkları çeviri problemlerine önerdikleri çözümleri çevirilerine uygulamaları ve son olarak da erek metninin son hali ile ilk hali arasında karşılaştırma yapmaları istenmiştir.

İnceleme: Dersin son bölümünde öğrencilerin yaşadıkları süreci anlatan bir rapor yazmaları sağlanmıştır. Böylelikle, elde edilen çevirilerin ilk hali ve son hali arasında farklar tanınmış olup, çevirmenlerinden (öğrencilerimizden) kendi çeviri süreçleriyle ilgili dönüt alınmış olacaktır.

DERS PLANI – 14

Ders:	Yazın Çevirisinde Göstergebilim Uygulamaları
Konu:	Sontest Uygulaması - Final Sınavı
Yöntem ve Teknikler:	Yazılı Sınav
Kaynak, Araç-Gereç:	Kağıt, kalem, sözlük
Tarih:	04.01.2016
Süre:	120 dakika
Hedefler:	Uygulama sonunda öğrencilerin Umberto Eco göstergebilimi ile ilgili neler öğrendiklerini ölçmek. Eco göstergebilimi kuramına göre gösterge tiplerini ve göstergebilim kuramını yazın metni üzerinde uygulamalarını sağlamak. Eco göstergebilimi kuramının yazın çevirisinde ne derece etkili olduğunu belirlemek.
Dersin İşlenişi:	Eğitim- öğretim yılının ilk haftasında öntest olarak uygulanan A Most Parisian başlıklı kısa öykü öğrencilere yeniden verilmiş ve çevirmeleri istenmiştir. Çeviri metinlerden elde edilen veriler araştırmanın son testverileri olarak kullanılmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Alize CAN

Doğum Tarihi: 14.04.1985

Öğrenim Durumu:

Doktora: Yıldız Teknik Üniversitesi, Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı (2012-2017)

Yüksek Lisans: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı (2011)

Lisans: Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı (2008)

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışmanı: Teaching Speech Acts Through Pygmalion in EFL Classes – Yrd. Doç. Dr. Lütüye CENGİZHAN

Görev Yeri: Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı (2011’den bu yana)

Akademik Çalışmalar:

Öztürk Kasar, Sündüz. Can, Alize. 2017. Semiotics of Umberto Eco in A Literary Translation Class: The Model Reader as the Competent Translator. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. ISSN-2198-4999. Volume 5, Issue 2, p. 280-289. Mannheim, Germany.

Öztürk Kasar, Sündüz. Can, Alize. 2017. From the Model Reader to the Competent Translator: Theory and Practice of Eco’s Semiotics in a Literary Translation Class. **1er Congrès Mondial de Traductologie**, Société Française de Traductologie (SoFT). France-Paris: Université de Paris Ouest-Nanterre-La Défense.

Can, Alize. 2016. Umberto Eco'nun Cücelerini Göstergebilimsel Çözümleme ile Okumak: Cecü'nün Yer Cüceleri. H. Asutay (Ed.), **I. Uluslararası Balkan Çocuk ve**

Gençlik Edebiyatı Kongresi, Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Barış Kültürü bildiriler kitabı içinde (s.52-63). Edirne: Trakya Üniversitesi.

_____. 2016. Transfer of Culture-Specific Items through Literary Translation. **IX. European Conference on Social and Behavioral Sciences. International Association of Social Science Research**, France-Paris: Georgia Southern University and University of L'Aquila.

Can, Alize. Cengizhan, Lütfiye. 2015. A comparative study of refusal speech acts used by Turkish EFL learners and native speakers of English. **International Journal of Languages' Education and Teaching**. ISSN-2198-4999. Volume 3, Issue 3, p. 56-70. Mannheim, Germany.

Can, Alize. 2015. Perceptions of Students on Test Anxiety in Written Performance. **Meeting the Opportunities and Challenges of Education Research: Multidisciplinary Approach to Educational Research özet bildiriler kitabı içinde**. Turkey-Edirne: ULEAD.

_____. 2015. Analysis of Signs and Examining Meaning Disruptive Tendencies on a Literary Work. **International Conference on English Language, British and American Studies**. Macedonia-Skopje: International Balkan University.

_____. 2012. Mary Snell-Hornby'nin The Turns of Translation Studies Başlıklı Yapıtının Çevirisinde Karşılaşılan Terim Sorunları. L. Cengizhan (Ed.), **XII. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu bildiriler kitabı içinde c.1 (s. 369-372)**. Edirne: Trakya Üniversitesi.

_____. 2011. Teaching Speech Acts Through Pygmalion in EFL Classes. Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı: Lütfiye Cengizhan Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.